

EERSTE LES - DE MENS

Wat is een mens? Het is heel moeilijk dit te definiëren, zo gemakkelijk als het ook lijkt. De mens is aan de ene kant een verschrikkelijk dier: verscheurend, egoïstisch enorme kuddedrift en meestal ook nogal bloeddorstig. Aan de andere kant is een mens een wezen dat denkt dat idealen koestert, een wezen dat zoekt naar een hogere bestemming. Dan zou je daaraan nog kunnen toevoegen: bovendien is hij volgens het geloof van de mens veelal het middelpunt van het goddelijk streven zodat volgens die mens de gehele schepping door God voor hem geschapen is.

Als je dat zo bekijkt, dan ga je je afvragen: Hoe kan ik die mens ontleden? Wat is aansprakelijk voor zijn gedrag? Wat zit op de achtergrond van zijn problemen? Om dit te doen moet je proberen de samenhang aan te tonen tussen het zijn van de mens (zijn stoffelijk bestaan zonder meer) en zijn verschillende drijfveren, zijn milieu, zoals dit in vele gebieden als scholing, huwelijk e.d. tot uiting komt. Dan zou je ook moeten nagaan in hoeverre geestelijke waarden bij dit alles een rol spelen, en zo ja, welke betekenis ze hebben. In de loop van deze cursus zullen wij op al deze punten ingaan. Maar laat ons eerst beginnen bij het begin:

De mens heeft een lichaam. De reacties van dat lichaam worden bepaald o.m. door een aantal kleine organen (klieren), die verschillende stoffen afscheiden. Gaan wij na op welke wijze de mens reageert, als wij hem b.v. een hormoonbehandeling geven, dan zien wij inderdaad een afwijking van gedrag en in sommige gevallen zelfs een totale verandering van persoonlijkheid. Werken wij met enzymen, dan blijkt eveneens dat door een enzym een groot gedeelte van de gedragscodes van de mens teloor schijnt te gaan of wordt gevarieerd.

De mens is dus niet zo meester over zichzelf als hij pretendeert te zijn. Zijn lichaam dicteert hem grotendeels zijn stemmingen, en zijn stemmingen zijn direct of indirect aansprakelijk voor zijn gedrag in de wereld.

Wij kunnen hier de geest natuurlijk bij slepen, maar dan blijkt dat de geest hoofdzakelijk werkt via het onderbewustzijn en dus hoogstens medebepalend is. Maar ook in het willen van de geest blijft de beperking door het stoffelijk lichaam bestaan. Het is duidelijk dat die mens dan wel sterk afhankelijk moet zijn van zijn eigen lichamelijkeheid.

Proberen we dan verder na te gaan: hoe leeft de mens? De mens leeft vanuit zichzelf. Hij ziet, hij ruikt, hij hoort, hij voelt, hij ondergaat de dingen, Maar altijd vanuit zichzelf en beoordeelend - dat is onbelangrijk, volgens wat hij noemt zijn waarneming of die waarneming nu compleet en concreet is of niet.

Iemand, die kleurenblind is, ziet de wereld niet alleen in verschillende tinten grijs met misschien hier en daar een enkele kleur die er doorheen loopt, neen, hij beoordeelt de wereld (de verhoudingen, de schoonheid ervan, de contrasten) volgens zijn manier van zien. Dat houdt in dat iemand, die kleurenblind is, dus anders kijkt dan iemand, die normaal ziet. Wanneer die beiden nu doen alsof zij het met elkaar eens zijn, dan is er niets aan de hand. Maar stel, dat er ook uiterlijk bepaalde verschillen zijn, dan is de kans groot dat een verschillende manier van zien en beleven van de wereld aanleiding geeft tot grote conflicten. Althans een deel van de bestaande rassenconflicten is volgens mij hiertoe te herleiden. Een andere wijze van zien en beleven van de wereld, daardoor een andere rangorde van belangrijkheid ten aanzien van verschillende gebeurtenissen, ontwikkelingen en handelingen en dientengevolge doodgewoon ruzie, oorlog, discriminatie en wat dies meer zij.

De mens probeert te denken. Maar in hoeverre denkt hij werkelijk? Ook hier zouden wij ons moeten afvragen: Wat doet het denkproces in feite? Het lijkt zo gewoon te zeggen: Ach, elke mens kan denken. Dat denken is voor iedereen. Nu ja, die ene denkt wat meer na dan de andere, maar verder is het heel gewoon: Maar is dat waar? De mens denkt: Dat wil zeggen:

hij registreert een groot aantal feiten en belevingen. Als hij waarneemt refereert hij elke nieuwe waarneming aan de reeds beleefder. Dat wil zeggen, dat een mens in zijn denken in de eerste plaats gebonden blijft aan zijn persoonlijke ervaringen of hij dat wil of niet. Zelfs indien de mens overgaat tot het z.g. abstracte denken, waarbij er dus geen directe associatie met zuiver menselijke gebeurtenissen denkbaar schijnt te zijn, dan nog blijkt hij in zijn benadering van het probleem te worden bepaald door zijn zuiver stoffelijke ervaring. Ook hier weer een reden te meer om te zeggen: De mens is in zijn denken niet zo vrij als hij denkt te zijn.

Gaan wij eens na hoe het dan zit met het geloof van de mens. Een mens gelooft. Maar wat gelooft hij? Eigenlijk schijnt het er niet zo erg op aan te komen: Want wij vinden heel veel mensen, die pretenderen alle geloof af te wijzen, maar die op hun beurt dan weer geloven dat zij gelijk hebben: Zij kunnen echter net zo min als de anderen bewijzen, dat de door hen geponeerde stellingen ook maar enige grond van waarheid hebben.

Geloof is voor de mens noodzakelijk. Waar zou dit uit voortkomen? Uit rationalisatiedrang, zegt men dan. Men staat tegenover bepaalde ervaringen, die men misschien niet wil erkennen of waaraan men niet een normale betekenis durft toe te kennen, omdat dit voor het beeld van het eigen "ik" (de relatie tussen het "ik" en de rest van de mensen) onaanvaardbaar is. En dan begint men prompt met wat men noemt de rationalisatie: het verdraaien van feiten. Als je het zo bekijkt, is de mens wel een wonderlijk wezen.

De grote vraag blijft natuurlijk wel: Kunnen wij met al die feiten, die wij toch kennen iets doen? Want een mens, die heeft geleerd zichzelf te onderzoeken en te beschouwen, zal misschien weten dat hij onjuist reageert: De vraag is alleen: kan hij voorkomen, dat hij zo reageert? En in negen van de tien gevallen blijkt dat niet juist te zijn.

De mens reageert meestal ongeacht zijn bewustzijn. Het denken is als het ware de begeleiding van een groot aantal automatismen en impulsen van een niet bewust vlak. Zo gezien is de mens misschien een tamelijk hulpeloos wezen. Maar dat komt, omdat wij nu werkelijk alle nadelen van het mens-zijn hebben opgesomd. Ik zal daaraan in de volgende lezingen zeker niet zoveel aandacht meer besteden, waar het gaat ons niet erom te weten, wat de mens mankeert, maar wel wat de mens beter kan maken.

Laat ons dan beginnen met de lichamelijke van de mens.

De mens heeft een lichaam. Dat lichaam is natuurlijk. Indien de mens dit lichaam als natuurlijk aanvaardt en de werkingen daarvan normaal kan accepteren dan is er geen vuiltje aan de lucht op het ogenblik echter, dat de mens eisen gaat stellen. Van welke aard dan ook - of het nu morele zijn of meer schoonheidseisen -, komt hij in een fout straatje en gaat het niet goed meer. Want dan beoordeelt hij zijn natuurlijkheid niet als iets wat is, maar als een factor die anders zou moeten zijn. Het lichaam in al zijn functies zouden wij normaal moeten noemen.

Het is misschien een beetje vreemd, dat iedereen het heel normaal vindt, dat iemand ademhaalt terwijl anderen er bij zijn, dat iemand eet terwijl anderen er bij zijn, maar dat men de producten van de zo ontstane verbranding niet in het openbaar wenst te deponeren. Het is in de gebruiken nu eenmaal zo gegroeid. Daarvoor zijn er bepaalde redenen te geven, neem ik aan, maar op zichzelf is het een beetje vreemd, het is wat onnatuurlijk.

Waarom reageert de mens op deze manier op zijn lichaam? In de eerste plaats heeft hij het gevoel, dat er een aantal functies zijn, die niet behoren tot het mooie, het goede, het schone. Hij verbergt zichzelf op het ogenblik, dat er excrementen komen. Het is een verwerkingsproduct en hij wil zichzelf niet zien als een wezen dat verwerkt. Zijn voedsel is niet het instandhouden van het leven, het brandend houden van het biologisch kachelkje, het is voor hem een sociale ritus, gepaard gaande met eventuele smaakgenietingen en wat dies meer zij.

Dan vragen wij ons af: Op welke manier reageert dan het lichaam op de pretenties van de mens? Dat is ook interessant om te weten. Wat blijkt dan?

Iemand, die met smaak eet, zal beter verteren: Dat wil zeggen: uit dezelfde hoeveelheid voedsel haalt hij meer voedingsstoffen en gelijktijdig - dat mag er dan ook bij worden gezegd - zal zijn ontlasting over het algemeen ook wat vlotter komen. Voor een dier zou het een beetje

vreemd zijn om daarover te spreken of het zou toevallig een huisdier moeten zijn, dat wordt vertroeteld en langzaam maar zeker doodbemest. Bij de mens zien wij in de omzetting hier en daar nog wel eens wat stakingen voorkomen, die dan met allerlei, theetjes, pilletjes e.d. worden opgeheven. Waarom? Omdat er ergens in het proces van voeding en vertering een aantal reacties zijn, die niet passen bij de natuurlijke gang van zaken.

Een mens eet vaak niet omdat hij voedsel nodig heeft, maar doodgewoon omdat hij het lekker vindt. In negen van de tien gevallen wordt hij dan in zijn verwachtingen beschaamd, want het is de eetlust, die het best kruidt, zoals u weet, Als hij werkelijk tot het voedsel wordt aangetrokken, als hij daaraan - zij het een beperkte - behoefte heeft, dan ontwikkelt hij beter speeksel: d.w.z. dat het voedsel al onmiddellijk beter wordt verwerkt: het wordt met fermenterende stoffen voldoende doordrenkt. Als het dan in de maag komt, kan het - dank zij de pepsinen e.d. - ook veel gemakkelijker verder worden ontleed, gekneet en verwerkt. De massa, die daaruit resulteert, is voor de darmflora (symbionten), van de mens ook veel gemakkelijker te verwerken, waardoor de voedingsstoffen gemakkelijk en geleidelijk worden opgenomen.

Stel, dat dit niet het geval is. Stel, dat wij ergens een klein foutje hebben in één van de vele interne secretie, dan blijkt dat sommige delen (soms zijn het eiwitten, in andere gevallen zijn het suikers) niet voldoende worden afgebroken, zij worden wel opgenomen maar niet verder omgezet. De verschijnselen die dan optreden heten suikerziekte en dergelijke. In andere gevallen weer zien wij dat een weefsel de neiging heeft om nogal wat zouten op te slaan. Dat is normaal. De mens heeft een zekere mate van zout in de voeding nodig want daardoor kan hij voldoende vocht in het lichaam vasthouden, het bindt vocht. Maar stel nu dat iemand verzot raakt op zout voedsel, dan is de kans heel groot dat hij teveel vocht gaat vasthouden in de weefsels. Is dat het geval, dan moet het ergens worden afgescheiden. Wij krijgen dan ofwel een enorm papperig en waterrijk weefsel waarbij we een soort schijnvet en verschillende waterzuchtige zwellingen zien ontstaan, dan wel - dat is ook mogelijk - wij krijgen een enorme belasting van o.m. de nieren en zien ook in de stofwisseling allerlei onaangename nevenverschijnselen.

U zult zeggen: Dit is een biologisch praatje. Wat heeft dit met de mens te maken? Het heeft heel veel met de mens te maken. Een rechter, die last heeft van hardlijvigheid, zal gedurende die toestand over het algemeen geneigd zijn een zwaarder vonnis te vellen over de misdadigers, die hem worden voorgeleid. Dat klinkt een beetje krankzinnig, maar het is waar.

Een mens, die last heeft van suikerziekte, krijgt perioden van onbehagen. In die periode is zijn reactie niet redelijk meer. Hij zal dan soms geheel niet reageren waar het noodzakelijk is: in andere gevallen bijzonder fel reageren waar slechts een beperkte reactienoodzaak aanwezig is. Dat lichaam doet dus nogal wat!

Dan hebben wij de gezondheid van de mensen:

Daarover praten wij wel veel, maar wij moeten ons realiseren dat de mens oorspronkelijk toch op handjes en voetjes heeft gelopen. Dat betekent dat - genetisch gezien - zijn organen door zijn rechtop gaan toch niet helemaal in de prettigste positie hangen. En dat betekent weer, dat het hart, dat overigens zijn taak gemeenlijk goed aan kans een zwaardere taak heeft te verrichten dan bij de oorspronkelijke houding van de voorouders. Dit impliceert weer, dat er grotere spanningen noodzakelijk zijn. En dan zien wij dat de spanningen o.m. ontstaan door de functie van de dwarsgestreepte spieren, waardoor er een soort spanning (elektriciteit, daarmee kun je het vergelijken) wordt opgewekt. Hierdoor ontstaat er ook een sterke overlading van de zenuwkanalen, het zenuwstelsel. Het zenuwstelsel zal daardoor minder gevoelig zijn voor kleine inkomende signalen. Als je een grote spanning aanlegt, blijken de neuronen minder snel te reageren op de kleine plaatselijk gevonden signaaltjes en dus ook niet op bepaalde hersensignalen. De reactiesnelheid wordt trager.

Een automobilist, die een goede maaltijd heeft genoten, reageert ongeveer drie keer zo traag als iemand, die met een zeer summiere voeding, die net voldoende is, achter het stuur zit. Het is maar hoe je het bekijkt.

Nu zegt u: Daar komt weer de voeding bij te pas. Ja, de voeding is een van de factoren, waarmee de mens het meest kan doen. Dan zien wij in de moderne tijd bovendien, dat de mens nog wel eens wat stoffen naar binnen krijgt, die eigenlijk helemaal niet in het lichaam thuishoren, DDT om er maar eens één van te noemen. Dat is een stof, die je niet zo gemakkelijk helemaal uit het lichaam uitscheidt. Dat betekent, dat als je steeds kleine beetjes binnenkrijgt (je raakt er wel iets van kwijt) er een stapeleffect ontstaat. Maar, vergeet niet, die stof is giftig. Dat wil zeggen: zij tast bepaalde functies aan. Uw hele gedrag zal daardoor veranderen. U gebruikt voeding die met alkali en andere kunstmest is getrokken a.h.w. rijker gemaakt. Dat is helemaal niet zo erg. Indien u een redelijk afwisselende voeding heeft en niet in alle voedingsbestanddelen, steeds maar weer dezelfde stoffen voorkomen. Dus ook hier kan een soort vergiftiging ontstaan. Die vergiftiging betekent in het begin een gedragsafwijking.

Maar de mens is veerkrachtig. Zoals hij zich aan het rechtop gaan heeft aangepast en dus zijn grotere traagheid van reactie al zeer snel wist te compenseren door zich van hulpmiddelen te bedienen, zodat hij ondanks een wat tragere reactie toch de overwinnaar kon blijven. Op dezelfde manier past de moderne mens zich aan de vele giften die er zijn, aan. Er zijn heel veel mensen die zich bij een zuiver natuurlijke voeding ziek zouden gaan voelen om de doodeenvoudige reden, dat zij de stoffen niet meer krijgen waaraan het lichaam gewend is. Datzelfde zien we bij een roker, die ophoudt met roken: die heeft ook een pesthumeur. Als je zo gaat redeneren, dan blijkt dus dat milieu en alles wat daarin zit ook invloed heeft.

Laten we nu eens kijken naar de ademhaling van de mens:

De mens heeft een bepaalde hoeveelheid zuurstof nodig. Maar hoe haalt hij adem? Gebruikt hij werkelijk de gehele long of slechts een klein gedeelte daarvan? Hoe oppervlakkiger hij ademhaalt des te groter de kans is dat bepaalde afvalproducten die osmotisch worden afgezet bij de ademhaling (o.m. koolzuur en nog zo wat) in de long blijven hangen en die steeds minder actief maken. Aan de andere kant: de longblaasjes zijn heel tere dingen met een heel dun wandje, Als daar voortdurend heel fijn verdeeld stof naar binnen komt, ontstaat er vaak een soort verstening of een versmering, waardoor dus het begeerde oxygeen minder gemakkelijk de bloedbaan kan bereiken: en dat bij voortdurend uitgeoefend heeft weer invloed op uw stamina, uw kracht. Het heeft invloed op uw humeur: op uw omzettingsprocessen, dus stofwisseling etc. Het heeft bovendien invloed op uw hersenen. Hersenen, die weinig zuurstof krijgen, reageren meestal niet zo scherp meer. Men heeft wel eens gezegd: als je mensen het kritisch vermogen wilt ontnemen, moet je ze vooral samenbrengen in een ruimte waar weinig of geen zuurstof is. Daar treedt dan een versuffing op en in die versuffing is de mens suggestibel. Dat blijkt allemaal juist te zijn.

Dan hebben we verder nog een paar moeilijkheden:

De mens eet wel, maar als je voedsel opslaat, moet je het ook verbruiken. Het voedsel wordt in de weefsels opgeslagen niet om reserves te kweken, maar om bewegingsmogelijkheid, dus reactiemogelijkheid, te scheppen. Een mens, die veel eet en zich weinig beweegt, wordt niet alleen dik, maar voor hem wordt het voedsel dat oorspronkelijk een zegen was in vele gevallen bijna een giftstof.

U ziet, het is belangrijk om als mens zuiver fysiek te zoeken naar een regelmaat, een leefgewoonte, die voldoende past bij wat je werkelijk bent, werkelijk doet en ook wat je wilt worden. Iemand, die weinig beweging neemt, zal ervoor moeten zorgen dat hij in verhouding weinig calorieën tot zich neemt: dus niet teveel eet.

Als je veel denkwerk hebt, dan is het wel goed erop te letten dat er in het voedsel wat meer jodium en fosfor zitten, want dat helpt nu toevallig weer om bepaalde processen van het zenuwstelsel en van de hersenen te stimuleren.

Als je zwaar lichamelijk werk moet verzetten, dan heb je absoluut behoefte aan dierlijke vetten. En dan moet je niet denken: nu kan ik het wel met plantaardige vetten af. Je hebt werkelijk dierlijke vetten nodig. Dan moet je die vetten ook in een zo eenvoudig mogelijke vorm nemen, dus geen supersmeersel met vele onverzadigde vetzuren, dat kracht geeft, maar spekvet.

Als U gaat autorijden, dan heeft u een snel reactievermogen nodig. Dat betekent, dat het bloedsuikergehalte wel een beetje hoog mag zijn. U mag wat extra suiker hebben, dat geeft reactie-energie. Maar u moet er wel voor zorgen, dat u geen volle maag heeft. Uw spijsverteringsprocessen zouden anders uw reactievermogen vertragen en daarmee vaak ook uw besluitvermogen beïnvloeden. Ik geef enkele voorbeelden. U kunt ze zelf tot in het oneindige aanvullen.

De mens moet leren zich lichamelijk in te stellen op datgene wat hij doet. U kunt als mens niet zeggen: Wij gaan terug naar de natuur. Dat is niet doenlijk. Je kunt de mens niet laten terugkeren tot een voor hem natuurlijk milieu, maar je kunt de mens wel de raad geven zich dan in zijn voeding, ademhaling en beweging aan te passen aan wat hij is en wat hij moet doen.

Ik meen dat wij daarmee een eerste belangrijke conclusie hebben getrokken op deze avond. De mens kan een groot gedeelte van de bezwaren, die hij in het menszijn voortdurend ervaart, ondervangen door de verzorging van zichzelf aan te passen aan de werkelijke en concrete behoeften van zijn lichaam. Hierbij dient hij geen rekening te houden met wat bijzonder lekker moet zijn, maar wel met wat aanvaardbaar is, wat hij met smaak kan eten en wat de begeerde voedingswaarde geeft.

De mens houdt geen rekening met de soort beweging, die hij misschien het mooist vindt: voetballen of iets dergelijks. Dat kan hem altijd weer een lange tijd rust in een ziekenhuis opleveren. Hij zegt doodgewoon: Ik heb een zekere mate van beweging nodig? Wat is mijn werk? Hoe leef ik gewoonlijk?

Hij zal daarnaast ook met zijn denken rekening moeten houden. Hersenarbeid is vermoeiend. Het is een andere vermoeidheid dan van het werken met je spieren, dat ben ik met u eens. Maar ook hier ontstaat vermoeidheid. Het nadeel van zwaar hersenwerk is wel, dat in verhouding tot een gelijke tijd van intense spierarbeid er meer afval is, meer van de lichaamsenergie wordt verbruikt en er dus op de een of andere manier een tegemoetkoming moet worden gevonden. Het pas-u-aan in uw voeding- in uw bewegingsgewoonten, als het even kan zelfs in alle lichamelijke gewoonten aan wat u bent en wat u doet, dat lijkt mij voor een mens, die verder wil komen dan hij nu op dit moment is, noodzakelijk.

Ik heb nu het een en ander gezegd over de lichamelijke van de mens. Ik zou daarmee vandaag niet willen besluiten:

Uw gedrag is niet alleen maar gebaseerd op de werkelijkheid rond u. U vertekent de werkelijkheid voortdurend en interpreteert haar voortdurend anders. De oorzaak daarvan kan zijn gelegen in uw lichamelijke toestand. Als er een bepaalde hormoondeficiëntie is, dan zult u misschien erge last van spierpijn krijgen, maar daarnaast zult u waarschijnlijk met heel andere ogen de wereld zien. U gaat dan de mensen of de instanties, waarin mensen aanwezig zijn, anders benaderen. Uw lichaam is de basis voor uw contact. Maar als mens kun je niet volstaan met een eenzijdig contact. Je kunt niet alleen maar spreken. Je kunt slechts dan nuttig spreken, indien er wordt geluisterd. Omgekeerd kun je pas het spreken van een ander betekenis geven, indien je daarnaar luistert,

De moeilijkheid is, dat twee mensen wel eens heel verschillend geaard kunnen zijn. Als wij het hebben over b.v. hormonenafwijking, dan blijkt dat de benadering van de mensheid en zelfs van bepaalde delen daarvan zeker hierdoor bepaald kunnen worden. Degenen, die door hun hormoonevenwicht een bepaalde benadering hebben verkozen, blijken eenvoudig niet te kunnen luisteren of te begrijpen, hoe het is bij iemand, als anders is. Zij doen, alsof zij er begrip voor hebben, maar zij begrijpen het niet werkelijk. Op dat punt is er geen communicatie mogelijk. Het enige dat mogelijk is, is een duiding. We zeggen: Ik begrijp het wel niet, maar ja, het zou zin kunnen hebben. Heel, veel mensen doen dit natuurlijk niet. Dat geldt net zo goed voor geloofszaken, die vaak zijn gebaseerd op de behoefte iets te rationaliseren in de wereld, als ook voor het gebied van b.v. politiek waar men ook de werkelijkheid wil aankleden door haar te voorzien van een fraaie terminologie. Iemand heeft eens gezegd: Een politicus is de stuurman, die zegt dat het schip de goede richting ingaat, indien de wind de richting doet veranderen. En daarmee hebben wij ook weer het begrip

gekregen: hier moeten wij eerst begrijpen: wat is de functie van een ander? Je kunt als mens niet meer gewoon communiceren met een ander, indien je niet begrijpt wat hij is, wat zijn functie is op dat ogenblik, wat zijn toestand is en - als het even kan - al zou je daarmee vaak moeilijkheden hebben wat zijn lichamelijke conditie is. Wij moeten begrip ervoor hebben dat iemand, die toevallig last heeft van een overmaat van gal, nu niet direct jeugdig en vreugdig jubelend op je afstormt om elk ding dat je zegt te aanvaarden als een nieuwe wijsheid. Zo iemand heeft nu eenmaal de neiging om bitter te zijn, Gal is trouwens een bitter vocht en het schijnt dat die bitterheid dan op de stemming overslaat. Als wij te maken hebben met het contact tussen de mensen, dan moeten wij een paar grondregels opstellen:

1. Verschillen in lichamelijke structuur veroorzaken een verschil in denken, in reactie en in benadering van de buitenwereld. Je kunt de ander nooit volledig begrijpen, indien dit verschil ten aanzien van jezelf aanwezig is. Je kunt hoogstens de ander benaderen, indien je zijn gedrag als uitgangspunt neemt.
2. Een uitwisseling van gedachten zal bij de mens niet alleen plaatsvinden met woorden. De gedachte wordt onderstreept door het gebaar. Zij wordt geaccentueerd door de toon, de houding van het lichaam, ja zelfs de wijze waarop de ogen van stand veranderen geven een nieuwe inhoud en betekenis aan woorden. Het begrijpen van de ander betekent dus niet slechts luisteren naar diens woorden, maar bovendien zien op welke wijze hij die woorden uit. Je kunt nooit iemand volledig begrijpen over de telefoon, zo zou ik het willen zeggen.

Er zijn geen werkelijk vaste maatstaven voor de mens buiten de maatstaven, die door de natuur zijn gesteld. Er is een zekere erfmasse in elke mens. Die erfmasse beantwoordt aan bepaalde grote lijnen, die overal gelijk zijn. De verfijning daarvan kunnen voortkomen uit de meer persoonlijke hereditaire achtergrond van de mens, ze kunnen verder voortkomen uit zijn opvoeding, zijn aanpassing aan milieu e.d. maar de grondregels zijn ingelegd. Deze grondregels hebben zelden iets te maken met gedragingen: zij hebben te maken met relaties. Het gedrag zelf is dus niet belangrijk, maar slechts de uitdrukking van de relatie tussen het, "ik" en een ander en daarnaast het handhaven van het "ik".

Het is b.v. voor ouders heel erg onbegrijpelijk, dat op een gegeven ogenblik hun kinderen zo enorm vervelend opstandig worden. Zij weten ineens alles beter. Zij weten alles, de ouders weten niets meer. De ouders hebben altijd goed voor hen gezorgd, maar dat was alleen maar haar plicht, daarvoor behoeven zij geen dank je meer, te verwachten. Dat soort dingen: Dan zeggen de mensen: Dat begrijpen wij niet. Vroeger in mijn tijd, zeggen de oudjes dan, was dat heel anders. Dat was helemaal niet anders. Alleen dorsten zij het toen waarschijnlijk niet te zeggen: Wat is n.l. het geval?

De mens, omnivoer van professe, heeft de neiging voor zich een jachtgebied af te grenzen. Nu is in het gemeenschapsleven dit afpalen van een jachtgebied, dit vinden van een vaste plaats in de hiërarchische opbouw van de kudde niet meer bereikbaar. Maar je moet je toch laten gelden, de behoefte om zelf betekenis te krijgen. De eerste tekens van maatschappelijkheid bij het kind zijn gelijktijdig meestal de oorzaak van misverstanden tussen de ouders en het kind, omdat de algemeen aanvaarde gezagverhouding, die voor het kind in zekere zin volgzaamheid betekent en daardoor ook aanhankelijkheid, wordt verwisseld voor een verhouding van gezag en standpunt. Wilt u als ouders met uw kinderen communiceren, dan zult u dit moeten begrijpen. U Zou moeten begrijpen, dat het niet gaat om wat u méént dat uw kinderen u schuldig zijn; maar dat het erom gaat hoe de kinderen instinctief vanuit een grove erfmasse a.h.w. uitgedreven zoeken naar een manifestatie van hun eigen persoonlijkheid en gelijktijdig van een zekere onafhankelijkheid, zodat zij in een hiërarchie hun eigen plaats kunnen veroveren

Dit alles is uit de aard der zaak erg samenvattend. Op vele van deze punten zullen wij later nog verder moeten ingaan. Maar ik hoop u toch reeds enigszins een beeld te hebben gegeven van de moeilijkheden, die er in de mens schuilten.

Je bent als mens een wezen, bepaald door lichamelijke, gedreven door zuiver stoffelijke instincten, die in de groei en ontwikkeling van het ras zijn ontstaan en die in jou optreden. Hoe

zij schijnbaar ook worden beheerst door een maatschappelijkheid, ze zijn de werkelijke drijfveer van acties binnen die maatschappelijkheid. Contact met de mens is niet alleen maar een taalcontact, omdat de werkelijke taal, waarin het "ik" zich uit, zich niet beperkt tot klanken. Het is het gehele gedrag, de gehele habitus zelfs die meespreekt. Eerst als we die kunnen interpreteren, kunnen wij een ander begrijpen.

De mens is - zo wij hem als dier mogen beschouwen althans - een dier, dat twee bijzonderheden heeft: het is het enige dier, dat bewust lacht en huilt en het is het enige dier, dat bewust en bij voortduring liegt.

Nu wil ik niet zeggen, dat de mens een dier is, er zijn zeker vele geestelijke aspecten in het dierlijke deel van de mens aanwezig. Maar wij moeten er rekening mee houden, dat de mens zijn gedrag aanpast aan datgene wat de buitenwereld wenst en niet de waarheid voortdurend naar voren schuift. Ook dit komt voort uit een zekere maatschappelijkheid. Het is het gedrag van een jonge stier in een kudde, die voor de oudere stier wat opzij gaat, niet omdat hij - zoals de oudere stier misschien denkt - respect heeft voor de ouderdom en het gezag, maar alleen omdat hij denkt: als ik nu aanval, ga ik tegen de vlakte en word ik misschien de kudde uitgedreven.

De mens heeft dat gedrag gespecialiseerd tot een hele serie uiterlijkheden, die niets met het innerlijk te maken hebben (ook dat punt zullen wij zeker later moeten overzien). Want vergeet niet, alles wat ik nu heb opgesomd en vele dingen daarbij spelen in alle menselijke problematiek (huwelijk, relatie met kinderen, maatschappelijke en sociale problemen, geestelijke ontwikkeling, de wijze waarop de esoterie wordt benaderd en zelfs ervaren een rol). Eerst degene, die zich de moeite geeft om de complexe eenheid, die zo gemakkelijk "mens" wordt genoemd, enigszins te ontrafelen, ontdekt wat zich werkelijk in de mens en ook in zijn eigen wezen afspeelt. Met die kennis kan hij verdergaan en komen tot een begrip zowel van de mensheid als van zichzelf.

DE EENHEID IN HET AL

Indien men uitgaat van een eenheid in het Al, zo gaat men uit van de goddelijke totaliteit. Deze omvat echter meer dan het kenbare heelal. Het resultaat is dus, dat er in het Al zoals u het kent, geen werkelijke en totale eenheid te vinden is. Er zijn uit de aard der zaak een aantal regels die het wezen van uw heelal bepalen en die daarom overal gelden.

Daarin zit echter niet verwerkt de absolute evenwichtigheid, die de mens geneigd is aan het totaal van zijn Al toe te kennen. Alle dingen, die hier in uw stoffelijk zichtbaar Al bestaan, zouden vanuit ons geestelijk standpunt kunnen worden vergeleken met een verlengstuk van een geestelijke totaliteit, die echter veel meer werelden en heelallen omvat dan het uwe alleen.

In deze verlengstukken blijken onder meer de volgende eigenaardigheden te bestaan.

Het atoom gezien als geheel is evenwichtig. Zodra wij het ontleden in zijn bestanddelen, blijkt het echter onevenwichtig te zijn, blijkt er geen volledige opheffing mogelijk van b.v. positieve en negatieve krachten ten opzichte van elkaar.

Gaan wij, naar het stoffelijk heelal kijken, dan ontdekken wij dat daar materie en antimaterie aanwezig zijn, maar niet in gelijke mate.

Wij komen verder tot de conclusies, dat de antimaterie - gezien vanuit uw materievorm - niet één soort kent, maar vele soorten, die onderling elkaar evenmin verdragen. Er is niet alleen maar kwestie van een linksrotatie of een rechtse rotatie. En er is in feite sprake van vele baanverschuivingen ten aanzien van een vast vlak. Indien deze draaiing naar boven of naar beneden 15 graden of meer verschilt in het atoom (een vergelijkende term uit de aard der zaak), dan zijn de materievormen t.a.v. elkaar antimaterie en zullen zij elkaar bij beroering dus oplossen in energie.

Ik noem deze dingen alleen maar om duidelijk te maken, dat in het stoffelijk heelal het begrip "eenheid" maar zeer beperkt is. Het is een algemene regel, versterkt door vele menselijke illusies.

Indien wij de eenheid willen bezien vanuit de totaliteit, vanuit de Godheid, dan kunnen wij niet zeggen dat alle dingen evenwichtig verdeeld zijn volgens menselijke zienswijze. Wij kunnen echter wel stellen, dat alle bestaande waarden elkaar zodanig aanvullen, dat zij gezamenlijk een grotere totaalwaarde vormen en de onderlinge verschillen of strijdigheden blijken in het geheel noodzakelijk te zijn om daaraan een evenwichtigheid te geven. De werkelijke evenwichtigheid ligt dus op geestelijk niveau, niet op ander niveau.

Voor de mens is het mogelijk om hieruit t.a.v. zichzelf en zijn bestaan enige lering te trekken. De mens is geneigd te zoeken naar harmonie in de zin van een absolute evenwichtigheid, waarbij de tegendelen elkaar opheffen en daardoor een zekere status wordt bereikt. Dit nu is menselijk gezien reeds onbereikbaar. Het is een illusie! Het is een hallucinatie ten aanzien van een voor de stofmens nimmer mogelijke toestand.

Als u op aarde werkelijk vrede heeft waarbij er dus geen strijd- en snijpunten meer aanwezig zijn, dan houdt gelijktijdig de ontwikkeling van de mens op. Dat betekent dat de mensheid dan in zeer korte tijd uitsterft. Het bestaan van de mens is verbonden aan de strijd. De mens schept zelf door zijn gedrag, zijn wijze van voortplanting, zijn poging om zijn milieu te beheersen voortdurend nieuwe strijdpunten en brengt voor zichzelf steeds weer de onmogelijkheid tot stand voor werkelijke harmonie en vrede. Het is wat wreed vanuit een menselijk standpunt gezien althans, dat het niet mogelijk is om een werkelijke eenheid te bereiken. Men heeft eens gezegd, dat de ogenblikken van vrede slechts de rustpunten zijn tussen twee antithesen, Men heeft ook eens gezegd, dat de menselijke eenheid in de vorm van liefde slechts het rustpunt betekent in een strijd tussen geslachten. Men zou kunnen zeggen, dat elke fase van sociale ontwikkeling voor de mens een vernietigingsproces is, waarbij voortdurend het ene deel van de mensheid het andere deel aantast. Daar, waar tijdelijk een dergelijke ontwikkeling tot stilstand komt, weten wij dat onmiddellijk een andere toestand zal ontstaan. In de staatkunde en de sociologie kunnen wij stellen, dat elk ogenblik waarop een bestaand gouvernement zodanig evenwichtig en rustig is, dat schijnbaar de tegenstellingen zijn weggewerkt, het gezag zelf zo zwak wordt dat het daardoor alleen een revolutie veroorzaakt.

Dit is een aantal stellingen, die uws inziens misschien niet zoveel met de eenheid in het AI te maken hebben. Maar indien wij een diagnose willen stellen, zo zullen wij ook moeten letten op de symptomen. En de voor u meest kenbare symptomen liggen in uw eigen menselijk milieu. Wij zullen trachten het begrip van eenheid en harmonie in het AI dan ook nog verder uit te werken.

Harmonie kan op geestelijk terrein bestaan. Deze harmonie is echter niet zoals men misschien denkt, het bereiken van rust en vrede. Het is slechts de versmelting van eenheden, waardoor het gewicht en de mogelijkheid van een bepaalde op zich vredige gerichtheid t.a.v. andere gerichtheden groter wordt, zodat wij niet te maken hebben met het oplossen van een aantal geschillen, waardoor grotere geschillen minder voorkomen maar eerder te maken hebben juist met het scheppen van een toenemend gewicht per standpunt, zodat de bestaande geschillen inderdaad groter worden. Dit is misschien in tegenstelling met veel van hetgeen u heeft geleerd, maar het zijn feiten.

Als wij daarnaast spreken over harmonie - en dat doen wij altijd weer - zo spreken wij dan ook niet over een totale harmonie, want die is onbereikbaar. Harmonie is een bestreving, niet een toestand. Het zoeken naar eenheid met en begrip van anderen betekent dat de eenheden waarin vrede mogelijk is groter worden, terwijl door het delen van capaciteiten en begrip het vermogen van de ontstane eenheid eveneens groter wordt. Maar het betekent gelijktijdig, dat hierdoor de strijd tussen de in zich vredige eenheden eveneens in intensiteit en kracht toeneemt.

Dit zal u misschien wat koud op het lijf vallen, nogmaals. Maar u moet zich realiseren, dat u nooit een werkelijke eenheid kunt bereiken zonder over te gaan tot nivellering. Indien wij een nivellering ver genoeg doorvoeren, is er inderdaad geen verschil meer. Er ontstaat wat wij noemen vrede en harmonie, maar gelijktijdig houdt alle beweging en ontwikkeling op. Er is dan een langzaam tot stilstand komen van alle ontwikkelingsprocessen en alle energie-uitingen, zodat op den duur het bestaan niet meer aanwezig is in de vorm van leven doch

hoogstens nog in een uitdrukking van zijn. Maar een zijn, dat in zich volledig stabiel schijnt te zijn, kan zichzelf niet meer handhaven, omdat het altijd omringd wordt door andere waarden en krachten ten aanzien waarvan nog geen stabiliteit is verkregen. Hoe rustiger en vredelievender een land is, des te kwetsbaarder het zal zijn voor een vijand van buitenaf. Hetzelfde geldt uit de aard der zaak voor de mensheid als geheel. Indien de mensheid als geheel een volledige vrede op stoffelijk terrein bevochten en bereikt zou hebben dan impliceert dit dat onmiddellijk een grote strijd zal aanvangen met bepaalde geestelijke waarden en elementen met krachten van de natuur.

Als wij denken aan het AI en de eenheid daarin bestaande, zo mogen wij niet redegereen in menselijke termen. Wij moeten redeneren vanuit een voortdurende strijd, waarin evenwichtigheid slechts mogelijk is op een zo hoog niveau, dat alle strijdfactoren daarin onderling functioneel aanwezig blijken te zijn.

U zult mij toestaan, dat ik nogmaals teruggrijp naar de mensheid als voorbeeld. Indien de mens in de beginperiode van zijn ontwikkeling niet als een betrekkelijk zwak wezen, in kleine kudden samenlevende, geconfronteerd was geworden met enorm grote en gevaarlijke vijanden, zou nooit de hiërarchische verhouding in de stam zijn ontstaan en als gevolg daarvan zou dus de kracht van de stam (de samenwerking tegen de buitenwereld) er niet geweest zijn! Het betekent ook, dat in een dergelijk geval de ervaringen van een enkeling (b.v. het gooien met voorwerpen, het hanteren van een stok of knuppel) niet door anderen zou zijn overgenomen. Dit is echter wel gebeurd. En dat kon alleen, omdat er een enorme spanning ontstond tegenover de buitenwereld

Als wij zien, dat de mens komt tot het zoeken van holen als bewoning, zo blijkt weer dat hier niet in de eerste plaats een nieuw denken een rol speelt, maar de noodzaak zich te verweren, zich te beveiligen. Het is de strijd, die de mens brengt van het rondtrekken in kudden tot het zich vestigen. Het is de noodzaak deze veiligheid in de buurt te houden, welke hem ertoe brengt veeteelt en landbouw te gaan bedrijven. Eerst later - wanneer grote vijanden deels zijn uitgestorven en de stam groter en machtiger is geworden - zien wij de nomadenvolkeren weer optrekken. Vóór die tijd hebben zij gewoond op veilige plaatsen.

De jagerstammen waren in verhouding zeer klein en hadden de neiging zich - zij het voor korte tijd - steeds weer aan te sluiten bij een van de in veilige woningen huizenden, die landbouw of jacht binnen een bepaald gebied bedreven.

Indien u de ontwikkeling van de menselijke techniek wilt nagaan, zo zult u met verbazing tot de ontdekking komen dat de gehele sociale structuur zoals die zich op dit moment nog voortdurend ontwikkelt, in een groot gedeelte van de wereld tot stand is gekomen dank zij de veroveringen van Perzen en Romeinen.

Indien u zich afvraagt, waar de techniek het meest bevorderd is, zo blijkt dat die bevordering is voortgekomen uit geschillen. Uitvindingen, die op zichzelf geen betekenis hadden, werden van grote betekenis op het ogenblik, dat er een strijd was, waarin zij konden worden gebruikt. De grootste vooruitgang, die de wetenschap maakt, maakt zij niet uit menslievende overwegingen. Zij maakt deze uit de behoefte wapens te scheppen om zich te verdedigen. Dit zijn haar belangrijkste drijfveren. De ontwikkeling van de mens is op strijd gebaseerd, niet op vrede.

Indien wij dit voor de mensheid kunnen zeggen, dit kunnen overdragen - zij het in beperkte mate - op het dierenleven, het plantenleven, zelfs op de gedragingen van planeten en bepaalde zwerfende planeten of kometen, meteoren, sterren, dan moeten wij toch wel tot de conclusie komen dat in het gehele AI deze strijd, dit voortdurend zoeken naar de macht de werkelijke drijfveer is, en dat hieruit de energieën voortkomen, die leven en ontwikkeling mogelijk maken. En zo wij deze conclusie trekken, zullen wij ook moeten toegeven, dat een eenheid van het AI in stoffelijke zin ondenkbaar is. Indien wij daarnaast dan toch poneren, dat misschien op het allerhoogste niveau een eenheid denkbaar is, zo moeten wij ons daarbij onmiddellijk ook weer voor ogen stellen, dat een eenheid mogelijk is zonder dat daarbij een toestand van vrede of harmonie volgens menselijke opvattingen heerst! Toch zou men kunnen zeggen dat de leeuw de grootste vriend is van de zebra en de gazelle, want door zijn jacht

voorkomt hij dat de jachtgronden worden afgegraasd, zodat er geen voedsel meer is. Door het voortdurend aanvallen van vooral de zwakkere exemplaren voorkomt hij dat het ras zwak wordt. In de dierenwereld heeft strijd dus zijn betekenis en zo ook elders.

Eenheid kunnen wij ons voorstellen als voortkomende uit een strijd, waardoor een volledige ecologie, een soort kringloop, tot stand is gekomen, waardoor de onderlinge spanningen tussen de verschillende elementen van de eenheid elkaar instandhouden. Slechts indien de uiting van de Schepper terugvalt tot nil, zouden wij kunnen denken aan een harmonie of een vrede, die zo alomvattend is, dat zij aan de overigens veelal vage menselijke droombeelden tegemoet komt. Nu zult u zich afvragen, waarom u dan persoonlijk naar vrede en harmonie dient te streven. Ik zal trachten ook deze vraag kort te beantwoorden.

U streeft naar vrede en harmonie niet omdat ze hierdoor voor het gehele Al werkelijk zullen worden, maar om in uzelf de ontvankelijkheid te scheppen, waardoor u bewust deel kunt hebben aan grotere delen van het Al waarin u leeft of van de kosmos waaruit u stamt. Vrede en harmonie zijn als zodanig geen waarden, die je in de wereld onbepaald kunt creëren. Ze zijn waarden, die je in jezelf kunt beleven en waardoor je je mogelijkheden en begrip verder kunt ontplooien, terwijl je daarnaast je betekenis voor anderen juist kunt bepalen en aanpassen aan hetgeen je zelf als juist gevoelt.

Misschien is de evolutieleer wel schuld aan het bij velen bestaande denkbeeld, dat alles geleidelijk groter en beter moet worden. De meeste beseffen niet, dat ook een dergelijke opeenvolgende reeks mutaties tenslotte een kringloop moet gaan vormen. Er is in een dergelijke cirkel geen hoogtepunt en ook geen dieptepunt. Er is slechts een opeenvolgende reeks ontwikkelingen, die door de strijd met de omgeving van hetgeen zich ontwikkelt tot stand komt. Het denkbeeld, dat er ergens een eindpunt is, is eveneens zeer menselijk. Het is de behoefte om een grens te stellen, te zeggen: tot hier kun je gaan en verder niet. Maar waar alles in het menselijk besef, alles in het menselijk leven het karakter van een kringloop heeft, op het ogenblik dat wij erkennen dat dood in feite slechts is geboorte op een ander vlak van bestaan, zo moeten wij denken aan een Rad des Levens, een wiel dat wentelt over een weg die wij niet kennen, een weg die waarschijnlijk zelf een cirkel vormt en daarbij voortdurend dezelfde kringloop in zichzelf herhaalt.

Dit denkbeeld van oneindigheid lijkt schrikwekkend. Het is het mijns inziens niet. Voor zover ik kan nagaan, is er maar één uitzondering in deze kringloop: Indien er sprake is van een kringloop, ga je verder dan iets wat wij in de geest kunnen constateren, en dat is iets wat ik empathie, verbondenheid, zou willen noemen. Het vermogen het bewustzijn te zien als deel van andere uitingen dan de onmiddellijke eigen lichamelijke of voorstelling neemt toe naarmate wij verdergaan op de weg. Wij kunnen dan gelijktijdig het dier zijn dat ons lichaam verscheurt en ons eigen "ik" dat wordt verscheurd. De ervaring, die wij hebben, zal daarbij beide omvatten. Deze denkwijze kan misschien een zekere troost vormen. Als u een onderwerp stelt "eenheid van het Al", dan zult u na alle overwegingen en het zijn ampele overwegingen - naar ik meen - ontdekken dat u toch moet terugkeren tot de mens en de menselijke voorstelling. Want hoe groot het probleem ook is dat je aansnijdt, hoe hoog ook het onderwerp is dat je wilt onderzoeken of het doel dat je wilt bereiken, als mens kun je slechts terugkeren tot een uitgaan van de mens. En dit blijft een kringloop. Zoals je jezelf maar beperkt kunt veranderen en dan nog grotendeel in bewustzijn en niet in uiting. Zo is het overal elders.

Eenheid die wij ons menselijk voorstellen, is bereikbaar voor een kort ogenblik in tijd. De harmonie, waarover wij denken, kan bestaan voor een kort fragment van jaren misschien of zelfs voor een enkel ogenblik van aanvoelen, daarna is het voorbij.

Wij zijn geneigd bepaalde onderbrekingspunten in de ontwikkeling einddoel te noemen. Laat ons dit doen, want wij leven in een fase, die eerst kan worden beëindigd, als wij die harmonie hebben gevonden, als die eenheid voor ons iets is wat wordt begrepen, wat kan worden beleefd. Maar laten wij onszelf niet voorspiegelen dat het daarmee ten einde is. Laten wij vooral niet vergeten, dat naarmate je van wereld en leven wisselt, rijzend bewustzijn als je bent in een oneindigheid van mogelijkheden, voortdurend ook je voorstellingen ten aanzien

van harmonie, evenwicht, eenheid en dergelijke zullen veranderen. Verandering doet niet ter zaken zolang het streven in ons bestaat.

In het hele bestaan van mens en geest ben ik geneigd alle werkelijke gebeurtenissen onbelangrijk te noemen en als enig belangrijke in dit geheel te beschouwen voor de mens vanuit diens standpunt en voor de geest vanuit geestelijk standpunt het streven, waardoor men komt tot een zelfrealisatie plus een verbondenheid aan ontwikkelingen, die zich overigens grotendeel buiten je beheersing afspelen.

LICHTSPEL

Een licht flitst aan, een omtrek tekent zich sterk af. Plots verandert weer de kleur en elders slaat het licht weer aan, zodat er een dans van vormen en lijnen in de duisternis ontstaat, waardoor degene, die dit alles gadeslaat, voor zich begrijpt wat is geweest en wat kan zijn.

De tijd valt weg in het flitsen van de lichten. En al wat mogelijk is, treedt nu als beeld naar voren: een dichten met gedachten juist door de wisseling van lijn, van kleur en licht.

Wij staan voor de oneindigheid. Het lichtspel van de tijd belicht nu dit, dan dat en beschrijft soms in felle lijnen een ogenblik een werkelijkheid om dan in kleur vervagend weer alles romantisch verhullend, alles in waas te tonen dat wat zou kunnen zijn of dat wat is geweest. En wie die dingen leest, hij bouwt in zich uit spel een totaliteit, waarin het wezen meer dan in een verloop van tijd of van gebeurtenissen vorm krijgt en gestalte.

Wij bouwen met de kleuren van licht. Wij bouwen met de felheid van het haast verblindend wit dat soms de schijn doorscheurt een werkelijkheid. En uit die werkelijkheid bouwen wij ons het huis, waarin wij wonen buiten tijd en buiten ruimte. Daar bouwen wij ons bezit, dat blijvend is en niet vergaat. Daar bouwen wij ons dat ene op, dat altijd voort bestaat en niet door vorm door wezen of door tijd ooit kan worden weggenomen.

Een lichtspel. Even nog was het felle licht in wit, omlijnend wezenlijkheid van bestaan. Nu komt de rode gloed en wakkert hartstocht aan. En even haast vergeet men dat wat een lijn ooit was.

Nu de diepe purperen gloed, alsof de zon haast ondergaan. En ziet, hier herontstaat een droom, beeld van lang geleden dat in het heen weer zijn basis vindt.

Dan even duisternis. Een nieuwe witte flits, die verzacht tot een gouden licht. Wij zien wat vóór ons ligt en dromen even hoe schoon het Al kan zijn. De werkelijkheid verdwijnt niet, maar krijgt een mildheid, een begrijpen en verstaan, dat overgaat in waan van blauw dat alles licht omhuld en nu - als de schuld van het zijn is gedelgd - de droomgestalte voort doet komen, een werkelijkheid doet leven daar waar geen leven nog bestaat.

Het "ik" ondergaat de kleuren en mengt ze saam tot groen, waarin plots al wat uit natuur te bloeien lijkt en werkelijkheid schijnt verrijkt is met de bloemen van gedachten, zo vlechten zich de krachten van eeuwigheid en leven tot spel van licht en kleur, waarbij de kosmos al bepaalt en toch de mens dit zelf vertaalt tot wat hij is, tot dat wat hij blijft.

En als de kosmos regels schrijft, het is de mens die regels leest en uit het vers van de oneindigheden voor zich gevoelens krijgt, die worden tot de kleur en de betekenis van het heden. Een lichtspel met klank. Het is altijd de werkelijkheid weer.

Rond ons duizenden invloeden. Om ons heen veel onbegrepen dingen: soms enkele die je fel ziet en dan verdwijnt het weer. Een woord dat je treft in een hele lezing, terwijl je de rest als een dreun vergeet. En toch zijn het die dingen tezamen, waaruit je je eigen werkelijkheid bouwt. Het is die eigen werkelijkheid van de mens, die – als alle tijd wordt gezien voor wat ze is en alle ruimte wordt samengevat tot één alomvattend begrip - blijft bestaan.

Wij zijn de scheppers van de wereld, die wij zelf zijn. Die wereld gaat niet te gronde, wat er verder ook moge gebeuren. Ik weet, dat onze wereld, hoe vreemd ze u ook moge lijken, een lichtende, een gloeiende, een schitterende wereld zal zijn. Een wereld van geluk en schoonheid. Laten wij daar nu maar aan bouwen.

TWEEDE LES - DE GEEST

De geest, die in de mens incarneert, is een vrij wezen, levend in een wereld, waarin de eigen gedachten het erkenbare milieu bepalen, waarin contacten mogelijk zijn die reiken tot in vele sferen, over grote afstanden van bewustzijn dus. Toch incarneert een dergelijke geest in een menselijk lichaam met alle moeilijkheden, die aan dat lichaam verbonden zijn.

In vele gevallen laat de geest het niet bij één incarnatie. In tegendeel, zij incarneert misschien wel 5, 20 en soms zelfs 100 keer. Waarom doet die geest dat? We moeten dan eerst proberen een beeld te ontwerpen van de geest, van haar verlangens en haar behoeften, omdat wij daardoor een beter begrip krijgen en voor het optreden van een incarnatiecyclus en voor de belangrijkheid van de materie. Want wij kunnen het gehele stoffelijke bestaan van de mens behandelen, indien wij niet weten waarom de geest zich in deze perikelen begeeft, heeft het geestelijk gezien weinig nut.

Welaan dan, de geest leeft in een wereld, die bestaat uit een voortdurende uitwisseling van gedachten. Haar eigen gedachten zijn voor haar a.h.w. hallucinatorische voorstellingen, waarin zij pleegt te leven. Veelal is die wereld voor een geest er één van schoonheid en soms ook van grote rust. Vreugde is voor de geest iets wat veel intenser wordt beleefd dan door de mens. Lijden komt in verhouding veel minder voor. Theoretisch zou de geest dus in haar eigen wereldje best kunnen blijven bestaan, zonder dat zij de noodzaak gevoelt om zich weer eens aan de stof te gaan binden.

Maar er komt een ogenblik, dat je een wereld kent. Misschien is het oneerbiedig een sfeer te vergelijken met de ommuurde tuin van het een of ander klooster. Je wandelt daar en op den duur ken je elk pad, elke grasspriet. Een enkele keer klinkt er eens een onbekende stem of dringt er een ongewoon rumoer van buiten door, maar voor de rest is er niets aan de hand. Dan komt er een tijd dat je - tenzij je innerlijk een grotere wereld kunt betreden - eenvoudig daarop uitgekeken raakt. De bloeiende rozen, die eens een verrukking waren, brengen je nu alleen maar tot een greep naar de antihistamine. De paden waarop je eens zo vrolijk of in bezinning hebt rondgewandeld, zijn langzaam maar zeker uitgesleten sporen geworden, waarin je niet verder kunt komen. En dan krijg je de neiging om als het moet desnoods over de muur te springen, om uit te breken. Er is meer! Maar méér betekent heel vaak ook andere omstandigheden.

Iemand, die in een klooster zit, leeft daar betrekkelijk zorgeloos. Als hij in de buitenwereld komt, staat hij ineens voor het probleem zijn eigen kost te verdienen. Je zou dus kunnen zeggen: Als iemand het klooster wil verlaten, dan moet hij plotseling allerhande nieuwe verplichtingen en beperkingen aanvaarden. Dat is eenvoudig de consequentie van zijn zoeken naar een andere wereld of naar een nieuw beleven.

Zo is het ook met de geest. Haar wereld wordt duf en doods. De mooiste kleuren zie je niet meer, als je die altijd ziet. Je wilt uitbreken, en de enige manier om dat te doen is ofwel je bewust te worden van een hogere wereld, die enorme eisen aan je stelt, dan wel te incarneren, een binding aan te gaan met de materie.

Nu is dit omhoog gaan soms mogelijk. In de meeste gevallen echter zijn de eisen, die aan je worden gesteld qua begrip en ook qua energie, inhoud, inventiviteit zelfs zo hoog, dat je je in die wereld hoogstens kunt bewegen als een soort idioot, een verminkt wezen, dat de taal niet kan spreken en verstaan, dat misvormd is en de schoonheid van die wereld niet kan uitdrukken, een belemmering voor iedereen en voor zichzelf een voortdurend verwijt, want zover gaat het besef nog wel, dat je de verschillen ziet. En dan kies je de incarnatie.

De incarnatie wordt niet gekozen om daarmee nu eens even heerlijk in de stof onder te duiken. Wij zouden het voorbeeld van het klooster verder kunnen uitbouwen en zeggen: Een geest wil - zoals iemand, die uit het klooster gaat - misschien wel graag het rustige leven

voortzetten, maar hij moet eerst verdienen om dat te kunnen doen. De geest moet eerst ervaringen opdoen: dus een uitbreiding van bewustzijn krijgen, een verdieping van eigen mogelijkheden ondergaan, voordat een betreden van een wijdere wereld mogelijk is. Er is geen pressie of dwang. Er is niemand, die daar staat en zegt: Hier is een lichaam, volgende geest instappen a.u.b. Er is wel iemand die je zal zeggen: Met dit probleem is er maar één uitweg: kijk, daar ligt een wereld, daar zijn vruchten geactiveerd, hier kun je je menselijk lichaam kiezen. Verder gaat de raad, de drang niet.

De geest kiest. Zij kiest dan vooral datgene, wat zij meent te ontberen. U zou u kunnen voorstellen dat iemand, die in dat klooster is geweest, zegt: Nu wil ik eindelijk eens rumoer hebben. Hij gaat naar een kermis en wordt dan verdoofd, ziek en misselijk van het lawaai en het geroezemoes waaraan hij niet gewend is. Menige geest haalt ongeveer hetzelfde uit. Zij kiezen voor een omgeving, voor een sfeer, waarin alles spreekt van spanningen, van activiteit. Maar dat spanningen en activiteit in stoffelijke zin minder aangenaam zijn, daarover denken zij eenvoudig niet na. Zo vormt zich een bewustzijn.

Maar er komt een ogenblik, dat je als mens sterft. Het lichaam kan niet verder meer: het is versleten. De geest heeft er niets meer aan, of de geest kan in dat lichaam niets meer bereiken en verlaat het. Dat zijn praktisch de enige mogelijkheden. Alle nevenverschijnselen die wij kennen als ongevallen en plotselinge dood zijn toch wel tot één van deze beide feiten te herleiden vanuit een geestelijk standpunt.

De vaag is nu: Hoever ben je gekomen? Ben je werkelijk zover, dat je geen muren meer om je wereld ziet staan? In de meeste gevallen is het, alsof je wereld iets rijker, iets groter is geworden. Er is wat meer in gekomen, maar de omheining staat er nog. Er is nog steeds de wereld buiten. En als de eerste rust en de eerste bezinning voorbij zijn, is er weer de hunkering om uit te treden. Maar je hebt geleerd.

De eerste keer, dat je in de stof incarneert, weet je niet wat stoffelijk bestaan is. Als je als plant hebt geleefd, kom je terug met een begrip en allerhande visies t.a.v. de zon, van voeding en misschien van aangename en onaangename omstandigheden. Als je als dier hebt geleefd, dan heb je misschien begrippen over eigendom (jachtgebied) prooi, voeding, trek, kuddegedrag verkregen. Al die dingen spelen een rol, als je een volgende keer weer gaat kiezen. De reïncarnatie wordt dus bepaald door de behoefte in de geest, maar daarnaast ook door het aantal ervaringen en inzichten, die je t.a.v. de stof hebt opgedaan. Daaruit vloeit voort, dat bijna elke incarnatie een ander karakter en meestal ook een ander milieu te zien geeft dan de vorige. Er zijn maar heel weinig gevallen te vinden, waarvan we kunnen zeggen: De incarnatie is gelijk. Indien zij in een gelijke omgeving plaatsvindt, een ongeveer gelijk sociaal milieu, dan zien wij soms een wisseling van sexe. In andere gevallen zien wij een wisseling van land: b.v. van India naar Europa of van Europa naar Afrika of iets dergelijks.

Je zoekt steeds nieuwe dingen te vinden. En alle zorgen, alle lijden en alle leed, die in de materie zo ontzagwekkend groot schijnen te zijn, al die bindingen en verplichtingen, die je in de materie soms schijnen te verstikken en vast te leggen, zijn vanuit een geestelijk standpunt eigenlijk niet eens zo belangrijk: ze zijn ervaringen. Het gaat er echter niet om prettig te leven op aarde. Het gaat erom ervaring op te doen en daarom kiest men zelfs vaak voor dingen, die vanuit een stoffelijk standpunt zeer onaangenaam kunnen zijn.

De incarnatiecyclus kan van persoon tot persoon verschillen. Er zijn mensen, die gemiddeld per 300 jaar incarneren. Er zijn er die het in kortere tijd doen. Er zijn er ook die er veel langer over doen. Hoe zouden wij dat moeten zien?

In de eerste plaats is de vraag belangrijk: In hoeverre verwerkt het ego (de geest en wat er verder nog aan vastzit) de stoffelijke ervaring? Hoe intenser deze wordt verwerkt, hoe groter de tussenpoos zal zijn tussen twee incarnaties, omdat de verrijking en de detaillering, die je in je geestelijke wereld ervaart, nieuwe mogelijkheden scheppen en ook rust en nieuwe kracht geven. Hoe grondiger de ervaring is, hoe sterker ook het element van afwisseling, dus van verschil in de keuze van incarnatie naar voren komt.

Er komt een tijd, dat de geest haar laatste incarnatie in de stof ingaat. Op dat ogenblik is eigenlijk het incarneren voor het ego niet meer een werkelijke noodzaak. Het is eerder een

zekere vrijwilligheid. Zoals een schilder, die zijn kunstwerk eigenlijk al voltooid heeft, toch besluit: ik moet nog even teruggaan, want hier en daar moet ik nog een kleine toets aanbrengen. Op deze wijze keer je dan terug en vervolmaak je datgene, wat je innerlijk als ervaringsbeeld nodig hebt.

Er zijn natuurlijk wegen voor de geest, die veel verder voeren, maar in het verband van deze cursus behoeven we ons daarover niet te zeer te bekommeren. Wij zullen ons eerst eens afvragen, hoe die geest het leven in de stof ondergaat. Er zijn wel een paar punten, die u allemaal vaak heeft gehoord. Ik zal ze even aanstippen:

Op het ogenblik van de bevruchting of kort daarna, meestal binnen 48 uur, vindt de eerst verbinding van de geest met de vrucht plaats. De identificatie met de vrucht is pas mogelijk, indien het zenuwstelsel behoorlijk ontwikkeld is en zal daarom gewoonlijk plaatsvinden in de derde tot vierde maand. Ook daarna blijft de geest zich nog voortdurend bewust van dingen, die buiten dat kleine lichaampje gebeuren. Er bestaat heel vaak een sterke telepathische verbinding met de moeder, waardoor hetgeen zij ziet en hoort wel degelijk tot het kind doordringt. Soms kan er zelfs een soort communicatie tussen moeder en kind bestaan. Die vindt dan op subliminaal niveau plaats en wordt slechts zelden volledig beseft, maar ze is er.

Rond de achtste, soms de zevende, maar meestal rond de achtste maand is er een volledige identificatie. Dat wil zeggen, dat de geest het bewustzijn buiten het lichaam terugtrekt. Het leeft nu in het lichaampje en daarin wordt a.h.w. gerecapituleerd wat de mogelijkheden zijn. U kunt zich deze periode kort voor de geboorte misschien het best voorstellen als een nogmaals inventaris opmaken. De geest gaat nog eens na welke indrukken in het bijzonder moeten worden vastgelegd in de hersenen. Zij gaat nogmaals na welke eigenschappen er zijn en op welke wijze deze bruikbaar zouden kunnen zijn.

Dan komt de geboorte zelf. De geboorte is een enorm schokkende gebeurtenis. Het is het uit een zeer besloten wereld plotseling in een open wereld terechtkomen. En het lijkt haast symbolisch voor datgene wat de geest nastreeft: het verlaten van de beslotenheid van haar eigen wereld of sfeer en het openbloeien in een grotere wereld. Wij zeggen, dat - voor zover het de stof betreft - de geboorte meestal een traumatische gebeurtenis is, waarbij een zeker psychisch trauma ontstaat en een aantal effecten en indrukken, die reeds in het kind aanwezig zijn op de achtergrond worden geschoven, onderdrukt en soms zelfs voor het gehele verdere leven ontoegankelijk voor de herinnering worden gemaakt.

Ik wil hier ook nog even wijzen op het feit, dat in die prenatale periode ook wel degelijk letsel van de vrucht kan ontstaan zowel op mentaal, psychisch als op zuiver fysiek vlak. De ervaringen van de moeder, de lichamelijke reactie van de moeder, de gedachten die worden geabsorbeerd uit de omgeving hebben invloed op het wordende mensje en daarmee ook op de geest, die erin leeft.

Na de geboorte begint het proces van oriëntatie. Ofschoon de meeste mensen dat maar over het hoofd zien, is het kind een wonderlijk mengsel van zeer grote geestelijke capaciteiten en gelijktijdig van praktisch volkomen lichamelijke onbeheerstheid. Terwijl het lichaam experimenteel wordt gebruikt en a.h.w. wordt onderzocht, totdat men het kan hanteren, zwerven in de rustperiodes (die vooral in het begin zeer frequent en tamelijk langdurig plagen te zijn) de gedachten nog rond in de wereld. Ze doen daar indrukken op en worden geconfronteerd met de relatie tussen het kind en die wereld. Ook dit kan voor een geest vaak een zeer schokkende periode zijn: een traumatische gebeurtenis.

Van daaruit zien wij dan langzaam maar zeker het kind opgroeien naar de gemeenschap. Er ontstaat contact, er ontstaat taal, dus uitdrukkingsvermogen, communicatievermogen. Naarmate het lichaam rijper en beter hanteerbaar wordt, zal de eigenschap van de geest om rond zich waar te nemen en te voelen eigenlijk meer gecentreerd worden in de richting van de zintuigen, die immers altijd weer de overheersende impressies plagen binnen te brengen. Een kind in de leeftijd van 2 tot 4 jaar heeft over het algemeen een periode, waarin bepaalde hallucinatorische indrukken ontstaan. Hier heeft men te maken met b.v. contacten met geesten, natuurgeesten, met krachten, met uitstralingen van mensen, dieren etc., die door het kind worden gezien. Maar het kan dit zien niet uitdrukken en als het kind probeert de zaak

toch weer te geven, maakt het de indruk van te fantaseren. In deze periode heeft de geest ook nog niet de last van het stoffelijk bestaan zo sterk ervaren - althans in de meeste gevallen. Ongeveer 50 % van de kinderen kent wel grote problemen in de eerste jaren, maar de andere 50 % heeft deze in mindere of zeer geringe mate.

Nu ga je ook proberen je wereld te kennen en de telepathische waarneming, die nog steeds een rol speelt - zelfs nog tot het 6e jaar mee stal - gaat ook voorwerpen zien en beschrijven. De imitatieve drang van het kind brengt het ertoe om b.v. met stoelen "spoortje" te spelen. Maar het blijkt heel vaak dat het kind daarbij bepaalde fantasieën opvoert, die helemaal niet behoren tot de daadwerkelijke ervaring ervan. Ga je de uitbeelding na, dan blijkt ze in negen van de tien gevallen de werkelijkheid redelijk te benaderen. Het is dan dwaas te zeggen, dat het kind de een of andere T.V.-film heeft gezien en gehoord of iets door grote mensen heeft horen zeggen en daardoor tot zo'n precies kloppende uitbeelding in zijn spel komt. Volwassenen zien daaraan graag voorbij.

De geest heeft nu een voorstelling gekregen van bepaalde voorwerpen of toestanden in de omgeving en wordt geconfronteerd met de noodzaak zich aan te passen. De vrije uiting, die er voor de geest in de sferen bestaat "ik ben mijzelf en niets anders" maakt plaats voor "ik kan alleen mijzelf zijn, indien anderen mij dat toestaan". Dat geeft overigens vaak aanleiding tot verzet. Want wat ouderen van een kind willen, is vaak niet wat het kind zelf in lust- en angstgevoelens begeert, maar het strookt ook niet met wat de geest belangrijk acht. In dergelijke gevallen krijgen wij een heel sterk verweer en in dit verweer een geestelijke meting van krachten. De meeste mensen zien dat over het hoofd. Zij denken: een kind moet gehoorzamen, basta. Zij vergeten, dat zij hun gedachten en gevoelens uitstralen en dat het niet alleen maar de woorden zijn die zij spreken die het kind bereiken. Er kan dan een geestelijk duel ontstaan. En is zo'n duel een paar keer verloren, dan geeft dat aanleiding tot ressentimenten, omdat er nu ook geestelijk bepaalde personen en regels worden gezien als een voortdurende belemmering voor het eigen "ik" om bewust te worden.

De geest is in deze tijd druk bezig met het sorteren van haar impulsen en er is meestal weinig of geen sprake van het activeren van de eigen krachten. Dat wordt iets anders, als de jonge mens - nu al wat maatschappelijker geworden - in de puberteitsjaren komt. In deze periode zijn er lichamelijke veranderingen, die hevige emoties en innerlijk onbegrip teweeg brengen. Hierbij is de noodzaak om zich in de wereld - hoe dan ook - ergens af te zetten en te doen gelden enorm groot. Zo groot, dat vaak de krachten en kwaliteiten die de geest bezit mede hierdoor worden gericht.

Dan krijgen wij te maken met jonge mensen, die poltergeistverschijnselen veroorzaken of die door hun aanwezigheid ongelukken schijnen te veroorzaken en al die dingen meer. Sommigen zijn zelfs - ofschoon ze zelf rustig schijnen te blijven - een soort brandpunt van allerhande onrust, die rond hen voortdurend tot uiting komt.

Voor de geest is dit eigenlijk alleen maar een poging om zichzelf verder te oriënteren. De stoffelijke problemen, die daaruit voortkomen, worden door haar weinig of niet beseft. De daden, die in deze periode worden gesteld, zullen ook bij een latere recapitulatie zeker niet worden beschouwd als iets wat onder de eigen verantwoordelijkheid valt. Neen, voor de geest is dit nog steeds de periode van leren hanteren, van een plaats te vinden in de wereld, een oriëntatie.

Het eigenlijke werk van de bewustwording begint (enkele uitzonderingen daar gelaten, er zijn kinderen met glandulaire afwijkingen bij wie het zelfs op het 3^e of 4^e jaar kan beginnen) voor de meeste kinderen in de periode van 15 tot 17 jaar gemiddeld. Het is een poging om een eigen persona op te bouwen, een gestalte die specifiek het eigen wezen weergeeft en een gedrag geeft, dat voert tot de ervaringen, die geestelijk begeerlijk zijn. De geest zou daarvan enorme baten kunnen hebben. Haar begrip, haar wijsheid wordt in deze periode reeds aanmerkelijk verdiept, maar ze loopt vast in de stoffelijke gewoonten.

Het lichaam heeft zijn gewoonten. Er zijn lusten ontstaan, soms door gewenning, die niet bevredigd kunnen worden langs geestelijke weg, er ontstaat een materiegebondenheid. Het is als het ware het kind, dat niet kan slapen zonder snoepje: de man, die niet rustig kan praten,

als hij geen grote sigaar heeft om daarmee zijn binding aan de moeder nog weer uit te drukken. Kortom, er zijn altijd weer gewoonten, waartegen je zou willen strijden, tenminste indien die gewoonten de verwezenlijking van je eigen persoonlijkheid in de weg staan. Want als geest gaat het er helemaal niet om wat je in de stof meemaakt. Een avontuurtje meer of minder, daar zegt de geest niets van, dat maakt niets uit. Een beetje ongeluk meer of minder zal de geest ook weinig zeggen. Het gaat haar om de bevestiging van haar eigen persoonlijkheid: een uitwerken a.h.w. van een probleem van gebondenheid dat zij zich in haar eigen wereld en sfeer heeft gesteld.

Het is kort daarna, dat mede door lichamelijke drang de neiging opkomt om zich van een partner in het leven te voorzien. Hierbij spelen lichamelijke drijfveren vaak een grote rol en de geest zal niet altijd in staat zijn om daar op haar eigen wijze nog iets aan toe te voegen. Maar voor de geest is dát weer niet het doel van de zaak.

Wat zij zoekt is een geestelijke wereld, waarmee zij een zodanig contact kan krijgen, dat zij daardoor zichzelf verrijkt en gelijktijdig in het proces ook de ander verrijkt. Het is het uitwisselen van gegevens, waardoor gezamenlijk een wereld kan worden gebouwd, die minder begrensd is. Indien dit geestelijk contact niet of onvoldoende aanwezig is, dan zal in de meeste gevallen het zuiver stoffelijke contact maar beperkte tijd standhouden: daarna komt er een verwijdering, die - zelfs als de lustgewoonte nog blijft bestaan - toch steeds meer kenbaar wordt in onbegrip en een zekere onverschilligheid.

De wereld stelt meer uitdagingen. Je moet jezelf gaan waarmaken. Waarmaken is voor de geest jezelf uitdrukken. Voor de stof is het vooral in deze tijd wel status gewinnen, en als het kan met een hoog salaris. Maar terwijl je stoffelijk streeft naar materiële voordelen, zoekt de geest weer evenwicht te vinden. Ook hierin wordt zij gefrustreerd door behoefte-, lust- en angstelementen, die in het lichaam zijn vastgelegd.

In deze periode krijgen wij vaak te maken met een soort innerlijke stem, die helemaal geen geweten mag worden genoemd, daar zij in feite niet verwijt of oordeelt, maar alleen aangeeft welke zaken voor het "ik" onaanvaardbaar zijn. Het resultaat is naar gelang van de sterkte van de materiele impulsen en de in de stof vastgelegde gewoonten in meer of mindere mate het denken in clichés (dus zeer eenzijdig), het interpreteren van feiten op een zeer eenzijdige manier en in ongeveer de helft van de gevallen bovendien een gevoel van alwetendheid, omdat men zich door deze innerlijke stem (dit gevoel, zoals men het misschien zou noemen) gesteund voelt en niet in staat is om daar argumenten van meer materieel logische aard aan te voeren.

Als het leven verdergaat, moeten die geestelijke standpunten steeds weer worden geconfronteerd met de stoffelijke feiten. De geest leert dat bepaalde dingen onmogelijk zijn. Zij leert daarnaast, dat een deel van het onmogelijke aan haarzelf en niet aan anderen te wijten is.

De situatie wordt voor u misschien iets duidelijker, als ik hieraan toevoeg dat dit geen proces is van "leren" in de zin van feiten leren, maar van "leren" in de vorm van bewegingsmogelijkheden, trainen, dus bewegingsmogelijkheden verwerven. De eigen beweeglijkheid van de geest wordt groter naarmate zij een redelijker contact kan behouden en een zekere gelijkwaardigheid (een soort partnerschap) met de stoffelijke impulsen.

In deze periode moeten wij ook in het bijzonder wijzen op de hersenen. Terwijl in de jeugd jaren de directe activiteit van de hersenen geestelijk gezien eigenlijk niet erg belangrijk is, is zij dit gemeenlijk wel rond het 24e à 25e jaar tot praktisch het levenseinde voor de geest.

Maar ook in de materie kan een ogenblik komen, dat het leven gaat stokken, dat men geen nieuwe indrukken meer opdoet. Je krijgt dan de periode van ouder worden, waarin men gaat terugvallen op herinneringen. Gelukkig doen lang niet alle ouderen dat. Velen zien kans om hun proces van verder leven en leren voort te zetten tot zelfs het 100^e jaar. Maar aan de andere kant zijn er ook heel wat mensen, die op hun 45^e, 50^e jaar eigenlijk al voortdurend gaan terugvallen op hun herinnering.

Als je herinneringen gebruikt als vergelijkingsmateriaal voor het heden zonder te oordelen, maar alleen om ontwikkelingen te begrijpen, dan doe je iets wat geestelijk erg belangrijk is. Op het ogenblik echter, dat de herinnering wordt gebruikt als een maatstaf, waardoor het heden grotendeels kan worden afgewezen, is er sprake van een recapitulatieproces. De mens is in feite niet meer bezig met de wereld - die is voor hem een lastig nevenverschijnsel - hij is mentaal en emotioneel en heel vaak ook in zijn stoffelijke gedragingen voortdurend bezig terug te grijpen naar het verleden. Het doet denken aan de tijd die je gemiddeld pleegt door te maken na de overgang gedurende enkele dagen: de periode van recapitulatie.

Indien de geest ontdekt, dat zij geen verdere mogelijkheden meer heeft en zij is gelijktijdig enigszins meester gebleven of gelijkwaardig partner in het stoffelijk bestaan, dan trekt zij zich terug. Er zijn mensen, die als een voor hen belangrijke mogelijkheid tot verrijking wegvalt eenvoudig besluiten om over te gaan. De mens zegt dat meestal wat sentimenteler: Ach, die oudjes. Vijftig jaar hebben zij samen geleefd, nu is zij dood en hij gaat een paar dagen of een paar weken daarna ook. Hij kon het zonder haar niet stellen. Dat is wel waar, maar niet in de emotionele of sentimentele zin, waarin het meestal wordt gesteld. Het is doodeenvoudig zo: Die twee mensen zijn zodanige partners geworden, dat er een grote geestelijke binding bestond. De geest komt tot de conclusie, dat nu de partner is overgegaan tezamen een minder begrensde geestelijke wereld kan worden betreden. Er is dan geen reden meer om het leven in stand te houden. Er is geen sprake van een sentimenteel wegwijnen, er is - gezien vanuit de geest - eerder sprake van een sluiten van een zaak, die geen profijt meer geeft.

De dood zelf is voor de geest eigenlijk een herboren worden: het binnentreden in de eigen wereld, het thuiskomen na een lange reis. Maar ja, als je thuiskomt en je hebt lang in de vreemde vertoefd, dan is je huis wat onwennig. Ik weet niet, of u zelf wel eens een jaartje hebt rondgetrokken of ergens anders heeft gewoond en toen weer in uw eigen huis ben binnengekomen. Dan zie je het met andere ogen: het is anders. Deze vervreemding speelt een rol bij de erkenning van de eigen wereld door de geest. Zij herkent wel de mogelijkheden die er voor haar bestaan, misschien ook bepaalde grenzen die er reeds waren, maar zij waardeert ze anders: en door deze waardering is zij in staat haar besef uit te breiden. Alleen indien zij niet kan aanvaarden al wat zij heeft geleerd en gedaan, kan zij wegvlugten in het duister en dan is de volgende incarnatie een noodsprong. U weet, een kat in het nauw maakt rare sprongen. Ik zou zeggen: een geest in het duister, die de kans krijgt om eruit te komen, maakt rare incarnaties.

Wanneer wij nu zo de geest hebben gezien en daarmee het incarnatiepatroon wat begrijpelijker hebben gemaakt, zal het u ook duidelijk worden dat sommige mensen geheel volgens plan kunnen incarneren.

Deze geest heeft dus systematisch een deelbewustzijn bij een deelbewustzijn gevoegd en is in staat om haar behoeften zeer nauwkeurig te omschrijven. Als zij steeds een bepaalde waarde-ervaring zoekt en daarmee genoegen neemt in het leven, dan betekent dit dat zij bijna met de regelmaat van een klok incarneert. Voor haar is de aardse tijd iets wat - althans in de incarnatie - nog steeds schijnt te gelden en tot uitdrukking komt in aantallen jaren.

Een geest, die niet zo regelmatig is en die misschien in een leven alleen maar probeert een maximum aan bewustwording te verkrijgen, heeft meer tijd nodig. In de eerste plaats, is de eigen werelduitbreiding niet systematisch. Er zijn dus meer verkenningen noodzakelijk, voordat je je begrensdeheid begrijpt: en zelfs dan zijn al die nieuwe punten vaak nog zo interessant, dat je zegt: Ach, ik wacht nog even. Eerst als de verveling, het begrensde-zijn weer te sterk wordt, incarneer je weer in de materie. Sommige mensen doen dit zeer regelmatig. Als zij een keer 84 jaar tussen twee incarnaties hebben gehad, kun je erop rekenen dat de eerste tien incarnaties ook tussenpozen van 84 jaar vragen: dus elke keer na de dood 84 jaar tot de hergeboorte. Bij weer anderen is het zeer willekeurig. De ene keer incarneren zij misschien al tien jaar nadat zij dood zijn gegaan, de volgende keer duurt het 200 jaar. Er bestaat geen enkele reden voor de geest om een voorkeur te geven aan het ene of aan het andere systeem. Want degenen, die met gekke huppelsprongen gaan, worden tenslotte net zo snel bewust als de anderen. Ik zou zeggen, dat dit een kwestie is van persoonlijke eigenschappen en misschien ook van een zeer persoonlijk gebruik van mogelijkheden.

Ook hier ben ik, geloof ik, ver genoeg gegaan. Ik heb aanvaardbaar gemaakt - naar ik hoop - dat de incarnatie voor de geest een noodzaak is en ik heb ook duidelijk gemaakt wat zij in die incarnatie feitelijk vindt. Maar zij wordt geconfronteerd in het leven met vele rare verschijnselen.

Ik heb zo even een partnerschap tussen de sexen genoemd, zeg maar: het huwelijk. Maar dan zijn er ook kinderen, er zijn emotionele relaties met andere mensen, daar zijn op mentaal terrein bestaande relaties met anderen, er zijn zelfs op uitstraling gebaseerde relaties met andere mensen. En al deze spelen in het bestaan een grote rol.

U zult zelf wel eens hebben ontdekt, dat u mensen tegemoet kunt treden en dat u ineens zegt: Ja, dat is het. Dat is iemand, die mag ik. Maar u wist niet waarom. Of dat u iemand heeft afgewezen. U heeft op dezelfde wijze wel eens een herkenning gehad. U zegt: Ja, dit is een stuk grond, daar wil ik leven. Of als u een naam uitspreekt, die u in een aardrijkskundeboek heeft gevonden, dat er dan ineens een soort film begint te draaien, dat er voorstellingen komen. Dat zijn relaties. Voor de geest zijn die dingen ergens belangrijk. Wat hebben ze te betekenen?

Wel, door de relatie die er bestaat tussen partners in een huwelijk of een daarmee vergelijkbaar samengaan, de gebondenheid die er bestaat tussen ouders en kinderen of een daarmee vergelijkbaar samengaan (het is n.l. zo, dat die band ook kan bestaan tussen pleegouders en een kind heeft de geest hier een gelijkwaardigheid, een zekere versmelting. Een kind kan voor sommige mensen een enorme betekenis hebben, omdat in de herinneringen en in de uitstraling van het kind bepaalde waarden uit de geest a.h.w. helderder doorkomen. Het is alsof je daardoor weer wordt geleid tot de meer essentiële taken, die je geestelijk hebt opgelegd. Dit moet men niet verwarren met de wat dierlijke bezitsdrang of bezitslust, die ook vaak voor ouderliefde doorgaat. We hebben hier te maken met een werkelijk onderling contact, een werkelijk begrip.

Met vrienden en bekenden is dat precies hetzelfde. Zij hebben iets qua ervaring, qua uitstraling, qua inhoud, waardoor de geest beter wordt. Het is dan ook daarom, dat men eigenlijk geen voordelen of genietingen op stoffelijk niveau meer pleegt te zoeken, indien er sprake is van een reëel contact of een reële vriendschap.

Het zal u duidelijk zijn dat geesten, die reeds dergelijke contacten in de sferen hebben gehad, de neiging zullen hebben om ook hun stoffelijke ervaringen met elkaar te delen. Er ontstaan dus vaak incarnatiegroepen.

Incarnatiegroepen zijn meestal beperkt. Een gemiddelde incarnatiegroep omvat 5 á 6 persoonlijkheden. Maar daarnaast zijn er wat je kunt noemen: culturele incarnaties. Mensen, die in een gelijke achtergrond bewustwording hebben gezocht, zullen ongeveer gelijke conclusies hebben t.a.v. de weg, die zij verder in de stof moeten afleggen. Op deze manier kunnen zelfs hele bevolkingsgroepen gezamenlijk incarneren. Alleen, indien die incarnatie heeft plaatsgehad, zit er voor de geest iets bijzonders aan vast. Want als je gezamenlijk ben geïncarneerd en je hebt op aarde geleefd vanuit een bepaald principe, dat door geestelijke erkenning en geestelijke principes a.h.w. werd gestimuleerd en in evenwicht gehouden, dan zul je in de geest een groot gedeelte van de stofherinnering behouden en daarmee ook de verbondenheid met de groep.

U moet maar eens kijken in de wereld van het spiritisme. Is het u niet opgevallen, dat in een bepaalde periode praktisch alle genezende geesten indiaanse medicijnmannen waren? Hier heeft u zo'n verschijnsel. Of dat in een andere periode heel veel mensen iets terug willen of herkennen in de richting van Egypte of India? Alweer, zo'n verschijnsel wijst op een gezamenlijke incarnatiegolf. Het is niet zeker, er kan fantasie bij zijn, maar het is waarschijnlijk. Want de geest kan daardoor een groot gedeelte van een gemeenschappelijke waarde, die in de geest bestond op aarde levend houden. En al is dat onbewust, je kunt je dat redelijk soms niet voorstellen, word je daardoor in het verder zoeken naar ervaring gedirigeerd. Je kunt dus juist ontwikkelingen vinden. De geest heeft er veel belang bij, natuurlijk.

Naast deze groepsincarnaties - en wat ertoe behoort - heeft zij tevens haar vreemde voorkeuren. Nu klinkt het krankzinnig, als ik u zeg dat niet alleen gentlemen, maar ook spirits prefer blondes. Je hebt vaak een beeld uit een vorig bestaan overgehouden. Dat beeld was geestelijk, maar het kon alleen worden uitgedrukt in een stoffelijke vorm. Als zodanig is het in het ego ingebracht: Dan zal een persoon, die weer incarneert, bijna vanaf de geboorte een voorkeur tonen voor uiterlijke kentekenen, omdat hij daarachter een geestelijke inhoud vermoedt. Als dat voldoende sterk is ingeprent in het onderbewustzijn, dan krijg je mensen, die hun hele leven a.h.w. worden aangetrokken door bepaalde lichaamskenmerken: b.v. bepaalde oren, neuzen, misschien de inplanting van het haar, een hand, een gebaar of een bepaald timbre van de stem. Deze dingen hebben dan een bijzondere attractie, omdat ze associaties hebben met een bepaalde ontwikkeling.

De grote moeilijkheid is natuurlijk, dat die uiterlijke kentekenen geen borg staan voor een gelijkwaardige geestelijke inhoud. Hierdoor krijgt de geest heel vaak een serie tamelijk gevoelige lessen met betrekking tot de onbetrouwbaarheid van de vorm. Inhoud is belangrijk, vorm niet. Persoonlijkheid is belangrijk, niet de bekleding waarin de persoonlijkheid verschijnt. Een vrouw met de ideale maten kan waardeloos zijn. Iemand, die doet denken aan een bonenstaak met hier en daar een uitsteeksel, kan misschien het summum zijn van geestelijke, mentale en zelfs vrouwelijke eigenschappen. De inhoud is belangrijk en naarmate de geest op aarde leert meer tot het essentiële door te dringen, zal zij ook in staat zijn om alles wat met de wereld samenhangt beter op te nemen.

Ik zou hier graag een voorbeeld geven. U weet, dat wij in de Orde over het algemeen zeer goed of redelijk goed zijn voorgelicht over al datgene wat er zich op aarde afspeelt. Dit is alleen mogelijk doordat wij hebben geleerd uiterlijkheden en innerlijkheden te ervaren, dus op te nemen en gelijktijdig in essentie te scheiden, waarbij wij uit de aard der zaak aan essentie alleen datgene werkelijk kunnen erkennen wat met ons wezen en ons bestaan in zekere mate harmonisch is. Er zijn altijd verschijnselen, waarvoor wij blind zullen blijven.

Hier wordt de geest gevormd door wat zij eens zal moeten zijn: een wezen dat in zich - ongeacht de uiterlijkheden - een grote verscheidenheid van impulsen kan aanvaarden en het eigen wereldbeeld zodanig kan oriënteren, dat er plaats is voor elke van buiten ontvangen impuls. Dit is de geestelijke groei, het groter worden dat op den duur kan leiden tot een optreden als groeps- of rassengeest, misschien zelfs als bezieler van de een of andere planeet of ster, en van daaruit gaat het verder in de oneindigheid. Voor de geest is dus het bestaan in de stof een school. Maar het is een school, waarin jezelf vrijwillig de vakken kiest. Alleen, je kunt niet weggaan, als de wijze waarop de les wordt gegeven, je niet bevalt. Dat is een groot voordeel, want hierdoor kan de traagheid, die niet alleen de mens, maar vaak ook de geest is ingeschapen, de bewustwording niet voortdurend of volledig belemmeren.

Al datgene, wat ik u nu over de geest heb gezegd, geeft weer een beetje beter inzicht in de verbinding tussen geest en menselijk lichaam, maar gelijktijdig kan het een verklaring vormen voor een groot aantal maatschappelijke verschijnselen: de groepsvorming in uw maatschappij, de wijze waarop een religie al dan niet kan worden aanvaard en beleden, de manier waarop je je in het leven stelt, dus wat je idealen zijn. Al deze dingen hebben vaak - ten dele althans - een geestelijke achtergrond. In volgende lessen zullen wij proberen daarop in te gaan, want er zijn heel veel problemen, die je op aarde zo onbegrijpelijk voorkomen en die ineens - gezien in het licht van een geestelijke activiteit - een grotere en meer doelmatige achtergrond hebben en begrijpelijk worden. Voor heden heb ik echter de beschouwing van de vorige maal over de mens willen afronden. En ik zou dit niet kunnen doen zonder ook een paar kleine regels te geven. Die regels geef ik niet voor de geest. Dat is helaas voor u nog niet mogelijk. Er komt misschien een tijd, dat u helemaal geest bent en ons eerder regels komt vragen t.a.v. de manipulatie van de stof. Maar als mens zou ik u voor uw geestelijke bewustwording en het juist ontwikkelen van die mogelijkheden dan de volgende raadgevingen willen voorleggen:

1. Onthoud, dat uw wereldbeeld voor een deel wordt bepaald door de geestelijke mogelijkheden tot harmonie. Een geestelijke harmonie, die u ervaart, is altijd belangrijker dan schijnbare tegenstellingen op welk stoffelijk terrein dan ook.

2. Voor de geest is feitenmateriaal waardeloos, tenzij het een mogelijkheid betekent om het andere juist te beleven en om erin door te dringen. Streef liever naar een werkelijk begrip en inzicht op enkele punten dan naar het verwerven van een alomvattende kennis, die u maar weinig mogelijkheden geeft om in u de essentie van de zaken volledig aan te voelen en a.h.w. te proeven.
3. Om als geest nieuwe waarden te kunnen opdoen, moet er een receptiviteit zijn. Probeer als mens open te staan voor uw wereld. Beoordeel de verschijnselen en waarden, die u rond u ziet niet, maar accepteer de beelden zonder daaraan in uzelf consequenties of conclusies te verbinden. Hierdoor worden de mogelijkheden tot definiëren in de geest groter en zult u later de voordelen ervan genieten, terwijl u in deze periode daardoor reeds meer inzicht krijgt in de werkelijke relatie tussen u en de wereld en zo zelf, ook juist kunt leven.
4. Het is een oude waarheid, maar ze is toch wel erg belangrijk: Ken uzelve een beetje. Probeer niet jezelf helemaal te begrijpen, dat is praktisch onmogelijk, omdat je als mens het inzicht in een groot gedeelte van de geestelijke waarden eenvoudig ontbeert, maar probeer een beetje te begrijpen waarom je de dingen doet.

Weet, als je iets doet tegen alle rijm en rede in, waarom je iets probeert af te dwingen, terwijl je aanvoelt dat het nooit goed kan zijn. Vraag je. af: Waarom doe ik de dingen? Want iemand, die inzicht krijgt in zijn beweegredenen, stimuleert daarmee ook de mogelijkheid voor de geest om de stof (althans als geest) als gelijkwaardige partner te benaderen en zo via impulsen een juist gedrag en een juiste beleving vanuit geestelijk standpunt mogelijk te maken. Vandaar ook: Ken uzelve!

Met deze punten zou ik deze les willen beëindigen.

DE MENS EN ZIJN MENTALE WERELD

Het denken van de mens bepaalt voor een deel zijn wereld, zoals u zult weten. Een groot gedeelte van onze interpretaties stellen wij in de plaats van feiten, zodat wij leven in een wereld van begoocheling. Er zijn echter heel wat redenen op te noemen, waardoor deze begoocheling onvermijdelijk lijkt. Het merendeel van deze redenen ligt op het mentale gebied van de mens: de functie van zijn hersenen, zijn lichamelijkeheid.

Wij kennen in de eerste plaats een aantal ziekten. Men zegt van de geest, maar men bedoelt daarmee natuurlijk van het mentaal vermogen. Het merendeel van de mensen heeft geen absoluut normaal reactievermogen. Dit betekent niet slechts een eenzijdige interpretatie, maar ook dat deze mensen bepaalde beelden voor zich oproepen en door deze beelden zich vaak vervolgd wanen of zich daardoor geïsoleerd voelen. Er zijn beelden bij die aan bepaalde lichamelijke kwesties te wijten zijn: onevenwichtigheid in de interne secreties en vergiftigingsverschijnselen, die o.m. dementie worden genoemd met verschillende bijnamen.

Weer andere verschijnselen zijn innerlijke strijdigheden, waardoor de persoonlijkheid a.h.w. gespleten is en de mens twee afzonderlijke beelden van zichzelf voortdurend met elkaar confronteert. De lichtere vormen daarvan worden neurosen en psychosen genoemd. Maar de neuroticus kent zijn eigen neurose niet, zomin als degene, die aan een z.g. geestesziekte lijdt in staat is om voortdurend en vooral tijdens het optreden daarvan de verschijnselen van die ziekte objectief als zodanig te herkennen. Wij worden dus zodra wij in de stof zijn, voor een deel geleefd door de afwijkingen, die er in onze hersenen bestaan. Wat wij denken is ook wat wij rond ons plegen te projecteren. Een mens projecteert zijn eigen beeld, en in zeer vele gevallen zal zijn waardering van de eigen "persoonlijkheden" door anderen worden ervaren als een component van het totaal waargenomen beeld van die mens.

Als wij dus instabiel zijn - op welke wijze dan ook - projecteren wij dat naar buiten toe en de mensen zullen dat aanvoelen. Maar niet alleen dit. Wij werken met de gedachten ook in op de astrale wereld. De mentale werking van de mens vindt haar weerspiegeling in vormen, die astraal ontstaan. Meestal zijn zij zeer vluchtig, maar onder omstandigheden kunnen zij een zekere vastheid en houdbaarheid bereiken. In dat geval spreken wij van "schillen" of ook wel menselijk geconstrueerde schillen.

Een mens, die een bepaalde psychose of neurose heeft, zal over het algemeen abnormaal, maar praktisch gelijk reageren op bepaalde indrukken. Dat wil zeggen, dat hij in verband met die indrukken een astrale gestalte weet te scheppen, die terugslaat op zijn persoon. Want de indrukken, welke die mens uitzendt, keren ook tot hem terug. Zo ontstaat er een reëel en stoffelijk waarneembaar verschijnsel aan de hand van afwijkingen van het gedachtebeeld.

In de relaties tussen mensen kunnen dergelijke verschijnselen van zeer groot belang zijn en zij zullen heel vaak mede bepalen op welke wijze u in de wereld wordt bejegend en hoe u anderen zult bejegenen. Het is dus van groot belang, dat men een redelijk begrip heeft voor zijn eigen mentale gesteldheid.

Zien wij de mens, die volkomen normaal denkt (een onmogelijkheid, dat geef ik graag toe, maar stellen wij voor een ogenblik dat dit bestaat), dan hebben wij te maken met iemand, die met een redelijke objectiviteit de verschijnselen rond zich waarneemt, die o.m. door impulsen van zelfbehoud en andere instinctimpulsen plus redelijke overwegingen daarop reageert. Hij heeft derhalve een te voorspellen gedragspatroon en daarnaast een zeer grote weerstand tegen alle verschijnselen, die hem dreigen aan te tasten.

Verschuiven wij in de mentale gesteldheid ook maar een 15^e of een 20^e gedeelte van het gedachteleven naar het onevenwichtige, dan ontstaat er een situatie, waarin men zich niet meer gelijk en objectief tegenover de gehele wereld kan opstellen. Het resultaat is in de meeste gevallen dat men hierdoor delen van het leven van zich afstoot - ook die men nodig heeft - terwijl men zich eveneens vaak aangetrokken voelt tot bepaalde zaken, die in wezen voor het "ik" - stoffelijk en soms zelfs geestelijk - onaanvaardbaar of gevaarlijk zijn. Hierbij speelt de menselijke maatschappij ook nog een grote rol.

In de wereld van de mensen zijn gedragsregels geschapen, die door de gehele gemeenschap als juist worden aanvaard. Het is niet hun juistheid, maar de algemene aanvaarding, die vorm geeft aan een mentaal astraal beeld, waaruit de bevestiging van die normen en vormen voortdurend worden afgedwongen. Een mens, die zich gedraagt volgens zijn inhoud en werkelijke behoeften, zal dus door de wereld, zowel op astraal terrein, op mentaal terrein als ook lichamelijk vaak onder druk worden gezet. En dit betekent dan weer, dat de gespletenheid in de mens (dus de strijdigheid tussen de persona die hij naar buiten toe scheidt en die hij innerlijk waarlijk meent te zijn) toeneemt. Deze vorm van verdeeldheid is heden ten dage over de gehele wereld zeer actueel en omvat voor zover mij bekend is ongeveer 64 % van de wereldbevolking, waarbij moet worden opgemerkt dat de mate waarin dit verschijnsel optreedt, natuurlijk in vele graderingen zou kunnen worden onderverdeeld.

De situatie van een mens, die zijn mentale wereld probeert te herzien, zal hem doen ontdekken:

- a. Ik ben niet waar. Ik moet altijd uitgaan van mijn onwaar-zijn, indien ik in mijn mentale wereld een enigszins juist beeld wil krijgen:
- b. Ik moet weten wat mijn waar-zijn zou inhouden. De discrepanties, bestaande tussen het onware als zodanig beseft, dat ik naar buiten toe voortdurend als waarheid voorstel en de waarheid, die in mij leeft, zal ik vervolgens zo goed mogelijk moeten omschrijven.

Een omschrijving van de eigen capaciteiten en discrepanties is zeer belangrijk, omdat wij alleen op deze wijze onze mentale wereld juister en een beetje evenwichtiger kunnen maken. Want wij moeten voor onszelf de regels en de wetten vinden waardoor onze gedachtewereld wordt bepaald. Hierbij is het misschien goed op te merken, dat dit in vroegere tijden heel vaak religieus geschiedde. De religie als zodanig berustte in negen van de tien gevallen op volksmisleiding. Maar de essentie van de religie voor de mens was niet dat zij hem een contact met God gaf, maar dat zij hem een bepaalde relatie deed erkennen t.a.v. zijn wereld. Hierdoor waren innerlijke strijdigheden niet goed mogelijk. De strijdigheid op mentaal terrein werd immers opgelost door de geloofservaring.

Naarmate het geloof zwakker en meer geformaliseerd is geworden, heeft de mens minder gezag, dus minder autoriteit, waaraan hij zich toetst. Dit betekent enerzijds een grotere mogelijkheid om zelf waar te worden, maar anderzijds een voortdurend grotere mentale

verdeeldheid tussen de verschillende mogelijkheden en wereldbeelden, die je in je draagt. Dit verklaart ook een groot gedeelte van de storingen in uw wereld.

Als wij de angst voor geweld zien toenemen, dan zit het denkbeeld geweld reeds in het bewustzijn van vele mensen. Er wordt een beeld van dit geweld en van het geweld dat men vreest ontworpen. Dit beeld wordt uitgestraald. Is de vrees voor een bepaald geweld massaal genoeg, dan is het bijna onvermijdelijk dat het geweld hierdoor ook wordt gerealiseerd. Wij hebben dan een astrale kracht geschapen, die - al is zij vanuit ons standpunt negatief - datgene wat als beeld in ons bestaat in de wereld tracht waar te maken. Omgekeerd zou ook mogen gelden, dat het goede dat mensen werkelijk geloven en verwachten eveneens een krachtig astraal beeld kan worden, waaruit wederom met grote kracht straling naar de wereld kan uitgaan.

Belangrijk kunnen daarbij verder zijn de fasen van geleidbaarheid: dus de mogelijkheid tot directe overdracht van energieën en denkbeelden vanuit de astrale wereld naar de menselijke wereld, zuiver materieel of via een mentale tussenfase. Hierbij kunt u rekening houden met o.a. bepaalde maanfasen, met bepaalde astrologische situaties. Hierdoor wordt inderdaad aangegeven op welke wijze de ontladbaarheid vanuit een astrale schil vergroot of verkleind wordt. Gelijktijdig betekent die geleidbaarheid ook dat emoties, welke op die ogenblikken op aarde algemeen bestaan en mentaal (dus als beeld) worden doordacht en beleefd, ook een sterkere vorm zullen krijgen in de astrale wereld.

Het moge u duidelijk worden, dat de mens zijn mentale wereld te weinig beseft en niet in staat is - althans in merendeel - om deze mentale wereld enigszins te begrijpen. De reden daarvoor is vaak de vervorming van besef, die psychotisch, neurotisch of langs ernstigere z.g. storingen in de mens ontstaat. Wij kunnen als mens ons eigen beeld over het algemeen niet volledig aanvaarden. Wij projecteren een wensbeeld van wat wij zouden kunnen zijn, daarbij vergetende te toetsen of dat inderdaad waar is.

Er zijn mensen, die zich een situatie voorstellen, die inderdaad voor hen zeer begeerlijk is, maar die alleen kan worden verwezenlijkt, indien zij ook zelf hun persoonlijkheid uitvoerig weten te wijzigen en aan te passen. Hiertoe zijn ze echter niet in staat. Zo blijft hun droom een droom. Maar dit betekent gelijktijdig, dat de benadering van de droom, die via de weerkaatsing hen zo nu en dan schijnt te benaderen, een voortdurend grotere frustratie tot stand brengt. Gebrek aan begrip voor hun eigen inhouden maakt hen blind voor het feit dat niet de wereld, het noodlot, de geest of de goden hen voortdurend van de bereiking verwijderd houden, maar dat zijzelf die bereiking onmogelijk maken.

Het is misschien interessant in dat verband na te gaan in hoeverre bepaalde mentale beelden en hun intensiteit uitwerking hebben. Ik zal trachten dit via een voorbeeld te zeggen, omdat het via formules en presentatie alleen wat onduidelijk is.

Indien ik in mij een beeld scherp formuleer, dat afwijkt van mijn eigen persoonlijkheid, dan zal het feit dat deze situatie buiten mij kenbaar wordt mij blind maken voor alle nevenverschijnselen daarvan. Het gevolg is, dat ik eigenlijk tegen beter weten in een situatie als waar aanvaard. Deze aanvaarding impliceert gelijktijdig de ontkenning van mijn persoonlijkheid, waarbij mijn behoefte om mijzelf te blijven mij in verweer brengt en zo de situatie creëert, waarin het onmogelijk is om mijzelf te zijn. Het eenvoudigste voorbeeld:

Iemand verlangt werkelijk iets te bereiken en gaat helemaal daarin op. Hij spreekt zonder te beseffen wat hij doet tegen personen, die schijnbaar met alles niets te maken hebben, een paar woorden en door die paar woorden alleen wordt de gehele situatie plotseling a.h.w. herroepen, veranderd. Zij wordt teruggeworpen en uit de reversie van feiten ontstaat er dan een enorme frustratie en teleurstelling plus de vraag: waarom is mij dit overkomen? Wat dan weer voert tot een vergroting van psychotisch gedrag. De formule daarvoor is als volgt:

Ego's beeld/zelferkenning = verwerkelijking; ego's beeld/verwerkelijking = verwerping

Als het ego eigen beeld deelt door zelferkenning ontstaat er verwerkelijking, maar indien het ego eigen beeld deelt door verwerkelijking ontstaat er een persoonlijkheidsbeeld dat wordt verworpen.

Indien wij de zaak procentueel willen uitdrukken t.a.v. de gehele bevolking van deze wereld, kunnen wij zeggen: bij het beeld, dat de mens zich vormt (dit stellende op 100 %, dus voor iedereen gelijk, zal ongeveer 80/100 komen tot een onjuiste interpretatie van werkelijkheid, ongeveer 70 % tot een redelijke frustratie, ongeveer 10 % tot een absolute frustratie. De overblijvende 20 % vinden een aanpassing aan het onbereikbare. In deze aanpassing vindt dan een lichte persoonlijkheidsverandering plaats, welke mentaal tot uiting komende in een persoonlijkheidserkenning de mogelijkheid geeft tot een alsnog verwezenlijken van het denkbeeld voor ongeveer 3 %.

Hieruit moogt u wel concluderen dat de denkwereld, de mentale wereld van de mens voor het merendeel van de op aarde levenden veraf ligt van de ervaren werkelijkheid. Dit is een wat wonderlijk feit, daar wij moeten aannemen dat een geest, bewust levend in een lichaam en deelhebbend aan de daarin ontstane mentale voorstellingen, de geestelijke zowel als de stoffelijke werkelijkheid voldoende kan overzien om tot een reële aanpassing te komen. De verwezenlijking van het denkbeeld is daarmee praktisch onvermijdelijk geworden.

Ik heb u reeds gezegd, dat het merendeel der mensen lijdt aan zekere splitsingen in de persoonlijkheid: soms aan z.g. geestesziekte en in vele gevallen aan psychose, neurose e.d.. Voor zover deze niet een zuiver stoffelijke oorzaak hebben, moeten wij dan verder stellen, dat deze mensen alleen zichzelf kunnen genezen. Maar de meeste mensen willen zichzelf niet genezen, indien de genezing impliceert dat hun relatie met de wereld voor hen meer verplichtingen bevat en gelijktijdig bepaalde droombeelden wegneemt.

De mens misbruikt zijn mentale wereld bewust of onbewust. Hij probeert in de mentale wereld een compensatie te scheppen voor wat hij beschouwt als zijn onvolkomenheden in het stoffelijk bestaan. Hij creëert dus voortdurend astrale waarden, die gericht zijn tegen de werkelijke ontwikkelingen en situaties die stoffelijk mogelijk zijn.

(Door storing zijn hier enkele zinnen uitgevallen.)

Wat de gevolgen daarvan op zuiver stoffelijk gebied kunnen zijn? Indien de angst voor de atoombom niet zo groot was, zou de ontwikkeling van de atoombom minder snel zijn gegaan. Dit klinkt schijnbaar tegenstrijdig, maar is volkomen waar. Dit betekent dan ook dat bepaalde autoriteiten, zich niet door pressie van anderen genoopt zouden voelen om tegen alle redelijkheid, verwachting en verstand in bepaalde kernproeven te nemen, daarbij de risico's buiten beschouwing latend. De tegenstand van anderen heeft hen blind gemaakt voor de risico's die zij lopen. Dat de gevolgen tenslotte niet voor de wereld fataal zullen zijn, mag ik hier wel onmiddellijk aan toevoegen. Maar dat de gevolgen aanmerkelijk anders en gevaarlijker zullen zijn dan de deskundigen ooit hadden verwacht, zal mettertijd blijken en zal ook hier en daar slachtoffers eisen, naar ik meen.

Ik geloof, dat een verwijzing naar een dergelijke actualiteit een bijdrage kan zijn voor een beter begrip van wat u in uw mentale wereld zelf doet. In plaats dat u harmonieën en een zekere objectiviteit schept, schept u een voortdurend grotere subjectiviteit maar een steeds grotere innerlijke verdeeldheid en daardoor een steeds verdergaande negatieve projectie vanuit een astrale wereld naar het geheel der mensheid. Het is zeker goed met deze dingen rekening te houden.

Als ik de mentale situatie van de mens nog verder in enkele korte zinsneden mag ontleden:

Het denken van de mens bestaat uit erfelijk aanwezige reactie waarden, uit door lering ontvangen referentiewaarden, door uit daad ontstane associatiewaarden en als zodanig uit een aantal in elkaar grijpende werkingen, welke door het gedrag en het wezen van de mens zelf grotendeels bepaald zullen zijn.

De beheersing van deze mentale wereld is slechts mogelijk, indien tegenover deze zeer subjectieve reacties en associaties een wat objectiever beeld van het "ik" in de wereld en t.a.v. de wereld wordt gesteld.

Een mens, die zijn eigen belangrijkheid voortdurend op de voorgrond schuift, bereikt daarmee over het algemeen een steeds grotere onvolkomenheid in zijn leven en tevens vaak een toenemend falen in de bereikingen, die hij werkelijk begeert. Indien hij echter beseft, dat

zijn belangrijkheid betrekkelijk is, zo zal hij denkend en reagerend uit die betrekkelijkheid ook een mentaal beeld ontwerpen dat voor hem begeerlijk is, waarin eveneens een zekere betrekkelijkheid is opgenomen. Het eindresultaat is een gemakkelijker benadering van althans een deel van het geschapen ideaalbeeld en daaruit een grotere bevrediging voor het eigen "ik" plus een vergroting van innerlijke veerkracht: indirect weer resulterend in een vergroting van mentaal vermogen en zelfs in z.g. geestkracht (uitstralend vermogen) en innerlijke binding met de geest zelf.

De geest heeft in het totaal van het mentale bestaan van de mens slechts een zeer beperkte en niet bewust realiseerbare invloed. Zij staat voortdurend op de achtergrond. Zij kan bepaalde tendensen bepalen, maar slechts t.a.v. in het brein (het stoffelijk denken) bestaande waarden. Het is zeer belangrijk, dat men zich dit realiseert.

Het denken zelf vormt een veld van voortdurend fluctuerende, zeer geringe stromingen. Dit is o.m. via de encefalograaf deels te registreren. Dit veld heft een voortdurende relatie met omliggende velden van gelijke aard plus alle geestelijke en astrale velden die van gelijke of van harmonische aard zijn. Er is dus een voortdurende wisselwerking tussen het eigen treinveld en alle gelijkwaardige velden in de omgeving. Maar de uitdrukking van het geheel zal steeds plaatsvinden in de associatieve termen van het eigen "ik". Ook hier weer een belemmering voor het reëel erkennen van het gebeuren.

Ik wil niet zover gaan als sommigen, die beweren dat de mentale wereld van de mens voor hem in de plaats van de werkelijkheid treedt. Wel wil ik opmerken, dat voor de meeste mensen de mentale wereld een grote vertroebeling of verschuiving van de werkelijkheid ten gevolge heeft.

Dan wil ik er verder op wijzen, dat de directe hersenreacties en daarbij ook vele daarop berustende lichamelijke reacties bepaald kunnen worden door zekere stoffen in de bloedbaan, door de stofwisseling. Wat bij drugs gebeurt, is een soortgelijk proces. Het is het wegvallen van een zekere algemeen aanvaarde realiteit. Het betekent echter niet, dat daardoor de werkelijke persoonlijkheid wordt veranderd. Wel betekent het in vele gevallen dat de werkelijke persoonlijkheid, ontdaan van de associatieve belemmeringen, die zijn wereld in hem heeft gecreëerd, optreedt en naar buiten komt.

Iemand, die moordt onder invloed van drugs, is in wezen een soort moordenaar, want er komt alleen iets naar buiten wat er al in hem heeft gezeten. Hij wordt niet tot moordenaar door drugs, in de zin van geestelijk en qua capaciteit: alleen de daad kan daardoor tot stand worden gebracht.

Wij zien bij geestesziekte of z.g. geestesziekte vaak sterk afwijkende reacties op de wereld. Een van de meest verbluffende voor de buitenstaander is die van de catatonie (volledige verstijving), waarbij alle waarnemings- en levensfuncties tijdelijk gestaakt schijnen te zijn op de hoogstnoodzakelijke als ademhaling na. Het zal u duidelijk zijn dat deze toestand voor de mens alleen zin heeft, indien hij hierdoor het gevoel heeft zijn relatie met de wereld te veranderen.

Catatonie treedt dan ook vooral op - indien veroorzaakt door mentale spanningen en verschijnselen - als een absolute wereldverwerping gepaard gaat met het gevoel een eigen wereld onmiddellijk daarvoor in de plaats te kunnen stellen. Hevige angsten hebben ook voor normale mensen - zij het kortstondig - een soortgelijke inwerking. Dit is waargenomen bij een z.g. geesteszieke en ook bij iemand in abnormale omstandigheden. Dezelfde situatie echter komt in veel zwakkere vorm voor bij zeer veel mensen, die - op welke wijze dan ook - menen het contact met hun wereld verbroken te hebben, dan wel met die wereld een zeker geschil te hebben dat zij niet kunnen verwerken. Het resultaat daarvan is een lusteloosheid. De afzwakking van eigen functies, eigen interesses, van eigen opgaven in de wereld, van contact met de wereld, dit alles is ook hier in feite een poging terug te vlieden in een eigen wereld: een protest tegen de werkelijkheid waarin men bestaat.

Ook dit heeft astraal invloed. Ook dit kan bijdragen tot een verscherping van conflictwaarden met de omwereld. Het kan daarnaast bijdragen tot een steeds sterker wordende vertekening van die werkelijkheid, zodat de vervalsing van het wereldbeeld progressief wordt.

Deze feiten alle tezamen omvatten slechts een zeer klein gedeelte van datgene wat met de mentale wereld van de mens samenhangt. Ik wilde u slechts enkele punten daarvan noemen. Om te besluiten zou ik nog het volgende aan u willen voorleggen:

In het leven zijn onze gedachten voor ons van het grootste belang. Wij kunnen onze gedachten nimmer meester zijn omdat wij niet bewust het totale proces van associatie beheersen. Wij kunnen echter wel elke associatie bewust herleiden tot haar oorsprong. Wij kunnen dus - ook indien wij geestelijk misschien niet volkomen in orde schijnen te zijn volgens de stoffelijke normen -, indien onze mentale wereld wel degelijk deficiënties vertoont - door een z.g. concentratieproces - onze eigen mentale instelling veranderen. En aangezien dit gelijktijdig een verandering betekent voor de astrale waarden, die rond ons bestaan en eventueel zelfs van een door ons gebouwde astrale schil, die daardoor langzaam wordt vernietigd en door een andere vervangen, kunnen wij een groot gedeelte van de invloeden wel beheersen, die door onze mentale wereld wordt uitgeoefend op ons, op ons gedachteleven, zowel als ook in de praktijk, dus ook in de daadstellingen, die onze wereld voor ons bepaalt.

Dit betekent voor u dat - als u een bepaald probleem heeft of in een conflictsituatie bent - u eenvoudig door uit te gaan van één beginpunt, dat voor u belangrijk is en alle associaties daartoe te herleiden in uw eigen denkwereld, uw mentale voorstellingswereld zowel als in uw astrale en zelfs in uw geestelijke relaties een verandering kunt brengen.

Ik zeg niet, dat u uzelf daardoor volledig kunt genezen en tot de eigenlijk nooit geheel bestaande norm mens kunt maken. Ik zeg wel, dat u hierdoor een groot gedeelte van de gespletenheid, strijdigheden en neurotische effecten in uw persoonlijkheid kunt nivelleren, zodat zij draaglijk en aanvaardbaar worden. Ik zeg u ook, dat u door hiermede te werken een deel althans van de verkeerde en eenzijdige wereldbenadering, die in de doorsneemens bestaat, kunt vervangen door een meer veelzijdige wereldaanvaarding, waaruit als vanzelf ook een juistere en zelfs meer objectieve wereldbenadering wordt geboren. Hiermede zou ik het onderwerp willen besluiten.

NOOT

Ik wil u nog erop wijzen, dat in deze cursus ook een zekere progressie ten aanzien van moeilijkheid is ingebouwd, maar dat uitgaande van de in wezen eenvoudige uiteenzettingen van het begin u in staat zult zijn ook de moeilijker en later meer ingewikkelde formuleringen en probleemstellingen gemakkelijk te volgen. Het lijkt mij voor u dus wel zaak om deze beginlessen goed in u op te nemen.

DE WERELVREDE

Het woord "wereldvrede" op zichzelf geeft twee met elkaar strijdige waarden aan. Vrede is een toestand van rust. Een wereld, die werkelijk tot rust komt en waarin werkelijke vrede heerst, is een wereld, die geen ontwikkelingsmogelijkheden meer kent. Want, zeker vanuit de geest gezien, is het conflict belangrijk. Misschien zou wereldvrede in zoverre bereikbaar zijn, dat de conflicten niet meer massaal worden uitgedragen, maar dat zij steeds van persoon tot persoon worden uitgevochten. Maar verder komt men niet. Want ware vrede is opgaan in het geheel. Opgaan in het geheel betekent in deze wereld jezelf verliezen aan de enkeling, die niet in het geheel wil opgaan. Begrippen als "solidariteit" zijn schijnbaar in het voordeel van de vrede. In de praktijk echter brengen zij u ertoe om - solidair zijnde met het geheel - u te onderwerpen aan enkelingen, die in wezen alle solidariteit verwerpen, maar het begrip solidariteit gebruiken om een heerschappij uit te oefenen.

Neen, wereldvrede is bijna onbereikbaar. En zou zij bestaan, dan zou de wereld geestelijk maar weinig betekenis meer hebben. En ook de mensheid zelve zou weinig mogelijkheid meer hebben tot vooruitgang.

Toch is de mensheid - in de veelvuldigheid waarin zij op dit moment zichzelf manifesteert - genoopt, sneller verder te gaan, opdat niet een voortdurende gelijktijdigheid van incarnaties het stoffelijk leven op den duur onmogelijk maakt. Daarom is wereldvrede gevaarlijk!

Wat je moet zoeken is een strijd. Maar je zou deze strijd moeten zoeken op een terrein, waarop het de mens mogelijk is om te strijden, zonder daaraan zijn persoonlijkheid en zijn innerlijke vrede op te offeren. Deze strijd zou mijns inziens moeten zijn: het bereiken van een persoonlijke vrijheid, het bereiken van een voldoen aan persoonlijke begrippen van verantwoordelijkheid en zo het vormen van een voortdurende strijd vanuit jezelf om het goede waar te maken, waarbij de anderen die iets anders als goed hebben uitverkoren zonder mankeren als tegenstanders optreden.

Dan zal het geweld op de wereld afnemen en zal daarvoor in de plaats komen een andere vorm van geweld: het geestelijke, het mentale geweld en - naar ik meen -, ook het economisch geweld. Deze strijd kan de mens ertoe brengen zichzelf voortdurend te herzien, zichzelf voortdurend te herontdekken. Deze herontdekkingen en herzieningen geven hem toegang tot de werkelijke wereld (die van de geest) en tot de vrede, die daarin - in tegenstelling met de stoffelijke wereld - bereikbaar is.

Dus, indien u zegt "wereldvrede", bedoelt u in wezen een vrede, die in de mensenwereld niet bereikbaar is, maar die een geestelijke waarheid kan worden voor hen, die - strijdend voor hun eigen waarheid, zonder op anderen dwang uit te oefenen - zich voortdurend meten met de denkbeelden, de krachten en mogelijkheden van anderen.

DERDE LES - DE LEVENSRITMEN

We weten allemaal dat het leven van een mens in een bepaald ritme verloopt. Een 7-jaars-ritme is daarbij veelal gebruikelijk. Dan zijn er de kritieke data van ongeveer 7 jaar, 14 jaar, 21 jaar enz. Het is ook mogelijk, dat iemand een 5-jaars-ritme heeft, terwijl een enkele maal, maar niet zo vaak, een langer ritme voorkomt.

Deze ritmen zijn deels van lichamelijke, deels ook van geestelijke aard. Het is namelijk zo, dat niet iedereen zich op dezelfde manier op de wereld kan oriënteren. Er zijn kinderen, die jaren nodig hebben - vaak tot het 3e of 4e jaar - voordat zij werkelijk een communicatiemogelijkheid in de wereld vinden. Er zijn echter ook kinderen, die reeds na 9 à 10 maanden met een enigszins begrijpelijke communicatie beginnen, die verder gaat dan de ouders.

De situatie, waarin je je als geest bevindt, wordt - zoals een vorige keer reeds duidelijk is gemaakt - bepaald door het milieu, door de genen en daarnaast ook wel degelijk door de sympathische of niet-sympathische omgeving. Want hier speelt het contact dat je kunt leggen een heel grote rol. Een geest met een betrekkelijk sterke herinnering aan een vorig bestaan zal heel vaak haar contactmogelijkheden zien verdwijnen, als het kind tussen de 3- en de 5-jarige leeftijd: deze restanten van geheugen weer gaat "acteren" in fantasiespelletjes. Onderdrukken de ouders dat, dan ontstaat er een remming in de communicatie. De eerlijkheid van het contact met de buitenwereld valt weg. Het wordt een soort komedie, die zo vroeg - want later is het bijna onvermijdelijk, dat er een zekere mate van komedie bij komt - het kind eigenlijk ertoe brengt zijn geheimste gevoelens voor zich te houden, maar daarmee ook de eigen problematiek onoplosbaar maakt.

Gaan wij naar een tweede levenscyclus toe (van 7 tot ongeveer 14 jaar), dan is de oplossing van het probleem hoofdzakelijk afhankelijk van leren, dus het opdoen van ervaring. Gaan we weer verder tot de volgende 7-jaars-cyclus tot het 21^e jaar, dan blijkt dat het probleem alleen kan worden opgelost door de eigen superioriteit te stellen. Je moet duidelijk maken wie je bent, dat je meetelt, dan alleen kun je een probleem de baas.

Loop je zo tegen de 28 jaar, dan is het bijna zeker dat je je problemen gaat oplossen door een vergelijk te vinden. Je gaat dus niet meer uit van het standpunt: "ik moet mijn zin hebben" of: "ik moet leren wat er aan de hand is", neen: "ik ga kijken, of ik een overeenkomst kan vinden, een samenwerking, waardoor mijn probleem wat op de achtergrond raakt.

Weer een paar jaar later blijkt dat het probleem a.h.w. vervaagt, het is dan te herleiden tot meer materiële zaken. Van werkelijk geestelijke problematiek zullen wij tussen de 28 en de 35 jaar over het algemeen weinig merken. Er zijn wel idealen, zoals stellingen, maar eigenlijk houden zij niet zo erg veel in, omdat het "ik" ondanks alle teleurstellingen rustig zijn eigen weg gaat. Het probleem dat het leven biedt, is stoffelijk op te lossen.

Daarna krijgen wij de grote problemen voor de mens (dat begint meestal met 35 jaar, 42 jaar): het zoeken naar een verklaring. Je hebt niet meer genoeg aan de feiten, je wilt een samenhang kennen. En alle problemen komen direct of indirect neer op het beseffen van een samenhang.

Nog wat later zien wij bij velen een terugkeer naar religiositeit. Dat is ook begrijpelijk, want je wordt dan geconfronteerd met de achtergronden van het leven, omdat het in je ogen nu toch wel zo langzamerhand reeds voor een groot deel voorbij is.

In de latere levenscyclus word je dan geconfronteerd met de angst voor de dood, en naast de angst voor de dood ook heel vaak met het zoeken van een mogelijkheid om de dood te bereiken, zonder dat je een te groot conflict in de wereld achterlaat. Dat is heel eigenaardig.

Zo'n ritme is dus persoonlijk. Je kunt nooit zeggen: dat is precies 7 jaar. Je kunt nooit zeggen: voor iedereen verloopt dagritme volkomen gelijkmatig. Je bent er echter wel aan gebonden.

Het is zelfs zo, dat er bepaalde systemen bestaan, waarmee wij proberen zo'n ritme of cyclus om te zetten. b.v.:

1^e = zijn.

2^e = willen zijn (besef erbij).

3^e = uitgedrukt zijn.

4^e = beheerst zijn.

5^e = creatief zijn.

6^e = het vervulde zijn.

7^e = het onvervulde zijn.

en zo gaan we rustig verder. Dit is maar een systeem. Er bestaan vele andere aanduidingen daarvoor. Ik wil u niet al te veel daarop wijzen, omdat ze bijkomstig zijn. Maar het is wel belangrijk, dat wij begrijpen dat zo'n gestelde cyclus eigenlijk net zoveel te maken heeft met de geest als met de mens. Want de geest op aarde heeft een bepaald doel. Zij probeert te bereiken, dat haar hiaten zo mogelijk worden aangevuld. Dat er daarbij een grote variatie kan bestaan tussen wat stoffelijk schijnbaar is en wat geestelijk werkelijk is, daar behoef je je niet zo druk over te maken, dat kun je als mens meestal niet eens overzien. Waarmee je je echter wel moet bezighouden, is natuurlijk de vraag: In hoeverre betekent wat ik nu ben geestelijk iets voor mij? En dan kom je tot de meest verbluffende conclusies.

Het blijkt dat b.v. in de periode van religiositeit de mens zich gebonden voelend aan een onontkoombaar lot probeert de verantwoordelijkheid daarvoor ergens anders te plaatsen. Het is in deze periode dat de mensen duivel en God het scherpst formuleren.

Ga je kijken naar b.v. de doodsaanvaarding die er bij velen is, dan komen wij tot de conclusie dat de dood eigenlijk helemaal niet een nieuwe fase van bestaan is. Het is eerder een afrekenen met de gebreken, die je in het heden hebt: het is een verzet tegen beperking. Alleen bij de geestelijk zeer bewuststen (dat zijn er maar een paar) is het inderdaad een bewust afscheid nemen, een recapitulatie in de stof reeds van het stoffelijk bestaan, gevolgd door een dan meestal zeer geleidelijke en onopvallende overgang, waarna het leven onmiddellijk verder kan gaan. Alles wat de geest in deze periode in de stof doet is waarnemen, begrijpen en voor zichzelf opslaan in een soort herinneringscentrum, van waaruit zij later in de geest kan ageren en haar wereld op een nieuwe wijze kan benaderen.

De ritmiek van de wereld waarop je leeft is weer een andere, maar zij heeft invloed op je. Het is schijnbaar dwaasheid te beweren, dat de mens wordt geregeerd door de sterren. Zelfs een goed astroloog zal altijd zeggen: De sterren dwingen niet, zij neigen slechts. Maar het is een feit waar wij niet onderuit kunnen komen.

De aarde kent haar eigen levensritme. Dit ritme is voor een groot gedeelte afleesbaar van en te definiëren door de inwerkingen van planeten. De astrologie werkt hiermee. Nu behoeven we geen overtuigd astroloog te zijn om aan te nemen dat er in dat ritme van de wereld werkelijk iets aan de gang is, want wij zien bepaalde fasen in de wereldgeschiedenis steeds weer optreden. En dat betekent, dat die fase van de wereld voor mij beheersend is (het milieu) op het ogenblik dat ik in die wereld leef.

Zo ontstaat er ook nog een probleemrelatie, die door de gang door de tijd, door de eigen wisselingen van de aarde, wordt bepaald. Hierbij krijg je dan voor jezelf meer - en dat is ook nog astrologie - de persoonlijke invloeden, de invloeden van de sterren. Deze maken binnen de bestaande omstandigheden bepaalde gedragsregels voor jezelf meer of minder aanvaardbaar. Daar blijft het eigenlijk bij.

Voor de geest zijn deze dingen eigenlijk van geen belang. Indien u handelt onder invloed van de een of andere ster, dan is deze invloed voor de geest wel registreerbaar, maar: toon u op aarde. De geest zal het misschien niet een ster noemen, maar zij zal gewoon zeggen: Er was een dwingende invloed in deze of gene richting en daardoor was mijn reactie anders dan

normaal. Voor de geest is het dus een kwestie van nagaan wat er eigenlijk aan de gang is. Maar voor de stof is het vaak: gedomineerd worden door dingen, die je niet kunt beseffen.

Het is b.v. heel waarschijnlijk, dat in deze tijd 9 van de 10 mensen zich één beetje boos maken over milieuverontreiniging. Maar het is ook even zeker, dat 9 van de 10 mensen er niets aan kunnen doen. Hier wordt de stemming bepaald door een verschijnsel. Gaan wij echter na hoe dat verschijnsel past in het ritme van de aarde, dan blijkt dat het gezien de overgang van de ene periode naar de andere (de duidelijk bestaande strijd tussen de aflopende periode en de nieuwe invloed) bijna onvermijdelijk is. Er zijn nu eenmaal van die perioden, waarin de bestaande beschavingen ofwel totaal moeten veranderen, dan wel zichzelf te gronde richten. Dus ook hier: een ritme.

Dan zijn er ook nog de organische ritmen. Ach, iedereen weet het: we zijn aan de maan gebonden. Niet dat het altijd precies 28 dagen en zoveel uur is, maar we hebben gemiddeld een 28-dagen levensritme. In dit levensritme (daarover zijn vele lezingen gehouden) vind je perioden van optimale energie voor de daad en optimale energie voor het denken. Je vindt er ook dieptepunten. Ook deze ritmen hebben uit de aard der zaak invloed op je beleven en je mogelijkheden. De mens, die daarvan gebruik weet te maken, presteert het maximum zonder daardoor gelijktijdig bijzonder ontstemd te zijn of tegen zichzelf verdeeld te geraken. Degene, die er geen rekening mee weet te houden: komt voortdurend bijna elke maand weer in een periode van enorme prikkelbaarheid, conflicten met de buitenwereld en vaak ongunstige resultaten daarvan. In het leven van de mens betekenen deze dingen heel wat. Voor de geest is het alleen maar een kwestie van: kan ik mijn besef doorzetten of niet.

De geest weet wat er aan de hand is, dat moogt u niet vergeten. Zij kent uw lichaam zoals u uzelf alleen in het diepste onderbewustzijn kent. De geest weet daarom wat er aan de hand is. Zij weet evengoed als de beste medicus en de beste psycholoog op welke ogenblikken mannen in de overgangsjaren komen. Zij reageren wat anders dan vrouwen, dat is zeker, maar zij hebben dat ook. Daaruit kun je dan ook vele verschijnselen verklaren. De geest kan dit eveneens. Ze kan daardoor afstand nemen van het gebeuren. Want in het levensritme is de geest een tijdlang intens verbonden geweest met de stof. Dat is vooral in de eerste drie fasen, tot het 21^e jaar. Dan is de stoffelijke beleving ook voor de geest praktisch suprême en wordt er betrekkelijk weinig afstand genomen. Vanaf dat ogenblik echter ontstaat er een zekere afstand tussen de waarneming uit de geest en de beleving in de stof.

Het is voor heel veel mensen misschien een prettige mededeling, dat de geest niet alles precies zo zal ervaren en ondergaan als u dit nu op dit moment stoffelijk doet, maar u zit er dan maar mee. U zit met uw maandritmen, uw jaarritmen en u heeft nog vele andere ritmen, die allemaal in dit leven een rol spelen. De vraag is nu maar, of u daaraan wat kunt doen. Het antwoord is: praktisch niets. Je kunt tijdelijk ingrijpen, maar dan verschuif je alleen het probleem van het ene vlak naar het andere. Je kunt wel leren een ritme te gebruiken.

Een gekend ritme geeft vooruit te kennen mogelijkheden. Deze maken het aanvaardbaar dat je je werkzaamheden zo indeelt, dat je net op het ogenblik, dat er een maximum aan mogelijkheid is, bepaalde handelingen verricht. Het betekent ook, dat je bepaalde problemen alleen aanpakt, indien volgens alle ritmen die tijd voor jou bijzonder gunstig is. De ritmiek, waarmee wij verder te maken krijgen is ook nog van geestelijke aard. Ik geloof, dat die ritmen wat minder bekend zijn. Ik zal er daarom wat meer woorden aan wijden dan aan het voorgaande.

De geest begint, als zij eenmaal beslag heeft gelegd op de vrucht (meestentijds in de 3^e of 4^e maand, als dit een definitief contact is geworden), haar belangstelling te laten fluctueren.

Er is een periode (1^e fase), dat je geestelijk bewust bent. In de 2^e fase probeer je zoveel mogelijk je van de stoffelijke omgeving bewust te worden. Dan volgt de 3^e fase automatisch, waarin je probeert kennis over te dragen. Wij hebben dat in de vorige les al enigszins aangeduid. Alleen dient men wel te beseffen, dat de geest een dergelijk ritme ook verder volhoudt. Het is dus niet zo dat een mens, die is geboren een geest heeft, die in haar bewustzijn volledig en voortdurend alleen op dit lichaam en de ervaringen ervan geconcentreerd is. Bij vele mensen is er een ongeveer 3-maandelijkse periode, waarin de

geest haar eigen waarnemingen doet. Dat zal dan meestal een tijd van ongeveer 48 uur zijn. Het kan ook veel korter zijn (één uur), het kan ook iets langer zijn, maar meestal niet langer dan een dag of vijf, menselijke tijd.

In deze periode neemt de geest in haar eigen wereld sterk bewust waar. De mens kan dit soms constateren aan een terugkerende periode van zeer intens droomleven. In andere gevallen heeft men uittredingsdromen, een gevoel dat men vliegt en dergelijke. Die hangen allemaal daarmee samen, zeker als ze regelmatig terugkeren. In deze tijd probeert de geest haar eigen wereld en daardoor ook de opdracht, die zij bij de incarnatie heeft aanvaard, verder na te gaan. Het is logisch, dat na een dergelijke periode de geest bepaalde stimuli gaat uitzenden naar de stof, die belangrijk kunnen zijn voor de verdere geestelijke vorming van het "ik".

De situatie is dan voor een mens vaak onverklaarbaar, want hij heeft altijd een zekere terughoudendheid gehad en nu komt er ineens een stimulans en gaat hij regelrecht op de zaken af. Later zegt hij: Hoe kon ik zo brutaal zijn? Het is onbegrijpelijk! Dat is mijn aard niet. Maar daar zitten ervaringen en situaties aan gekoppeld, die voor de geest noodzakelijk zijn.

In andere gevallen zie je dat iemand in volle actie is. Hij neemt alles als vanzelfsprekend aan en ineens valt hij er bij neer. Plotseling is het afgebroken. Dan zijn er stoffelijk wel verklaringen voor te vinden, maar de houding die je aanneemt wordt dan door de geest gestimuleerd. Dit ongeveer 3-maandelijkse ritme speelt al een grote rol omstreeks de 6- à 7-jarige leeftijd en blijft over het algemeen tot het einde van het leven bestaan.

De geest heeft daarnaast ook iets wat je een soort "sabbathsjaar" zou kunnen noemen. Zij heeft regelmatig een periode (meestal om de 7 á 8 jaar, bij enkele levens kan het ook om de 2 à 3 jaar zijn, maar dat komt zelden voor en dan duurt het leven niet lang), waarin zij voortdurend geestelijk contact heeft en de mens redelijk heel weinig mogelijkheden heeft: In deze tijd is zijn stoffelijk besef van geestelijke waarden meestal afgeschermd. Het is een gevoel van geïsoleerd raken. Als je b.v. helderziend of helderhorend bent, is het net alsof de zaak opeens vaag wordt en onbetrouwbaar of misschien zelfsof er helemaal niets meer is.

Na dat jaar begint er een nieuwe fase. In die periode heeft de geest zich losgemaakt van haar bemoeiing met de zintuiglijke werkingen en mogelijkheden van het lichaam en heeft ze geprobeerd haar geestelijke contacten nader te beschouwen.

Een vreemd gevolg hiervan is, dat kort na zo'n periode de mensen plotseling andere kennissen krijgen, ze vinden andere vrienden en hun interesse voor bepaald studiemateriaal kan zich opeens wijzigen. Je kunt dat als mens voor jezelf niet zo goed verklaren. Je noemt het dan maar een gevoel van gebondenheid, van eenzaamheid of van verveling en je laat het daar maar bij. Je zegt: Ach, misschien wordt het later beter, misschien ook niet. Dat het anders gaat worden, dat realiseer je je meestal pas als je dood bent.

Toch is ook dit ritme voor het leven van groot belang. Het is niet de gang van gebeurtenissen, die verandert, maar het is de beleving van de gebeurtenissen, die na zo'n periode van isolement een bijzonder sterke verandering ondergaat. Je staat ineens heel nieuw, heel anders tegenover het leven. En dan moet je eigenlijk de sleur doorbreken. De doorsnee-mens kan dat niet. Hij blijft eenvoudig verder gaan met zijn eisen aan de mensheid, met zijn gevoelens t.a.v. de mensheid. Die geestelijke invloed wordt door heel velen dan ook verwerkt als een ziekelijkheid: daar moet ik maar overheen stappen.

Ik geloof, dat dat een gevaar is. Want indien je harmonisch kunt blijven met de geest en kunt zien welke veranderingen in feite noodzakelijk zijn, of als je alleen maar die noodzaak kunt aanvaarden, dan zul je veel harmonischer verder leven en daardoor ook veel meer energie hebben om de noodzakelijke dingen te doen. Ben je in verzet tegen zo'n situatie, dan wordt er zoveel energie aan besteed, dat je lusteloos wordt, niet snel reageert op stoffelijke noodzaken en omstandigheden, dat je geen initiatieven meer neemt. Enfin, noem het maar op. Het zal u dus duidelijk zijn, dat zo'n ritme ook voor het stoffelijk beleven van groot belang is.

Er is nog een laatste punt, dat wij in verband met de geest ook even moeten noemen:

De geest behoort meestal tot wat men noemt: een straal. Straal is een term. Men probeert daarmee aan te geven, dat er in de bewustwording een aantal richtingen zijn welke verbonden zijn met grote entiteiten, grote krachten en dat iemand, die behoort tot zo'n kracht (zo'n straal dus) alle invloeden die daarmee harmonisch zijn bijzonder sterk zal ervaren, terwijl andere invloeden voor hem in feite van minder belang zullen zijn. Voor de geest betekent alles, wat tot de eigen bewustwordingsgang behoort: contact. Je hebt dus gemakkelijker het gevoel van verbonden-zijn. Dat geldt net zo goed voor geestelijke waarden als voor bepaalde stoffelijke waarden.

Wij vinden in de astrologie heel vaak de verklaring, dat bepaalde stenen bij bepaalde zodiaktekens behoren. Op zichzelf lijkt dat krankzinnig. Zoals wij ook kunnen berekenen, dat iemand, die op een bepaalde datum is geboren in een bepaalde periode een gunstige kleur heeft. Op zichzelf lijkt dat zinloos. Het wordt pas werkelijk zinvol, indien men zich realiseert dat dat wel eens zou kunnen samenhangen met de straal (de bewustwordingsgang), waartoe je behoort. Het houdt in dat alles, wat in overeenstemming is met deze kracht waartoe je behoort, op dat ogenblik niet alleen bepaalde belevingsmogelijkheden in zich bergt, maar ook veel grotere erkenningsmogelijkheden: dat je in die tijd krachten kunt onttrekken aan een harmonisch geheel, dat je daarnaast ook heel vaak innerlijk – bijzonder belangrijke - belevingen kunt hebben. Een inwijding kan voor een mens op aarde praktisch alleen gebeuren in de periode, dat zijn eigen straal bijzonder actief is en er geen z.g. disharmonische aspecten zijn. Dit is heel curieus.

Ik wil u ook met nadruk hierop wijzen. Want waar de geest haar verbondenheden en verwantschap op aarde het sterkst zal kunnen uitdrukken in een periode, dat de invloed waartoe zij behoort op aarde eveneens actief is, betekent het voor de mens dat in die periode de grootste harmonie tussen stof en geest mogelijk is.

Daarmee hebben we al veel gezegd over allerhande ritmen. Het is misschien goed toch nog even na te gaan wat er in het leven nog meer voor vreemde pulserende werkingen voorkomen:

Het lichaam zelf heeft natuurlijk ook bepaalde perioden. Perioden, die soms in jaren, in maanden, soms zelfs in dagen moeten worden geteld. Zelfs in uren kun je lichamelijke verschillen hebben. Er zijn mensen die de top van hun activiteit en daarmee ook de top van hun prestatievermogen en denkvermogen bereiken in de nacht, anderen in de vroege morgen, weer anderen in de middag. Niet iedereen zal dus lichamenlijk op hetzelfde ogenblik dezelfde prestatie kunnen leveren bij een veronderstelde redelijke gelijkheid van vermogen. Maar als dat zo is, dan zijn de lichamenlijke ritmen dus ook voor ons belangrijk voor de wijze, waarop wij actief zijn en werken. In dit verband zou ik dan een aantal meer praktische zaken willen aanhalen.

Ouders en kinderen behoren lang niet altijd tot dezelfde straal. Is er sprake van een redelijk bewuste incarnatie, dan is er wel sprake van wat wij een basisharmonie noemen, echter niet van een volledige overeenkomst. Dit houdt in dat in een periode, waarin de straal van de ouders bijzonder sterk actief is, er een vervreemding van begrip ontstaat t.a.v. het kind. Omgekeerd zal bij het kind hetzelfde vervreemdend effect ook optreden, wanneer diens straal het sterkst actief is op aarde. Slechts in de periode dat beide stralen op ongeveer gelijke wijze op aarde actief zijn, krijgen wij het volledig harmonisch zijn, waardoor dus de uitwisseling van gegevens en het wederkerig begrip tussen beide partijen groot is.

Je kunt je nu op de punten van overeenkomst baseren, maar je kunt je natuurlijk ook baseren op de verschillen inzicht en op de misverstanden. De meeste mensen doen helaas het laatste. Indien je dat doet, zal er nooit sprake zijn van een reële binding tussen ouders en kind. Dan is er niet alleen sprake van de bekende liefde-haat verhouding, maar dan valt de liefde weg en is er alleen nog maar haat, misachting en absoluut misverstand zowel van de zijde van de ouders tegenover het kind als omgekeerd.

Ga je echter uit van de paar punten van begrip, die je hebt en probeer je die voortdurend in je bewustzijn een belangrijke rol te laten spelen, dan zal er weliswaar minder contact zijn in een periode dat men zelf dominant is of dat het kind tijdelijk dominant is, maar men zal het geheel

van het gebeuren in de volgende harmonische fase kunnen oplossen. Er ontstaat dan een begripscontact dat niet continu is, maar dat zich voortdurend hernieuwt. Wij krijgen dan de werkelijke ouder-kind-relatie, waarbij niet meer sprake is van bezitucht of van een gevoel van verplichting van de ouders tegenover het kind en omgekeerd, maar waarbij sprake is van een steeds groter inzicht in elkaar en in elkaars wereld, en dat zou zeer belangrijk kunnen zijn.

Wij zien datzelfde effect vreemd genoeg ook in het onderwijs. Een onderwijzer behoort tot een bepaalde straal (zeg, dat hij gemiddeld dertig leerlingen heeft), dan is de kans dat 4 á 5 leerlingen tot zijn straal behoren betrekkelijk groot. Op het ogenblik, dat beider straal dominant is, krijgen wij een enorme feitenoverdracht. De kinderen zullen in die periode gelijktijdig ongezeglijk zijn, maar ook bijzonder intelligent. Kan de onderwijzer hun behoefte om eens een keer hun gehele bewustzijn te laten werken accepteren en staat hij niet dictatoriaal voor de klas, dan zullen de kinderen in die periode - die een paar dagen maar is - zoveel kunnen opnemen dat zij eigenlijk alle verliezen, die verder in het trimester nog zullen voorkomen, goed hebben gemaakt. De stof, welke in die periode is opgenomen, blijft bovendien bijzonder lang hangen en kan zelfs na 10 tot 20 jaar nog gemakkelijk worden gereproduceerd. De onderwijzer zou zich dus daarop moeten instellen.

Aan de andere kant heeft hij natuurlijk ook nog de andere kinderen. Daarom zou een onderwijzer eigenlijk bewust moeten zijn. Hij is dat helaas vaak niet, maar hij zou eigenlijk moeten functioneren op twee niveaus: In de eerste plaats op het sympatisch niveau om daarmee degenen, die tot dezelfde straal behoren een maximum aan mogelijkheden te geven en in de tweede plaats op het harmonisch niveau, waar de overdracht dus niet meer wordt gezocht in het voornamelijk uitdrukken van de eigen kennis, maar in het activeren van het vermogen tot kennisopname van de anderen. Indien de onderwijzer deze beide functies kan vervullen, kan hij met een grote klas nog betrekkelijk gemakkelijk uit de voeten. Hij heeft een redelijke mate van orde, hij krijgt goede resultaten en geraakt zelf niet uitgeput. Maar als hij alleen werkt, zoals wel eens voorkomt, voor die paar kinderen die harmonisch zijn, zal er langzaam maar zeker een strijd ontstaan met de rest van de klas. Het resultaat is: de rest van de klas leert niets en het leren van de sympatischen wordt praktisch onmogelijk gemaakt door een voortdurende disharmonie, die de overdracht stoort.

Kijk, als je daarmee rekening houdt, dan ga je inzien dat deze ritmiek, dit behoren tot een bepaalde straal, dit behoren zelfs tot een bepaalde astrologische gang (dat is niet precies hetzelfde als het behoren tot hetzelfde sterrenbeeld) een grote invloed heeft. Mensen, die tot eenzelfde sterrenbeeld behoren volgens de geboortedatum, kunnen door verschuiving van de planeten in de horoscoop totaal andere typen zijn, die heel andere karaktereigenschappen en mogelijkheden hebben. Maar degenen, die geheel gelijk zijn, kunnen óf elkaars grootste vijanden af elkaars beste vrienden worden. Iets anders is tussen hen niet mogelijk. Dat is heel vreemd. Die situatie zal men overal terugvinden.

Zo kom ik tot een paar conclusies, die ik u nu maar eerst zal voorleggen:

1. De ritmen van het leren bepalen onze mogelijkheden. Het gebruik van die mogelijkheden wordt, behalve in de drie eerste 7-jaars-ritmen, doorgaans bepaald door onze eigen instelling t.a.v. de anderen,
2. Het kennen van de z.g. kleine levensritmen geeft ons een groot voordeel op de anderen, omdat wij op het moment van de maximale energie juist de taak kunnen uitkiezen, waarvoor die energie werkelijk nodig is. Wij kunnen dan in perioden van minimale energie volstaan met acties, die bijna werktuiglijk kunnen worden uitgevoerd.
3. Onze harmonie met de wereld wordt in veel grotere mate dan algemeen wordt gedacht bepaald door de straal, waartoe wij behoren. Deze straal heeft lichamenlijk niet zoveel betekenis, maar voor de overdracht van mentale waarden, van uitstralingswaarden, astralen- en mentale- of zelfs levenskrachtcontacten kan het behoren tot dezelfde straal bepalend zijn. Waar dit niet het geval is, kan men hoogstens iets overdragen wat door de ander eerst verwerkt, dus vertaald moet worden. Wij krijgen de beste resultaten met degenen, die tot onze eigen straal behoren.

4. Voor de geest zijn de stoffelijke gebeurtenissen niet van belang, maar wel de waarden, die zij daaraan qua ervaring en mogelijkheid geestelijk kan ontleen. Zij zal echter trachten haar wezen in de stof voortdurend en zo volledig mogelijk te laten domineren. Zij slaagt daarin echter alleen gedurende een bepaald ritme. De tijd, waarop de geest het lichaam geheel o.f gedeeltelijk domineert (als genoemd meestal o.m. het 3-maandsritme) betekent voor ons dat wij in deze periode (3-maandsritme) kunnen profiteren van onze geestelijke inhoud en achtergronden. Deze kunnen wel degelijk ertoe bijdragen, dat wij ook onze stoffelijke mogelijkheden en verhoudingen juister beseffen en daarin ook juister verder kunnen werken. Proberen wij echter dergelijke invloeden op zij te schuiven als onbelangrijk of als perioden van een beetje zwakzinnigheid, zoals sommige mensen doen t.a.v. zichzelf, dan bereiken wij daarmee alleen dat wij disharmonisch zijn met onze eigen geest, dat wij - gedomineerd door gewoontebeweging - in feite niet volbrengen wat voor ons mogelijk en noodzakelijk is en daarentegen voor ons veel meer problemen oproepen dan wenselijk is.

Met deze paar conclusies heb ik over de ritmen het meeste wel gezegd. Wij moeten niet vergeten dat deze zaken in alle stoffelijke aspecten een rol spelen. Als ik denk aan b.v. een huwelijk, dan denkt u aan een stoffelijke band: aan hartstocht ambtelijk bezegeld, eventueel overgaand in andere gevoelens. Van ons standpunt kun je aan een huwelijk alleen denken, indien er a priori een zekere harmonie mogelijk is. Die harmonie kan weer op twee manieren bestaan. Je hebt huwelijken, waarin de partners van dezelfde straal zijn. Hier is een mentale, zelfs geestelijke overdracht mogelijk, waardoor zij een gezamenlijke achtergrond hebben. De uitingsbehoefte is hier betrekkelijk gering, maar het contact bijzonder intens en blijft ook bestaan, als zij van elkaar verwijderd zijn. De tweede soort is de z.g. harmonische overdracht: de overdracht van de ene straal naar de andere. Hierbij is het erg belangrijk óf de bestrevingen van een echtpaar als zodanig een gemeenschappelijk doel hebben. Dan kan n.l. ieder daaraan zijn eigen krachten en zijn eigen mogelijkheden bijdragen. Maar op het ogenblik, dat ieder slechts zijn eigen doeleinden wenst na te streven ontstaat er bijna onvermijdelijk een grote strijd. Daarbij kunnen materiële aspecten een binding blijven vormen, maar van een werkelijke eenheid is geen sprake als de echtelieden van elkaar verwijderd zijn, is er ook geen binding, geen gevoel meer voor elkaar. Je weet niet wat de ander doet, je weet niet waar de ander is. Isolement. Dus ook in de huwelijksverhouding is het toch wel erg belangrijk om voor jezelf eens na te gaan op welke wijze het contact met de partner bestaat.

Is er sprake van een sympathisch contact, dan denk je a.h.w. met de ander mee zonder dat er iets gezegd hoeft te worden. Is er sprake van een harmonisch contact, dan is het heel erg belangrijk dat je duidelijk zegt, duidelijk maakt wat je op een gegeven ogenblik beweegt. Dan kun je niet verwachten dat de ander je troost, voordat hij weet waarom je iets als leed of als zorg ervaart. Door je uitdrukkingen aan te passen aan datgene, wat je beseft omtrent de relatie die je duidelijk is geworden, kun je een huwelijk aanmerkelijk beter doen verlopen. Je kunt dus ook juister inzien waar mogelijkheden schuilen en waar niet.

Dan denk ik hierbij onwillekeurig ook aan de z.g. maatschappelijke verhouding. Het is u misschien wel eens opgevallen, dat er mensen zijn, die - voordat hun chef, die zij eigenlijk maar half kennen, een bepaald besluit gaat nemen - eigenlijk al bezig zijn het uit te voeren, zo'n beetje op eigen initiatief iets veranderen. Mensen op dezelfde straal: sterke overdracht van impressies. Er zijn ook mensen, die elke beslissing als een slag in het gelaat voelen, die geneigd zijn om daar een alternatief tegenover te stellen. Voor deze mensen is er meestal een verschil van straal.

Indien je dus rekening houdt met je eigen levensritmen en probeert aan de hand van het verleden eens na te gaan hoe de relaties in je werkkring b.v. precies liggen, kun je van tevoren weten voor welke problemen je kunt worden gesteld, ook in je werkkring. Voorbereid zijn op de problemen betekent ze gemakkelijk te kunnen oplossen. Het betekent ook: je niet te laten overspoelen door allerlei onredelijke gevoelens en emoties: die zijn zowel zakelijk als meer geestelijk meestal eerder schadelijk dan nuttig.

De gehele maatschappij bestaat uit al deze typen. Typen, die wij dan astraal kunnen definiëren, zeker. Ze bestaat bovendien uit die typen, die - hoe verschillend zij dan ook mogen zijn - allen tot een en dezelfde straal of tot verschillende stralen kunnen behoren. Want het

astrologisch teken zegt niets omtrent de straal waartoe je behoort. Dan is het voor een mens toch wel belangrijk om eens een beetje in al die levensritmen te duiken, zich eens af te vragen wat er ongeveer aan de hand is.

Het is helemaal niet belangrijk dat u weet: ik behoor tot die straal en jij, tot gene. Wel is belangrijk dat u weet: hebben wij een contact dat door een gelijke straal te vertalen valt, of is dat contact niet aanwezig. Zo niet, wat is dan onze verhouding? Op welke wijze is voor ons een harmonie mogelijk? Door op deze manier eerlijk de verhouding te ontleden en te zoeken naar een zo juist mogelijke aanpassing daaraan bereikt u een maximum aan resultaten en doet u ook de voor de geest belangrijkste ervaringen op. Ik geloof, dat u dit niet moogt uitvlakken.

Vrienden, sociaal, in het gezin, in de werkkring, in geestelijke, religieuze verhoudingen, in uw contact met de geest, met de geestelijke meesters spelen deze dingen een rol. U kunt ze ontkennen, u kunt hun uitwerking niet ontlopen. U kunt uw gedrag bepalen aan de hand van hetgeen u beseft en weet en u kunt de dingen maar eenvoudig laten gaan, zoals zij gaan. Het is uw eigen zaak. Niemand kan u in dat opzicht dwingen. Maar één ding is wel zeker: Degene, die werkt met de gegevens, die hij heeft en die voortdurend tracht aan te vullen tot een juister begrip voor zijn omgeving en tot grotere harmonische mogelijkheden met al wat er rond hem bestaat, zal hierdoor geestelijk en stoffelijk vele voordelen genieten. Hij zal vele problemen uit de weg kunnen gaan en zal ook heel veel vraagstukken kunnen oplossen, die schijnbaar onoplosbaar waren. Dit alles is niet even logisch, maar het is een waarheid, die door de ervaring voortdurend weer wordt bevestigd. Daarom meende ik, dat het juist was hierop in deze les uw aandacht te vestigen.

LEREN EN BEGRIJPEN

Het gehele levensproces van de mens, gezien zijn grotendeels ook mentale activiteiten, hangt af van leren. Dat wil zeggen, dat hij bepaalde feiten - al dan niet persoonlijk geconstateerd - vastlegt in zijn geheugen en dat hij bij elke voorkomende gelegenheid in staat is deze feiten - wederom ter vergelijking - aan te voeren en op grond daarvan conclusies te trekken.

Nu hebben wij echter de mogelijkheid om alleen te leren door repetitie, zoals het opdreunen van de tafels van vermenigvuldiging. Ofschoon men kan zeggen, dat de mens het vermenigvuldigen op een bepaalde wijze wel natuurlijk aangaat, blijkt toch dat heel veel kinderen de uitkomsten wel kennen, maar dat zij niet begrijpen waarom het zo is. Voor hen is het eenvoudig een kwestie van tellen op handen en voeten.

Gaan we met de opvoeding verder, dan kunnen wij ons symbolisch rekenen voorstellen, zoals stekunde: algebra. Hierin gebruiken wij symbolen en maken een berekening, waarin wij pas later op het laatste moment de werkelijke waarden gaan invullen. Het blijkt dan, dat wij op deze manier vaak veel eenvoudiger en sneller tot een conclusie kunnen komen. Zo is het nu ook met begrijpen.

Indien wij stellen, dat het leren het verzamelen van feiten is, zo moeten wij stellen dat het begrijpen het vermogen is om met die feiten te werken, ook indien zij niet volledig bekend zijn. Iemand, die begrijpt, zal niet over de directe kennis van alle feiten beschikken, maar door het begrip dat in hem aanwezig is houdt hij bij eventuele vergelijking of berekening wel met alle feiten rekening: en dat is belangrijk.

Als wij ons richten tot b.v. een kind op school, dan kunnen wij beginnen hem te leren hoe letters als klanken uit te stoten, te lezen per letter, om van daaruit te komen tot het lettergreep-lezen en tenslotte tot het combineren van de tekens tot een woord, dat in klanken wordt omgezet. Er bestaat ook een andere methode.

Deze methode is gebaseerd op het woord zelf. Het woord op zich is een complex geheel, een symbool, dat als zodanig wordt begrepen en vertaald in klanken. Nu lijkt het op het eerste gezicht, alsof beide methoden gelijkwaardig zijn. Want - zo zal men zeggen - als je "Gestalt-lezen" hebt geleerd, waarbij het woord zelf dus als een complexe eenheid wordt beschouwd, dan leer je vaak sneller lezen. Dat is inderdaad waar. Daar staat echter tegenover dat woorden, die je nooit hebt gezien, heel moeilijk aan het begrip zijn toe te voegen. Heb je

echter "letter-lezen" geleerd, dan kun je het woord vormen: en in het vormen van het woord is het vaak mogelijk de zin daarvan te begrijpen.

Bij "Gestalt-lezen" is dit alleen mogelijk, indien de Gestalt (de vorm) van het woord uiteen kan vallen in delen, die elk afzonderlijk gekend zijn. Zo geeft de eerste, schijnbaar veel moeizamere methode betere resultaten dan de schijnbaar eenvoudige tweede methode.

In het gehele leven zullen wij soortgelijke zaken ontdekken.

Het lijkt misschien gemakkelijker om productieprocessen als een geheel te benaderen. Dat kan zolang wij ons niet met de details zelf moeten bemoeien. Dat moeten anderen doen. Op het ogenblik echter, dat wij de verschillende functies (b.v. de handvaardigheden) kennen, die in een productieproces geschieden, zijn wij in staat om elke fase te doorzien en zullen wij optredende fouten gemakkelijker kunnen verbeteren.

Wij zullen gemakkelijker kunnen constateren wat wel en wat niet juist is. Op deze wijze zou men het gehele proces van leren en begrijpen moeten benaderen.

Wat wij nodig hebben is een groot aantal primaire feiten, die wij dan maar moeten leren. Het secundaire proces, waarin die feiten tot complexe begrippen worden, moet zich in ons afspeelen, het moet ons niet van buitenaf worden toegevoegd.

Er bestaan op aarde heel wat methoden, waarmee men probeert iemand snel en eenvoudig kennis bij te brengen. Men kan u b.v. een medisch handboek voorschotelen, waarin u alle kwalen zelf kunt herkennen. Maar als u niet voldoende op de hoogte bent van symptomologie (het herkennen en juist interpreteren van symptomen), is het mogelijk een mooi klinkende ziekte voor uzelf uit te kiezen in het boek en u vervolgens in te beelden, dat u het slachtoffer ervan bent. Uw oppervlakkige kennis wordt hier bijna kwalijk, omdat u niet in staat bent de bijkomstigheden juist te zien. De schijnbaar onbelangrijke dingen, als symptomen, hun volgorde van optreden, de tijd waarop zij verschijnen, dit alles blijkt belangrijker te zijn dan de kennis van de kwaal zelf. Indien wij de omschrijving van de kwaal niet kennen, zo zullen wij aan de hand van de symptomen de kwaal op den duur toch kunnen bepalen. Maar gaan wij uit van de kwaal als zodanig, dan wordt het vaak heel erg moeilijk om de symptomen juist te interpreteren, omdat wij dan niet zoeken naar de juiste indicaties die hiervoor worden gegeven, maar eenvoudig het geheel aanpassen aan het voorop gestelde ziektebeeld. Dit voert zelfs in de medische praktijk vaak tot schromelijke vergissingen.

Belangrijk is ook, dat u ergens de tijd voor neemt, zo vreemd het moge klinken. Als ik iets moet begrijpen, dan moet ik eerst de feiten, de punten, zo eenvoudig mogelijk in mij opnemen en ze verwerken. Ik kan natuurlijk proberen onmiddellijk een conclusie te trekken, maar het resultaat is er meestal naar. Ik heb dan dingen verwaarloosd, ik heb dingen op een verkeerde plaats geschoven en mijn eindconclusie verschilt van de werkelijkheid. Op het ogenblik echter dat ik bereid ben om in mij - ook als dit een bijna onbewust of geheel onderbewust proces is - alles zich eerst te doen rangschikken volgens mijn persoonlijkheidsinhoud, kom ik tot een eindconclusie, die vanuit mijn persoonlijkheid en volgens de feiten juist is.

Ik meen, dat er in de wereld tegenwoordig veel te veel nadruk wordt gelegd op kennis. Het proces van leren wordt beschouwd als een mogelijkheid om een zo groot mogelijke hoeveelheid feitenmateriaal te kennen, terwijl men niet de delen, waaruit de feiten zijn opgebouwd en de invloeden die daarbij een rol spelen, op zichzelf belangrijk acht.

Nu is dit niet nieuws. Als ik denk aan het vroegere opdreunen van jaartallen of van woorden uit een vreemde taal, dan moet ik toegeven, dat zolang het onderwijs bestaat deze foutieve benadering een feit is geweest. Maar een kind kan alleen leren volgens de inhoud die het bezit. Indien ik een kind niet voldoende woordmateriaal geef, dan is het ook niet in staat tot de juiste formulering. Alle kennis, die ik dit kind bijbreng, zal - gezien de onjuiste formulering - praktisch van geen nut zijn. Ik zou het kind eerst moeten helpen een zodanige woordenschat (dus aangeleerde woordbetekenissen) in zich te verzamelen, dat een redelijke uitdrukking van dat wat zich in het kind afspeelt mogelijk is. In vele gevallen krijgen wij te maken met afwijkingen als woordblindheid.

Men denkt dat dit een probleem is dat alleen bij een kind bestaat en voorkomt in het proces van het leren lezen. De praktijk wijst uit dat bij sommige mensen, die altijd heel goed hebben kunnen lezen, op een gegeven ogenblik ook woordblindheid optreedt, waardoor zij woorden plotseling verkeerd gaan lezen of ineens niet meer kunnen lezen of erover moeten nadenken voordat zij ze begrijpen.

Als je je afvraagt wat hier aan de hand is, dan kom je alweer tot de conclusie, dat deze mensen geen voldoende begrip hebben. Hebben zij wel voldoende begrip, dan kunnen zij voor het woord dat zij niet begrijpen toch het logische begrip in de plaats stellen en blijft de verstaanbaarheid daarbij normaal. Het substitueren, dat wij in vele gevallen zien, kan vanuit begripsgronden juist zijn: leren kun je dit in feite niet. En wat is er in het leven belangrijker dan dat u op grond van de feiten onmiddellijk en snel kunt reageren. Maar dat kunt u niet langs overlegde processen: daar is altijd een deel onderbewustzijn mede bij betrokken. Daarom moet u - als u iets wilt leren - uitgaan van een aantal grondwaarden.

Als u b.v. een vreemde taal wilt leren, dan heeft u een gemiddelde woordenschat nodig van ongeveer 250 woorden. Met die 250 woorden kunt u dan proberen te spreken, te lezen. Het vreemde is dan, dat die woordenschat zich als vanzelf uitbreidt. Maar als u die eerste woorden niet goed kent en niet goed begrijpt, zult u nooit verder komen. Dan blijft u altijd haperen. Dan moet u leren om die vreemde taal niet te vertalen. U moet leren haar te begrijpen.

Er zijn mensen die in staat zijn in een vreemde taal te spreken, terwijl zij niet in staat zijn datgene, wat zij hebben gezegd (en dat volledig juist was en hun mening goed weergaf) te vertalen in hun eigen taal. Zij denken dan - zoals dat heet - in de andere taal. Misschien zou je beter kunnen zeggen, dat zij bepaalde delen van die taal hebben begrepen en dat dit begrip in de plaats treedt voor een kennis, die het hen misschien ook mogelijk zou kunnen maken zich uit te drukken, maar met minder juistheid en minder vlotheid.

Deze dingen moeten wij op het gehele leven betrekken, net alleen op de leerprocessen, zoals ze op scholen voorkomen.

U leeft. U doet ervaringen op: U kunt deze ervaringen aan de hand van uw relaties proberen te interpreteren. Zolang u daarbij uitgaat van de dingen, die u heeft geleerd (de zaken, die u niet feitelijk heeft ondergaan), is het gevaar groot dat u een verkeerde interpretatie geeft. U kunt echter ook trachten op grond van uw emoties, uw gedachten- en reactieprocessen, te begrijpen wat zich in de ander afspeelt. Kunt u van dat standpunt uitgaan, dan blijkt heel vaak, dat u na het ontdekken van de eerste discrepanties in de persoonlijkheid al heel snel de ander volledig juist kunt interpreteren, niet alleen begrijpend wat de andere persoon zegt of tot uitdrukking wil brengen, maar zelfs voorvoelend, a.h.w. vooruit wetend wat de verdere ontwikkelingen zijn. Begrip is niet gelimiteerd tot de beschikbare feiten.

Als u een kind begrijpt, dan zult u niet precies weten, hoe het kind zelf bepaalde ontwikkelingen, gebeurtenissen, ervaringen zal formuleren, maar u zult wel begrijpen en dus weten op welke manier de verdere ontwikkeling aan de hand van het geconstateerde zich zal voltrekken. Ik geloof, dat dit heel erg belangrijk is.

Op het ogenblik, dat ik begrip heb, kan ik ook tot wijsheid komen. De beste omschrijving van wijsheid in deze zin, die ik kan geven, is synthese: samenvoeging. Bij kennis hebben wij allerlei afzonderlijke gebieden. Wij kunnen vele dingen leren. Elk op zich vormen zij dan door de geleerde waarden, een samenhang, maar wij kunnen deze niet overdragen naar een ander terrein. Als wij een begrip hebben, dan ligt er achter de uiterlijke waarde en betekenis nog iets anders verborgen. Iets wat je zelf niet helemaal kunt uitdrukken. Iets waardoor je analogieën, overdrachtsmogelijkheden opvallen, die - gezien het geleerde - in feite niet aanwezig zijn. En wijsheid is niets anders dan met een minimum aan kennis (dus een minimum aan geleerde waarden) en een maximum aan mogelijkheden onder één noemer samenbrengen. Een wijze is iemand, die alle begrippen en feiten samenvoegt en één eindconclusie bereikt, die voor allen inderdaad van kracht is.

Een mens die veel begrijpt, is iemand die weet waarom de zaken zo zijn, maar het niet kan uitdrukken, omdat hij de termen van de verschillende gebieden, die een rol spelen in zijn begrip, niet juist kan formuleren. Hij kan de zaak niet voldoende vereenvoudigen. Een mens,

die kennis heeft, is blind en doof voor al datgene wat niet tot de hem ingepompte waarden behoort.

In de menselijke wereld hebben wij enorm veel te maken met wetenschap. Wetenschap is iets wat op een leerproces berust. Iemand die wetenschapsmens wil worden, moet vele dingen leren. Hij moet daarnaast proefondervindelijk bepaalde ervaringen opdoen, dat is onvermijdelijk. Wat hij dan heeft geleerd, is samengevoegd in een rooster dat hem a.h.w. is opgelegd van buitenaf.

Het wonderlijke is nu, dat iemand in zijn eigen wetenschap inderdaad grote resultaten kan behalen, een origineel denker genoemd mag worden etc. en toch niet in staat is in te zien op welke ogenblikken de conclusies, die hij in zijn tak van wetenschap bereikt, in feite een directe overdracht naar een andere wetenschapstak of een samenwerking daarmee noodzakelijk maken. Hier is dus een gebrek aan begrip. Maar de mens, die voldoende begrip heeft voor hetgeen hij doet, zal ontdekken: hier zit ergens een onvolledigheid: Hij zal deze onvolledigheid dan aanvoelen en misschien ten dele ook kunnen omschrijven. Zo hij dit niet probeert te doen in de termen van het door hem geleerde, duidt hij daarmee automatisch reeds aan waar een samenwerking noodzakelijk is. Ook in de wetenschap zou dus meer begrip en minder kennis misschien voordelig kunnen zijn.

Ook voor de geest geldt: Indien men op aarde kennis heeft, die niet met begrip gepaard gaat, hebben wij te maken met iets wat behoort tot de herseninhoud en niet of bijna niet wordt overgedragen naar de geest. Er is hier dus geen mogelijkheid om het op aarde gedane eventueel verder af te maken of verder te ontwikkelen in de sferen. Op het ogenblik echter, dat begrip een rol gaat spelen, zijn innerlijke processen daarbij gemoeid, waarin emotie en vele andere zaken eveneens meespelen, waardoor niet de feiten (de kennispunten), maar eerder het geheel wordt overgedragen naar de geest. Dit geheel is dan in de geest weer ontleedbaar en kunnen wij het terugbrengen tot de verschillende punten en fragmenten, waaruit het is samengesteld. Wij nemen dus stoffelijke kennis door ons begrip mee naar een andere wereld en kunnen vanuit die wereld daarmee werken. Ik mag u hiervan een voorbeeld geven:

Er zijn z.g. geestelijke doktoren. Dit zijn over het algemeen personen, die op aarde de geneeskunde hebben beoefend. Als zij zijn overgegaan, blijven zij de belangstelling ervoor behouden en kunnen middels een medium of soms ook langs andere weg bepaalde zieken op aarde met hun raad en daad bijstaan. Kijkt men nu naar de voorschriften die zij geven, dan zijn die over het algemeen tamelijk ouderwets, maar wel doelmatig. Gaan wij echter kijken naar de manier waarop zij de kwaal constateren, dan komen wij tot de conclusie dat zij in staat zijn om bij een primaire en secundaire reeks symptomen de werkelijk dominerende ziekte eruit te halen en deze zodanig te genezen, dat daarmee de overheersende reeks symptomen inderdaad in ernst afneemt en zo ook het andere deel van het ziektebeeld voor genezing vatbaar wordt.

Dit lijkt mij toch wel een opvallend beeld van de waarde, die begrip kan hebben. Uzelf heeft in het leven ongetwijfeld heel wat kennis opgedaan.

En als u deze bijeenkomsten bijwoont, dan zult u ook een redelijke mate van kennis opdoen. Het is een leerproces, zij het dat het door vele herhalingen etc. wordt gemaakt tot een voor u bijna moeiteloos proces in vele gevallen. Wat u heeft geleerd, kunt u dan misschien ook nog in praktijk brengen. Maar eerst indien u begrijpt wat de samenhang is, bereikt u er werkelijk iets mee. Dit is weer iets opvallends: De kennis die u opdoet, wordt eerst belangrijk, indien zij tot begrip voert. Ik mag hier een lans breken voor de poging tot vereenvoudiging.

Ik weet dat elke formule die wordt vereenvoudigd, minder exact wordt. Maar die exactheid is niet zo belangrijk, als zij ons kan helpen de zaak te begrijpen. Als wij namelijk het begrip hebben, dan kunnen wij altijd weer komen tot de exacte waarden. Maar als wij het begrip niet hebben, zullen de exacte waarden ons vaak verblinden voor de mogelijke gevolgen, die daarin verborgen liggen. Vereenvoudiging helpt je om de basiswaarden te zien. Maar simplificatie moet logisch gebeuren. Ik zal proberen ook hiervan een voorbeeld te geven:

Ik kan stellen, dat als een hoeveelheid uranium in voldoende verdichting is gebracht en daarbij de massa een bepaalde inhoud overschrijdt, er automatisch atoomontbinding en daarmee explosie plaatsvindt. Ik kan dit natuurlijk nog verder uitwerken, maar dan wordt het voor u moeilijker. Nu kan ik het vereenvoudigen en zeggen:

In elke niet-stabiele atoomsamenhang zal het aantal per massa plaatsvindende ontladingen bepalend zijn voor de stabiliteit van de massa als geheel.

Nu blijkt, dat ik deze formule niet alleen kan gebruiken voor een atoombom of voor bepaalde radioactieve geneesmiddelen, ik kan de formule ook gebruiken voor het bepalen van de reactie van de zon en van de werking van de zonnatmosfeer. Ik kan haar daarnaast - vreemd genoeg - ook gebruiken voor het bepalen van een deel van de functies van het menselijk lichaam. Hier heb ik dus iets dat algemeen is. Maar dan kan ik ook de samenhang overzien van deze schijnbaar differente gebieden en zal ik dus ook de interrelatie tussen deze punten gemakkelijker begrijpen.

Als u wilt weten waarom een bepaalde manier van verval in het menselijk lichaam voorkomt, als een radioactieve straling met te grote intensiteit gedurende te lange tijd heeft ingewerkt, dan is het hanteren van deze formule voldoende, omdat wij weten dat soortgelijke omzettingen- en bindingsprocessen zich in feite afspelen in de rode bloedlichaampjes. Het wordt dus duidelijk: Indien de straling te groot is, zullen er teveel rode bloedlichaampjes worden verzameld en zal er anemie ontstaan, die tenslotte een onstuitbare pernicieuze anemie wordt, waardoor bovendien elk proces, waarin deze binding wordt gevormd, eveneens wordt vernietigd. Wij krijgen dan mergkanker.

Ik geef u hier maar een heel bescheiden en op zich zeer onvolledig voorbeeld om duidelijk te maken waartoe begrip kan leiden. Begrip doet je de relatie zien. Waar je de relatie kent, is het ook mogelijk een dergelijke relatie te definiëren en in bepaalde gevallen te beheersen. Waar ik alleen de feiten ken, word ik door de feiten gedomineerd.

In de menselijke maatschappij zijn wij een voortdurend gedomineerd worden door de omstandigheden. En dit terwijl steeds meer deskundigen proberen om de omstandigheden te bepalen en een leiden van die omstandigheden mogelijk te maken. Voor mij volgt hieruit de conclusie, dat er teveel geleerde kennis en te weinig begrip is. Begrip, waarin de samenhang tussen b.v. de psychologische ontwikkelingen in de massa, de bestuurstechieken en de wereldmarktverhoudingen duidelijk is en ook op welke wijze wij een dergelijk probleem kunnen en moeten benaderen. Als je de wereldmarkt niet kunt benaderen, kun je misschien de psychische instelling en daarmee de psychologische ontwikkeling van de massa in je eigen omgeving beïnvloeden. En dan kun je je eigen relatie t.a.v. de wereldmarkt wel degelijk wijzigen.

Deze zaken mogen u minder interessant voorkomen, maar vergeet u één ding a.u.b. niet: Als ik hier als voorbeeld atoomchemie neem of iets van de sociale ontwikkeling, dan kies ik een voorbeeld.

In de relatie tussen ouders en kinderen geldt precies hetzelfde. In het onderwijs, precies hetzelfde. Ten aanzien van religie geldt precies hetzelfde. Indien wij de zaak zover vereenvoudigen dat wij begrip kunnen hebben voor vele verschillende verschijnselen op verschillende niveaus, zullen wij ook in staat zijn de samenwerking, de mogelijke samenvoeging en eventueel het voorkomen van een te sterk samengaan van de verschijnselen eveneens te beheersen. Leren is niets anders dan grondstoffen verzamelen. Eerst daar waar begrip is, kan werkelijk worden gewerkt.

Er zijn functies in het leven, waarvan je je wel eens afvraagt, of de mensen eigenlijk wel voldoende inzicht hebben in de situatie. Nu denk ik hier aan het op het ogenblik in de wereld nogal zeer belangrijk geachte gebied van de seksualiteit. Men probeert de seksualiteit te benaderen en te verklaren, inderdaad. Men komt daarbij op bepaalde oerinstincten en men wijst op temperamenten, lichamelijke verhoudingen, hormonen. Maar er moet toch iets meer zijn.

Er is - mogelijk gedirigeerd door stoffelijke omstandigheden - een psychische instelling. Er is sprake van iets wat zich in de mens afspeelt. Het voorstellingsvermogen maakt bij de sexualiteit van de mens vaak een zeer belangrijk deel van het proces uit. Zolang wij daarvoor geen begrip hebben, zullen wij het gehele proces als zodanig niet begrijpen, niet redelijk kunnen benaderen en wij zullen er geen beheersing over kunnen verkrijgen. Wij moeten eerst begrip hebben.

Het begrip kunnen wij dan ook niet in gemeenplaatsen onderbrengen. Het is zo verleidelijk te zeggen, dat sexualiteit alleen de voortdurende uitdrukking is van de strijd der sexen om de superioriteit. In feite is het net zo goed uit te drukken als een voortdurend in de praktijk tot uiting brengen van een onderlinge afhankelijkheid, die men mentaal probeert te ontkennen. Maar deze eenvoudige zinnen helpen mij niet om het wezen te begrijpen.

Er is begeerte. Begeerte is een normaal verschijnsel, dat uit elk behoefte-element wordt geboren. Begeerte wordt bij de mens altijd gekoppeld aan een voorstelling: een psychisch beeld. Dan kan ik dus stellen, dat een lichamelijke behoefte plus een psychisch beeld aanleiding zijn tot een domineren van de wil. En dan wordt in eens begrijpelijk wat hartstocht is.

Het is een verliezen van je beheersing door een samenspel van fysieke en psychische factoren. Indien ik een van beide beheers, is het met de onbeheerstheid gedaan en dan kan overlegd en reëel worden gereageerd ook op dit niveau. Ik geloof namelijk niet dat de mensen, die menen dat je sexualiteit tot een zuiver lichamelijke functie moet terugdringen, rekening hebben gehouden met de stabiliteit, die de mens psychisch heeft en die voor een groot gedeelte is gebaseerd op zijn relatiebeeld, zoals hij dit t.a.v. de wereld in zichzelf ontwerpt. Vrije sex is heel goed zolang het op dierlijk niveau blijft. Op het ogenblik echter dat beelden, die men innerlijk heeft, daarbij een rol gaan spelen, ontstaan er frustraties. Frustraties, die aanmerkelijk groter kunnen zijn dan de zuiver lichamelijke, omdat het lichaam natuurlijk nog ontlaadingswegen kent, die voor de psyche over het algemeen niet bestaan. Realiseer je dat en je komt als vanzelf tot een geheel nieuwe benadering van dit tegenwoordig wat overtrokken probleemvlak van de moderne tijd.

Je kunt deze dingen niet reguleren door wetten, hoogstens door voorstellingen. Je kunt het behoefte-element tijdelijk misschien langs chemische of andere weg variëren, maar je kunt het zeker niet voortdurend beheersen.

De conclusie is duidelijk. Zelfs hier is de voorstellingswereld van de mens de enige mogelijkheid om tot een beheersing te komen. Een beheersing is noodzakelijk wil men tot een gefundeerd en redelijk gebruik van mogelijkheden komen. Dat geldt voor wetenschap, voor sexualiteit. Dat geldt voor leren op school en voor de onderlinge verhouding tussen mensen in een tehuis voor ouden van dagen.

Daar, waar wij begrip hebben, ontstaat beheersbaarheid. Daar, waar wij alleen maar feiten leren en niet komen tot een innerlijk verbinden en doorzien van de feiten, het vinden van de essentie, die vele feiten samenvoegt tot een en hetzelfde verschijnsel, komen wij nergens. Eerst als wij die samenvoeging innerlijk tot stand kunnen brengen, kunnen wij van daaruit komen tot wijsheid, dat wil zeggen: de erkenning van de relatie met elk ander vlak die voortdurend aanwezig is, maar op zodanige wijze, dat wij deze tot uitdrukking kunnen brengen en daaraan ook menselijk logische, daadkrachtige en redelijke conclusies kunnen verbinden.

Ik meen, dat hiermede dit gebied van leren en begrijpen wel voldoende is uitgewerkt.

VIERDE LES - VAN DIONYSISCH TOT APOLLINISCH

Als een geest is geïncarneerd en het kind is geboren, dan begint een periode van wereldontdekking. In deze tijd is het wel opvallend, dat het kind in verhouding - volgens de normen van volwassenen althans - weinig denkt. Het wordt grotendeels bestuurd door allerlei z.g. instincten. Maar instincten zijn nog wel iets anders dan alleen maar ingegrifte gedragslijnen.

In de stof kunnen o.m. via chromosomen enorm grote hoeveelheden informatie aan de cellen worden overgedragen. En dus kan men in feite stellen, dat elk lichaam een eigen bewustzijn heeft, waardoor het niet alleen zichzelf kent, maar ook wel degelijk kennis heeft van de omgeving en van de relatie, die er met die omgeving bestaat. Het is een wonderlijke zaak.

In de eerste 6 á 7 levensjaren pleegt het kind zich - zoals dat heet - "dionysisch" te gedragen. Er is geen sprake van denken van rationele handeling in overeenstemming met de gangbare waarden van de wereld en van de wetenschap maar van een instinctief benaderen en ook van een instinctief overleven.

Dat is in uw maatschappij misschien niet meer zo gemakkelijk te zien. Maar als wij even terugschouwen naar b.v. de - overigens rampzalige - situatie in Biafra, dan is het daar opgevallen dat er zeer veel kinderen waren in de leeftijd tussen 1 en 4 jaar, die alleen rondzwierven en die zich ook lange tijd in het oerwoud hebben weten te handhaven. Zeker, zij waren ondervoed, ze waren beschadigd, ze waren naar de normen van de maatschappij absoluut slachtoffertjes. Maar aan de andere kant, een dergelijk kind is normaal aangewezen op de zorg van de ouders. Het kind is georiënteerd op de voortdurende steun en hulp van het hele milieu. En nu komt het plotseling in een wildvreemde wereld terecht, in een oerwoud waarin honderden gevaren zijn, waarin dat kind heus niet weet wat het kan eten en wat het niet kan eten. Dan is het werkelijk een wonder, als het soms maandenlang daarin kan vertoeven, voordat het wordt gevonden en dat het niet doodgaat. Ik geef u dit als een voorbeeld om duidelijk te maken, dat ook de instinctieve reactie op de omgeving vaak zover gaat, dat een wezen het voedsel kiest, dat op dat moment voor het lichaam goed is, dat gevaren, die niet bewust worden geleend toch worden ontweken. Er zijn enkele gegevens, waaruit blijkt dat deze jongere kinderen vaak grotere overlevingskansen hadden dan kinderen van 10 à 12 jaar (voor die streek dus zo goed als volwassen), die zich in datzelfde milieu moesten bewegen onder dezelfde omstandigheden. Dat komt omdat het kind dan - wat men noemt - "apollinisch" gaat denken, dat wil zeggen in de termen van weten, van ratio, om niet te zeggen enigszins wetenschappelijk. Vanaf dat ogenblik ga je uit van de achtergrond die je hebt.

De achtergrond die je hebt en de lering, die je hebt opgedaan bepalen verder je gedrag. Je kunt er niet aan ontkomen, dat is een feit. Maar indien je in andere situaties wordt geplaatst, waarbij de gehele achtergrond in feite zou moeten wegvallen, ben je toch geneigd alles te reproduceren naar wat je hebt geleerd aangaande die omgeving, het daar geldende gedrag, de daar geldende waarden. Laten wij nog een voorbeeld geven om dit te verduidelijken, dan kunnen we hiervan afstappen.

Er waren in het oerwoud bepaalde eetbare bessen, ze zijn niet erg gezond, dat geef ik graag toe, maar ze zijn voeding, ze bevatten bovendien nogal wat vitamine C en vitamine A. De kleine kinderen bleken deze bessen zonder meer te eten. De groteren hadden geleerd, dat die bessen ergens een beetje taboe zijn, omdat ze worden gebruikt voor het maken van bepaalde kleurstoffen. Enfin, dat zijn dingen daar blijf je van af, die zijn niet om te eten. Indien de oudere kinderen die bessen wel hadden gebruikt, dan waren zij er ook wel levend van af gekomen, dan wel in een veel betere toestand geweest toen zij werden gevonden. Het kleine kind reageerde instinctief op zijn erkenning van de omgeving. Het beredeneerde niet, zei niet: In ons milieu mag dat niet, dus is het taboe. Het zei eenvoudig: Ik heb behoefte, mijn lichaam

meent die behoefte daar te kunnen bevredigen, ik redeneer niet, ik vraag niet, ik eet. Het oudere kind ging zich afvragen, of het mogelijk was. Het refereerde daarbij aan een in feite voor dat kind al vergane structuur van maatschappelijke en materiële inzichten en weigerde.

U zult zeggen: Dat is een beetje vreemd om deze twee waarden nu tegenover elkaar te stellen. En toch geloof ik, dat het ook voor de bewustwording van de mens en voor zijn gehele reactie op het leven veel natuurlijker is, als je die indeling maakt. Want door deze indeling worden vele verschijnselen begrijpelijk.

Als een kind zijn ouders haat - dat gebeurt heel vaak - dan is het bij het jonge kind een vlaag, het is de reactie op een situatie, het is niet de reactie op een persoon. Zodra het kind wat ouder wordt (in het westen is dat gemiddeld 7 soms 8 jaar), dan blijkt plotseling dat die reactie blijvend is en dat zij niet meer wordt gericht op een situatie, maar dat ze alleen met de persoon wordt verbonden. De haat tegen een persoon - ook als het een van de ouders is - vanwege een onrechtvaardige daad, kan vanuit die periode een heel leven lang blijven bestaan en kan alle beslissingen, alle reacties tegenover soortgelijke personen of zelfs overheden verder beïnvloeden.

Bij het jongere kind is dat niet zo. Wanneer het kind in die beginperiode erg slecht is behandeld, heel veel onrecht heeft ervaren, dan heeft het wel gehaat, het heeft misschien bepaalde angsten opgedaan, maar de bewuste haat (de associatie van de gehate ervaring met de persoon) blijft kennelijk uit. Dat kind kan zich dan verder wel normaal ontwikkelen.

Het is een krankzinnige situatie, tenzij wij uitgaan van het standpunt, dat de geest in staat is om althans iets van de cellulaire bewustzijnsinhoud van een wordende mens te lezen, en dat is inderdaad wel het geval. Vooral de meer bewuste geest kan zien welke stoffelijke herinneringen aanwezig zijn. En dat betekent dus welke gedragsdefinitie het lichaam oplegt aan het bewustzijn.

De meest ideale vorm is natuurlijk een neutrale reactie. Als de dionysische reactie er een is van zelfbehoud zonder verwerping of preferentie, dan is een algehele wereldaanvaarding mogelijk, zonder dat daarbij op welke manier dan ook de omgeving, de lering of wat ook wordt afgestoten. Want vergeet niet, dat juist in die jonge jaren heel vaak bepaalde herinneringen worden geweigerd. Het kind kan onder omstandigheden duizendmaal iets voorgehouden krijgen en het eenvoudig niet kunnen onthouden. Dat komt dan doodgewoon, omdat in de opmaak dan het cellengeheugen deze factor niet aanwezig is en de reactie - nog dionysisch zijnde - weigert te aanvaarden. Je kunt zo'n kind conditioneren, zodat de reactie automatisch plaatsvindt, maar het zal nooit in staat zijn zich te herinneren waarom b.v. het rechterhandje het mooie handje is. Het kind weet het eenvoudig niet. En de kans is heel groot, dat het dit nooit zal weten, totdat dit feit gaat behoren tot kennis, die hem wordt bijgebracht. En als die kennis eenmaal is geaccepteerd - meestal in samenhang met het andere - wordt ze nooit gezien als betrekking hebbend op het "ik".

Dit kan ook een rol spelen in de houding van de mens tegenover de dood. De apollinische benadering maakt de dood voor ons tot iets waarin wij niet kunnen geloven. Het is het einde der dingen. Dat einde beredeneer je wel, maar je beleeft het niet. Gelijktijdig kun je in de dionysische benadering de dood volledig ervaren, maar ook aanvoelen - en dat is nu het wonderlijke - dat het alleen een kwestie van organische ontbinding is, dat het geen persoonlijkheidsontbinding is. Het vreemde is dan ook dat een kind over het algemeen niet bang is voor de dood. Dat krijg je pas als je volwassen bent, als je hebt geleerd dat gevoel van verbondenheid met alle dingen prijs te geven.

Dat ik de namen "dionysisch en apollinisch" heb gekozen, moge verklaard worden uit de verschillende vormen van inwijding.

De dionysische, inwijding was gebaseerd op roes. Zij was een beleving, waarbij denken en leren eigenlijk niet te pas kwamen. De apollinische inwijding daarentegen was een inwijding, waarvoor je kennis moest bezitten, waarvoor je werd getest en de geheugenfunctie vaak belangrijker was dan redeneringsvermogen, invoelings- en aanvoelingsvermogen. U ziet, de termen, hoe vreemd ze ook mogen staan in een onderwerp over de mens, zijn niet ten onrechte gekozen.

Vragen wij ons nu eens even af in hoeverre de instelling van de mens, zoals die dionysisch tot stand komt en in de eerste kinderjaren wordt beleefd, invloed kan hebben op het gedrag van de latere volwassen mens. Er blijkt dan een heel vreemd verschijnsel te zijn:

Onder bepaalde omstandigheden valt de rede weg. Het apollinisch vermogen staakt en op dat ogenblik neemt de dionysische impuls weer over. Zo kunnen mensen (b.v. een man en een vrouw elkaar ontmoeten en elkaar nooit eerder gezien hebbend toch een zo sterke attractie tot elkaar voelen, dat men zegt: Dit moet wel een ingrijpen van hoger hand zijn.

U kent het verhaal van de tweelingzielen. Dat is helemaal niet noodzakelijk een geestelijke zaak. Het is zeer goed mogelijk, dat beiden een zodanige lichamelijke uitstraling hebben, dat beiden in de ander lichamelijk een volledige aanvulling erkennen. En zodra die aanvulling als een volledigheid wordt erkend, ontstaat er ook een emotionele binding, die niet rationeel verklaarbaar is, die wij zelfs niet wetenschappelijk kunnen verklaren, omdat ze verder boven alle redelijke normen en eisen uitgaat.

Op dezelfde manier is het vaak heel moeilijk te verklaren waarom de ene moeder voor haar kind alles over heeft, terwijl de tweede het kind eigenlijk als iets bijkomstigs beschouwt. Je probeert het dan te verklaren uit het karakter. Maar in vele gevallen blijkt dat karakter bij beiden praktisch gelijk is, dat het ontwikkelingspeil praktisch gelijk is en dat alle uitvluchten bij een poging om dit wetenschappelijk op grond van feiten te verklaren mislukken, totdat je gaat kijken naar de dionysische factor. Dan blijkt, dat bij de ene moeder het kind de directe voortzetting van de eigen persoonlijkheid is. Er is dus een overdracht van eigenschappen. En zelfs het celgeheugen heeft een groot aantal identieke factoren, die naar buiten treden.

In het tweede geval blijkt, dat de moeder niet meer domineert en dat het kind misschien door eigenschappen van de vader of weer naar boven komende herinneringen uit een voorgeslacht qua reactie, qua uitstraling volkomen afwijkt van de moeder. Zo komt het zelfs voor dat b.v. moeders, die zes kinderen hebben vijf kinderen liefhebben en één kind in feite haten. Nu ja, haten is misschien teveel gezegd, maar opzij schuiven. Het is net alsof zij er bang voor zijn, of zij het gevoel hebben: "die hoort er niet bij". Realiseer je je dat dit een kwestie van zuiver emotionele reactie kan zijn, gebaseerd op het herinneringsvermogen van de cellen, van de materie zoals dat erfelijk is ingebouwd, dan zul je ook niet zo snel meer een oordeel uitspreken.

Er zijn heel veel van deze dingen. Het is gemakkelijk genoeg te zeggen: Het libido van een man of een vrouw is aansprakelijk voor de vele mislukkingen, die in de huwelijks staat of op een andere manier in het contact met anderen steeds weer tot stand komen. Maar dat geloof ik niet. Zeker, er zijn bepaalde hormonale invloeden, die kunnen verklaren waarom een mens zich op een bepaalde manier gedraagt. Maar als je nog iets verder gaat, dan blijkt heel vaak dat mensen: op een bepaald punt wel passen, maar dat zij gelijktijdig op een ander punt als een bedreiging worden ervaren.

Als er voor het lichaam (de cellen) sprake is van een gedeeltelijke attractie, dan hebben wij te maken met wat men noemt: fascinatie. Je wordt enorm geboeid en gelijktijdig een beetje afgestoten, zoals sommige mensen kunnen kijken naar een slang, die zij mooi vinden en toch ontzettend griezelig, die zij aan de ene kant zouden willen beroeren en strelen en die zij aan de andere kant ervaren als iets wat vlak voor de poort van de dood staat. Mensen, die zo op elkaar reageren, zullen over het algemeen geen blijvende contacten kunnen hebben. Ook indien de uiterlijke band blijft gehandhaafd, is er sprake van een voortdurend verdergaande vervreemding. Die kan dan misschien eens weer in orde komen, als er een buitengewoon sterke psychische invloed mede een rol gaat spelen, maar zelfs dan is dat over het algemeen tijdelijk. Waarmee ik u heb verteld, dat een groot gedeelte van uw relaties met anderen ook lichamelijk bepaald zullen zijn.

Niet iedereen zal dat even prettig vinden. Het is misschien beter om te zeggen: Ach, mensen, dat zijn allemaal geestelijke invloeden. De geest speelt daarin wel een rol, maar nimmer een overheersende. Zeker, de geest kan werken door het lichaam en zij kan een erkenning tot stand brengen. Maar als de erkenning op cellulair vlak stoot op afwijzing, dan behoeven wij er

nooit op te rekenen dat deze mensen tot biologische eenheid kunnen worden. Dan zal ongeacht de geestelijke erkenning er altijd een scheidslijn zijn:

Dan hebben wij in het leven ook veel neutrale factoren. Een neutrale factor kan een medemens zijn, het kan net zo goed een materiaal zijn. Het zijn dingen, die op zichzelf niet bepalend kunnen zijn en waarvan de reactie inderdaad apollinisch is: d.w.z. op grond van denken wordt bepaald.

Een apollinische relatie kan voor de mens uitermate bevredigend zijn op mentaal vlak. Op zuiver fysiek vlak is zij meestal teleurstellend en zelden belangrijk en van blijvende aard. Dat zijn wonderlijke zaken.

Misschien vraagt u zich af, waarom dit voor het bewustzijn zo erg belangrijk is? Wel, het voertuig, dat je hebt gekozen, bepaalt natuurlijk ook de wijze, waarop je zelf als geest bestaat en de manier, waarop je met bepaalde sferen al dan niet in harmonie kunt blijven en dus daaruit kunt putten en daarin eventueel kunt uittreden.

Er zijn gevallen geweest, waarbij de strijdigheid tussen het gekozen lichaam en de werkelijke inhoud van de geest zo groot was, dat de geest - omdat zij het leven in de stof eenmaal aanvaard had - de gevangene werd van het lichaam. Er was voor die geest geen mogelijkheid meer tot werkelijke uittreding, zelfs maar tot een paranormale beleving, er was een absolute gebondenheid. Dergelijke mensen worden volgens de aardse opvattingen meestal door hun hartstochten geleefd. Dat is niet helemaal waar. Zij worden geleefd door een innerlijke strijdigheid, waardoor zij alles doen om die strijdigheid te vergeten. Dat betekent dan meestal, dat zij de voor de materie aanvaardbare prikkelende factoren uit het leven zoveel mogelijk trachten te verwerven. Onder dergelijke mensen vinden wij o.a. dronkaards.

Drankzucht kan erfelijk zijn. De drankzucht zal zich in het nageslacht niet altijd uiten in de grote voorliefde voor het bier van de Germaanse voorouders b.v., het kan net zo goed worden omgebogen in de richting van een stickje, overmatig snoepen of iets anders. Maar het is altijd een poging om - zoals men deftig zegt - via orale sensaties en eventuele roesvorming een verwijdering te scheppen tussen de complexe problemen van het "ik" en de onmiddellijke beleving daarvan.

De interessantste zaak is dus steeds weer: de gedraging van de mensen zijn relatie met de omgeving.

Het is mogelijk, dat een dionysisch contact met een onderwijzer of onderwijzeres een kind, dat mentaal weinig begaafd is, ertoe brengt enorm goede prestaties te leveren. Men meent dan dat het kind zijn best doet, omdat juffrouw of meester aardig is. Dat kan tot op zekere hoogte waar zijn, maar het is eerder ten aanzien van het gedrag dan van het opnemen van de leerstof. Het opnemen van leerstof blijkt dan vaak gebaseerd te zijn op een telepathisch overnemen.

De mens is niet alleen geestelijk telepaat. Er bestaat een vreemde manier van mededelen, die ook bij dieren vaak aanwezig is. Herten van eenzelfde roedel. Je stelt ze zo op, dat ze elkaar niet kunnen zien en horen. Als een deel van het roedel zich in beweging zet (door schrik op hol slaat b.v.), dan zullen de andere - ofschoon er geen enkele reden toe is en geen enkele concrete waarneming van de andere mogelijk is - eveneens, plotseling schichtig worden. Dit is een paar keer bewezen o.a. in een dierentuin. Een van de dierentuinen, waarin dit wel heel aardig tot uiting is gekomen, is het grote Dierenpark van Hagenbeck geweest vóór de Tweede Wereldoorlog. Daar had men een roedel edelherten gescheiden en de dieren op tegenovergestelde punten van het park gebracht. Het ene deel vermengd met inheems wild, terwijl het andere deel als verlevendiging was toegevoegd aan een aantal gazellen etc., dus Afrikaans wild. Nu bleek, dat als in de Afrikaanse sector de delen van het roedel schichtig werden en op hol sloegen, de andere delen bij het inheemse wild eveneens onrustig werden en vaak zelfs in dezelfde richting vluchtten. Daarover is trouwens een proefstuk geschreven.

Dit is een vorm van telepathie, die toch niet op geestelijk bewustzijn berust: dit is zuiver lichamelijk. Het is een emotionele telepathie, want ze kan geen denkbeelden overbrengen, wat de geestelijke telepathie dus wel doet. Emoties kunnen op die manier worden overgebracht. En

indien een emotionele harmonie bestaat - en dat is nu het wonderlijke - dan is hierdoor een versmelting op geestelijk niveau veel gemakkelijker geworden.

Deze empathie tussen onderwijzer en leerling resulteert in een verbondenheid, waardoor de scherpgevormde denkbeelden van de onderwijzer, vooral als het denkbeelden zijn die meermalen worden herhaald, zich als een soort hypnose in het kind inprenten. Dergelijke kinderen, die overigens misschien helemaal niet intelligent zijn, kunnen vaak bepaalde delen van een les woordelijk herhalen en toch hebben zij heus niet zo goed opgelet. Het zal u duidelijk zijn, dat ook voor bewuste telepathische contacten een dergelijke empathie (verbondenheid) belangrijk kan zijn.

Men heeft wel eens gespeeld met de gedachte om telepathen in te zetten als spionnen. Het zouden de meest ideale spionnen zijn. Zij behoeven alleen maar aan een andere telepaath te denken en niemand kan hen daarop betrappen. Maar er zit wel één moeilijkheid aan vast: beide telepathen moeten zeer met elkaar bevriend zijn. Zij moeten een verwantschap op lichamenlijk niveau hebben. Men is daar zo langzamerhand achter gekomen.

In Sovjet Rusland doet men op het ogenblik experimenten met tweelingen. Die worden gewoon tezamen opgevoed, maar daarna brengt men hen naar ver uit een liggende plaatsen met afstanden soms van 1500 km zelfs. Men gaat dan de een denkbeelden geven en de ander vragen zich te concentreren. Het blijkt dan dat dezelfde denkbeelden en dezelfde symbolen vaak nog te voorschijn komen, wat wel een bewijs kan zijn voor deze eigenaardige geestelijke verbondenheid. Want dit is geen emotionele overdracht meer. Het is in vele gevallen zelfs een woordoverdracht zij het dat ze beperkt blijft.

Ook bij andere verschijnselen, die in het menselijk leven wel eens als paranormaal worden beschouwd, spelen zij een grote rol.

U kent waarschijnlijk wel de z.g. "sterfbedverschijningen". Er is althans voldoende over gepubliceerd. Dergelijke verschijningen openbaren zich niet aan de personen die daarvoor het meest in aanmerking zouden komen. Wij kennen gevallen waar vader, moeder, de echtgenote en drie kinderen aanwezig waren op dezelfde plaats. De echtgenoot verdronk praktisch gelijktijdig, maar op grote afstand. De ontvangst vond plaats ergens in Noorwegen en de ramp in de buurt van Halifax. Een dochter (typisch weer, één dochter!) zag die verschijning. Zij maakte toen de anderen wakker en sprekende over het visioen ervoeren de anderen de ongerustheid: het denkbeeld "dan is er iets gebeurd". Dat zou suggestief kunnen zijn. Zeer waarschijnlijk is er hier ook sprake van een overdragen van de emotionele toestand van dit ene kind naar alle aanwezigen. Maar het feit, dat de vader alleen met die ene dochter contact had, terwijl het veel beter zou zijn geweest om zijn vrouw te beïnvloeden, bewijst wel dat ook hier een bepaalde overeenkomst van biologische structuur bepalend wat, voor de overdracht van deze doodsgedachte.

Opvallend is verder, dat in zeer veel van dergelijke voorbeelden - er zijn vele honderden daarvan geregistreerd - het beeld of de voorstelling die van de overledene wordt gemaakt praktisch fotografisch juist is. Dit is heel moeilijk te verklaren indien wij uitgaan van het standpunt, dat iemand zichzelf ziet. Hij ziet zichzelf namelijk nooit zoals hij is. U ook niet, trouwens. Dat is typerend voor de mens, die zichzelf altijd anders ziet dan anderen hem zien. Hier vindt echter een fotografische overdracht plaats. Dat impliceert dat niet-mentale factoren voor het beeld bepalend zijn, want het lichaam kent zijn eigen structuur wel degelijk.

Zelfs zo goed, dat men ook andere kennis op die manier probeerde te verwerven. Het is b.v. bekend, dat Alexander voordat hij zijn grote veldtocht begon ook naar een tempel van Asklepios ging daar heeft overnacht, en dat hem daar werd beloofd dat hij de wereld zou beheersen. In hoeverre dit geheel juist is, moeten wij maar aan de historici overlaten. Het verhaal bestaat en het is niet onwaarschijnlijk, want wij weten dat de mens op die manier heel vaak naar een orakel heeft gezocht.

Hier werd dus kennelijk voornamelijk gespeculeerd op de dionysische invloed. Degenen, die in de tempel zijn, worden in een roes gebracht, er wordt suggestie uitgeoefend, soms misschien zelfs hypnose. Er is geen sprake van rationele processen en er is geloof ik ook geen sprake van geest. Want als een geest zichzelf geneesmiddelen zou moeten voorschrijven, dan zouden die

waarschijnlijk toch wel wat beter uitvallen dan die welke de meeste patiënten zichzelf voorschreven. De voorgeschreven geneesmiddelen waren n.l. gebaseerd op de middelen en kruiden, die zij in hun eigen omgeving kenden. Er was dus sprake van een lichamelijke kennis, niet van abstracte kennis. Ook als zij hoorden over geneesmiddelen elders en misschien een opleiding hadden gehad in kruidkunde, zouden zij slapende in de tempel steeds weer terugrijpen naar die kruiden, waarmede zij a.h.w. lijfelijk contact hadden gehad, dus die in hun onmiddellijke omgeving waren. Ik geloof, dat dat ons ook weer wat leert:

De geest heeft haar eigen wereld. Zij werkt vanuit haar eigen wereld. Zij kan het lichaam op die manier - we hebben dat in een vorige les gezegd - gedeeltelijk beïnvloeden. Zij kan preferenties scheppen. Zij kan dat zelfs reeds doen, terwijl het lichaam in wording is. Maar zij kan geen aanwezige inhouden veranderen, zij kan deze slechts versterken.

Ja, wie zou dan eigenlijk zo dwaas zijn om toch weer mens te willen zijn? De redenen daarvoor hebben wij gegeven toen wij spraken over incarnaties. De moeilijkheden daarvan worden nog duidelijker door dit onderwerp.

Als ik dit ga afsluiten, dan moet ik toch nog even het apollinisch principe wat verder behandelen, omdat dat voor de geest weer van groot belang kan zijn.

Wij hebben het tot nu toe hoofdzakelijk gehad over de lichamelijke reactie. Het menselijk denken echter gaat verder dan de lichamelijke reactie. Er zijn voldoende gevallen bekend, waarbij het voorstellingsvermogen zelfs het lichaam domineerde en dus de waarneming van het lichaam vervalste. Bekend is de hypnoseproef: "Ik raak u aan met vuur." Je doet het met een ijspegel, desnoods met een spits metalen voorwerp je en er ontstaat een brandblaas.

Als ik denk, dan construeer ik, dan kan ik een abstracte wereld scheppen. Ik kan mij daarin dingen voorstellen, die ik nooit lichamen heb gekend of heb gezien. Dingen, die misschien zelfs tot een fysieke onmogelijkheid behoren, maar ik kan ze mij voorstellen. Indien die voorstelling concreet genoeg wordt gemaakt, kan de geest daarin veranderingen aanbrengen. Ze kan een deel van haar abstracte wereld in het apollinisch denken injecteren. Zo kan ze een voorkeur voor bepaalde richtingen van onderzoek b.v. geven. Zij kan inspireren. Ze kan echter nog meer: zij kan deze abstracties van het stoffelijk denken gebruiken om hierdoor analogieën met haar eigen wereld te scheppen. Deze analogieën zijn vanuit menselijk standpunt dan misschien erg fantastisch, maar ze kunnen voor een mens zodanig reëel worden, dat hij niet alleen daarin opgaat, maar daarin ook een vrijheid vindt, die de lichamelijke vrijheid ver te boven gaat.

Er is een overigens wat bombastische de kolderieke roman met de titel "Peter Ibbetson". Het gaat over een mens, die om bepaalde redenen gevangen wordt gezet. Hij heeft een vrouw lief, die hij voortdurend in zijn gedachten bezoekt, zelfs met haar tezamen een soort wolkenkasteel bouwt (eigenlijk een schijnkasteel) en daarin met haar samen is, dus gelijktijdig gevangen is en toch volledig elders leeft. Maar het wonderlijke van het verhaal is, dat niet slechts de gekerkerde Ibbetson dat doormaakt, maar dat het ook voor de vrouw een realiteit is die sterk van de stoffelijke realiteit afwijkt.

Van hier naar de ingewijde, die een lichaam projecteert terwijl zijn eigen lichaam ergens ligt te rusten en de vogels er misschien zelfs een nestje maken in zijn baard, omdat het daar zo lekker warm en rustig is, is maar één stap. Want op het ogenblik, dat ik in mijn denken een tweede Werkelijkheid kan scheppen, die voortdurend is aangepast aan de materie en dus ondanks haar abstracties volledig in materiele termen uitdrukbaar is, kan ik deze geestelijk waarmaken. En als ik haar waarmaak - en daar komt nu de clou - zal het gehele voertuig alleen apollinisch kunnen reageren. Er is n.l. geen erkenningsfactor meer in het lichaam zelf ingebouwd, het is een volledig redelijke en rationele structuur.

Dit is een van de redenen, dat bepaalde ingewijden inderdaad dergelijke lichamen graag gebruiken. Het is dus niet alleen maar een kwestie van een afstand overbruggen, maar wel degelijk ook van losstaan van de stoffelijke beïnvloeding, die het lichaam altijd overdraagt en misschien ook van de beheersing door lichamelijke tendensen, waaraan de geest - zelfs van de meest bewuste - zich niet altijd kan onttrekken. En om het nu heel netjes uit te drukken. Hoe

hoog je als mens geestelijk ook bent gestegen en hoe ver je ook ingewijd bent, als je eet, moet je ook die deur door waar de initialen van Winston Churchill op staan.

Het apollinisch denken schept voertuigmogelijkheden en uitdrukkingsmogelijkheden voor de geest. Maar die komen pas volledig tot geleding op het ogenblik, dat wij de dionysische kant van het "ik" (de lichamelijke kant) kunnen uitschakelen. En daarmee hebben wij weer een stap verder gezet in de richting van een erkenning van het verschijnsel mens. Zeker, je kunt opvoedkundig met al die dingen zonder meer rekening houden. Maar de kennis van het verschijnsel kan - misschien toch - ertoe bijdragen dat je het onderwijs wat beter indeelt. Dat je dus niet bij voorkeur kinderen ergens neerzet in een klas, waarin na ruim een maand onderricht nog steeds een heel grote animositeit blijkt te bestaan tussen onderwijskracht en kind. Dit impliceert dat de mogelijkheid tot leren voor het kind veel kleiner is en dat bovendien een voortdurend lichamelijke beïnvloeding van de onderwijskracht zelfs ook het geven van goed onderricht aan de anderen aanmerkelijk belemmert. Men zou van deze kennis gebruik kunnen maken door het kind in zijn opvoeding anders aan te pakken. Laat de geest in het kind zichzelf rustig ontwikkelen. Laat het kind rustig een eigen persoonlijkheid worden. U hoeft het heus niet tot een kopie van uzelf te maken. Maar u moet er toch wel rekening mee houden, dat het in de eerste jaren sterk emotioneel reageert en dat het juist in die periode - zeker daar waar er een gevoel van verbondenheid bestaat - de denkbeelden van anderen overneemt en lanceert, zodat veel van de wijsheid, die het kind in de jonge jaren wordt toegedacht, niet de eigen wijsheid van het kind is, maar een soort telepathische impuls, die het aan anderen ontleent.

Zo is het ook goed te begrijpen, dat juist in de periode dat het kind begint verstandelijk te leren en te reageren de strijdigheid tussen emotioneel weten en verstandelijk weten voor het kind veel groter wordt en daardoor moeilijkheden veroorzaakt. Je zou het kind moeten helpen om zijn emotionaliteit en zijn weten en denkvermogen in overeenstemming te brengen en niet proberen - zoals velen tegenwoordig doen - om daartussen een bijzonder sterke scheiding te handhaven.

Ik geloof ook dat vele verschijnselen, die in het huwelijksleven kunnen voorkomen juist in deze lezing een verklaring hebben gekregen; het begrip voor de dionysische factor in de menselijke natuur, die alle apollinische aspecten soms kan overdonderen. Indien u erkent, dat dit aanwezig is, dan kunt u misschien uw verstandelijke benadering op een andere basis zetten, U kunt uitgaan van de onvermijdelijkheid van hetgeen u zelf beleeft en wat de ander beleeft en van daaruit verstandelijk verder gaan in plaats van - zoals al te vaak gebeurt - voortdurend ook de attractie zelf als een verstandelijk vraagstuk te beschouwen.

Het ligt in de bedoeling, dat u in deze lessen praktisch wordt voorgelicht. Ik denk, dat deze les reeds voldoende praktische voorlichting bevat. In het 2^e gedeelte van deze cursus krijgt u nog een spreker, die u aanvullend hierop het een en ander zal vertellen over het absorptievermogen van de mens t.a.v. feiten, leerstof en dergelijke.

HET MENSELIJK OPNEMINGSVERMOGEN

De mens heeft een bepaald vermogen om feiten in zich op te nemen en in zich te assimileren. Bij vele mensen zijn daarbij hiaten te zien. Wij kennen op het ogenblik b.v. het verschijnsel van leesblindheid. Hierbij zijn mensen niet in staat om bepaalde woorden te lezen, in andere gevallen kunnen zij deze wel lezen, maar spreken zij ze prompt verkeerd uit. Hier is sprake van een verkeerde wijze van opnemen.

Nu zal de doorsnee-mens van de voor hem beschikbare data ongeveer 20 % bewust opnemen en ongeveer 70 % onbewust. Niet opgenomen wordt dus ongeveer 10 %. Dat wil zeggen, dat de totale waarneming van de mens aanmerkelijk hoger is dan hij zich realiseert.

Bij het kind blijkt reeds heel vroeg dit vermogen tot opnemen. Er zijn kinderen, die één keer een verhaaltje horen en het dan - zij het met licht gewijzigde woorden - geheel kunnen navertellen. Zij zijn z.g. auditief ingesteld. Anderen kunnen wel een beeld, een plaat of iets anders dat zij hebben gezien volledig omschrijven of natekenen, zij zijn echter niet in staat een verhaaltje te vertellen. Het blijkt dat in het kind, over het algemeen dus één bepaald

zintuig voor het herinneringsvermogen - voor zover dit bewust is - een grotere rol speelt dan de andere zintuigen. Ook bij volwassenen blijkt dit vaak nog zo te zijn.

Zeer belangrijk is echter het feit, dat de niet bewust waargenomen en niet bewust terug te brengen feiten eveneens zijn opgenomen. Er zijn mensen met een z.g. fotografisch geheugen. Als zij één blik werpen op een bladzijde uit een encyclopedie, zijn zij in staat volledig de inhoud van de artikelen geheel woord juist terug te brengen. Zou men hun vragen wat de illustraties zijn, zo kunnen zij deze eveneens beschrijven. Laat men diezelfde mensen een artikel horen, dan herinneren zij zich daarvan enkele steekwoorden, zoals ieder ander.

Bij verschillende experimenten, die op dit terrein zijn gedaan, zijn wij uit de geest tot de volgende conclusie gekomen:

Een mens wordt in zijn eerste levensjaren vaak geconditioneerd, doordat de nadruk wordt gelegd op het gebruik van bepaalde zintuigen. Normaal begint het kind met de tastzin en het gehoor en komt vandaar tot de visuele waarneming. Er zijn echter gevallen dat de visuele waarneming eerder komt, dan de auditieve. Dergelijke mensen blijken de grootste mogelijkheid te hebben tot dit fotografisch geheugen, waardoor al het waargenomene reproduceerbaar is.

De absorptie van feiten, die auditief worden geregistreerd, blijkt het sterkst te zijn bij mensen, die eerst op hun gehoor en pas later op hun gezichtsvermogen afgaan. Opvallend is ook dat degenen, die op hun gehoor afgaan, betrekkelijk vroeg leren spreken, terwijl de visuele typen over het algemeen met spreken zeer laat plegen te zijn. De absorptie van data wordt dus voornamelijk verbonden met één bepaald zintuig.

Nu zijn er gevallen voorgekomen, dat iemand door een ongeval korte tijd werd uitgeschakeld. Heel vaak ging dat gepaard met een tijdelijke amnesie, waardoor het geheugen gestoord was. Als nu deze mensen in hun herscholing gelijktijdig met klanken en beelden worden geconfronteerd, dan blijkt hun vroeger herinneringsvermogen - voor zover dat het bewuste gedeelte betreft - verbeterd te zijn en tevens de voorkeur voor hetzij auditief of visueel binnengekomen prikkels, die er eerst was, te zijn weggevallen, zodat het gehoorde en het geziene gelijk gereproduceerd kunnen worden.

De vraag in hoeverre een mens feiten bewust kan absorberen is nog nooit geheel beantwoord. Wel is gebleken dat in bijzondere gevallen mensen in staat zijn ongeveer 60 tot 70 % van het totaal waargenomene terug te brengen. Dit zijn mensen met een buitengewoon goed geheugen. Het zijn echter lang niet altijd mensen, die geestelijk bijzonder hoog staan.

Wij hebben vervolgens proeven genomen om bepaalde personen, die geestelijk zeer gevoelig waren maar wier geheugenfunctie vanuit menselijk standpunt zelfs zeer beperkt was, via inspiratie voortdurend een aanvulling te geven op de geheugenfunctie door het overbrengen van de impulsen uit het onderbewuste naar het bewuste.

Hierdoor bleek een verbetering van het bewust hanteerbare geheugen met ongeveer 1/5 tot zelfs 1/3 mogelijk te zijn. Dit is op het eerste gezicht niet zo buitengewoon veel. Maar wij moeten ons goed te binnenbrengen, dat de mens reageert op bepaalde zaken, omdat hij getraind is in de aandacht daarvoor.

Bij jonge kinderen blijkt de herinnering voor vormen in felle kleuren (hard rood, hard geel, hard groen) ongeveer zevenmaal zo goed te zijn, als voor vormen in pasteltinten van overigens gelijke inbond. Hieruit blijkt dat de kleurassociatie een grote rol speelt. Zo blijkt ook, dat bepaalde stemmen voor mensen buitengewoon boeiend zijn en dat zij al wat daarmee op die toon wordt gezegd bijzonder goed absorberen, terwijl hetzelfde gezegd in een andere toonaard, wordt afgewezen. Hier is de herinnering zeer beperkt. Er is een selectie.

Deze selectie ontstaat door training. Daar waar de training kan worden overvleugeld hetzij door de eigen kracht (geestelijke kracht), hetzij door stimulansen gegeven door andere entiteiten, blijkt een grote geheugenverbetering zonder meer mogelijk.

De mnemonische (geheugen) training, die sommige mensen kennen, is eveneens geschikt om dit fotografisch geheugen te bevorderen. Hier is de training echter zodanig, dat alleen op een bepaalde manier kan worden gewerkt. Om u een voorbeeld te geven:

Een variétéartiest, die bij zijn geheugenproeven werkt met dagbladen, vaak bladen voor advertenties, zal zelden in staat zijn de gelijke prestaties te leveren met een telefoonboek, of omgekeerd. Er is kennelijk een associatie met een bepaalde vorm voor nodig. Deze vormassociatie bestaat niet bij het werkelijk groot absorptievermogen of het fotografisch geheugen.

Nu is de voorstelling, die er in zo'n mens leeft, voor een groot gedeelte bepalend. Hij associeert "onthouden" ook met het telefoonboek of delen van het telefoonboek, met een courant, met druk in een bepaalde kleur of in een bepaalde vorm van afbeeldingen. Al het andere wijst hij onbewust terug en verdringt daardoor deze waarnemingen naar het onderbewustzijn.

De geest heeft eveneens herinneringsvermogen. Het herinneringsvermogen van een geest is gebaseerd op het samenvallen van gebeurtenis (waarneming, feiten, gevoelens) en emotionele indruk. Dat wil zeggen, dat een geest uit het stoffelijk leven niet de volgens stoffelijke normen belangrijkste elementen onthoudt, maar slechts die elementen waarbij men emotioneel betrokken was, terwijl gelijktijdig een stoffelijke ervaring werd ondergaan. De stoffelijke ervaring kan dan nog na vele incarnaties als praktisch juist en gelijkluidend met het origineel worden gereproduceerd. De geest heeft dus de emotie nodig, omdat dit een aanvaarding van de indruk betekent.

Wij hebben op grond hiervan vanuit de sferen eveneens enkele experimenten gedaan. Wij hebben een onderwijzer geïnspireerd om een tafel van vermenigvuldiging (de tafel van 8) - het ging hier om de eerste klas te verwerken - in een zeer spannend verhaal, waarin zowel tovenaars als zeerovers voorkwamen. Het vreemde resultaat was, dat van de in die klas aanwezige 32 kinderen er 26 het grootste gedeelte van de tafel van 8 later konden reproduceren. Dit zonder de veelvuldige dreunherhalingen van eens, of het voortdurend oefenen daarmee, wat in latere methoden vaak gebruikt is.

Wat bleek nu? Omdat de functie in het verhaal, waarin het kind meeleeft (dus emotie) gelijktijdig ook de kennis overdroeg (n.l. de getallen plus hun uitkomst), werden deze getallen plus hun uitkomst onthouden als zijnde een sleutel tot de herinnering aan zeerovers. De enige moeilijkheid, die hier wel eens zou kunnen optreden, is dat iemand, die op deze wijze die tafel heeft geleerd, als men hem later op 50-jarige leeftijd vraagt: hoeveel is 8×8 , onmiddellijk niet alleen zegt: 64, maar daarbij ook een tovenaars of een zeerover ziet. Zo sterk blijkt die associatie te zijn vastgelegd. Dit geeft voor het onderricht in zowel de meer geestelijke en esoterische als in de materiele richting een goede vingerwijzing.

Het absorptievermogen van de mens voor feiten (ook abstracte feiten) neemt tot het vijfvoudige toe op die ogenblikken, dat hij een voor hem emotionele en in eigen gedachtelevens reproduceerbare vertelling of situatie daaraan kan verbinden. Wetenschappelijke feiten zouden als zodanig het best in verhaalvorm aan de mensen kunnen worden overgedragen. Er is dan een grotere kans, dat zij de principes daarvan onthouden en kunnen reproduceren dan als men hen door langdurig onderricht tracht te helpen deze te begrijpen.

Verder zou men hieruit de conclusie kunnen trekken, dat het verstandig is om alle wat moeilijke leerstof eens vooraf te doen gaan door hetzij een film, een vertelling of wat dan ook, dat boeiend kan zijn, waarin de leerstof in hoofdzaken is vastgelegd. De wijze, waarop deze dan in het geheugen worden verankerd, betekent een veel gemakkelijker leren van de bijkomstigheden en de latere uitwerking.

Het zou voor de esoterie verder kunnen betekenen, dat een verhaal een waarheid beter overdraagt dan een lezing. Het spijt mij, dat wij van de Orde hieruit nog niet voldoende lering hebben kunnen trekken. Maar het feit blijft bestaan, dat de overdracht van bepaalde waarheden door gelijkenissen, fabels e.d. de absorptie van de ingelegde lering bij de mens zeer vergroot en ervoor zorgt, dat deze ook later onthouden blijft.

Ik zou dan in mijn betoog verder nog de aandacht willen vestigen op het feit, dat de geestheer - zij het vanuit stoffelijk standpunt zeer fragmentarische - herinnering heeft en zo alle voor haar belangrijke belevenissen in de gelijkenis van een beeld kan uitdrukken.

Als wij het jonge kind zien, dan blijkt dat t.a.v. vele gebeurtenissen in het kleine kinderleven later dromen of fantasieverhalen ontstaan, die wonderlijke elementen bevatten. Elementen, die men dan meestal toeschrijft aan "iets gehoord te hebben", maar die in vele gevallen spontaan uit het kind voortkomen: Op het ogenblik, dat voor een kind het onthouden van een bepaald feit belangrijk lijkt en de geest een gelijksoortige herinnering heeft, zal vaak de geestelijke herinnering a.h.w. over de directe herinnering worden gelegd en zo zal het feit of de noodzakelijke conclusie e.d. in het kind worden verankerd op een wijze, waardoor het nog veel later toegang heeft tot deze zelfde waarden. De esotericus zou ook hiervan moeten uit gaan volgens mij.

In vele gevallen zoekt men via abstracte bespiegelingen de waarde van zijn innerlijk te vinden. Maar in deze abstractie ligt het grote gevaar van de verwarring. Men kan een hele formule opdreunen, maar men beleeft ze niet en men kent ze niet. Zo zou ik ook de esotericus willen aanraden om de voor hem belangrijke gebeurtenissen, kleuren, vormen, verhalen en belevenissen te gebruiken als analogieën voor datgene, wat hij innerlijk wil bereiken. Is hij in staat die analogie tijdens beschouwing, beleving etc. te verbinden met een zuiver stoffelijke waarde, dan heeft hij gelijktijdig referentiepunten, waardoor overdracht naar de geest mogelijk is en vanuit de geest elke referentie aan deze invloed mogelijk is geworden. Het contact tussen geest en stof wordt zo aanmerkelijk verbeterd en daarmee volgens mij ook de erkenning van het werkelijke "ik".

Het absorptievermogen van een mens, het vermogen om feiten en data in zich op te nemen, is van mens tot mens verschillend. Er zijn mensen, die een slecht geheugen hebben. Sommige mensen alleen indien zij u iets schuldig zijn, zodra zij moeten vorderen, is hun geheugen goed. Anderen hebben dat voor religieuze verklaringen, terwijl ze voor economische of politieke uiteenzettingen een zeer goed geheugen hebben.

Daaruit blijkt wel, dat de preferentie, die wij hebben bepalend is voor de mogelijkheid om feiten op te nemen. Maar indien dit het geval is, dan betekent het ook dat wij door bewust onze aandacht op iets te richten voor onszelf het opnemen van alle daarmee in verband staande feiten eenvoudiger maken.

De meeste mensen werken hun hele leven in één richting. In de laatste tijd heb ik moeten constateren, dat de mens naast zijn dagelijks werk veelal een liefhebberij kiest. Ook deze kan - vanuit geestelijk standpunt - als een vorm van arbeid worden beschouwd. Als nu de liefhebberij of de arbeid voortdurend gelijk blijft, hebben wij slechts een kader van referentiemogelijkheden. Dit zal geestelijk zowel als stoffelijk het vermogen tot erkennen en onthouden nadelig beïnvloeden. Een wisseling in liefhebberij, een voortdurend veranderen van arbeid en manier van werken, zodat men met nieuwe noodzaken, mogelijkheden en factoren wordt geconfronteerd, betekent echter, gelijktijdig, dat nieuwe associaties- en nieuwe associatiemogelijkheden ontstaan en dat deze - daar zij in het dagelijks leven vaak mede een rol spelen bijdragen tot een juister en veelzijdiger waarneming, een grotere absorptie van beschikbare feiten en een groter terugbrengingsvermogen voor belangrijke feiten en gegevens.

Met dit alles is de eindconclusie geloof ik wel duidelijk:

Daar het menselijk absorptievermogen wordt bepaald door zijn voorkeuren, zijn gebondenheden en zijn emotionaliteit, is het voor de mens belangrijk te zoeken naar die emoties, bindingen en vormen van waarneming, die het best passen bij zijn persoonlijkheid. Indien hij deze n.l. hanteert, zal hij daardoor voor zich een groot arsenaal van feitenkennis en begrip in zich kunnen vergaren, dat onmiddellijk voor hem toegankelijk is.

Vanuit de geest, zo mag ik hieraan toevoegen, zal de grotere capaciteit van het onmiddellijk geheugen vaak kunnen bijdragen tot een ruimere inspiratiemogelijkheid, zodat een grotere uitbreiding kan worden gegeven aan de geestelijke betekenissen en inhoud van hetgeen in het menselijk geheugen aanwezig is.

OVERGAVE

Bij mensen is het woord "overgave" vaak verbonden met een overwonnen worden. Maar het is het erkennen van de ander, het andere als groter of sterker. Daarom juist is overgave in vele gevallen voor de mens niet de meest juiste methode om zichzelf te ontdekken en zichzelf te vinden.

De overgave aan de drang van de feiten betekent heel vaak een voorbijgaan aan je eigen mogelijkheden. De overgave van een mens betekent heel dikwijls het tijdelijk verliezen van bepaalde capaciteiten en daardoor een later beroofd zijn en armer wakker worden. Indien wij echter overgave anders zouden kunnen interpreteren, zou deze dienstig kunnen zijn. Overgave betekent dan niet zozeer het aanvaarden van de heerschappij van een ander, het onderworpen zijn aan diens wil, diens inwerking als wel het openstaan daarvoor.

Een vrouw, die in volledige overgave een man ontvangt, kan daarin ongetwijfeld een ogenblik gelukkiger zijn, maar zij zal wel moeten uitkijken dat zij haar eigen persoonlijkheid niet verliest. De vrouw, die openstaat voor de man en hem aanvaardt in een erkenning van gelijkwaardigheid, zonder grenzen tussen hen te stellen, zal echter zichzelf blijven en daardoor haar eigen persoonlijke waarde ook aan de partner kunnen overdragen.

Een mens, die zich overgeeft aan de Almacht zonder meer, laat zich leven door krachten, die hij niet kent. Een mens, die openstaat voor de krachten die ons leiden, voor de grote geesten of - zo u zeggen wilt - de goden, die ook in het leven van een mens voortdurend invloed hebben, zonder daarbij zichzelf daaraan prijs te geven, zonder enig voorbehoud, maar zichzelf voortdurend waarmakend zoals hij of zij is, ook tegenover deze krachten, in aanvaarding van de producten daarvan, zal zichzelf zien groeien en niet klein en onaanzienlijk gedreven worden door andere krachten.

Overgave is alleen dan aanvaardbaar, indien ze gebaseerd is op een innerlijk besef van gelijkwaardige, niet van méér- of mínderwaardige. Want eerst in déze zin en in déze vorm is een werkelijke uitwisseling mogelijk, waarin de overgave gelijktijdig wordt tot een overname.

Als wij ons overgeven aan God en in deze overgave in staat zijn om een deel van de krachten, die in het Goddelijke liggen, een deel van de gaven die in het Goddelijke verscholen zijn in onszelf op te nemen, dan is het goed. Dan worden wij meer het Goddelijke waardig, terwijl wij dit Goddelijke aanvaarden.

Maar op het ogenblik dat wij ons stuurloos laten drijven door de grote krachten rond ons, bereiken wij slechts datgene, wat Ibsen heeft bedoeld, toen hij in zijn Peer Gynt de Knopensmelter invoerde: de figuur, die het waardeloze voortdurend omsmelt tot iets anders.

Wij zijn deel van de eeuwigheid. Wij geven ons over aan de kracht, die de eeuwigheid heeft voortgebracht. Maar niet in een volledige willoosheid en besefloosheid, maar in een erkenning van onze persoonlijkheid en van onze persoonlijke waarde, onze noodzaken en onze mogelijkheden. En eerst zo versmeltend met die hogere kracht, maken wij de werkelijke eenheid daarmee de ware eenheid in onszelf. Geen pionnen of marionetten zijn van anderen, zelfs niet van de hoogste krachten, maar bewuste delen zijn - desnoods een agens - in de enorme actie en interactie, die gezamenlijk leven en schepping vormt en betekent.

VIJFDE LES - VOORUIT OF TERUG

Een mens heeft twee verschillende aspecten, die zijn gedrag en zijn reactie voor een groot gedeelte helpen bepalen en die mede aansprakelijk zijn voor een groot gedeelte van de illusies, waarin hij pleegt te leven.

De eerste is de neiging om vooruit te willen zien. Een mens kijkt niet naar de feiten, die er vandaag zijn. Hij kijkt naar de feiten, waarvan hij hoopt of vreest dat ze morgen werkelijkheid zullen zijn. Op dezelfde manier kijkt hij ook terug. Hij houdt geen rekening met wat hij vandaag is, maar met datgene wat hij gisteren is geweest. Hij wenst dat de wereld hem waardeert op grond van datgene wat hij is geweest, niet op wat hij nú is, laat staan op wat hij misschien kan worden. Hoe dit precies in elkaar zit, zullen wij proberen duidelijk te maken.

Als je jong bent, wil je ouder worden. Waarom? Omdat je graag wil meetellen. Grote mensen maken zelf uit wanneer ze naar bed gaan, jij wordt naar bed gestuurd. En dan hebben ze allemaal van die praatjes en als je dan vraagt: wat betekent dat? dan is het: ja, je bent er te jong voor. Dat zal ik je later wel eens vertellen. En dan moet je natuurlijk bij schoolvriendjes informeren: dat is ook gênant. Gelijkzeitig denk je heel vaak aan alles wat je hebt gehad. Gisteren heb ik een ijsje gehad, vandaag krijg ik er geen, dus is vandaag een slechte dag. Of: men heeft mij beloofd dat ik morgen een ijsje zal krijgen. Was het maar alvast morgen! Het kind heeft dit werkelijk in zich zitten. Zeker, er zijn bij het kind in tegenstelling tot de volwassenen veel meer momenten van ogenblikbeleving, waarbij het opgaat in het moment en dan met alle kracht, alle emoties en alle bewustzijn. Bij het kind is dus reeds een teruggrijpen en een vooruit willen lopen.

Het wordt moeilijker, als een mens oud wordt. Als je ouder bent, dan is de periode van je grootste activiteit en de grootste waardering die je bij anderen geniet voorbij. Op het ogenblik, dat je tot de oude bokken of geiten gaat behoren, heb je geen behoefte meer om te kijken naar morgen, als je allicht een nog oudere bok of geit zult worden, dus grijp je terug naar je jonge jaren. En dan zijn er zeer waardige en solide heren, die plotseling weer de lichtzinnigheid van hun puberteit imiteren in de hoop daarmee het verleden weer dichterbij te brengen. Dan zijn er dames, die opeens vergeten dat hun rimpels alleen onder plamuur kunnen worden verborgen en die zich een baby-dollachtige jeugdigheid aanmeten. Dat lijkt misschien allemaal een beetje komisch als je het ziet, het is een beetje tragisch als je erover nadenkt.

Dat teruggrijpen naar het verleden is een poging om het beste vast te houden. Dat wil zeggen dat je, omdat je niet in staat bent te beantwoorden aan de eisen, waaraan je in 't verleden eens volledig kon beantwoorden, in het heden t.a.v. jezelf en je verwachtingen voortdurend tekort zult schieten en daardoor ook niet in staat zult zijn nu juist te reageren en te handelen. Dit is een heel belangrijk punt. Want daardoor verlies je je betekenis voor een gemeenschap. Je verliest het zelfvertrouwen dat je nodig hebt en je krijgt vaak een zekere bitterheid tegen een wereld, die je niet meer wilt accepteren, zoals je nog meent te zijn.

Soms zijn er ook mensen, die wel vooruit kijken. Die zien zich dan, terwijl ze eigenlijk nog best meekunnen, als mummies, die stamelend per 65+ de dood tegemoet schommelen. Ook dat is natuurlijk dwaasheid. Wat ben ik vandaag? is de belangrijkste vraag, waarop een mens steeds antwoord moet geven. Dat kan hij alleen, indien hij zich vandaag bezig houdt met de problemen van vandaag, indien hij vandaag zo snel mogelijk reageert op de mogelijkheden en de problemen, die er nu zijn. Op het ogenblik, dat je verder wilt gaan in de toekomst, zul je dikwijls de mogelijkheden van vandaag voorbij laten gaan. En als je je eisen wilt stellen of je reacties wilt bepalen naar wat eens voor je mogelijk was, ach, dan is het meestal ook verkeerd en loopt het ook faliekant verkeerd af. Daarom moeten we proberen om wat dat betreft een beetje redelijk te zijn. Je kunt je herinnering niet uitschakelen. Wat je aan herinnering bij je draagt dat is de wijsheid: het vermogen tot herkennen van dingen.

Een ouder mens zal heel vaak analoge situaties ontdekken. De situaties, die hij al eens heeft oorgemaakt en waardoor hij een redelijke mogelijkheid heeft om ontwikkelingen of karakter daarin te beoordelen. Dat is de grote waarde van zijn geheugen, niet het feit dat hij eens sterk was en nu zwak is of eens erg knap was. Het gaat er doodgewoon om: wat kan ik doen met mijn herinnering?

Als je vooruit wilt lopen op morgen, dan zit je met een grote moeilijkheid. Je kunt nooit alle factoren overzien, die morgen bepalen en daardoor ben je ook niet in staat om een werkelijk juist plan voor morgen te ontwerpen. Je kunt dat misschien in heel grote lijnen doen, maar je kunt het nooit zo doen dat het werkelijk allemaal uitkomt en dat al je moeiten inderdaad wordt beloond.

Het is ook geestelijk verstandiger om in het heden te leven. Een mens, die nu reageert op iets wat nu bestaat, wat hem op dit moment raakt, zal daar helemaal bij betrokken zijn. Het is het heden. Hij betreft zichzelf erbij zoals hij nu is, anders kan hij niet zo snel reageren. Hij denkt volgens de inhoud: die hij nu bezit. Zijn gevoelsbelevingen zijn gebaseerd op zijn werkelijke relatie, met de wereld, zoals ze nu bestaat. Het is een volledige erkenning, waarvan het grootste gedeelte aan de geest kan worden overgedragen. Zodra ik mij illusies maak, heb ik nog wel emoties, maar wat dan overgaat naar de geest is hoogstens een ontkenning of een bevestiging, die overigens mij toch rede heeft. Op het ogenblik, dat het een erkenning van werkelijke feiten betreft en van mijn acties daarin, draag ik volledig over wat er werkelijk gebeurt. Geestelijk gezien is het dus een zeer belangrijk punt.

Nu kan ik wel begrijpen, dat mensen heel vaak proberen om de tijd, die zij ergens aan besteden te zien als een geïnvesteerd kapitaal. Ik weet niet, of dat nog voorkomt in deze tijd. Maar vroeger werd wel eens door een teleurgestelde vrouw uitgeroepen: "Maar ik heb jou de beste jaren van mijn leven gegeven!" Ik kan die emotionele uitroep wel begrijpen. Zij moet echter één ding niet vergeten: zij zal niet gewaardeerd worden om wat ze eens is geweest, maar om wat ze nu is. En daar kan geen lieve moedertje wat aan doen.

Er zijn heel veel mannen die zeggen: Maar ik heb zoveel gedaan voor dit of voor dat. Mijn standaard is altijd de juiste geweest, dus moet die vandaag gehandhaafd worden. Het blijkt dan, dat het niet gaat en zal hij toch moeten terugtreden. En dat kan een heel erg pijnlijke kwestie worden.

U moet begrijpen, dat elke tijd en elke reeks omstandigheden een eigen antwoord vergt. De mens, die dat beseft en die daaraan kan beantwoorden - al is het misschien niet voor 100 % dan toch voor 90 % - leeft inderdaad bewust, maar hij heeft ook in het leven zelf een veel grotere betekenis.

Ik zou met voorbeelden kunnen doorgaan. Voorbeelden van b.v. iemand, die te water is geraakt. Honderd mensen, die zich afvragen hoe ze hem kunnen redden en de ene man die zegt: "Ik kan het op dit moment, ik denk verder aan niets, ik spring erin, ik haal hem eruit" tot misschien politieke en heel grote economische problemen toe.

Je moet reageren volgens de conditie die nu bestaat. In het leven van een mens spelen al deze facetten natuurlijk voortdurend een rol. Het is misschien wel eens aardig om te kijken in welke perioden van het leven bepaalde dingen naar voren komen.

Als we te maken hebben met een schoolkind van 12 jaar (dat zijn tegenwoordig schoolkinderen), dan zult u zien dat het kind al teruggrijpt naar het verleden om zich te rechtvaardigen tegenover anderen. Met andere woorden: de herinnering is een middel om een zekere pressie uit te oefenen op het heden. Gelijktijdig droomt het kind - in zeer weinig realistische termen overigens - over de toekomst. Het heden wordt nog wel spontaan beleefd, maar het wordt steeds meer aangepast aan de droom omtrent morgen en het hele verleden wordt gebruikt als achtergrond. Het verleden is niet reëel meer. De verhouding, die b.v. met de ouders heeft bestaan, is niet werkelijk meer zoals ze eens was. Ze wordt nu gehanteerd dank zij bepaalde herinneringen als een soort middel om de ouders te bewijzen, dat zij altijd al te dictatoriaal zijn geweest. Dat zijn de meeste ouders. Ik weet niet of u het weet: ouders zijn dictatoriaal.

Een jongeman van 18 à 19 jaar kijkt erg veel naar de toekomst, want die ziet hij als zijn medium: datgene waarin hij zal leven. Dat geldt voor de jonge vrouw eveneens. Het verleden wordt wel degelijk bekeken. Het wordt bekeken om daarin de fouten te erkennen, die men in de toekomst dan wel even zal verbeteren. Er is weinig sprake van realisme, omdat de toestand van het heden in de overwegingen van dergelijke jongelieden slechts zelden een rol speelt, en als ze een rol speelt, dan ligt dat meestal wei op financieel vlak.

Laten wij weer een stap verdergaan en een man of een vrouw van 30 jaar nemen. Ze zijn een beetje gevestigd. Ze hebben al iets van het leven gehad. Ze hebben hun herinneringen. Die herinneringen bepalen de eisen, die ze nu stellen. Gelijktijdig hebben zij het gevoel, dat ze nog veel meer rechten hebben en nog veel meer kunnen. Rond de 30-jarige leeftijd zien we de sterkste projectie van rechten en verwachtingen in de toekomst en gelijktijdig de scherpste kritiek op de buitenwereld en de scherpste erkenningen van mogelijkheden en rechten in het verleden. De fout van deze leeftijd is over het algemeen, dat ze geneigd zijn een ontwikkeling van het verleden zonder meer en ook zonder overweging van de huidige omstandigheden verder rechtlijnig in de toekomst te projecteren.

Op 40-jarige leeftijd krijgt men al iets meer bezinning. De herinnering gaat hier inderdaad langzaam maar zeker de functie van analoge erkenning vervullen. Men ziet gebeurtenissen uit het verleden, vergelijkt die met toestanden die nu bestaan of waarvan men verwacht dat ze morgen zullen bestaan en bepaalt op grond daarvan zijn eigen handelwijze. Er zijn juist rond de 40-jarige leeftijd een aantal facetten, waarvoor we toch voorzichtig moeten zijn. Enerzijds is men nog niet gekomen tot de erkenning dat een rechtlijnige projectie, zoals die op 30-jarige leeftijd bestond, in feite niet houdbaar is, anderzijds is men wel geneigd het verleden voortdurend op het heden toe te passen, maar alleen volgens bepaalde plannen. Je zou het misschien ook zo kunnen zeggen: Op 19- à 20-jarige leeftijd beginnen de idealen zeer krachtig te worden. Op 30-jarige leeftijd wordt het idealisme een gericht idealisme, dat een doel nastreeft: dus niet alleen een algemene of abstracte toestand of bereiking maar een concrete. Op 40-jarige leeftijd worden de idealismen tot een systeem, waaraan al het andere wordt onderworpen. Op 50-jarige leeftijd hebben we alleen nog maar te maken met een steeds groter wordende neiging om gevreesde conflicten te vermijden en gelijktijdig daarvoor in de plaats de ervaring uit het verleden te gebruiken als middel om de toekomst rustig te laten verlopen. Dit is heel vreemd. Oudere beroepsrevolutionairen rond de 50-jarige leeftijd zijn niet meer de mensen, die voorop lopen in de optocht als het even vermeden kan worden. Wel zijn ze degenen, die - met vele kreten aan het verleden ontleend - anderen ertoe brengen actiever te zijn dan ze zelf ooit geweest zijn. De 60-jarige leeftijd is in uw periode nog een leeftijd, waarop je nog kunt zeggen: Nou, ik heb nog wel enkele jaren tegoed. Toch is het een periode, waarin je afscheid neemt. De vele dingen, die je hebt opgebouwd, zou je nog zolang willen handhaven, totdat het niet meer gaat. U bent niet geneigd om veel nieuwe ideeën op te nemen. En als u het doet, dan doet u dat eerder mentaal dan door een reële verandering van uw gedragspatroon.

Op deze leeftijd wordt het terugblikken veel sterker en daardoor ontgaat u meestal de mogelijkheid om met het heden contact te hebben. Ik zou u hiervan graag een voorbeeld geven.

Iemand komt bij een 60-jarige met een probleem. De 60-jarige knikt eens nadenkend en zegt: "Ja, toen ik een jongen was en dan volgt er een heel verhaal. Maar dat verhaal heeft zo weinig betrekking op het probleem, zoals het nu bestaat, dat daardoor al een verwerping bij zijn luisteraar is gewekt. Toch heeft de man wel degelijk de mogelijkheid raad te geven, maar dan moet hij zichzelf buiten beschouwing laten en vooral zijn vroeger leven, en dat valt hem heel erg zwaar. Als hij naar de toekomst kijkt, dan ziet hij op deze leeftijd over het algemeen alleen nog maar verwording en verval. Dat is begrijpelijk. Voor hem is deze leeftijd de bevestiging van het bestaan. Wat hij heeft bereikt, is van hém. "Dat heb ik nu opgebouwd en laat niemand daar alsjeblieft aan komen, wat dat is zo kostbaar, dat heeft zoveel gekost." Het is eigenlijk een gewoontepatroon, dat moeilijk te verbreken is. Zelfs de meest progressieve mens van 60 jaar is in wezen conservatief, ook al zal hij dat zelf niet altijd erkennen.

De 60-jarige leeftijd is de leeftijd, waarop het verleden al zeer sterk spreekt en het heden voornamelijk wordt gebruikt om het kritisch te vergelijken met de betere tijden van vroeger.

De 80-jarige leeftijd geeft een bewustzijnsverenging te zien, waarbij we een zeer scherpe reactie kunnen verwachten op zeer beperkte gebieden en een absolute lusteloosheid, om niet te zeggen levenloosheid t.a.v. vele andere problemen.

Dit gaat verder naar 90 en 100 jaar. De verenging van de belangstelling neemt toe. Tegen de 100-jarige leeftijd kunnen we mensen aantreffen, die buitengewoon scherp kunnen denken en reageren op bepaalde punten. Maar gaat men het gehele gebied van denken, onderzoeken, dan blijkt daartussen vaak een groot terrein te liggen, dat alleen nog maar herinnering is en met de werkelijkheid niets te maken heeft en ook geen enkele reactie op de werkelijkheid meer verdraagt.

Hiermee krijgt u een beeld van een doorsnee-leven. Ik heb hier leeftijden genoemd, maar u zult begrijpen dat wat bij de een op 60-jarige leeftijd optreedt bij een ander al op 40-jarige leeftijd zich reeds kan openbaren en bij een ander misschien pas op 70-jarige leeftijd komt. Men moet nu eenmaal een maatstaf hebben. Maar het proces, zoals het is aangeduid, is juist.

Geestelijk gezien betekent het het volgende: Als je pas bent geïncarneerd op aarde, dan begin je de aardse feiten te absorberen. Je probeert je daarin uit te leven, zoals je uit vroegere incarnaties en eventueel geestelijke lering je keuze hebt gemaakt. Onbewust zul je dat tot ongeveer het 30^e levensjaar wel voortzetten. Na die tijd zijn er reeds zoveel correcties in je bestaan geweest en dus ook in je denken en neigingen, dat je vanaf dat ogenblik geacht kunt worden - alweer gemiddeld - te leven volgens de inhoudswaarden van je huidig bestaan. Gaat het om de hantering van de realiteit, dan zouden we moeten zeggen dat gemiddeld mensen van de leeftijd tussen de 30 en 40 jaar het dichtst bij de feiten plegen te staan. U zult misschien geneigd zijn dat te ontkennen, vooral omdat de meeste van de mensen in een eigen terminologie spreken, omdat ze hun eigen geheimtaal hebben zo goed als elke generatie die bezit. Zij reageren echter het meest direct op de feiten, zoals ze nu aanwezig zijn, omdat zij zich bevinden op een punt van evenwicht tussen verleden en toekomstverwachtingen.

Er zijn natuurlijk problemen gelegen in deze ontwikkeling. Iemand van b.v. 20 jaar die kinderen heeft, zal - omdat hij tussen de 20 en 30 jaar van zijn leven de ontwikkeling van een kind tussen de 0 en 10 jaar meemaakt - over het algemeen het opgroeien van het kind heel behoorlijk kunnen begrijpen. Gelijktijdig is er een zekere onverschilligheid, een minder zorgzaam zijn t.a.v. het kind dan bij ouderen. Maar als we ouders hebben, die b.v. op 40-jarige leeftijd een kind krijgen: dan zijn ze al 50, dus leven zij reeds in het verleden op het ogenblik, dat hun kind pas begint de toekomst te zien. En dat betekent dan noodgedwongen dat er ergens een contacthaat tussen ouders en kind zal ontstaan.

Datzelfde is misschien ook voor vele verschijnselen op de wereld van belang. De grootste conflicten in deze tijd zijn in feite vooral generatieconflicten. En dan moet u niet denken dat het in Ierland anders is. Het is in Ierland niet het totaal van de Rooms Katholieken, die zich verzetten tegen het geheel van de Protestanten. Er is in feite sprake van een revolutie van de jonge Katholieken, die zich als minderheid gediscrimineerd menen te weten, tegen de oudere, hun eigen wijze van leven met alle geweld verdedigende Protestanten.

In de politiek zien we steeds weer oudere staatslieden, die zich krampachtig verdedigen tegen een jongere generatie, die een andere taal, andere toekomstbeelden heeft. Het grootste conflict zal dan altijd liggen bij staatslieden, die rond de 60 jaar oud zijn én de jongelieden, die rond de 20 jaar oud zijn. De jongelui van 20 jaar kennen dat lijnrechte denken. Zij vragen niet naar de feiten, naar de mogelijkheden, zij vragen alleen naar de wenselijkheden. Aan de andere kant is de 60-jarige zo zeer verknoopt met wat hij ziet als vaste waarden en onveranderlijke toestanden, dat hij eenvoudig niet kan reageren. Op de hele wereld bestaat er een grote haat juist tussen gouvernementen en jongeren, omdat de leiding van de gouvernementen in handen is van ouderen, die een totaal andere manier van reageren hebben, wier denkleven zich op heel andere wijze beweegt dan dat van de jongeren.

Het is b.v. typerend, dat een jongere zegt: Wat moeten we doen tegen de werkloosheid, opdat met een sociale verandering dat ongedaan kan worden gemaakt. Terwijl de oudere zegt:

Wij moeten steeds strengere maatregelen nemen om een herhaling van een crisis, zoals ik heb doorgemaakt, te voorkomen. Ik geloof, dat dat boekdelen spreekt met betrekking tot dit onderwerp.

Een interessant punt is hier ook wel de kwestie van leeftijdsverschillen in mentaal opzicht.

In een arme gemeenschap zal de mentale leeftijd van 20 jaar vaak worden bereikt door kinderen, die 10 à 11 jaar oud zijn. Zij hebben dan nog niet de lichamelijke rijpheid, maar door hun ervaringen is hun wereldbenadering a.h.w. tien jaar op hun lichamelijke leeftijd vooruit.

In een maatschappij met grote zekerheden (een z.g. welvaartsmaatschappij) zien we heel vaak dat het puberteitspatroon, dat je normaal aan de 10- tot 20-jarige toekent, zich voortzet in denken en gedrag bij mensen zelfs tot het 35^e, tot het 40^e jaar. Dat brengt ons tot de conclusie dat het milieu - en daarbij de zekerheid die het milieu biedt - in sterke mate bepalend is voor de mentale rijpheid.

Die mentale rijpheid heeft niets met kennis te maken. Iemand kan een excellent wetenschapsman zijn, een groot jurist, een fantastisch kundig econoom en toch gelijktijdig in zijn mentaliteit nog blijven steken in de puberteitsjaren.

Dat is natuurlijk ook weer een groot probleem, want we zijn op aarde geneigd gezag toe te kennen aan degenen, die kennis bezitten. Maar we vergeten één ding: dat de toepassing van die kennis lang niet altijd op basis van voldoende geestelijke rijpheid geschiedt. Dit is een heel belangrijk probleem. Want als ik aanneem dat iemand, die kennis heeft ook weet hoe het werkelijk zal moeten en dus niet alleen maar technisch de zaak kan omlijnen maar ook het gehele ideaal, de zin van het menselijk leven kan aangeven, dan ben ik ook geneigd om mijzelf te binden aan denkbeelden, die buiten de werkelijkheid liggen. En dan ontstaat er een verdubbeling van werkelijkheidswaarden, waardoor we niet meer verder kunnen.

In het boek van George Orwell 1984 komt iets voor dat heet "doublethink". Dat betekent: aan de ene kant de feiten zien en aan de andere kant alleen de wenselijke interpretatie. Ik geloof, dat doublethink iets is wat je op het ogenblik overal op de wereld in grote mate kunt aantreffen. Hier wil de mens enerzijds wel reageren op de feiten van vandaag, maar anderzijds blijft hij verder redeneren in een tendens, die geheel past bij zijn doctrine. En als de doctrine van iemand wegebouw is, dan zal hij misschien weten dat het onmogelijk is om op een areaal als van Nederland voldoende wegen aan te leggen om tegemoet te komen aan de verkeerseisen, die de Nederlanders graag zouden stellen, maar gelijktijdig kan hij niet erkennen dat het openbaar vervoer beter is, ongeacht zijn fouten, want daarmee zou zijn denkbeeld van het bouwen van wegen als het belangrijkste ongedaan worden gemaakt. En dat zien we heel sterk in bepaalde landen waar men uitgaat van een zeker stelsel.

Kijk b.v. naar de Oostblok-landen. Wij hebben daar te maken met een partijtheorie en als zodanig dus ook met een bepaalde propagandaweergave van de werkelijkheid, die vaak geheel in strijd is met de feiten, die een ieder zou kunnen zien. Maar men ziet ze alleen, indien men persoonlijk ermee wordt geconfronteerd en is blind voor alle verdere verschijnselen.

Kijk eens naar Zuid-Afrika. Dat is precies hetzelfde. Daar zijn mensen, die eerlijk menen dat hun opvatting van apartheid de meest juiste, de meest edelmoedige oplossing is van alle daar bestaande problemen. Gelijktijdig weten ze echter dat er daardoor grote moeilijkheden ontstaan. En terwijl ze met de ene hand een ontduiking van hun eigen ideaal mogelijk maken, propageren ze aan de andere kant met harde hand de voortzetting van dit ideaal tegen iedereen, die zou zeggen: Dit is minder juist.

Ik geeft dit als grote voorbeelden in de wereld. Maar hoe vaak gebeurt dit ook niet in het persoonlijk leven? Je hebt bepaalde denkbeelden, bepaalde opvattingen. Dat is best. Je kunt b.v. zeggen: Ik ben een goed chauffeur, ik kan veel riskeren. Dit is dan inderdaad waar. Maar als je ziet dat er rond je een aantal chauffeurs zijn, die niet bekwaam zijn, dan moet je geen risico nemen. Dat is dan een reële conclusie. Dan kun je niet zeggen: Maar ik ben zo goed, dat die anderen zich naar mij hebben te schikken. Er zijn mensen, die dat schijnen te denken. En dit is in een fabriek zo, dit is in de vakbond zo. En is dat in een gezin eigenlijk ook niet, zo: Je kunt zeggen: Ik heb die kinderen grootgebracht. Ik als moeder of als vader weet toch wel wat

goed is voor mijn kinderen. Je weet wat jij er goed voor vindt, inderdaad. Maar als je die maatstaven aanlegt, vergeet je heel vaak dat die jongeren een eigen leven hebben, dat ze een eigen ontwikkeling hebben, dat ze leven in een wereld waarin de maatstaven en de mate van belangrijkheid wel degelijk aanmerkelijk gewijzigd zijn. Dan kun je hen niet meer vangen.

Een groot gedeelte van de conflicten en moeilijkheden komt inderdaad voort uit de neiging terug te grijpen naar het verleden: "toen ik klein was, zei mijn vader of moeder altijd tegen mij."

Daarmee moet je vandaag niet aankomen. Het kan wel waar zijn, maar je moet niet zeggen dat het vandaag klopt. Niet een herinnering geven aan het verleden. Je kunt ook niet zeggen: Toen ik zo oud was, verwachtte ik dit of dat en het is niet waar geworden. Dat gelooft ook niemand. De herinnering kan dienen om situaties te erkennen. Maar met de erkenning van de mogelijkheden die je nu hebt, moet je reageren niet volgens wat eens werkelijkheid was, maar volgens dat wat op dit moment aan de orde is en dan pas kun je verder gaan.

Het is b.v. typerend, dat we met het huwelijk zoveel moeilijkheden hebben op aarde. Toch is eigenlijk het huwelijk op zichzelf een nutsgemeenschap, iets wat de meeste mensen over het hoofd zien. Zij schrijven liefde met een hoofdletter en ze vergeten, dat liefde in vele gevallen niet bestand is tegen economische en andere moeilijkheden. Laten wij het eens zo stellen:

Als we te maken hebben met een groot areaal met een geringe bevolking, dan is polygamie een zeer waarschijnlijk verschijnsel. Ook in gemeenschappen waar het sterftecijfer, vooral van jongeren, buitengewoon hoog ligt, is polygamie een van de meest normale vormen van huwelijkssamenleving.

Als we leven in een zeer arm gebied waar er moeilijkheden zijn om het levensonderhoud te vinden, ook waar wij te beperkt zijn, is polygamie eerder waarschijnlijk. Dan heeft een vrouw meer dan één man, omdat er meer mankracht nodig is om de gemeenschap in stand te houden.

Monogamie krijgen we in een burgerlijke maatschappij, waarin erfrecht een grote rol speelt. Zodra het nageslacht wordt gezien als beheerder of misschien zelfs als naamgever van eigendommen, als de continuering van een verworven of bereikte welvaart, is het monogame huwelijk erg belangrijk. Op het ogenblik, dat het bezit ophoudt, is de monogamie eigenlijk niet meer noodzakelijk en ontstaan er als vanzelf afwijkende vormen.

Als we kijken naar uw eigen tijd, waarin men met partnerruil experimenteert, met groepshuwelijk zou willen experimenteren, waarin andere dan heterosexuele relaties vaak toch een belangrijke rol beginnen te spelen, dan kunt u zien: hier is het nageslacht in wezen niet meer zo voornaam. De huwelijksgemeenschap heeft een andere rol gekregen. Ze is in de eerste plaats, ik wil niet zeggen een gezelligheidsvereniging maar toch werkelijk wel een nutsgemeenschap, waarbij zowel de genoegens als de gezamenlijke mogelijkheden naar buiten toe een heel voorname plaats innemen. En daardoor wordt dan als vanzelf ook een andere moraal geschapen.

Nu kunnen we natuurlijk protesteren, dat het monogame huwelijk tegenwoordig nog erg belangrijk is. Maar die belangrijkheid is een emotionele en niet een sociale. Men kijkt terug naar het verleden. De vrouw, die zich nu enigszins begint te ontworstelen aan het haar opgelegde keurslijf van huiselijke minderwaardigheid, is nog niet in staat te begrijpen dat de emotionele binding aan de partner bij de vrouw vooral ontstaat door het feit, dat er een bevruchtingsmogelijkheid is. Het is het kind en de mogelijkheid het kind te krijgen, waardoor bij de vrouw de emotionele afhankelijkheid voor een groot gedeelte wordt bepaald. Het heeft niets te maken met kameraadschappelijkheid, die kan ook zonder sex bestaan. Maar de z.g. liefde en hartstocht zijn een biochemisch proces. Dit biochemisch proces bepaalt voor de vrouwelijke partner ook de afhankelijkheid in de periode dat bevruchting en dracht mogelijk zijn.

Nu heeft men dit ontdaan van zijn natuurlijkheid. Men heeft daaraan allerlei hoogdravende theorieën verbonden. Men heeft het gemaakt tot een door God gezegende instelling (wat het huwelijk ongetwijfeld kan zijn) en men heeft zelfs alle geestelijke elementen geprobeerd opzij

te schuiven. Ik kan mij inderdaad een monogaam huwelijk voorstellen dat volkomen reëel is, dat volledig is gebaseerd op wat men kan noemen de goddelijke wet. Maar dan hebben we toch in de eerste plaats te maken met een geestelijke twee-eenheid, waarvan de lichamelijke aspecten hoogstens een verdere uitdrukking daarvan zijn en vreemd genoeg de partners t.a.v. elkaar geen grote bezitslust tonen. Er is in dergelijke gevallen weinig of geen sprake van jaloezie. Maatschappelijk heeft men echter gezegd: Wij grijpen terug naar het oude: de stabiliteit van de monogamie. Want dat is het niet revolutionaire, het is het bezithandhavende en daarom is deze vorm de enige voor ons aanvaardbare. Emotioneel gelooft men dit, omdat alle begrippen van zekerheid, die vroeger in de eerste plaats aan bezit werden geweten, nu voornamelijk worden gezien in het exclusieve bezit van de partner. Het is natuurlijk niet leuk, als je het zo hoort zeggen. Maar het is een waarheid als een koe en wat de heren betreft als een stier.

De moraliteit op dit terrein zal zich dus moeten wijzigen, omdat de omstandigheden gewijzigd zijn. Op het ogenblik, dat wij die verandering proberen tegen te houden, ontstaan er spanningen. Deze spanningen hebben enerzijds invloed op de huwelijkspartners in de monogamie - althans de samenleving in het ideaal van een monogaam bestaan - en worden anderzijds uitgewerkt op de nakomelingen, die dan worden gezien als het blok aan het been in plaats van te zijn wat ze vroeger waren: de God-gegeven voortzetting van je leven op aarde.

Als je vooruit gaat kijken, dan zeg je: Als de vrouw onafhankelijk wordt (ze krijgt haar eigen beroepsmogelijkheden, haar sociale gelijkheid), dan zal ze wel degelijk haar biologische functie nog verder blijven vervullen, daar is voor mij geen twijfel aan. En in die biologische functie zal ze inderdaad de partnergebondenheid (biologisch-emotioneel) kennen. Deze zal echter bepaald zijn tot de periode, waarin die binding ook voor haarzelf een noodzaak is, dat zij dus de steun nodig heeft. Over het algemeen zal dat ongeveer drie jaar vergen, vanaf de bevruchting tot het ogenblik dat ze zegt: Nu is het afgelopen, nu kan ik weer voor mijzelf uitkijken. Dan zullen we m.i. te maken krijgen met veel minder permanente bindingen. Maar daarop kun je je nu niet baseren, je moet je baseren op de mogelijkheid, die nu bestaat.

Die mogelijkheid wordt bepaald - of je het wilt of niet - door: a. je eigen emotionele instelling tegenover de huwelijksband, b. de waarde, die je hecht aan de partner, anders gezegd: het bezitsrecht dat tegenwoordig in het huwelijk voor velen nog een buitengewoon grote rol speelt: c. de sociale betekenis van het huwelijk, zoals het op het ogenblik bestaat.

Ik kan niet te ver in de toekomst gaan, want dan kan ik in het heden niet leven. Maar ik kan beseffen dat die toenemende vrijheid, die verandering van moraliteit rond mij steeds kenbaarder wordt. En kan ik mijzelf niet veranderen, dan kan ik toch een groter begrip krijgen voor de feitelijke verandering in de maatschappij en zal ik ongeacht mijn gedrag en gedragsregels, kunnen reageren op anderen met begrip voor hun ontplooiing. Dat is erg belangrijk.

Geestelijk betekent dit: dat je enerzijds beantwoordt aan je eigen normen van goed. Wat erg belangrijk is, omdat je daarmee een gevoel van tevredenheid in je draagt en elke emotie dus een bevestiging is van de "ik"-belevingen niet - zoals een slecht geweten soms aanduidt - de negatie ervan, waardoor het geheel als ervaring naar de duistere kant wordt getrokken, ook vaak voor de geest.

Dit voorbeeld omtrent het huwelijk kan op elk ander terrein worden gebruikt. De vormen van samenleving, de normen ten aanzien van bezit, kennis, status en al die andere dingen zijn gebaseerd op maatschappelijke normen, niet op ingeschapen normen of op aan de mens inherente eigenschappen. Verandert de maatschappij, dan zal de mens zich gemakkelijk daaraan kunnen aanpassen, zolang hij niet teruggrijpend naar het verleden de toekomst bestrijdt, omdat zijn moeite in het verleden ligt.

Ik kan begrijpen, dat de Paus zegt: "Celibaat voor priesters is voor mij belangrijk", indien hij daarvoor een in deze tijd en wereld passende reden geeft. Op het ogenblik dat hij teruggrijpt naar de hogere gaven en lasten, denkt hij in feite terug aan zijn eigen verleden en citeert hij alleen de redenen die hij zichzelf eens heeft voorgehouden voor het toch wel moeilijke leven in

het celibaat voor de persoon in kwestie. En dan is zijn teruggrijpen naar het verleden een ontkenning van de toestand in het heden, op elk terrein.

Wij hebben het verleden als basis. Het heeft ons iets geleerd. Wij hebben in dat verleden bovendien heel vaak een deel van ons geestelijk behoeven kunnen uitdrukken. We hebben onze geestelijke noodzaken a.h.w. gebruikt om in deze incarnatie voor ons een gerichtheid te krijgen. Maar met wat we zijn, moeten wij reageren op wat nu is. Al onze dromen en, verwachtingen voor morgen zijn hoogstens goed om ons duidelijk te maken wat onze persoonlijke eigenschappen op dit ogenblik zijn. Onze toekomstbeelden en zelfs onze plannen voor de toekomst verraden iets over de werkelijke ontwikkelingen op de wereld evenals over onze persoonlijkheid. Onze droom voor morgen is in feite een projectie van ons verlangen in het heden. En dat betekent heel vaak een poging om eigen onvolkomenheid in het heden weg te vagen.

In de gehele maatschappij rond u kunt u datgene wat ik heb besproken voortdurend terugvinden. U kunt het zien in de relatie tussen werkgever en werknemer. U kunt het terugvinden in de broodprijs. U kunt het overal terugvinden, indien u zich de moeite getroost. En dan moet u niet uitgaan van wat er eens was. U moet dus niet zeggen: het brood is in zoveel jaren zoveel duurder geworden. Ik meen, dat een heel brood van 800 gram in 1930 zoiets kostte van 23 cent: nu zal dat ongeveer het viervoudige bedragen. Maar u kunt zich ook gaan afvragen: Hoe is de relatie tussen inkomen en broodprijs veranderd? En: Was datgene wat ik in het verleden kón kopen aan brood gelijkwaardig aan mijn mogelijkheden om het nu te kopen? Dus niet: wat koop ik, maar wat kan ik kopen. En dan zie je ineens de zaak heel anders. Zo zou u uw vergelijkingen met het verleden dus moeten staken op het ogenblik, dat u met het heden te maken heeft. U kunt hoogstens de waarde van het heden concreet berekenen en dan is uw vergelijking met het verleden voor u voldoende om analoge ontwikkelingen te zien. Verder komt u niet.

Een ander aspect, dat u ook steeds zult aantreffen, zijn de mensen die aan morgen denken. Dat zijn de mensen die vandaag de twaalfbaanswegen aanleggen, waarover morgen niemand meer rijdt, omdat de benzine b.v. op is of omdat iedereen een helikopter heeft. De plannen, die men vandaag maakt voor een verre toekomst zijn irreëel, ze zijn niet aangepast aan de werkelijkheid. Ook dat moet u begrijpen. En als u dat in de wereld rond u ziet, kijk dan naar uzelf en vraag u af: In hoeverre projecteer ik mijn verlangens en verwachtingen buiten de mogelijkheden van vandaag om? In hoeverre stel ik eisen op grond van iets wat in het verleden zo was, zonder eerst een reële vergelijking te maken met mijzelf en de mogelijkheden in het heden? U zult dan niet alleen tevredener kunnen leven, maar u zult de feiten duidelijker kunnen zien en u zult - juist door uw ogenblikkelijke reactie - ook geestelijk belangrijker waarden voor uzelf gewinnen.

MINDERHEDEN

In deze wereld wordt de mensheid steeds meer gekweld door minderheden. Niemand weet precies wat een minderheid is, behalve dan dat bekend is dat minderheden snel gekwetst zijn. Het is natuurlijk zo, dat deze minderheden over het algemeen alleen zichzelf gekwetst achten. Het is voorgekomen, dat een neger zich beklaagde en zei: Die rotjood heeft rotneger tegen mij gezegd. Ik zou zeggen, dat ze dan allebei even ver waren.

Wat is de functie van een minderheid in de samenleving? Wel, er zijn altijd groepen mensen, die zich qua gedrag, huidskleur, geloof, overtuiging van anderen onderscheiden. Als ze nu in aantal en meestal ook in invloed, minder zijn dan anderen, dan voelen zij hun eigenwaarde bedreigd. De mens heeft n.l. de neiging om zijn eigen overtuiging aan anderen op te leggen. Met dergelijke opleggers gaat de beschaving dan meestal ook naar de haaien. Want: ik geloof, dus is het waar, dus moeten anderen deze waarheid aanvaarden. En indien zij dit niet aanvaarden, moet ik hen dwingen dit te aanvaarden, want het is de waarheid:

Als je dat in je eentje doet, ben je idioot, dan kom je in het gekkenhuis. Doe je dat met een paar mensen, dan ben je een groepje vreemde lieden. Maar ben je met een redelijk aantal, dan word je een minderheid. En vanaf het ogenblik, dat je een minderheid bent, heb je het

gevoel dat je wat betekent en wil je je eigen maatstaven aan anderen opleggen: Hoe ver dit gaat, kunt u misschien nog nagaan als u denkt aan Nederland.

De Katholieken zijn in Nederland niet een absolute meerderheid. Toch hebben deze groepen vaak getracht om t.a.v. zondagsrust, gemengd baden, ja zelfs het gebruik van bepaalde woorden de gemeenschap aan hun denkbeelden te onderwerpen. Ik meen, dat we datzelfde kunnen zeggen voor alle andere groepen. Er is b.v. een overoude jongeling, die voortdurend Gods Woord predikend in de Tweede Kamer probeert zijn eigen, wat eng christelijke maatstaven steeds op te leggen aan de rest van het volk.

Hij doet dit in de overtuiging, dat alleen zo het volk voor het verderf en de duivel kan worden gered. Hij is dus de representant van een minderheid. Op het ogenblik, dat men hem gaat zeggen, dat hij - een minderheid zijnde - niet zo'n grote mond moet opzetten, is niet alleen hij, gekwetst, maar een ieder voor wie hij spreekt. We hebben dan weer te maken met een gekwetste minderheid. En gekwetste minderheden reageren ongeveer als honden, die je op de staart trapt: ze janken meestal, maar als ze even kunnen bijten ze ook.

De problematiek van deze minderheden is op het ogenblik langzaam maar zeker internationaal geworden en men heeft niet in de gaten waar ze vandaan komt.

Vroeger waren er stammen. Een stam had zijn eigen gebruiken, zijn eigen gezag en meestal ook nog zijn eigen stamhoofd. Deze groep beschouwde zich als zijnde beter dan iedere andere groep. Men wilde anderen eventueel nog aanvaarden, mits zij zich aan alle gebruiken van de stam wilden onderwerpen en zich de minderen van alle stamgenoten wilden beschouwen.

Toen de stammen langzamerhand plaatsmaakten voor gemeenschappen, zagen we dezelfde mentaliteit komen in dorpen en steden. Een Athener b.v. haalde de neus op voor een Spartaan. En een Spartaan was geneigd om zijn misnoegen over het gedrag van de Athener op Spartaanse wijze te uiten, en dat was meestal tamelijk slagvaardig.

In dorpen ziet u ook hetzelfde. U heeft zelfs nu nog in uw eigen land verschillende dorpsgemeenschappen, die zich van de omgeving proberen af te sluiten, die een volkomen eigen denkwijze, eigen gebruiken hanteren en de buitenstaander met achterdocht beschouwen, om niet te zeggen hem vijandig tegemoet treden. Hier gaat het dus om minderheden, die doordat zij elkaar kennen en een gemeenschappelijke denkwijze en leefwijze hebben, zich bedreigd achten door de rest van de wereld.

Als je te maken krijgt met groepen jongeren, die een eigen denkwijze hebben, dan voelen zij zich al heel snel vervolgd, door de rest van de wereld, omdat die rest maar niet wil erkennen, dat zij het juist weten. En zij weten het evenmin juist als ieder ander. Hierdoor is dit probleem van minderheden steeds sterker geworden. Als ik dat vandaag aansnijd, dan is dat misschien wel, omdat we te maken hebben met het optreden van minderheden in heel veel landen.

Daar is op dit moment natuurlijk in de eerste plaats de kwestie van de katholieke minderheid in Ulster. Deze Katholieken hebben zeker recht van spreken, maar zij eisen op een manier die niet redelijk is een volledige aanvaarding van de standpunten van hun voorlieden. En dat is onmogelijk.

Zo zien wij het minderheidsprobleem ook optreden in de Ver. Staten. Het is natuurlijk heel aardig om te zeggen, dat je daar te maken hebt met een zwarte minderheid, die wordt gediscrimineerd. Dat is volkomen waar. Maar deze minderheid begint zich steeds meer af te sluiten voor de meerderheid. En dat wil zeggen, dat er steeds minder begrip komt voor datgene wat voor de gehele gemeenschap nuttigen belangrijk is. Dat impliceert dus ook, dat de zwarte minderheden geneigd zijn hun visie - of die juist is of niet - met alle middelen aan anderen op te leggen. En dan krijgen we te maken met die vreemde oproeren.

U denkt misschien dat dit alles is. Wist u, dat er in Japan ook minderheden zijn? Er zijn daar boerenminderheden, die zich vaak - tamelijk handtastelijk zelfs - verzetten tegen de industrie en tegen de steden. Er zijn studentengroeperingen, die zich op grond van wat zij als juist zien, voortdurend verzetten tegen de bestaande orde of tegen een maatregel daarvan. Elk van die minderheden is ervan overtuigd dat hij gelijk heeft. Wij zijn al heel gauw geneigd te zeggen: Die lui zijn gek. Dat kunt u vanuit uw standpunt denken, maar zij denken dat van zichzelf niet

mogelijk van u maar niet van zichzelf. Zo gaat men dus elkaar benaderen, op een manier, die geen blijk geeft van enig begrip of enig respect. Ik geloof dat daar de grote fout ligt.

Je hebt natuurlijk ook gemeenschappen, waarin dat contact wel mogelijk is. Maar in de meeste gevallen vervangt men dit contact door een schijnaanvaarding. Er is zo'n staatje in Afrika waar men ook een blanke overheersing heeft en gelijktijdig een blanke minderheid, die juist - omdat zij minderheid is - heel erg bang is voor de denkbeelden van een zwarte meerderheid. Daardoor zullen er onvermijdelijk conflicten ontstaan die voortvloeien uit isolement.

We moeten in de menselijke geschiedenis steeds weer erkennen, dat zodra één groep zich om welke reden dan ook isoleert van andere groepen, zij daardoor gelijktijdig agressiever en meer kwetsbaar worden.

De moeilijkheid in deze tijd is vooral, dat nu geen zuiver fysieke kenmerken of omstandigheden de minderheid bijeenhouden. Het zijn meestal geloofsvormen of ideologieën. Indien men maar zou begrijpen, dat elk geloof op zichzelf een persoonlijke zekerheid kan zijn, maar dat het gelijktijdig onbewijsbare waarheid is en als zodanig niet aan anderen kan worden opgelegd, dan zou men al veel verder zijn. En indien men zou begrijpen dat alle macht, die men probeert te ontfangen aan het groepsoptreden, zich keert tegen de groep zelf, dan zou men misschien ook wat voorzichtiger zijn.

Hier moeten we proberen wat geestelijke zaken bijeen te brengen. Zoals er minderheden in de stof bestaan zo blijken die zelfs in de lagere lichtende sferen eveneens aanwezig te zijn. Er zijn bij ons bepaalde delen van Zomerland, waarin vooral heilsoldaten, dominees e.d. plegen samen te komen. Van daaruit wordt ook een soort zending naar de aarde bedreven. Maar dit is in feite een soort spiritistische evangelisatie. Op het ogenblik, dat een geest zegt: "Dit is overdreven," is hij automatisch uit den duivel, uit den boze. Dan moet hij duister zijn, dat kan niet anders. Want deze minderheden ontfangen hun zelfrespect, hun gevoel dat zij die lichtende wereld en sfeer werkelijk hebben verdiend, aan het feit - volgens hun denken dan altijd - dat zij op deze manier geloven en dat zij deze boodschap als de ware zien. De Orde der Verdraagzamen zit dus wat dat betreft nogal eens in het verdomhoekje, want zij probeert te overkoepelen.

Als je bij vele minderheden probeert te overkoepelen, dan is het ongeveer als een ingrijpen in de strijd tussen huisgenoten. Ik heb dat in mijn tijd eens meegemaakt. Er was een feestelijke bijeenkomst - ik meen een doopfeest - bij een boerenfamilie. Ik had daar wat potten en pannen en ander gerief kunnen leveren en genoot mijn brandewijntje met suiker ergens achterop de deel, toen het geschil uitbrak. Ik was toen wijs. Ik zei: Dit is een onderling geschil, waarin niemand zich heeft te mengen en ging weg. Maar de postbode, die tezamen met een landarbeider van een andere hoeve langs kwam, zag het anders. Zij probeerden de een of andere achtertante van de een of andere grootvader af te trekken, met het gevolg dat beiden weken nodig hebben gehad om van hun bemiddelingspoging bij te komen.

Als je probeert te bemiddelen, dan heb je - juist als het om minderheden gaat - te maken met een standpunt, waarbij enige edelmoedigheid of erkenning van goede bedoeling praktisch is uitgesloten. Natuurlijk totdat het afgelopen is, want als de slachtoffers geborgen zijn, dan wil men nog wel zeggen: Nu ja, ze hebben het goed bedoeld, maar ze hadden er niet tussen moeten komen.

Dat zien we in de politiek, dat zien we overal. Waarom? Omdat elke minderheid door het feit, dat zij niet in staat is haar zienswijze en wil aan anderen op te leggen, zich buitengewoon kwetsbaar achten daardoor zeer agressief is. Zij zal proberen een ieder te verdelgen, die probeert haar standpunt hoe dan ook iets milder te doen worden. Dit is overigens ook de verklaring voor de wat wonderlijke houding, die in het geschil Israël - Arabische staten zowel Israël als Egypte voortdurend innemen. Een zeker minderwaardigheidsgevoel maakt het de tegenstanders onmogelijk om tot een vergelijk te komen. Ik geloof, dat we daarmee rekening moeten houden.

Indien u hieruit praktische lessen wilt trekken, dan betekent dat in de eerste plaats: Als de familie vecht, bel wel de ambulance, maar ga er niet tussen. In de tweede plaats: Wanneer een minderheid optreedt, argumenteer niet. Blokkeer al datgene wat uw persoonlijke vrijheid

zal aantasten zo goed mogelijk, maar probeer niet hen tot een milder standpunt over te halen. Wilt u zelfmoord plegen, bewijs dan dat zij ongelijk hebben. In de derde plaats: Stoor u niet teveel aan de kreten van de verontwaardigde minderheden. Het is natuurlijk vervelend dat men zegt: een Surinaamse pooier. Maar er zijn Surinamers, die dit niet zeer eerbare beroep uitoefenen. Het betekent niet, dat iedere Surinamer er dergelijke liefhebberijen op na houdt.

Men kan natuurlijk zeggen, dat het vervelend is, als iemand het heeft over een rotjood: Dat is volkomen waar. Maar laten we eerlijk zijn er zijn rotjoden. Er zijn rotchristenen ook. Het is geen reden om je daarover zo druk te maken. Janken de gekwetste minderheden, dan zeg je eenvoudig: dat trekt wel bij. Hoe meer aandacht je geeft aan dergelijke protesten, hoe scherper de eisen voortaan zullen worden geformuleerd. Vergeet u dat niet. Het is met elke minderheid als met kinderen: Geef hun het topje van één vinger en voor je het weet hebben ze je al bij allebei de ellebogen. En dan hebben zij het achter uw ellebogen, maar u wordt ervoor aansprakelijk gesteld. Kijk uit!

Het is heel aardig om te beweren, dat er goede Duitsers zijn, Maar eigenlijk vind ik het erg gemeen, want als je zegt, dat er goede Duitsers zijn, bedoel je in feite dat het merendeel niet deugt. Het zo verheffen van een minderheid is echter minder gevaarlijk, omdat in een dergelijk geval elke Duitser zich tot deze minderheid pleegt te rekenen.

Wij moeten ons toch even voor ogen stellen hoe het toen is geweest met dat Duitse conflict. We weten dat ook in Duitsland de Partij (N.S.D.A.P.) een minderheid vormde. Binnen deze minderheid was een afgesplitste minderheid, die S.S. werd genoemd. Deze S.S. ging uit van een rassentheorie, waarbij de Duitser - en nog wel de Germaan van een bepaald type - het enig werkelijk waardevolle ras was. Omdat deze typen zelfs in het Duitse volk in de minderheid waren, waren ze buitengewoon agressief. Zij waren in staat om hun visie aan een ieder op te leggen, omdat de meeste mensen graag horen dat zij beter zijn dan een ander en men daardoor vaak op de koop toe neemt, dat enkelen zich dan ook boven hen stellen. Nu je je dat realiseert, kun je begrijpen hoe het mogelijk is geweest dat een miljoenen volk als het Duitse in feite werd geregeerd door minder dan 50.000 man. Pas in de oorlog werden die aantallen anders. En dat waren geen aantallen, die uit overtuiging ontstonden, maar die eigenlijk uit een soort sociale noodzaak voortkwamen.

Minderheden zijn gevaarlijk zodra wij ze respecteren op het ogenblik dat zij zich gekrenkt voelen. Ze zijn eveneens gevaarlijk, als wij ze onnodig krenken: Indien Hitlers partij de kans had gehad onmiddellijk mee te doen in een parlementair spel, was ze nooit gevaarlijk geworden. Het feit dat ze deze mogelijkheid niet kreeg en aan alle kanten werd bestreden, bracht haar ertoe zichzelf tot de enige partij te verheffen.

In Nederland is het al precies hetzelfde. We kunnen zeggen, dat bepaalde minderheden proberen te domineren. Soms zeggen we: dat zijn ultra linkse of ultra rechtse elementen. Er zijn zelfs weer mensen, die spreken over een joodse hegemonie in bepaalde bedrijven, terwijl anderen het hebben over: het domineren in bepaalde takken van onderneming door kleurlingen en vreemdelingen. Ze hebben allen waarschijnlijk wel enigszins gelijk. Maar op het ogenblik, dat wij dergelijke groepen als afzonderlijke groep (dus minderheid) gaan beschouwen, brengen wij hen niet alleen in het defensief, maar tot een heviger agressiviteit tegenover iedereen, die dit onderscheid maakt. Op het ogenblik, dat wij als grotere groep of grotere macht in staat zijn een minderheid vrij te laten functioneren, zal ze niet gevaarlijk worden. Ze kan dan voldoende zichzelf zijn en zal - gezien de tolerantie zonder toegeeflijkheid - zichzelf uiten en gelijktijdig aanpassen aan het grote patroon.

Je zou kunnen zeggen, dat dorpen als Spakenburg wel degelijk deel zijn van de Nederlandse samenleving. Ze zijn ergens wel minderheden met afwijkende gebruiken, zoals ook de Scheveningers. Maar dezen zijn eigenlijk onbelangrijk, omdat de grote gemeenschap hen desondanks aanvaardt. Dat is een vreemd verschijnsel. Ik had het over Scheveningers. Wist u, dat de Scheveningers tegenover buitenstaanders in het verleden zeer agressief plachten te reageren, tenzij zij kwamen van het Koninklijk Huis? Dat is tegenwoordig veel minder. Waarom? Omdat deze minderheid, die toch wel een eigen instelling heeft, eigen gebruiken zelfs, als deel van een grotere eenheid kan functioneren zonder zichzelf te verliezen. Dit is geen les in sociaal-politiek. Het gaat om de waarden van de mens.

Geestelijk kunnen wij alleen tot een werkelijke bewustwording komen, indien wij 'n maximum aan harmonie vanuit onszelf voortdurend mogelijk maken. Voor onze ervaringen is het nodig, dat wij een onderscheid kennen tussen onszelf en anderen. Het is tevens nodig, dat wij - ongeacht het bestaande onderscheid - 'n maximum aan harmonie met deze anderen trachten te bereiken zonder ons daarbij aan die anderen volledig prijs te geven. Op deze wijze krijgen wij een zo ruim mogelijke scala van ervaringen, die zowel materieel waardevol als ook geestelijk bijzonder nuttig zijn. Het bepalen van een harmonie in onze sferen t.a.v. wezen, vooral wezens met verschillen en t.a.v. uzelf betekent het uitbreiden van de bewustwordingsmogelijkheid, het vermogen om uw sfeer a.h.w. groter te maken, of zoals u zegt: hoger te stijgen. Een krampachtig verdedigen van uzelf en uw standpunt tegen alle anderen, waarbij u tevens tracht die anderen aan uw maatstaven te onderwerpen, betekent een verenging van uw mogelijkheden. Dan komt u bij dat groepje in de geest, waarover ik het zo-even had. Dergelijke groepen zijn over het algemeen niet erg gelukkig, ze zijn te beperkt. Zij zullen vaak sneller moeten incarneren en hun geestelijk bestaan zal over het geheel genomen minder bewustwording en lering opleveren dan van de entiteiten die zeer algemene harmonieën kunnen aanvaarden.

In onze Orde hebben wij een spreker, die pas zeer kort over is. Dat is iemand met zeer specifieke eigenschappen, kwaliteiten en waarderingen. Hij is echter gelijktijdig bereid, zonder zijn eigen maatstaven prijs te geven die van anderen als mogelijk gelijkwaardig te accepteren. En het is vooral deze eigenschap, geloof ik, die hem in contact heeft gebracht met zeer veel geesten en hem na zeer korte tijd ook de mogelijkheid heeft gegeven tot communicatie met de materie, en misschien mede dank zij die werkzaamheden - naar ik meen - ook reeds tot communicatie met hogere sferen. Toch is die mens, want dat was hij, eens deel geweest van minderheden. Hij is als deel van die minderheid agressief geweest, zodra men zijn rechten aantastte. Maar hij heeft begrepen, dat het geen zin heeft van anderen te verlangen dat zij buiten bewezen feiten om op grond van veronderstellingen of geloof aanvaarden, dat wat jij zegt belangrijker is dan wat zij denken.

Ik meen, dat ik daarmee ook duidelijk heb gemaakt, dat de minderheid op zichzelf vaak schade kán betekenen voor de bewustwording van allen, die daarvan deel zijn. Kán, want op het ogenblik, dat de minderheid zichzelf blijvende kan functioneren als deel van een grotere gemeenschap, blijkt ze vele waarden voor zichzelf te gewinnen en gelijktijdig aan die gemeenschap bij te dragen.

Ik wil hier herinneren aan de joodse gemeenschap, zoals die vóór de Tweede Wereldoorlog in Nederland heeft bestaan. Een groep, die in zekere zin toch wel enigszins apart bleef. Een groep met eigenschappen en gebruiken, die vaak afweken van de grote gemeenschap. Een minderheid, die echter gelijktijdig bereid was te functioneren samen met de meerderheid, zonder daarbij zichzelf prijs te geven, maar ook zonder zichzelf op te leggen aan anderen. Dat is een van de redenen geweest, dat de invloed van de Nederlandse joden op de Nederlandse cultuur zo groot is geweest. Het is naar ik meen ook een van de redenen voor het nog steeds bestaan van zeer belangrijke impulsen van Nederland, die uit de joodse minderheid voortkomen.

Op het ogenblik, dat de joodse minderheid steeds agressiever wil worden (er is een tijd geweest, dat zij daardoor zichzelf reeds geschaad heeft) verbreekt ze gelijktijdig haar verbondenheid, haar harmonie met de meerderheid, wat, zowel voor haar als voor die meerderheid schade zou zijn.

Deze dingen moet u eens overwegen. U zult in uw dagelijks leven steeds weer met minderheden worden geconfronteerd. Zelfs in een gezin zijn er soms kinderen, die zich als een minderheid van één tegenover anderen opstellen. Begrijp dan, dat de minderheid recht heeft op zijn eigen wezen, zijn eigen denken en dat met de erkenning van dit wezen en dit denken samenwerking en harmonie zeker niet onmogelijk zijn.

Probeer jezelf niet aan anderen op te leggen. Blijf jezelf en erken het recht van een ieder om zichzelf te zijn.

FANTASIE

In mij leeft een rijke wereld, waarin alle erkende mogelijkheden en gedachten worden saamgevlochten tot verhalen, die ondenkbaar schijnen te zijn en waarin uit onbewezen feiten soms opeens zekerheden worden geboren. Fantasie.

Fantasie niet als een ontwijken van de werkelijkheid maar als een synthese van de vele niet samenhangende factoren, die de werkelijkheid uitmaken. De ware fantasie brengt het schijnbaar onverenigbare samen en ziet zo nieuwe samenhangen en nieuwe mogelijkheden. Ze is het niet-redelijke en onbewezen begin van een bewijsvoering, een streven en een bereiking. Daarom is fantasie belangrijk.

Niet wat men te boven gaat, daar hebben wij het heel erg moeilijk om wat te leren. Maar op het ogenblik, dat wij die fantasie kennen en gelijktijdig, beseffen, dat zij op zichzelf geen waarde bezit maar dat haar waarde zit in de nieuwe visie, die zij ons geeft op de werkelijkheid, de bewezen mogelijkheden en feiten, dan brengt zij ons een rijke oogst van mogelijkheden.

Een oogst is niet, zoals men denkt, een proces dat tijdens een ononderbroken groei kan voortgaan. Er is altijd een tijd, waarin we oogsten en er is een tijd, waarin we zaaien. Als onze fantasie heeft gewerkt en een nieuw besef, een nieuwe waardering in ons is ontstaan, dan komt er een tijd dat we alles hebben uitgewerkt en dan moeten we de resultaten verwerken: oogsten,

Dat betekent niet, dat de zaak is afgelopen. Dat betekent: rustpoos. Dat betekent: rijkdom. Maar een rijkdom, die niet kan voortbestaan, als we gelijktijdig weer verder willen gaan met groei. Er moet rust, zijn. Een korte of een lange rust. En na die rust, als de feiten in ons bezonken zijn, als we al onze erkenningen en ontdekkingen opnieuw hebben gerangschikt, komt het ogenblik dat we weer dromen van een samenhang tussen de dingen, die we nog niet kennen als een eenheid.

Dan komt het ogenblik, dat onze fantasie eenheden opbouwt en uit deze droom een synthese van werkelijke mogelijkheden, voor ons bereikbaar maakt.

ZESDE LES - HET STERVEN

Als een mens op aarde leeft, dan verzamelt zich in hem een groot aantal gegevens. Die hoeveelheid gegevens is echter afhankelijk van de tijd, dat hij zich op aarde bevindt. Dit klinkt misschien een beetje vreemd. De feiten n.l. die wij kunnen opnemen, zouden - althans theoretisch - gedurende ons gehele leven in een ongeveer gelijk blijvend tempo kunnen worden opgenomen, met dien verstande dat het opnametempo in de eerste 6 levensjaren ongeveer het achtvoudige is van het normale. Dat de meeste mensen niet daartoe komen, ach, dat is wel te begrijpen. Zij komen op een leeftijd, dat ze zoveel gefixeerde ideeën hebben, dat ze het nieuwe niet meer toelaten. De mens begint eigenlijk te sterven op het ogenblik, dat hij zijn gedachte-inhoud begint te consolideren. Hier zijn we dan aan het eerste punt, dat voor ons vanavond belangrijk is.

Voor de geest is de emotie belangrijker dan het feitenmateriaal. Maar aan de andere kant is het feitenmateriaal voor de mens een direct bestanddeel van het leven: het vormt hem. Het maakt dus uit op welke manier hij emoties verwerkt en hoe hij die emoties kan vinden of vermijden. Naarmate je een groter bewustzijnsmogelijkheid in je draagt, is ook de mogelijkheid om tot een zekere beheersing van je eigen leven en beleven te komen groter. De verandering is echter bepalend voor de emotie. Die verandering is dus belangrijk als deel van het levensproces. Alle ervaringen, die eenmaal zijn gefixeerd (die dus geen element van vernieuwing, verdere ontwikkeling of verandering in zich bevatten) houden op waardevol te zijn gezien vanuit geestelijk standpunt: ze zijn dus niet meer van belang.

De situatie bij de doorsnee-mens is als volgt:

Hij begint met de eerste fixaties rond de 30- tot 35-jarige leeftijd. Ik laat hier even geloof en wetenschappelijke grondstellingen buiten beschouwing, omdat deze weliswaar zijn gefixeerd in uiting maar lang niet altijd in beleving en benadering. Rond de 35 jaar begint dus de eerste fixatie. Vanaf dat ogenblik probeert de mens steeds meer zijn wereld zoveel mogelijk gelijkvormig te houden.

De leeftijd van 35 jaar heb ik betrekkelijk willekeurig aangenomen. Het is een gemiddelde. Er zijn mensen, die reeds alleen beginnen te fixeren als ze 25 jaar zijn. Er zijn ook mensen, die op hun 70^e jaar nog altijd geïnteresseerd zijn in veranderingen en bereid zijn zich daaraan zo nodig ook aan te passen. Als we echter met gemiddelden werken, dan is 35 jaar een goede leeftijd.

Omstreeks het 45^e jaar blijkt de fixatie, die in het begin alleen in de richting van grondstellingen ging, zich nu ook te gaan bemoeien met details. Er is een neiging om bepaalde dingen voor altijd en eeuwig vast te leggen en zich daartegen te beschermen. Het is misschien wel aardig op te merken, dat dit in uw stoffelijke maatschappij zeer sterk tot uiting komt.

De mens heeft legers. Maar waarvoor bestaan er legers? Ze zouden n.l. niet noodzakelijk zijn, indien een voortdurende verandering aan de gang was. Een leger wordt door de maatschappij over het algemeen alleen dan aangetrokken en opgebouwd, indien het erom gaat bepaalde instellingen en instanties te beschermen. En die bescherming betekent ook een fixatie van levenscondities, waarbij het detail - vooral in het leger - vaak nog veel belangrijker is dan de grote lijn. Het is een uiting van een bepaalde verstarringsmentaliteit, ofschoon de velen die in een leger als officier, onderofficier e.d. dienen dit waarschijnlijk zouden bestrijden. Om nu terug te komen op het onderwerp zelf:

Als we 45 jaar zijn, hebben wij reeds de neiging om alles aan te passen aan een patroon. Wij wensen eigenlijk geen nieuwe emoties, wel zoeken wij vaak naar een herhaling van hetgeen in het verleden reeds was. Maar vergeet één ding niet: Als een man of een vrouw tegen de 50 jaar op herhalingsoefening gaat, dan betekent dat nog lang niet, dat er sprake is van het

zoeken naar vernieuwing. Integendeel, men probeert alleen datgene wat reeds is nog eens voor zichzelf te bevestigen.

Rond 65 jaar kan weer een fase van verdere fixatie intreden. Op dat ogenblik namelijk is ook het bewegings- en gewoontepatroon van de meeste mensen zodanig gefixeerd, dat ze afwijkingen daarvan niet of bijna niet kunnen gedogen. Deze mensen zijn dan in feite stervensrijp. Want dat ze in beweging blijven, betekent nog niet dat ze werkelijk leven. En als we zien hoe de feiten in uw wereld liggen, dan zult u het met mij eens zijn dat dit sterven vaak op een vroegere leeftijd begint dan de dood intreedt. Er kunnen verschillen van jaren tussen liggen. Ik zal u enkele voorbeelden geven om deze stelling te verduidelijken:

Iemand heeft de laatste 10 jaren een bepaalde taak verricht. Hij wordt 60. Hij is met zijn taak vergroeit: d.w.z. ze is een noodzakelijk deel geworden van zijn bestaan. Veranderingen in die taak wijst hij ten koste van alles af. Hij probeert voortdurend voor zichzelf dezelfde inhoud te bewaren, die hij bij de aanvaarding van zijn taak heeft gevonden. Als deze mens die taak niet meer te vervullen krijgt - hetzij doordat hij ander werk krijgt, hetzij doordat hij aan het arbeidsproces wordt onttrokken - dan zien wij in zeer korte tijd sterk lichamelijk verval optreden, meestal gevolgd door de dood. Dit is een punt, waarmee u ongetwijfeld rekening zult moeten houden, vooral in een periode waarin de mens steeds ouder zou kunnen worden, als hij maar niet zo enorm verknocht was aan het principe van de arbeid. Dit laatste met alle verontschuldiging aan degenen, die de arbeid tot het werkelijke doel van 's mensen leven hebben verklaard. Ik meen, dat de meeste mensen, indien ze van het leven werk zouden maken, met heel weinig arbeid zouden kunnen volstaan.

De ontwikkeling is geestelijk dan ongeveer als volgt (ik ga weer uit van gemiddelden), elk geval op zich zal dus enigszins afwijkend zijn:

Zolang ik nieuwe feiten opneem en nieuwe emoties ken en deze een grote scala van gebeurtenissen omvatten, is er sprake van een snelle en sterke bewustwording. Op het ogenblik dat ik bepaalde delen van de emotionaliteit uitschakel en hoogstens nog een repeterend element ken maar niet meer de volledige frisheid, de vernieuwing, die mij confronteert met mijzelf en de wereld, zullen wij zien dat voor de geest de belangrijkheid afneemt. Is er een ogenblik gekomen, dat er nog slechts op één of twee gebieden belangstelling bestaat, dan kan worden gezegd, dat doorgaans voor de geest dit leven qua bewustwording weinig meer te bieden heeft. Het is de gebondenheid aan die paar overblijvende aspecten, waardoor het leven nog in stand wordt gehouden en de geest misschien ook nog het gevoel heeft dat het toch ook wel betekenis kan hebben. De betekenis wordt geestelijk dan niet meer beschouwd als een eigen bewustwording maar als een mogelijkheid zijn eigen betekenis t.a.v. de omgeving te bevestigen, waardoor ook geestelijk grotere mogelijkheden tot relatie met anderen ontstaat.

Nu moeten we proberen het sterven te definiëren, dat lijkt mij het beste.

Sterven is: het langzamerhand afstoten van relaties met de buitenwereld, tenslotte resulterend in een steeds minder functioneren van de verschillende organen en eindigend met de hartstilstand, waar door de totale relatie met de wereld onmogelijk is geworden.

U ziet, ik bekijk dat niet alleen maar lichamelijk. Ik bekijk het werkelijk ook als een deel van een geestelijke bewustwording. En ik zou willen zeggen, dat je dit sterven zelfs ook in sociale zin kunt hanteren.

Sterven is ook langzaam maar zeker overgaan naar een andere wereld. Het is dus het vinden van contacten met een andere wereld. Maar als dat in de stof gebeurt, dan is daarmee het stervensproces stopgezet. Een mens, die op rijpere leeftijd plotseling in contact komt met allerlei geestelijke verschijnselen, met paranormale krachten en mogelijkheden, begint daardoor weer - en op een nieuw terrein - emoties te ondergaan, ervaringen op te doen en bewustwording geestelijk te registreren. Het is duidelijk, dat hierbij vooral de gelijkvormigheid als dodelijk moet worden beschouwd. Het zou misschien goed zijn om dit aan de wereld voor te houden: Alle gelijkvormigheid leidt een sterven in of maakt daarvan reeds deel uit.

Nu is dat in menselijke relaties vaak heel moeilijk uit te drukken. Laten we zeggen: je bent getrouwd. De eerste tien jaar is dat misschien nog een langzaam zoeken naar elkaar. Dan op een gegeven ogenblik is de situatie gefixeerd. Je weet het eigenlijk wel: Je kent elkaar. Het is een soort automatisme geworden, een gewoonte. Wordt die gewoonte gebroken doordat een van de partners op de een of andere manier uit het huwelijk wegvalt, dan is het duidelijk dat dat allerlei ellende veroorzaakt en daarmee een confrontatie met wat je bent geweest. Maar zolang dat niet het geval is, is ook hier sprake van een inslapen. En dat inslapen impliceert als vanzelf een sterven. Vele huwelijken bestaan nog lang nadat ze zijn gestorven. Ook dat is iets, waarmee men wel eens rekening zou moeten houden. En dan moet u wel begrijpen, dat ik het huwelijk zeker niet in de eerste plaats zie als een contact op zuiver fysiek terrein. Er komt nog veel meer bij kijken.

De mensen, die aan elkaar gewend zijn en elkaar als vanzelfsprekend hebben aanvaard, hebben daarmee in hun huwelijksverhouding eigenlijk iets kapot gemaakt. Je zou elkaar eigenlijk voortdurend weer opnieuw moeten ontdekken, voortdurend nieuwe mogelijkheden moeten vinden om jezelf in relatie tot de ander - en het paar samen t.a.v. de wereld - opnieuw te waarderen. Alleen indien die voortdurend hernieuwde waardering een rol speelt, blijft het huwelijk levendig, blijft de mens levendig en is er geen sprake van een langzaam overgaan.

Ik heb dit nu gezegd t.a.v. het huwelijk en de arbeid. Er is echter nog een ander facet, dat zeer interessant is.

Als wij de maatschappij bekijken, dan komen we tot de conclusie dat ook deze op bepaalde ogenblikken begint te sterven. Nu zal de maatschappij nooit zodanig sterven, dat de mensheid eraan ten onder gaat. Dat is alleen theoretisch denkbaar, maar in de praktijk zal dat niet gebeuren. Toch moet u zich eens realiseren wat er tegenwoordig aan de hand is.

Deze wereld wordt steeds technischer. Steeds meer mensen trekken zich echter uit deze te sterk gemechaniseerde samenleving terug. Alle zo mooi geregelde processen wekken steeds meer wantrouwen. Dat betekent dat er voor de mensen nog hoop is, want zij leven nog, anders zouden zij niet reageren. Maar het betekent tevens, dat het systeem met verstarring wordt bedreigd, die moeilijk meer te doorbreken is. En als zo'n systeem dan in zich versteend, gaat het ten onder. Normalerweise zal het zich tegen alle invloeden van buitenaf gemakkelijk kunnen verweren, maar op het ogenblik dat die verstarring is ingetreden, is dat niet meer mogelijk. U zou het misschien zo kunnen zeggen:

Iemand, die heel oud is maar bijzonder intens leeft, kan tegen een griepje en kan desnoods een longontsteking en een operatie ook nog overwinnen en verder leven. Maar iemand van 50 jaar die verward is, kan door een enkele verkoudheid een hoestbui krijgen en als gevolg daarvan aan hartverlamming overlijden. Hij kan zich eenvoudig niet daartegen verweren.

Dit is maatschappelijk ook het geval. De praktijk heeft overigens uitgewezen, dat gemiddeld per duizend jaar delen van het maatschappelijk geheel afsterven.

Als we kijken naar de situatie rond Christus' geboorte, dan hebben we daar te maken met een petrificatie (ik zou het niet anders durven uitdrukken) van de Romeinse maatschappij. Die Romeinse maatschappij is in feite al dood 100 jaar na Chr. Ze is overleden. Het lichaam bestaat nog wel, maar de invloeden die daarin een rol spelen hebben niets meer te maken met het oude Rome. Het resultaat is, dat ook de maatschappelijke samenhang, de samenleving zelf zich ontbindt.

Kijken we ongeveer 100 jaar na Chr., dan komen we tot de conclusie dat er een periode is geweest van enorme werkzaamheden, van heel grote openbaringen. Het is een tijd, waarin de magie in het Christendom leeft. Maar langzaam maar zeker zoekt men veiligheid. Die zekerheid, die veiligheid kan men alleen verkrijgen, indien men steeds meer begint af te wijzen. Het resultaat is, dat er omstreeks het jaar 1000 een enorme verslapping en verstarring t.a.v. de godsdienst optreedt. De z.g. duistere middeleeuwen hebben we voor een groot gedeelte hieraan te danken. Het geestelijk leven, dat duizend jaar bijzonder veel heeft opgeleverd, dat bijzonder levendig was, dat grote innerlijke ontwikkelingen maar ook grote ontdekkingen mogelijk zou maken, heeft moeten plaatsmaken voor een toenemend materialisme. In het materialisme spelen dan nog bepaalde magische factoren (de alchemisten

en wat later ook de kabbalisten) die zijn blijven bestaan een rol, maar eigenlijk duurt het honderden jaren, voordat deze dingen weer een klein beetje beter vat op de mens krijgen. En zelfs dan nog zijn ze in hun voorstelling en organisatie zodanig materialistisch ingesteld, dat ook hier verstarring weer voortdurend dreigt. Wat overleeft is een enkele mens, die door de vele regels, uiterlijkheden en verklaringen heen kijkend zelf gevoelens ondergaat, waardoor hij komt los te staan van die dingen en verder kan gaan.

Nu loopt het tegen het jaar 2000. We zien nu eeds dat de materialistische maatschappij volkomen is vastgelopen. Het is dus duidelijk, dat ook deze maatschappij op sterven na dood is. Zij kan zichzelf vernietigen. Ze kan ook eenvoudig ondergaan aan haar eigen complexiteit.

Beide mogelijkheden bestaan. Eén ding is echter wel zeker: er is geen voldoende nieuwe impuls te vinden, ook niet in de z.g. afwijkende systemen, dat van een overleven van dit materialisme kan worden gesproken vóór het jaar 2200, 2300.

Als je dit zegt over de maatschappij, kun je het ook zeggen over de mens. Als je het zegt over de mens, kun je het zeggen over de maatschappij. Deze dingen zijn aan elkaar verwant en blijven met elkaar verbonden. Maar ons onderwerp is nu eenmaal de mens in de eerste plaats en daarom keren we terug naar het sterven.

Als je sterft (ik heb dit enige malen mogen ervaren), dan kom je in een toestand, waarin steeds meer contacten met je wereld wegvallen. Het is belangrijk omdat even te constateren. Ook bij de zuiver stoffelijke dood gebeurt dat. Je gehoor wordt slechter, je ziet niet meer zo duidelijk, je denken is niet meer zodanig dat het onmiddellijk op allerlei indrukken kan reageren. Oude gedachten en herinneringen beginnen de overhand te krijgen en slechts een enkel ogenblik kom je - en dat nog zeer fragmentarisch - tot besef van de werkelijkheid waarin je vertoeft. Het is een wegdromen in de gefixeerde wereld. Dat het hart daarbij tot stilstand komt, is eigenlijk bijkomstig. Het gevecht van het lichaam om zichzelf en het organisme te handhaven is in de doodsstrijd natuurlijk wel belangrijk, het is het meest zichtbare element van menige dood. Maar als we denken aan het sterven, dan moeten we in de eerste plaats eens letten op de wijze, waarop men geestelijk reageert. En dan komen we tot een verbluffende ontdekking.

De mens, die helemaal versuft en afgestompt is, die eigenlijk al niet meer kan horen en zien, krijgt kort voordat de lichamelijke dood intreedt een ogenblik van enorme luciditeit (helderheid). Hij ziet ineens, hij hoort ineens, hij reageert ineens, hij doorziet ineens heel veel dingen en soms kan hij daaraan ook nog uiting geven. Dat zien omvat op dat ogenblik natuurlijk meer dan zijn eigen wereld. Het omvat gedeeltelijk ook de wereld van de geest, uitgedrukt in besef en een enkele keer in een waargenomen vorm of een gehoorde klank. De uiting daarvan is zelden volledig. Het lichaam kan het eenvoudig niet meer opbrengen. Maar zo is het.

Op het ogenblik, dat de stof "stilstaat" en het "ik" zich moet continueren, oriënteert het zich geheel anders. Het is alsof er plotseling een verandering van richting is, waardoor het "ik" in plaats van zich iets van noord naar zuid te realiseren plotseling van oost naar west denkt of omgekeerd., Ik heb deze ervaringen, zoals ik reeds zei, enkele maken zelf mogen meemaken en geloof dan ook wel dat ik hier met kennis van zaken spreek.

Vreemd genoeg ben ik dus al dood, voordat mijn lichaam sterft. Want het ogenblik, dat ik weer bij vol bewustzijn ben, dat ik ineens weer kan reageren, is eigenlijk al verbonden met een nieuwe wereld, met een nieuw bestaan, ook als daarna de fasen van de overgang normaal moeten worden afgewerkt. Het is erg belangrijk dat men zich dit als mens realiseert. Want menigeeen denkt: Nu ja, je sterft maar één keer. En dan denk je aan het lichamelijke sterven.

Je kunt ook sterven, als je gewoon uit een omgeving, uit bepaalde denkwijzen en gewoonten wordt losgerukt. Je gaat dan uiterlijk als dezelfde mens verder. Je zult vele hebbelijkheden behouden, maar in feite ben je veranderd. Je waardering voor de zaken is een andere geworden, je benadering is een andere. Oude gewoonten, oude aanvaarde toestanden zijn plotseling weer nieuw geworden en worden op een verschillende manier benaderd. Denkt u niet, dat een mens maar één keer kan sterven, omdat hij slechts eenmaal lichamelijk kan

doodgaan, althans per leven in de stof. Het is belangrijk, dat we dit ook even betrekken op de mens, zoals hij in de maatschappij leeft.

Als een kind langzamerhand kan groeien van scholing naar arbeid, dan is er tussen deze beide voor het kind geen kenbare onderbreking. Het een is eigenlijk een conclusie van het ander en het gevoelsleven gaat normaal voort. Maar stel nu, dat een kind een bepaalde studie gekozen heeft en door omstandigheden eensklaps daarvan afstand doet. Het kind komt dan in een wereld van arbeid, waarop het niet is voorbereid, met levenscondities en eisen van de omgeving, waarop het niet is ingesteld. Dan denken we vaak: hoe wonderlijk, dat de een daaraan ten onder gaat en dat de ander het kan overwinnen. Maar degene, die het overwint, is ook degene, die het verleden afkapt. Zo iemand sterft. Het verleden blijft als een herinnering aanwezig, maar het heden wordt opnieuw geleerd. En typerend is, wij vinden in deze periode (dus kort na zo'n ingrijpende verandering) bij de mens vaak hetzelfde absorptievermogen voor feiten en toestanden, dat wij bij het zeer jonge kind kennen.

U weet misschien dat een kind tussen de 2 en 3 jaar ongeveer achtmaal het opnamevermogen van een volwassene bezit, maar dat het ook met een zekere verwondering en daardoor veel kritischer ook - vooral wat de feiten betreft - zijn wereld benadert dan de volwassene.

Na de overgang doen die mensen dat ook direct. Ze staan in een nieuwe wereld en ze gaan die wereld op een bijna kinderlijke wijze analyseren en onderzoeken. Ze stoten vaak hun neus, maar ze blijven met dezelfde vasthoudendheid, waarmee het kind de fenomenen onderzoekt, verdergaan. Is er in die periode dan ook nog de beschermende factor aanwezig - op welke wijze dan ook - die het kind in de ouders vindt, dan ontdekken we dat een dergelijke plotseling overgang van de ene situatie naar de andere niet alleen een sterven betekent (het binnentreden van een geheel nieuwe wereld met een geheel nieuw aantal emotionele mogelijkheden), maar dat het gelijktijdig betekent een zodanig snelle groei, dat dergelijke personen de mogelijkheid hebben anderen, die een normale, vloeiende ontwikkelingsgang naar hetzelfde punt hebben doorgemaakt, te overvleugelen.

Het is eigenlijk typerend voor de gehele mens. Soms explodeert er ergens iets in je leven. Je bent b.v. lang gelukkig getrouwd geweest, ineens valt de partner weg. Je kunt eraan te gronde gaan. Maar je kunt op dat ogenblik ook zeggen: Hoe is mijn wereld nu? En dan blijkt, dat die wereld plotseling nieuwe betekenis, nieuwe problemen heeft. Zo zien we soms dat mensen - en dat gebeurt vooral als ze tussen de 40 en de 50 jaar oud zijn - zich opeens gaan heroriënteren. En dan moet u heus niet denken zo van: Zit m'n jasje goed en de rest. En: pappa gaat op stap (Toon Hermans), maar dan moet u zich vooral realiseren: die mens gaat alles herwaarderen. In plaats van te blijven hangen aan een beklag over een gefixeerde toestand, die eens was en nu niet meer beleefbaar blijkt, gaat hij verder. Hij leeft in een nieuwe wereld, hij scheidt nieuwe verhoudingen, nieuwe relaties.

Wat blijkt nu? Degene, die zich blijft vastklampen aan het verleden, zal over het algemeen een stoffelijke dood na korte termijn voegen bij dit sterven. Degene echter, die het sterven na korte termijn overwint en daardoor geen belasting daarvan maakt voor het lichamenlijk bestaan, blijkt vaak tot honderd jaar of langer te kunnen leven. Wat dat betreft, is dus de directheid van benadering erg belangrijk. Ik geloof, dat je hieruit ook de conclusie kunt trekken dat het sterven op zichzelf geen verschrikkelijk feit is, maar dat je afstand moet weten te doen van alle voor jou gefixeerde waarden in het verleden om daarvoor in de plaats een nieuw besef van de wereld op te bouwen gepaard gaande met nieuwe emoties. Dat brengt geestelijk een verdere bewustwording tot stand en het komt je over het algemeen lichamenlijk zeer ten goede.

En vergeet u nu één ding niet: het is niet een losbarsten en een terugzoeken naar het verleden. Als je vroeger nogal veel succes had en je denkt: ik wil dat nog een keer herhalen, dan loopt dat vast fout. Je kunt het verleden niet meer herhalen. Maar je kunt wel je helemaal opnieuw oriënteren in de wereld.

In dit proces van sterven moeten we ook nog iets anders betrekken - u ziet, het slaat op heel veel dingen - n.l. onderwijs. De meeste van u hebben niet daarbij stilgestaan, denk ik. Maar heeft u wel eens opgemerkt, dat als je van de ene school afgaat en je komt op een andere, dat

dat eigenlijk ook een soort doodgaan is? Alles wat je op de voorgaande school hebt geleerd is nog wel van kracht maar op een geheel nieuwe wijze. Je waardering voor de wereld wordt anders, je problemen worden anders, je benadering wordt anders. Hieruit blijkt alweer dat de mens, die intellectueel grote mogelijkheden heeft, wat dit betreft grotere kansen maakt.

De ploeteraar kan natuurlijk ook die school doorlopen, maar hij kan zich vaak niet losmaken van de verhoudingen op een lagere school, als hij eindelijk aan een gymnasium toe is of op een universiteit komt. Degene, die zelfstandig denkt en voortdurend weer zelf reageert, kan de leerstof beter aan. Hij past zich gemakkelijker aan het milieu aan en bovendien: hij leert enorm veel meer, omdat zijn leren niet beperkt is tot de leerstof, maar mede is gebaseerd op veranderingen in menselijke relaties en verhoudingen. Het is voor ouders, die te maken hebben met kinderen, die van de ene school naar de andere overgaan wel eens goed zich dit even in te denken.

Menig kind sterft, als zijn relatie met het leven, zoals dat op een school of in een werk wordt uitgedrukt, plotseling verandert. Dat betekent dat de persoonlijkheid, die dan op die andere school of in dat andere werk naar voren treedt zeer sterk kan afwijken van wat hij tot op dat ogenblik is geweest. Menig ouder meent dan, dat het toch werkelijk niet goed gaat met Jantje of Marietje. Ze zijn zo veranderd: dat kan nooit helemaal goed zijn. In feite gaat het hen beter, dan al die anderen. Er is een aardig verhaaltje, dat neerkomt op het volgende:

Er waren op een school drie jongetjes. De een leerde traag, maar was enorm vasthoudend: hij wilde leren. De tweede leerde heel snel maar niet bepaald graag. De derde was een mens (een geest), die op die school eigenlijk niet helemaal scheen te passen. Zeer wisselvallige resultaten: de ene keer zeer goede cijfers, de andere keer niet. Weinig belangstelling, weinig concentratievermogen. Wat bleek nu? De vasthoudende ploeterde verder en bereikte inderdaad wat in de maatschappij, maar alleen omdat hij in één richting bleef doorgaan. Hij bereikte iets in de maatschappij dank zij zijn eenzijdigheid, maar bleef innerlijk ongeveer gelijk aan het ploeterende schooljongetje van eens. De tweede, die goed maar niet graag leerde, had in de maatschappij wel vele mogelijkheden, maar kon ze niet realiseren. Hij had n.l. de neiging om van de wereld teveel te verwachten en zelf te weinig daartegenover te stellen. De wispelturige figuur echter paste zich steeds aan alle omstandigheden aan en kon, als de omstandigheden hem op welke wijze dan ook interesseerden, altijd weer het uiterste geven om juist daarin zichzelf te bewijzen. Het was deze laatste, die op bijna geniale manier voor de wereld iets kon betekenen. Beide anderen bereikten hoogstens een soort zelfvoldaanheid.

Dit verhaal maakt duidelijk waar het om gaat. Sterven is niet een kwestie van afgedaan, afgelopen. Het is eerder een kwestie van een noodzakelijke vernieuwing, een noodzakelijke heroriëntatie, waardoor het proces van bewustwording kan voortgaan. En dat geldt net zo goed uw stoffelijke dood als wanneer u dit sterven alleen maar in meer abstracte zin doormaakt. Want iemand, die uit uw wereld overgaat en daarbij alle waarden van het menselijk leven voortdurend probeert vast te houden, komt niet ver in de geest. Hij wordt meestal gedurende lange tijd iemand die doolt, iemand die in Nevelland zit en bereikt hoogstens de laagste sferen van Zomerland, indien het heel erg goed met hem gaat. Daarin blijft hij dan zijn oude stoffelijke standpunt steeds handhaven, verkondigen en vormgeven tot het ogenblik, dat hij eenvoudig niet meer verder kan en in de volledige fixatie van alle ontwikkeling tot een sterven komt in die sfeer, wat voor hem een reïncarnatie op aarde betekent.

Iemand, die van het leven veel verwacht, zal in de geest ook veel verwachten. Dat betekent, dat hij zich gemakkelijker aanpast.

Hij zal gemakkelijker leiding van anderen aanvaarden en na de overgang sneller het licht bereiken, althans indien hij daartoe in staat is. Hij zal in het licht ook veel meer kunnen waarnemen. Maar de neiging om alles van buitenaf te verwachten brengt hem ook tot stilstand. Hij is niet bereid datgene wat hij verkrijgt verder na te gaan: hij meent dat het voldoende is te bestaan en te accepteren. Ook zo iemand zal - zij het na wat langere tijd - een soort geestelijke dood ondergaan. Hij kan niet verder meer en zal dus moeten gaan leven in een stoffelijke wereld. Ook als hij arbeid heeft aanvaard in de geestelijke wereld, is hij niet in staat daaruit voldoende waarde te putten om voort te gaan.

Hebben we het derde type, dat de wisselvalligheid heeft van wat men op aarde wel eens een genie noemt, dan blijkt dat zo iemand zich volledig kan geven in elk contact. Dat betekent in de eerste plaats waarschijnlijk een zeer snelle bewustwording. In de tweede plaats en dat is heel belangrijk: een verwerpen van die delen van het geestelijk bestaan, welke hem niet interesseren. In de derde plaats en dat is misschien nog belangrijker: hij heeft de vasthoudendheid, de training om elk punt, dat hem werkelijk interesseert zo volledig mogelijk te absorberen en in al zijn consequenties te volgen. Deze persoon leeft niet alleen aanmerkelijk bewuster dan beide anderen in de lagere geestelijke sferen, maar hij zal ook zeer snel tot hogere sferen komen en zijn werkbereik daarin na zeer korte tijd verder kunnen ontplooien. Zo iemand sterft misschien ook geestelijk voortdurend, omdat hij steeds van de ene sfeer naar de andere overwipt. Hij kan een tijdlang intens bezag zijn b.v. als spreker op een bijeenkomst als deze en dan ineens er helemaal mee uitscheiden. Maar dan betekent het wel, dat hij iets anders heeft gevonden dat voor hem veel belangrijker is. Dan laat hij de rest er maar een beetje bij hangen. Zoals dat bij mensen bestaat, bestaat dat ook bij geesten.

Het proces sterven is niet iets wat je alleen maar tot de stoffelijke dood moogt en kunt beperken.

Als u relaties heeft met mensen, dan blijkt ook dat er vaak perioden van verstarring optreden. U heeft contact met iemand en op een gegeven ogenblik wordt het altijd maar weer hetzelfde. Bijvoorbeeld:

Wij vinden elkaar heel erg aardig en elke woensdag, donderdag of vrijdag komen we samen. We roddelen wat over de burens onder een vermoutje, daarna gaan we bridgen. Als ze uitgebridged zijn kritiseren we elkaars fouten, we babbelen nog even na, vertellen misschien het laatste grapje of het laatste nieuws en verlaten elkaar tot de volgende week. Kijk, die contacten zijn misschien wel gezellig, maar ze zijn zelden nuttig. Pas als bij elke ontmoeting ook een element van onzekerheid schuilt (en dan niet de onzekerheid of hij vandaag wel het slem zal halen dat hij biedt of niet, maar dat er steeds iets anders is), is zoiets waardevol. Het wekt n.l. emoties bij je, waardoor je je opnieuw moet oriënteren. Die emoties betekenen voor de geest bewustwording. En de voortdurende oriëntatie betekent ook een uitbreiding van je begrip voor de mensheid als zodanig. Het is dan ook erg schadelijk om veel gewoonten te hebben, om de doodeenvoudige reden dat gewoonten bewuste reacties beginnen uit te sluiten. Daar, waar de gewoonte de eigen wil en het eigen besef langzaam maar zeker gaat domineren, is er sprake van een begin van sterven.

De toestand van de mens is moeilijk denkbaar zonder zijn contacten met anderen. Er was eens iemand, die heeft gezegd: "Alle bekwaamheden, die een mens bezit, zou een dier ook kunnen bezitten. Maar indien het de communicatiemogelijkheid van de mens niet heeft, zal het er niets mee kunnen doen." Ik zou wat verder willen gaan en zeggen: Het is de communicatiemogelijkheid van mens tot mens, waardoor de mens zich juist ook qua bewustzijn en bewustwording boven anderen kan verheffen. Dat die communicatie van het allerhoogste belang is, kun je pas begrijpen, als je gaat zien in hoeveel delen van het bestaan het belangrijk is.

Als je begint te werken, je eerste baan, dan is het heel belangrijk, dat je die mensen leert kennen, dat je leert begrijpen wat ze werkelijk zijn en wat ze bedoelen. Je hoeft hen niet aardig af onaardig te vinden, je moet hen leren begrijpen. Pas door het begrip, dat je voor die anderen hebt, is er een reële communicatie mogelijk. En eerst op die communicatie kan een concrete samenwerking worden gebouwd, ook als op den duur de communicatie het verbale stadium voorbij is en tenslotte met een blik en een enkel gebaar je elkaar gaat begrijpen. Maar vergeet niet, dit is nog steeds communicatie. Dit is alleen het spreken tot een minimum terugbrengen.

Als je met iemand trouwt, dan kun je zeggen: We houden van elkaar. Maar is dat "houden van elkaar" genoeg? Pas als je elkaar goed leert kennen, als je gaat begrijpen wat er in die ander leeft, wat die ander denkt, als er dus een communicatie wordt ontwikkeld, die niet alleen bestaat uit die heerlijke woordjes van wederkerige waardering, waar werkelijk is: Ik weet uit dit teken alleen reeds dat je in die stemming bent, ik weet dus dat ik op deze manier moet reageren, dan begint dat huwelijk pas vorm te krijgen. Want wat ontstaat er dan? Een

twee-eenheid. Dat zijn mensen, die elkaar voortdurend aanvullen en die - juist door de communicatiemogelijkheid, die zij onderling hebben geschapen en die vaak t.a.v. de wereld een wat exclusief karakter heeft - steeds zullen reageren zoals het ook voor de partner goed en nodig is. Ze begrijpen elkaars behoeften, maar ook de noodzaken die zij hebben t.a.v. de wereld.

Misschien mag ik hier een kleine opmerking plaatsen. Vele vrouwen zien het als hun taak om hun man vooral tot de grootste maatschappelijke hoogten op te jagen. Zij vergeten daarbij helemaal, dat die man een eigen leven, een eigen denken, een eigen aard heeft. Het resultaat is, dat er geen sprake is van communicatie tussen de twee maar in feite van een slaaf/slavendrijververhouding. De vrijheid van de ander moet ergens gerespecteerd worden in het huwelijk.

Dit geldt maatschappelijk precies zo. Wij kunnen maatschappelijk elkaar ontmoeten, veel met elkaar spreken en elkaar niet begrijpen. Maar op het ogenblik, dat we begrip krijgen voor elkanders noden, reacties en behoeften, zijn we in staat samen te werken, zelfs als we uiterlijk tegenpolen zijn. Dan kan de communist de meest orthodoxe rose, rode of oranje getinte christen helpen om het Koninkrijk der Nederlanden op de juiste wijze te regeren. En als wij in een dergelijk contact een perfectie hebben bereikt, waardoor een werkelijke communicatie - dus ook een volkomen reële samenwerking die vanzelfsprekend wordt ervaren is opgebouwd, dan hebben we een band gelegd, die bij beiden gelijkwaardige geestelijke, emotionele inhouden tot stand heeft gebracht. En dan kan een van beiden lichamelijk sterven, terwijl de ander - om welke reden dan ook - lichamelijk voortgaat, maar dan kan de binding door de gelijke emotionele inhoud niét worden teniet gedaan.

Men spreekt er wel eens over, dat mensen gehuwd blijven door alle eeuwen heen. Nou, over het algemeen is dat kolder. In de eerste plaats:

Er zijn heel veel beschavingen, werelden en sferen, waarin een boterbriefje niet telt, ook niet als je alle vakjes vol hebt staan met nageslacht. In de tweede plaats: een twee-eenheid is een relatie, die alleen kan ontstaan, indien beiden elkaar zo aanvullen dat zij gezamenlijk een grotere waarde of betekenis voor de wereld hebben dan elk op zich ooit zou kunnen bereiken. Zo kan dan een eenheid in een huwelijk begonnen overvloeien in wat men noemt het tweelingziel zijn.

In het lichamelijk sterven, in het overgaan van de ene geestelijke wereld naar de andere (ook een vorm van sterven, ja), in de veranderingen van besef, zoals die op aarde mogelijk zijn (ook een vorm van sterven) brengt dan het gebeuren altijd weer dezelfde band met zich mee. Die band kan op vele verschillende manieren worden uitgedrukt. Ik kan mij voorstellen - om een zeer aards voorbeeld te gebruiken - dat een werkelijke twee-eenheid tussen man en vrouw is ontstaan. Er komen grote veranderingen in de wereld en om welke reden dan ook zal er een scheiding tussen die twee als stoffelijk paar plaats vinden. Dan zullen geen van beiden de binding met de partner kunnen afschudden. Ze kunnen beiden in verschillende werelddelen gaan leven, onder geheel verschillende omstandigheden, de band blijft bestaan. Zij zullen elkaar wederkerig blijven beïnvloeden en wat meer is, ze zullen de ervaringen en mogelijkheden, die één van beiden heeft altijd weer overstralen naar het andere deel, zodat zij geestelijk gezien, maar ook in een soort telepathische eenheid blijven functioneren. Zelfs als beide partners ondertussen met een ander gehuwd zouden zijn, hoeft dit geen verschil uit te maken.

Het is goed, als je al die dingen eens bekijkt. Want sterven is voor de mens over het algemeen afscheid nemen, het vaarwel zeggen. In feite is sterven alleen maar een veranderen van omstandigheden. De dood, die daarop volgt, kan de dood zijn van een idee, van een ideaal, van een lichaam of de dood van een bepaald aantal plannen, het maakt niets uit.

Het sterven op zichzelf als veranderingsproces betekent altijd de mogelijkheid tot vooruitgang. Wie echter zichzelf zozeer fixeert t.a.v. vaste stellingen, waarden en inhouden, dat hij ook in of na het sterven weigert nieuwe waarden en mogelijkheden te beschouwen, hij brengt zichzelf tot een werkelijke dood, die - geestelijk uitgedrukt - over het algemeen een vertoeven in het

duister impliceert, soms zelfs tot de laagste trap toe en die menselijk betekent: het onvermogen jezelf in stand te houden temidden van veranderende condities:

Ik hoop, dat u ook dit aspect van het mens-zijn voor nadere overweging zult willen gebruiken.

NOOT

Aan de dood van de mens gaat altijd een dreiging van fixatie vooraf. Wij dienen ons wel te realiseren, dat zowel op zeer jeugdige als op zeer hoge leeftijd de mens kan komen te staan voor een situatie, waarin hij geen mogelijkheden meer erkent. De angst voor het niet meer kunnen reageren betekent dan een pas op de plaats maken. Dit pas op de plaats maken komt tot uiting in herhaling, omdat men uiterlijk dan bepaalde vormen nog verder wil tonen, zonder dat men er innerlijk volledig achter staat. Het resultaat is heel vaak, dat juist dergelijke mensen zeer snel daarna sterven, indien zij tenminste een verdere ontwikkeling, dus een gebruik van hun flexibiliteit t.a.v. de ervaring willen vervolgen. Het is voor de mens moeilijk om dat te begrijpen. Er zijn n.l. bepaalde lichamelijke gebreken, welke de dood en dus ook een voorafgaand sterven kunnen veroorzaken, zonder dat daarvoor - gezien de geestelijke processen van de persoon in kwestie - aanleiding schijnt te zijn.

Wie zich echter de moeite getroost dit na te gaan en een helderziende zou dit goed kunnen doen, die zal ontdekken dat gemiddeld een jaar tot acht maanden vóór het overlijden (waarvoor misschien geen enkele reden schijnt te zijn en dat mogelijk zelfs door een ongeval tot stand komt) de uitstraling van de persoon verandert. Ze heeft een zekere matheid, een gelijkblijvendheid en duidt zo in de uitstraling reeds aan, dat een fixatie t.a.v. het bestaan dreigt op te treden. De pogingen om zich daaraan te ontworstelen kunnen dan soms worden afgelezen als betrekkelijk felle pieken met een blauwe buitenrand en een rode binnen schicht.

VORMEN VAN BLINDHEID

Wij kennen in de opvoedkunde bepaalde vormen van z.g. leesblindheid, waardoor bepaalde woorden nimmer juist worden gezien en gelezen en ook bepaalde schrijffouten steeds worden gemaakt. Men vraagt zich dan af, waar deze blindheid aan te wijten is. En ofschoon men het eerst heeft gezocht in meer lichamelijke oorzaken, heeft men de laatste tijd steeds meer begrepen dat hier sprake is van bepaalde psychische ontsporingen. Hier is sprake van een waarneming, die door de hersenen verkeerd wordt vertaald. Daarvoor moet er een reden zijn.

De reden van deze blindheid blijkt bij nader onderzoek vaak te liggen in opvoeding, in enkele gevallen ook in problemen, die de kinderen hebben met hun omgeving of met de school. Er zijn zelfs gevallen bekend, dat een zekere vorm van leesblindheid zeer snel verdween, nadat het kind in kwestie naar een andere school was overgeplaatst. Het is opvallend, dat dus ook een kind al kan komen tot het verwerpen van bepaalde zaken in de buitenwereld. Ofschoon de z.g. woord- of leesblindheid daarvoor symptomatisch mag worden genoemd, is het een verschijnsel dat in de gehele wereld pleegt op te treden.

Zo zien wij b.v. dat als een man en een vrouw samen door een winkelstraat lopen, de man niet heeft begrepen wat de vrouw allemaal gezien heeft en de vrouw zich niet kan voorstellen dat wat de man heeft geconstateerd eveneens aanwezig was. Kennelijk is hier de belangstelling van beslissende betekenis voor de waarneming.

Op soortgelijke wijze vinden wij een argumentblindheid, die kan ontstaan, als twee mensen over een geloof of een stelling, waaraan een van beiden vast gelooft, debatteren. Men is eenvoudig niet in staat af te wijken van zijn eigen interpretatie en kan dus niet begrijpen wat de ander zegt.

Hier zijn we in een maatschappelijker beeld gekomen tot een definitie van datgene wat ongetwijfeld ook voor de z.g. leesblindheid aansprakelijk is: de neiging om bepaalde zaken af te wijzen of te verwerpen en het daardoor ontstane onvermogen om de daarmee in verband staande zaken op te nemen. Want het is zo, dat iemand die weigert in een God te geloven, heel vaak ook blind is voor elk paranormaal verschijnsel. Hij zal daarbij al datgene wat hierover is geschreven niet kunnen begrijpen. Hij zal het alleen kunnen interpreteren in de zin

van zijn eigen stellingen. En dat gaat zelfs verder. Wanneer hij aanwezig is bij het geschieden van een wonder, dan zal dat wonder voor hem niet geschied zijn.

Hij zal een verklaring vinden, waardoor het geen mirakel is. In de wereld van het kind, waarin men veel minder expliciet zijn meningen, gevoelens en ook vrezes tot uiting kan brengen, zal het wat lastiger zijn om samenhangen te achterhalen. Ik wil u graag enkele gevallen citeren, waarin leesblindheid of woordblindheid optrad en u trachten duidelijk te maken hoe schijnbaar onsamenhangend deze zaken zijn met hun oorzaak.

Een kind vertoont een tamelijk sterke leesblindheid, die echter voornamelijk samenhangt met elke dubbele o-klank. Dit is een heel wonderlijk verschijnsel. Het komt niet zo vaak voor en men beschouwt het geval interessant genoeg om het aan de psychiater over te dragen. Na een lang onderzoek blijkt, dat dit kind op 2- à 3-jarige leeftijd door spookverhalen en bedreigingen met een spook eigenlijk een afkeer heeft gekregen voor de o-klank. Verder blijkt, dat het woord "spook" één keer in een van de eerste leeslessen is voorgekomen en dat de onderwijzer of onderwijzeres dit als spellingsvoorbeeld heeft gebruikt. Vanaf dat ogenblik is deze blindheid ontstaan. Het verwerpen van het gevreesde bracht het kind ertoe om alles wat ermee kon samenhangen uit zijn besef te elimineren, ook de betekenis van woorden, waarin alleen maar de lange o een overeenkomst met het gevreesde spook zou kunnen geven. Een duidelijk voorbeeld dus van het verwijderen van één enkel beeld uit de eigen ervaring en het uitbreiden daarvan tot de gehele wereld.

In een ander geval blijkt, dat een kind alle begrippen die met water samenhangen verkeerd schrijft. Men zoekt dan na waar dát vandaan komt. Het blijkt, dat deze afkeer van water niets heeft te maken met het wassen, waartegen natuurlijk de gebruikelijke protesten wel worden gegeven, maar met een poging van enkele ouderen om het kind te leren zwemmen door het in het water te gooien. Schijnbaar geen relatie. Er is echter toch een dergelijke samenhang gebleken.

Een laatste voorbeeld:

Een kind blijkt niet in staat te zijn om wat ingewikkelder woorden als chauffeur, autobus, auto e.d. goed te schrijven. Gelijkzeitig speelt dit kind wel degelijk met speelgoedautootjes. Nader onderzoek brengt aan het licht, dat het kind een enorme angst heeft ondergaan toen een autobus, waarin het met zijn ouders zat, een botsing heeft gehad. De blindheid is daarmee verklaard.

Ik wil niet zeggen, dat dit het enige is, waardoor een dergelijke lees- en woordblindheid kan worden veroorzaakt. Ik wijs er slechts op dat dit mede een oorzaak zou kunnen zijn, en wel aan de hand van een drietal in uw wereld geconstateerde gevallen. De stelling, die ik daaromtrent zou willen opbouwen is deze:

Het menselijk bewustzijn is geneigd om al datgene wat het vreest terzijde te stellen. En indien de vrees diep genoeg verankerd is, zal dit terzijde stellen niet alleen het onderwerp in kwestie of één bepaalde situatie betreffen, maar al datgene waardoor een associatie zou kunnen ontstaan.

Deze blindheid of doofheid treedt overigens heel vaak op. Maar ook als het kind - b.v. door een minder goede psychische ontwikkeling - niet in staat is gemakkelijk te lezen en te schrijven en er dus vormen van woordblindheid en leesblindheid voorkomen, moeten wij toch nagaan: waar ligt de oorzaak? In vele gevallen blijkt dan, dat het kind niet komt tot het bewust lezen van dergelijke woorden, omdat de associaties van het leren - dat zeer moeizaam is geweest - met het lezen verhinderen dat het gelezene ook wordt gesorteerd.

Men heeft een bepaald spelletje gedaan (het was als ik mij niet vergis een B.L.O.-school in Nederland), waarmee men de kinderen de woorden leerde spellen door hun een bord te geven, waarop bij elk hokje van latjes, dat daarop was aangebracht, een letter was geplaatst. Men speelde het spelletje parkeren. Het kind moest met een aantal speelgoedautootjes in de juiste vakjes rijden en als kenteken daarvan werden letters gegeven. Later werden woorden gegeven. Nu was het intellect van deze kinderen aanmerkelijk lager (althans naar het genormeerde intellect) dan dat van hun omgeving. Door dit spel werd niet alleen betrekkelijk

snel lezen geleerd, maar de kinderen konden in vele gevallen zelfs het lettergrepen-lezen overslaan en kwamen onmiddellijk tot woord-lezen. Ze bereikten na ongeveer 6 maanden van dit onderricht een leessnelheid en -bekwaamheid, welke overeenkwam met die van kinderen, die als normaal intelligent werden beschouwd op andere scholen. Dit experiment vond plaats in de buurt van Utrecht. Alweer, de associaties, die wij met iets hebben, zijn bepalend voor de aanvaarding ervan.

Dit kan men voor vele zaken in het gehele leven zeggen. Wij kenen gevallen, waarin mensen een lange tijd bepaalde handelingen verrichten zonder er verder iets bij te denken of deze misschien, zelfs zeer aangenaam vinden, tot het ogenblik dat er voor hen - hoe dan. ook - een enorme schok zich voordoet. Als deze schok er is, wordt hij met het eens als normaal ervaren geassocieerd en men wijst de vroegere ervaring af. Men wenst zich kennelijk niet eens geheel te realiseren dat die ervaringsmogelijkheid vroeger bestond.

Ditzelfde zien wij in de wetenschap. Er zijn ons gevallen bekend, dat een mislukte proefneming ertoe leidde dat een bepaalde tak van onderzoek - door enkele toch zeer goede wetenschappelijke onderzoekers - voortdurend werd gemeden. Indien men hun vroeg, waarom zij deze vorm van onderzoek terzijde hadden gesteld, was het antwoord steeds: dat daarmee toch niets te bereiken was. Alweer, een typische ontkenning van iets op grond van associatie.

U zult mij waarschijnlijk niet kwalijk nemen, als ik nu ga spreken over uw leven:

Ook in uw leven komen bepaalde vormen van blindheid voor. Wij kennen mensen, die - als zij het woord "U.S.A." horen - alleen denken aan onderdrukte negers, misbruikte werkslaven, de Ku-Klux-Klan en dergelijke dingen. Het feit, dat er ook een ander Amerika bestaat, gaat eenvoudig aan hen voorbij.

Wij kennen mensen, die zodra er wordt gesproken over communisme of een communistische staat elke positieve waarde automatisch ontkennen. Het lijkt alsof dit opzettelijk gebeurt. Dit is niet het geval. Hier zijn bepaalde angsten dermate sterk in het individu verankerd, bepaalde denkwijzen zo belangrijk voor de instandhouding van de "ik"-waardering, dat elk feit dat daarmee niet strookt, eenvoudig terzijde wordt gelegd en als onmogelijk en als niet-bestaand wordt beschouwd.

Hoe gaat het met u in uw leven? Zijn er bij u bepaalde dingen, die u misschien onmogelijk acht of waarvoor u geen open oog heeft? Het zal u moeilijk zijn dit te constateren. Maar als anderen een andere mening hebben, dan moet u zich eens afvragen waarom u onmiddellijk reageert met "dit is niet mogelijk, dit kan niet bestaan: laat je niet bedriegen." U moet daarvoor een reden hebben. Die reden is zelden een volkomen logische. Dan moeten er in u eveneens bepaalde angsten bestaan.

Nu geldt de regel - en dat hebben de experimenten met die kinderen bewezen - dat indien de angst eenmaal erkend is de blindheid of doofheid, die daarvan het gevolg is geweest, kan worden weggenomen. Men zal dan toch wel moeten leren. Er volgt nu een leerperiode, maar in die tijd kan men betrekkelijk snel het normale peil weer bereiken. Men heeft dan weer normaal toegang tot alle feiten van zijn wereld.

Iemand, die in zich een angst ontdekt, waardoor hij tot verwerping komt, doet er goed aan zich af te vragen, of deze angst redelijk is en of deze angst op dit ogenblik nog aanvaardbaar en zinvol is. In 9 van de 10 gevallen zult u ontkennend kunnen antwoorden. In dat geval zal uw blindheid voor verschijnselen in de wereld, uw doofheid voor bepaalde argumenten eveneens kunnen verdwijnen.

Bij kinderen die leren blijken ook andere vormen van blindheid te bestaan. Er zijn kinderen, die niet kunnen leren rekenen of die voor bepaalde vormen van rekenen blind zijn. Nu komen deze - dat wil ik graag toegeven - in Nederland niet zo gauw voor. Een Nederlander rekent graag. Er zijn mensen, die normaal kunnen rekenen. Zij kunnen met tiendelige breuken rekenen. Zodra ze echter met gewone breuken moeten werken, gaat het niet. Komt dat omdat ze de procedure niet kennen? In 9 van de 10 gevallen kennen zij die wel. Maar er is iets wat hen ertoe brengt dit af te wijzen. Die afwijzing hebben wij bij kinderen kunnen constateren en onderzoeken. Wat blijkt nu?

In vele gevallen is bij het kind het tonen van een originaliteit, het op zijn eigen manier kunnen oplossen van een probleem zeer belangrijk. Het is een bewijs van eigenwaarde. De lering die wordt gegeven wordt heel vaak beschouwd als een aantasting van deze eigenwaarde. Wij zien dat dit bij het rekenen met breuken, soms reeds kan optreden. Maar heel sterk treedt het op de voorgrond, als de kinderen algebra moeten leren. Er zijn vele methoden om de sommen, die met eenvoudige algebra moeten worden uitgerekend op een andere wijze en eveneens juist te berekenen. Deze kinderen grijpen automatisch naar die andere methode en weigeren te begrijpen, dat de substitutiesystemen, waarop de algebra is gebaseerd, waardevol en belangrijk kunnen worden. Door te zeggen: Ik heb mijn eigen manier en ik kan een goed antwoord verkrijgen, zeggen zij in feite. Ik ben net zo goed of beter dan u, die mij algebra leert.

In vele gevallen blijkt de mens geneigd te zijn om bepaalde waarheden over het hoofd te zien, bepaalde erkenningen af te wijzen, daar hij door het stellen van een andere waarheid of een andere erkenning, die hem een bevestiging van het "ik" toeschijnt, de wereld toeroept: Ik heb waarde. Ik ben evenveel waard als u.

Wij kennen dat ook bij godsdienstonderwijs, ofschoon - naar ik heb gehoord - dat in Nederland niet meer algemeen en overall schijnt voor te komen. Bij godsdienstonderwijs kennen wij kinderen, die alleen geïnteresseerd luisteren en het verder wel geloven. Dat zijn de goede gelovigen van later.

Wij kennen ook kinderen die vragen naar het hoe en waarom. Zij zijn de twijfelaars en vaak de latere geloofsvernieuwers.

Er zijn echter ook kinderen, die elk deel van de godsdienstles proberen te doorbreken met een tegenargument, een soort sarcasme. Zij zijn het die later de bestrijders zullen worden van de godsdienst, waarin zij zijn opgevoed.

Vraag je naar de reden van dit optreden, dan blijkt weer dat juist het kind dat probeert elk argument op welke wijze dan ook te ontwrichten en elke geloofslering aan te testen, het geloof haat, omdat het door dit geloof zichzelf geketend voelt. Het heeft niets te maken met de relatie tot God. Het heeft alleen te maken met een discipline, die is opgelegd. Het kind, dat op deze wijze reageert, zal dan ook later vaak de godsdienst bestrijden, omdat het daardoor meent zichzelf te kunnen handhaven. Zelfhandhaving is m.i. een van de machtigste drijfveren in het menselijk bestaan. En de psychische zelfhandhaving is daarbij - voor zover ik heb kunnen constateren - een van de eerste oorzaken voor elke vorm van blindheid en doofheid voor verschijnselen in de omgeving.

Het lijkt eenvoudig te zeggen: Er komt onder de kinderen tegenwoordig steeds meer leesblindheid of woordblindheid voor. Indien men zich realiseert wat men in feite daarmee constateert, zou men misschien gruwen. Het betekent, dat deze kinderen in deze wereld een absoluut verzet kennen door angsten, die hen dwingen de kennis van volwassenen althans grotendeels te verwerpen. Het betekent dat deze kinderen innerlijk zodanig zijn gestoord en aangetast door waarden van buitenaf, dat zij om hieraan te ontkomen elke mogelijkheid om een associatie met het gevreesde in zich te ontdekken zullen verwerpen.

Het is misschien goed er in dit verband op te wijzen, dat woorden leesblindheid vaak sterker voorkomen in omgevingen waar zeer veel lawaai is. U kunt dat informeren in b.v. Badhoevedorp. Het is verder opvallend, dat deze woord- en leesblindheid dikwijls voorkomen in sociale milieus, waarin het kind weinig eigen ontplooiingsmogelijkheden vindt: b.v. in bepaalde buurten, waarin voor het kind weinig speelgelegenheid en praktisch geen contact met de natuur mogelijk is. Ook hier is kennelijk de woordblindheid een verzet.

Als verschijnselen als lees- en woordblindheid, blindheid voor bepaalde rekenkundige mogelijkheden, de afwijzing van de algebraïsche werkwijze, het terzijde stellen van argumentatie van leraren, het afwijzen van godsdienstonderricht in toenemende mate voorkomen, dan betekent dit dat de kinderen die nu opgroeien ergens bang zijn voor de wereld. Dat zij door angsten worden gedreven. Het betekent, dat zij innerlijk grote problemen te verwerken hebben. Het betekent dat het oplossen van de leesblindheid op zichzelf niet

voldoende is, maar dat men de oorzaken daarvan zou moeten zoeken en die zou moeten verbeteren.

Een mens leeft in een wereld, waarin hij - ook geestelijk gezien - bewust moet worden en ook moet leren. Maar als die wereld er een is van angsten, dan zal zijn houding - ook geestelijk - tegenover de wereld worden aangetast. Dan zal zijn werkelijkheidszin niet alleen op aarde maar ook geestelijk worden bereikt. Dan is de kans, dat hij ook in een zuiver geestelijke ontwikkeling in moeilijkheden komt aanmerkelijk groter.

Mag ik dit betoog besluiten met op te merken, dat het voor de mens op aarde zowel uit materieel menselijk, sociaal menselijk als geestelijk oogpunt zeer belangrijk is om aan de vele jongeren, die onder de genoemde afwijkingen en de daarmee vergelijkbare verschijnselen lijden een wereld te bieden, die wat beter past bij een kind dat opgroeit. Alleen zo kan men de geestelijke ontwikkeling van de mensheid verder voeren naar een hoger peil. Alleen, zo kan men er zorg voor dragen, dat de gemeenschap van vandaag niet de chaos vanmorgen wordt.

BEGRIP

Het begrijpen. Hoe kun je iets begrijpen? Het is een soort tasten.

Het woord zegt het al: grijpen, het uitreiken naar de ander. Het proberen om die ander te definiëren.

Begrip is in wezen het vanuit jezelf aanvaarden van de werkelijkheid van de ander of het andere, en zo komen tot een beeld van de werkelijkheid, die in en voor de ander of het andere bestaat. In vele gevallen is begrip niets anders dan wijsheid: n.l. het doorzien van de waarden, het terzijde stellen van de uiterlijkheden om daardoor te komen tot de essentie.

Wie tot een begrip van de wereld wil komen, zal de vele en over het algemeen rijkelijk aanwezige details moeten verwaarlozen.

Als je wilt spreken over de Nederlander, dan kun je dat moeilijk doen, want de Nederlander is een fictieve figuur. Maar als je van de Nederlander uitgaat en hem vergelijkt met anderen en tracht te komen tot de essentie, die alle mensen gemeen hebben, dan kun je wel tot een definitie van de mens komen.

Wij moeten de ander begrijpen. Het is een mooie stelling. Dat is niet altijd mogelijk. Wij kunnen slechts datgene begrijpen in en van de ander door wat er in ons aanwezig is. En wij kunnen slechts datgene begrijpen en aanvaarden van de ander, wat wij in onszelf bezitten en in onszelf niet vrezen, zodat we het ook kunnen accepteren.

Begrip is een proces waarbij het "ik" en de mogelijkheden van het "ik" van groot belang zijn. Want het "ik" zelf aanvaardt een waarde, die buiten het "ik" bestaat. Alleen zo komt begrip tot stand. Maar als die aanvaarding dan een feit is geworden, dan dienen wij ons ook te realiseren, dat die aanvaarding nimmer het totaal van de ander of het andere kan bevatten, maar alleen dat gedeelte ervan dat wij door onze inhoud en ons begrip kunnen aanvaarden:

Men heeft eens gezegd: Wijsheid is het zich kunnen verplaatsen in het andere en zo het bereiken van een objectiviteit gepaard gaande met een begrip voor het wezen van de ander. Ik geloof, dat in deze uitspraak duidelijk wordt gemaakt wat begrip moet betekenen: aanvaarding. Maar aanvaarding op grond van datgene wat in jezelf leeft. Het bereiken van een objectiviteit door de maatstaven, die je voor jezelf hanteert niet voor de ander te hanteren.

Begrip is het zien door de bekleding heen. Zelfs iemand, die een bepaalde wetenschappelijke theorie wil begrijpen, zal eerst door de vele details en uiterlijkheden heen de essentiële zin moeten beseffen en dan pas kan hij het geheel begrijpen.

Wij kunnen een mens pas begrijpen, indien wij hem eerst als mens aanvaarden en zijn wezen en werken als mens objectief durven beschouwen en met onszelf vergelijken. Door deze beschouwing wordt het dan ook mogelijk al datgene, wat met het zijn van die andere mens samenhangt, beter te begrijpen. Hij, die probeert verschijnselen te begrijpen, beseft en begrijpt niets. Hij echter, die probeert de kern te begrijpen en daardoor komt tot de verklaring van de verschijnselen, begrijpt veel, zo niet alles.

ZEVENDE LES - MAYA

“De mens leeft in een wereld van begoocheling” Dit is een uitspraak, die vaak is gedaan, die over het algemeen door niemand geheel wordt begrepen, maar die aan de andere kant wel kentekenend is voor een groot gedeelte zowel van de bewustwordingsprocessen van de mens als ook voor zijn eigen reactie op de werkelijkheid.

In de eerste plaats: De mens reageert op grond van zijn eigen kennis en zijn zintuigen. Al datgene, wat buiten het bereik van deze beide valt, brengt geen rationele reactie teweeg en wordt doorgaans omgevormd tot iets wat binnen de bekende wereld van deze mens kan gebeuren. Nu hebben we al een heel belangrijk punt. Want een mens kan geestelijk zeer gevoelig zijn, maar als hij die geestelijke gevoeligheid niet kan vertalen in de termen van eigen ervaring, in de termen van hetgeen hij heeft geleerd, van hetgeen hij ziet, dan zal hij automatisch proberen óf het gehele bestaan van de erkende invloed te ontkennen, dan wel daaraan een betekenis geven die helemaal past in zijn leven, bij zijn wezen.

In de tweede plaats: Er zijn in elke mens drijfveren, die uit de werkelijke persoonlijkheid voortkomen. Deze drijfveren bepalen voor een gedeelte zijn reacties en zijn lot buiten zijn rationele beslissingen om en zelfs vaak tegen zijn gevoelsmatige reactie in. Dat betekent dus dat de mens moet accepteren dat hij handelt op een wijze, die hij voor zichzelf niet kan aanvaarden en niet kan verklaren. Dit is voor hem eenvoudig niet te doen. Hij zal dus voor zichzelf een wereld construeren, waarin dit alles wel mogelijk is. Ook alweer een heel duidelijk geval van zelfmisleiding.

Als ik dingen doe waarvan ik weet dat ik ze niet had moeten doen, waarvan ik ook voel dat het verkeerd is geweest ze te doen en desalniettemin kan ik mij er niet toe brengen mij daarvan te onthouden, dan moet daarvoor een reden zijn. Die reden zoek ik dan - ook, als ze buiten alle werkelijkheid om gaat - voor mijzelf te vinden. Die reden behoeft niet juist te zijn. Het enige dat ik van die reden vraag is dat ze voor mij aanvaardbaar is.

Dan kennen wij verder in deze maya-geschiedenis, deze wonderlijke vervalsing van alle feiten, bij de mens bovendien nog het “ik”-beeld dat een grote rol speelt. Ik meen, dat u in de voorgaande lessen al een beetje kennis heeft gemaakt met de voorstellingen, die een mens zich maakt, omtrent zichzelf zijn betekenis en zijn mogelijkheden. Ik behoef daarop dus niet verder in te gaan. Wat geschiedt er nu?

Op het ogenblik, dat mijn mogelijkheden heel erg in strijd zijn met het beeld dat ik mij van mijzelf vorm, tracht ik een toestand te scheppen - al dan niet in de werkelijkheid - waardoor ik aan mijn voorstelling van het “ik” kan beantwoorden. De mens zoekt niet zozeer naar de werkelijkheid van zijn wezen, zijn inhoud, hij zoekt eerder naar iets wat voor hem aanvaardbaar is en probeert dan de wereld en voor zover mogelijk ook zichzelf daaraan aan te passen. Is die aanpassing aan de werkelijkheid niet mogelijk, dan scheidt hij een secundaire werkelijkheid. Hierin kan hij zijn eigen geprojecteerde persoonlijkheid blijven aanvaarden en vereren terwijl zijn handelingen gelijktijdig worden verklaard door de onwezenlijkheid van al het andere. Ik mag hiervan een voorbeeld geven:

Een mens is erg lelijk. Hij houdt heel veel van alles wat mooi is. Maar het is duidelijk, dat schoonheid zodra ze levend is de lelijkheid van die mens als een nadeel ziet. Hij krijgt nu het gevoel: ik word door iedereen afgestoten, ik ben zo enorm lelijk. Dan kan hij zover komen, dat hij zegt: De wereld is niet werkelijk, Ik droom die wereld. Ik ben het werkelijke, al dat andere telt niet en daarom kan ik elke handeling plegen, die schoonheid voor mij toegankelijk maakt op welk terrein en op welke wijze dan ook. Dergelijke mensen bestaan. Het zijn vaak misdadigers in de ogen van anderen. Soms vindt men hen in krankzinnigengestichten en soms kan men ze ook rangschikken onder beroemde verzamelaars. Men vindt hen overal.

Met deze paar voorbeelden heb ik geprobeerd duidelijk te maken, dat er wel degelijk sprake is van begoocheling en wat meer is, dat deze begoocheling voor de mens zelf eigenlijk een soort levensnoodzaak pleegt te zijn, omdat hij zonder dit zichzelf niet kan aanvaarden.

Maar die mens leeft niet in een wereld, waarin hij alleen staat. Er zijn mensen, er zijn vaste condities, er zijn wetten waarmee hij wordt geconfronteerd en als dat nog niet genoeg is, dan zijn er altijd nog geestelijke krachten die ingrijpen. Daar zijn ook de vaak toch wel sterk bestemmende, om niet te zeggen dwingende invloeden, die uitgaan van de kosmos rond hem (denk aan astrologische situaties).waardoor een persoon sterk wordt beïnvloed. Al die dingen tezamen maken het voor een mens heel erg moeilijk te leven zoals hij zou moeten leven. Hij verbindt zichzelf voortdurend - al is het maar in eigen denken - met waarden die hij op deze wereld mooi vindt en hij vergeet daarbij dat die binding een zuiver imaginaire is, dat er op aarde geen feitelijke gebondenheid kan bestaan dan alleen de gebondenheid, die de mens voor zichzelf erkent en dus aanvaardt en bevestigt. Dit is één van de grote problemen van uw moderne wereld.

Als u te maken heeft met losgeslagen jongeren, dan zijn dat mensen die zeggen: Deze wereld is niet echt, ik ben alleen echt.

Je vraagt je soms af: Waarom groepen jeugdigen (men zegt dan delinquenten) erop losgaan om iemand eenvoudig sadistisch af te rammelen of om schade aan te richten, wat zij daaraan vinden. Ik geloof, dat men dan over het hoofd ziet dat voor deze jongelieden de ander eigenlijk niet werkelijk is. Werkelijk is alleen datgene wat aan henzelf, in henzelf gebeurt, al het andere doet niet ter zake.

Er zijn mensen, die in een wereld leven waarin zij op grond van politiek of andere theorieën iedereen een enorme hoop ellende bezorgen. Dat is absoluut overbodig. En dan vraag je je af: Hoe kan zo iemand die verantwoordelijkheid op zich nemen? Bijvoorbeeld: Hoe kunnen degenen, die aansprakelijk zijn voor het Vietnam-conflict, de verantwoordelijkheid aanvaarden voor het lijden van een volk dat daar praktisch onder de hand wordt uitgeroeid? Indien die mensen zouden begrijpen en zouden weten hoe werkelijk het is wat zij doen, dan zouden zij het niet kunnen. Die mensen zijn geen demonen. Maar het zijn mensen, die hebben gezegd: Dat is niet echt. Dat is alleen echt voor zover het voor mij betekenis heeft. De rest van de wereld bestaat alleen voor zover zij voor mij bestaat en verder niet.

Geestelijk gezien is dat een tamelijk nadelige invloed, dat zult u begrijpen. Er zijn dan ook grote Meesters geweest, die de mens hebben geleerd zich te onthechten. Men zegt dat dat alleen maar in het boeddhisme voorkomt. Dit is niet helemaal waar. Jezus heeft hetzelfde gezegd: Indien gij mij wilt volgen, moet ge alles achterlaten. En dan noemt hij een aantal zaken, waardoor de goede christenen, als wij zich de betekenis ervan gaan realiseren, onmiddellijk op hun achterste pootjes gaan staan. Want je vrouw en je kind en je ouders achterlaten, zomaar alsof er niets aan de hand is en dan weggaan, dat kan niet in de menselijke maatschappij. Dat kan niet omdat die maatschappij een band heeft geschapen voor de mens en die band als de enig juiste heeft gesteld, omdat ze in vele gevallen niets anders is dan een formalisering van bepaalde instinctieve reacties. En als er dan wordt gezegd: Daar moet je geestelijk boven staan, zegt men: Dat gaat niet, want dan zouden wij onszelf niet meer zijn. Wij zouden dan verkeerd doen en dat kunnen wij niet aanvaarden.

Mohammed heeft het ook op zijn wijze gezegd. Hij heeft regels gegeven voor alle dingen. Maar hij heeft ook gezegd, dat "Hij die niet bezit en hij, die niet wenst maar die slechts de waarheid en de wet van Allah voortdurend voor ogen heeft, degene is die de werkelijke rechtvaardige is, die zal het paradijs binnengaan." Dat komt ook op hetzelfde neer. Onthechting dus.

Maar hoe kan een mens zich onthechten? Dat is de grote moeilijkheid. Er zijn mensen, die alles willen prijsgeven behalve dat ene: het gevoel dat zij iets bijzonders zijn omdat zij iets hebben prijsgegeven. Dezen begrijpen niet dat de voorstelling evenzeer een gehechtheid en een bezit betekent als b.v. de gehechtheid aan kapitaal of aan een medemens. Neen, de mens heeft heel wat moeilijkheden wat dat betreft. Ik geloof, dat een groot deel van de problemen in het menselijk leven direct of indirect daartoe herleid kunnen worden. Want geestelijk weten wij dat wij vrij moeten zijn. Innerlijk weten wij dat alles, wat er in deze wereld gebeurt, in feite

van geen belang mag zijn zolang de waarheid, die wij zelf zijn en die wij in de kosmos betekenen maar wordt geopenbaard. Wij moeten onszelf waarmaken, de rest komt er niet op aan.

Gelijktijdig leef je in een stoffelijk milieu waar allerlei remmen zitten. Remmen van maatschappelijke instellingen, morele overwegingen, religie, bezitsverhoudingen, economische mogelijkheden en wat dies meer zij. Het is begrijpelijk, dat deze strijdigheid er is. Het is ook begrijpelijk, dat vele mensen het er moeilijk mee hebben. Het is ook begrijpelijk, dat heel veel mensen juist daardoor zich een wereld scheppen, die niets meer te maken heeft met de werkelijkheid: een zuiver imaginair wereldje waarin belangrijkheden worden gesteld die niet feitelijk bestaan.

Ik zou nu graag met u nagaan wat dit geestelijk kan betekenen.

Een mens, die het merendeel van zijn leven heeft, gebaseerd op rationalisaties (in feite maya) zal geestelijk een aantal ervaringen opdoen, die niet stroken met zijn werkelijke geestelijke behoeften. Het resultaat na de overgang is: geestelijke onevenwichtigheid. Diezelfde mens zal innerlijk nimmer volledig vrede kunnen vinden, want de rationalisatie kan uiterlijk geheel worden aanvaard, maar er blijft toch altijd iets in die mens dat hem duidelijk maakt, dat het niet echt is. Zij zal dus ook in zijn leven onevenwichtig zijn.

Een mens, die zich tenslotte zover heeft weten los te maken van beperkingen dat hij zegt: "ik maak mijzelf waar", heeft ook nog wel een illusie: namelijk dat het alleen maar belangrijk is jezelf waar te maken zonder rekening te houden met iets ander?. Maar als mens ben je niet alleen maar een eenling: je bent ook deel van de mensheid. Die mensheid kan als een totaal organisme worden beschouwd. Je kunt binnen dit organisme mensheid niet jezelf zijn op een manier, die afwijkt van de behoefte van het geheel.

Dit is precies hetzelfde, als een cel zou kunnen zeggen: Ik wil mijzelf zijn, ik ga woekeren. Maar dan wordt het een kankercel, die een gevaar is voor de rest en die in feite zichzelf de verfijning, die voor het functioneren van een cel noodzakelijk is, ontnemt.

Een kankercel kan dus niet meer werkelijk functioneren. Zij kan alleen maar zichzelf delen en groeien en daarmee is het merendeel van haar mogelijkheden uitgeput. Zij kan wel energie opslokken en zij kan de beweging van andere cellen (de groeiprocessen, de functies ervan) verstoren, maar zij kan zelf niets meer doen.

Een mens kan in een situatie komen, waardoor hij zegt: Ik wil mijzelf zijn, en dan moet de gehele wereld zich daar maar bij neerleggen. Maar dat is natuurlijk niet redelijk.

"Ik kan alleen mijzelf zijn zolang ik dat kan zijn binnen het kader van het geheel waartoe ik behoor." Het is duidelijk: maya bestaat. Maar de begoocheling is niet teniet gedaan, als wij eenvoudig maar bepaalde begrippen ontkennen.

Laat mij u nog een paar voorbeelden geven:

De familie. Het bloed kruipt waar het niet gaan kan. En toch zie je zelden zo'n afgrondelijke haat en zulke dramatisch komische liefde-haatverhoudingen, als juist in de familiekring. Is de familie nu werkelijk heilig? Om eerlijk te zijn zou je dat moeten ontkennen. De ouders brengen kinderen voort, zeker. Maar dat is toch hun wil, dat komt toch uit hun handelen voort. Zij kunnen niet zeggen, dat die kinderen verplichtingen aan hen hebben, omdat zij hun de gelegenheid hebben gegeven te leven. Dan kunnen zij ook geen rechten doen gelden op dat leven van die kinderen. De kinderen leven. De ouders hebben hen voortgebracht. Zij zijn wel aansprakelijk voor hetgeen zij hebben tot stand gebracht, maar de kinderen hebben hun ouders niet voortgebracht. Zeker, zij hebben hen - incarnerende gekozen -, maar de beslissing - zeker in materieel opzicht - is die van de ouders.

Nu kunnen wij zeggen, dat de familie heilig is. Er zijn heel wat redenen om dat te zeggen. Redenen van sociale, maatschappelijke aard. Instinct, dat door de eeuwen heen langzamerhand is ontstaan, een soort erfelijk overgebrachte adat, een gewoonterecht, een gewoontedwang. Iemand die zegt: De familie is niet-reëel voor mij, moet zich toch even bezinnen, want hij kan zich niet losmaken van de beperkingen die er bestaan. Alleen, hij moet

begrijpen: de familie heeft geen recht op mij en ik heb geen recht op de familie. Op basis van wederkerigheid zullen wij elkaar misschien beter kennen en begrijpen dan andere mensen mij kunnen kennen en begrijpen en ik anderen kan begrijpen en kennen. Maar alleen op grond van deze persoonlijke verhouding heeft de familie betekenis, niet op grond van het een af ander goddelijk decreet.

De natie. "Nederland is mijn vaderland," zo roept men uit. Of misschien een meer feministische benadering "Nederland is mijn moederland."

Nederland is een bevolkingsconglomeraat. Nu kunt u wel trots zeggen: "Ik ben een Hagenaar," maar wat heeft u met de andere Hagenaars gemeen? Misschien het feit, dat u eens door de Poten loopt of er een paar ziet, of dat u gaat "teaën" waar een ander een "bakje koffie" neemt. Maar daar houdt het toch eigenlijk op. Wat maakt de Hagenaars tot iets anders, dan bijvoorbeeld de Rotterdammers of de Amsterdammers? Het sfeertje in de stad? Een paar sociale gebruiken, die op zichzelf helemaal niet beslissend zijn? Indien de mens zich aanpast bij een nieuw milieu, dan kan de Hagenaar van vandaag morgen Amsterdammer en overmorgen Rotterdammer zijn of iemand uit Breda of ergens anders vandaan. Alleen aanpassing, dat is het enige.

Als wij het hebben over een natie (b.v. Nederland als natie), dan hebben wij het niet over een samenhangend geheel. Zeker, wij hebben het over een groep mensen, die een taal gemeen hebben en dat is ook maar heel betrekkelijk. Maar zijn ze daardoor anders dan de Duitsers, Belgen, Denen, Noren, Fransen of Engelsen? Eigenlijk niet. De natie is reëel zodra wij haar als een leefgemeenschap beschouwen. Op het ogenblik echter, dat wij haar beschouwen als een concrete waarde, die buiten de mensen om bestaat, iets waaraan de mensen verplichtingen hebben, bestaat ze niet.

"Het vaderland doet een beroep op u," een term die men vaak hoort en die in vele landen nu weer wordt uitgesproken. Wat is de zin ervan? Als. men zegt: een gemeenschap heeft u nodig, dan heeft dat zin. Maar het vaderland! Wat is het vaderland anders dan een illusie, een deel van een begoocheling, een deel van meerwaardigheidsgevoelens misschien, die worden aangemoedigd, denkbeelden van anders-zijn die helemaal niet werkelijk betekenen dat je anders bent: dat is illusie.

En als men spreekt over volkeren. Wat is een volk? Een volk is een verzameling mensen, die gewoonlijk wel een taal gemeen hebben. Maar men spreekt b.v. ook over het Belgische volk. Het Belgische volk echter heeft twee officieel erkende talen plus ongeveer een 90 dialecten, zo sterk van elkaar verschillend, dat de een de ander niet kan verstaan. Is dat nu een volk? Misschien niet. Misschien is een volk wel eenvoudig een stamgemeenschap.

In een stam bestaat er een sociale rangorde, die voor de mens noodzakelijk is onder bepaalde condities. Het bepaalt zijn economische mogelijkheden, het bepaalt ook een gemeenschap van geestelijke inzichten, van geloofswaarden, ook van bijgelovigheden. Men begrijpt elkaar en daardoor kan die stam inderdaad belangrijk zijn. Maar zodra ik de stam ga zien als iets waarvan ik afhankelijk ben, dan maak ik een fout. Ik ben slechts dán van de stam afhankelijk, indien ik mij a priori aan de normen die de stam mij stelt, onderwerp. Zodra ik mij daarboven stel, blijkt dat ik bij alle andere stammen eveneens betekenis kan hebben.

Men heeft in de late middeleeuwen vooral het idee gehad van de "Wanderschaft" (het rondtrekken van handwerkslieden, leerlingen en studenten). Die waren dus niet deel van een vaste gemeenschap. Er was op de achtergrond misschien een stamverbondenheid, maar die viel weg tegen de mogelijkheid om te leren, te ervaren. Het blijkt steeds weer dat het juist de "Wanderjahre" zijn (de jaren dat deze mensen losstaan van de gemeenschap waarin ze thuishoren), die hen maakt tot wat zij zijn, die hun nieuwe inhoud geeft, nieuwe mogelijkheden, nieuwe inzichten, die hen nieuwe technieken leert maar ook leert vrijer te denken.

Ik meen, dat u daar al een bewijs heeft dat een groot gedeelte van de groepsvorming, zoals die in de wereld bestaat, maya is. Je kunt er niet buiten zolang je er deel van bent. Maar het deel-zijn ervan is niet bestemd door krachten buiten je, maar wordt bestemd door je eigen houding.

Je kunt nooit zeggen: Ik ben helaas een Nederlander en daarom woon ik in dit rotland. Je kunt hoogstens zeggen: Ik ben te lamblig om ergens anders een weg en een mogelijkheid te zoeken en daarom blijf ik hier zitten, mopperend tegen het land, terwijl ik eigenlijk kanker tegen mijzelf. Deze termen heb ik gekozen, omdat ze bij de Nederlandse mentaliteit zo buitengewoon goed passen.

U zult zeggen: Wat heeft het er allemaal mee te maken? Luister eens. Laten we het maar in de astrologie pakken. Er zijn constellaties denkbaar waardoor iemand, die op een bepaald ogenblik is geboren, eigenlijk zou moeten gaan reizen. Dan is alles zo gunstig voor het naar elders trekken, dat het thuisblijven op zichzelf een schade betekent. Toch blijven de meeste mensen thuis. Zij voelen wel de drang, de onrust om verder te gaan, maar zij komen er niet toe die om te zetten in iets meer concreets. Het gevolg is een onvrede. Deze onvrede brengt een emotionaliteit teweeg en over het algemeen voorstellingen, die voor de geest belangrijk zijn, maar die in tegenstelling zijn tot alles wat men zelf is en wat men zelf zal moeten blijven: Hier heeft u een voorbeeld ervan.

Er zijn ogenblikken, dat je kunt zeggen: Deze dag moet ik heel erg voorzichtig zijn. Er is zoveel dreiging van rampen en ongelukken, dat ik voor mijzelf - gezien mijn sterrenbeeld - beter zou doen eigenlijk heel kalm aan te doen en als het even kan thuis te blijven zitten. Maar dat doe je niet. Nu kun je je niet werkelijk aan de gemeenschap onttrekken op grond van een dergelijke indicatie van mogelijkheden, maar je kunt rekening ermee houden. Het blijkt, dat sommige mensen zich juist onder die condities laten opjagen. Als zij in een auto zitten en misschien met 70 km snelheid zonder moeilijkheden zouden weggkomen, voelen zij zich genoopt, juist omdat het gevaarlijk is, omdat zij iets willen ontlopen waarvan ze niet weten wat het is, 130 km te rijden. Als zij dan in het ziekenhuis bijkomen, spreken ze over het wangedrag van de andere weggebruiker. Maar zij hebben het niet over het feit, dat hun eigen innerlijke verdeeldheid voor een groot gedeelte aansprakelijk is geweest voor hun traag reactievermogen.

Maar als wij trouw blijven aan onszelf, als wij die innerlijke stem gehoorzamen en haar desnoods ondanks alle rationalisaties in ons laten mee dirigeren wat wij doen, zodat wij zo min mogelijk onrust, verdeeldheid en gespletenheid in ons tot stand brengen, dan zullen wij juister reageren. Wij zullen dus beter leven. En wij zullen niet alleen beter en prettiger leven, wij zullen ook reëler beleven. De behoefte tot wegpraten van bepaalde dingen is er niet. Een mens, die met zichzelf in redelijke eenheid, in redelijke vrede leeft, kan van de wereld heel veel verdragen. Hij kan heel veel dingen zien zoals zij zijn. De mens, die niet tevreden is met zichzelf, verhult juist de gehele wereld voor zich. Hij vertekent alle verhoudingen.

Je hebt mensen, die zeggen: Mijn huwelijksleven is niet in orde. Want, wordt er dan gezegd, mijn partner doet dit en dat of doet zus of zo. Ik geloof, dat die mensen een fout maken. Je moet je eerst afvragen: Waarom ben ik zo? Waarom ben ik zo onrustig? Wat is het wat in mij een weerzin wekt? Wat is mijn werkelijk gevoel t.a.v. dit alles? Als je je dan realiseert wat het is, kun je er ook iets aan doen, dan heb je de toestand aanvaard zoals je haar ziet. Doe je dit, dan kun je meestal ook de partner en diens gedragingen aanvaarden zoals ze zijn, dan is er een mogelijkheid om bewust te reageren en krijgen wij dus niet die drama's van mensen die elkaar de kop proberen in te slaan en die met driftuitbarstingen hun gevoelens van onvolmaaktheid voor zichzelf proberen te bemantelen.

Een kind kan vragen en vragen en vragen. Dan worden de mensen zo ontzettend snel boos. En als ze niet boos worden, dan zijn zij bijna gelaten. Het antwoord is altijd hetzelfde: "Houd je mond, Jantje," Of: "Als je groter bent, zal ik je daar misschien iets over zeggen. Nu moet je niet meer vragen, Jantje, ik moet ook denken." Wat voor Jantje natuurlijk erg onplezierig is, want dat is niet rechtvaardig, maar wat voor de persoon in kwestie ook kentekenend is. De persoon in kwestie zou heus graag antwoorden, indien hij de juiste antwoorden maar wist. Maar hij weet niet hoe hij het moet zeggen. De dingen, die hij denkt te weten, durft hij niet zeggen en wat het kind wil weten, kan hij zonder dat niet uitleggen, dus houdt hij zijn mond. Zo zijn er opvoeders, die op een gegeven ogenblik een haat hebben, bemanteld natuurlijk door uiterlijke liefde, tegen hun eigen kinderen, alleen maar omdat die teveel zien en teveel vragen. Dat is toch geen gezonde verhouding.

Nu blijft ons nog in dit onderwerp over de waan. Een zeer belangrijk punt.

Als je voor jezelf een waanwereld opbouwt, een soort tweede werkelijkheid, die je op de realiteit probeert te enten, dan zal die tweede werkelijkheid je domineren. Er komt een ogenblik, dat de wereld die je voor jezelf hebt geschapen je beheerst. En dan kun je weten dat ze niet klopt, dan kun je weten dat je een dwaas bent, dan kun je weten dat de dingen die je doet in tegenstelling zijn tot alles wat je gelooft, maar je blijft ze doen, want je kunt niet anders. Dat is niet alleen maatschappelijk zo, dat is mentaal ook zo en daaraan kan de overgang niets af of toe doen.

Als een prediker niet gelooft wat hij predikt, maar blijft prediken omdat dit nu eenmaal zijn enige mogelijkheid is om de kost te verdienen, dan zal er voor die persoon ergens een probleem ontstaan. Hij zal dan voor zichzelf moeten goed praten dat hij zoveel wijzer is dan al die anderen, dat hij hen dus mag bedriegen, ja, dat het eigenlijk geen bedrog meer is, maar dat het de mensen beschermt tegen zichzelf. Dat betekent echter, dat hij met die houding na de overgang elk contact met de geest zal kleuren en vertekenen. Als er dan iemand komt, die zegt: "Zo ben je," dan zegt hij: "Nee, ik begrijp dat, broeder, maar staat er niet geschreven..." en dan denkt hij dat hij met een bijbelspreuk de onaangename werkelijkheid kan wegwissen. Dat betekent voor hem isolement. Dat betekent een periode van pijn. Ik meen, dat je daarmee moet uitkijken.

Wij doen heel veel dingen, waarin wij niet altijd helemaal geloven. Mensen en ook geesten. Soms hebben wij het gevoel dat wij dicht bij een andere, een hogere werkelijkheid zitten zonder deze te kunnen waarmaken en dan alles wat er rond ons gebeurt met een zeker scepticisme bezien. Maar als wij weten, dat wij onwaar zijn, dan scheppen wij voor onszelf het probleem, dat ons na de dood zal isoleren, dat ons in het leven de smaak en de geur van alle dingen dreigt te ontnemen.

Een waanwereld kun je opbouwen zo sterk, dat ze je beheerst. Een mens, die voor zich een wereld heeft opgebouwd met engelen en duivelen, die voortdurend met hem gaan, zal in het hiernamaals - al wéét hij dat het niet zo is - zich niet kunnen onttrekken aan de kwelling van duivelen die hem aan zijn onvolmaaktheden herinneren. En hij zal zich voortdurend afgeschermd zien door engelen die het hem onmogelijk maken zijn werkelijke behoefte aan contact met de geest waar te maken. Dit zijn feiten.

De mens is een complex geheel. De illusie heeft hij vaak nodig. Er zijn heel veel processen, die wij zelfs in het kader van de psychologie kunnen ontleden en op grond waarvan wij kunnen stellen:

Vele mensen kunnen niet leven zonder dat zij een gedeeltelijke onwaarheid stellen. De consequentie is dan ook dat mensen, die niet proberen daaraan te ontkomen, in de geest gevangen zullen zitten in hetzelfde kader en dat de illusies, die zij eens hebben gebruikt om zichzelf prettiger en beter en hoger te kunnen vinden dan anderen, nu plotseling de grenzen worden, de glazen muren van een aquarium, die hen afzonderen van de vrijheid waarin zij zo graag zouden rondwandelen.

Wij hebben een ego dat in de totale werkelijkheid past, dat deel daarvan is. Dit ego zal zich op vele manieren manifesteren. Eén ding is zeker: dit ego kan nimmer leven in iets dat kosmisch niet werkelijk, niet waar is. Men kan desnoods de waarden van de ene werkelijkheid verwisselen voor die van de andere, maar dan moet het een volledige werkelijkheid zijn. Je kunt niet half in de ene werkelijkheid staan en half in de andere. Dan ben je als iemand, die met één been in een schuit en met één been op de wal staat, terwijl de boot niet is vastgebonden. U weet waar die terecht komt: niet op de wal en niet op de schuit. Hij komt in het water.

Zo gaat het met ons altijd. Wij kunnen niet in twee werkelijkheden leven. Wij kunnen niet gelijktijdig een maya-wereld beleven, die mogelijk ergens in de kosmos wel reëel bestaat, maar toch blijven deelhebben aan de wereld die wij werkelijk noemen. Wij kunnen de waarden van een innerlijke wereld - hoe hoog, hoe sterk en hoe krachtig ook - niet zonder meer transponeren naar een stoffelijke wereld. Wij zullen daaruit misschien voor ons een inzicht kunnen putten, maar dat zullen wij in de stoffelijke wereld moeten uiten.

Maya is een wonderlijk probleem. Zij, die de begoocheling - voor onderzoek zelf voortdurend daaraan laborerend - beseffen, zullen beter dan anderen inzien waarom dit onderwerp in deze reeks een plaats heeft gekregen, waarom wij zelfs bepaalde argumenten, die in de eerste lessen reeds werden gegeven, hebben herhaald. Los komen uit een begoocheling is iet altijd geheel mogelijk, maar wij kunnen tenminste de begoocheling beperken. Wij kunnen trachten zo dicht mogelijk bij een werkelijkheid te leven, ook een materiële werkelijkheid. Wij moeten geen geest postuleren die iets zal doen, als wij het zelf kunnen doen. Wij moeten geen goddelijke wet postuleren die ons iets onmogelijk zal maken, als wij in feite alleen maar te lui zijn om het zelf te doen. Wij moeten geen goddelijke macht postuleren die anderen, zal beheersen, omdat wij het zelf niet kunnen doen.

De mens is een eenheid, die in de werkelijkheid moet leven. Een werkelijkheid, die niets te maken heeft met illusies als volksstam, vaderland, familie, maar die alleen te maken heeft met het "ik" en zijn werkelijke relatie met de omgeving: het "ik" met zijn werkelijke geestelijke inhoud en de wijze waarop die in het stoffelijke bestaan tot uiting komt.

Dit is alles wat ik u over dit onderwerp te zeggen heb. Mogelijk meent u dat u het allang wist. In dat geval zou ik u willen verzoeken na te gaan hoeveel illusies u zorgvuldig koestert, hoeveel rationalisaties u gebruikt om het u mogelijk te maken u te blijven zien op een wijze, die naar u innerlijk voelt niet met de waarheid overeenstemt.

NOOT

De neiging om alles in massa te typeren betekent gelijktijdig een toenemende onwaarheid op de wereld. Als u zegt Engelsman, Fransman, Amerikaan etc., dan legt u de nadruk op een schijntype dat niet werkelijk bestaat, terwijl u de wezenlijke mens zoals hij bestaat verwaarloost. Op dezelfde wijze is het generaliseren in elk opzicht het scheppen van een waantoestand, waardoor men steeds verder van de werkelijkheid afdwaalt. Generalisatie is één van de gemakkelijkste middelen om jezelf in je waanvoorstelling te rechtvaardigen.

BEWUSTWORDING

Ik heb een geval van bewustwording meegemaakt. Laten wij hem maar Jan noemen. Hij was ijverig van het houtje (overig katholiek). Hij had een hele evolutie doorgemaakt van koorknaap tot een soort lekenverkondiger van het ware geloof.

Nu kent u misschien dergelijke mensen, die altijd ergens in het honderd zitten met de theologische problemen. Jan had een hele bibliotheek waarin precies stond hoe je al dergelijke opmerkingen moest beantwoorden. Het was alleen jammer, dat hij daardoor op vragen kwam die niemand kon beantwoorden, zelfs een theoloog had er moeite mee.

Zo kwam Jan, toen hij al wat op rijpere leeftijd was, op het kritieke punt in zijn bestaan: het ogenblik dat hij niet meer, met het collectezakje wenste rond te gaan en dat zijn bezoeken aan de kerk steeds schaarser werden, terwijl in zijn innerlijk zich een enorme strijd afspeelde tussen de goddelijke waarheid zoals door het geloof wordt verkondigd en de demonische krachten die de twijfel in hem wakker riepen.

Deze worsteling op zichzelf is niet zo bijzonder, dat komt wel meer voor. Maar Jan ging wat verder. Hij ging zich afvragen: Als datgene wat mij is gezegd niet helemaal waar behoeft te zijn, hoe kan ik dan nog vertrouwen dat iets wat men mij zegt geheel waar is? Zo begon hij langzaam maar zeker eigen theorieën te ontwikkelen

Nu moet ik zeggen dat "het houtje" in de theorieën nog een hele tijd als zeer voornaam heeft gefunctioneerd. Ik zeg "gefunctioneerd", omdat het niet alleen een kwestie van fungeren was als achtergrond. Integendeel, het was zeer belangrijk voor zijn eigen benadering van verlossing, bewustwording, ja, misschien zelfs van het eeuwige leven. Deze Jan kwam toen tot een serie vragen, die ik u zou willen voorleggen, omdat ze zo kenmerkend zijn voor een bepaalde fase van de bewustwording.

Eerst vroeg hij zich af: Als dit allemaal overbodig is (doelende waarschijnlijk op de kerk en nog zo wat van die zaken), waarom bestaat het dan? Toen hij daarop een paar, misschien wat minder vleiende antwoorden had gevonden, vroeg hij zich vervolgens af: Maar als het allemaal

onwaar is, hoe kan het dan bestaan? De antwoorden, die hij daarop vond, waren nog minder vleidend.

Vervolgens ging hij zich afvragen: Ben ik een ezel? En daar begon eigenlijk zijn bewustwording. Want de vraag: Ben ik een dwaas? is altijd het begin van wijsheid.

Toen onze Jan tot de ontdekking was gekomen dat het grootste gedeelte van zijn wijsheid was gebaseerd op eigen dwaasheid, ging hij angstig zoeken naar die kleine puntjes van waarheid, die misschien tot wijsheid konden worden. Zo zag hij plotseling het Al een beetje anders.

God, die eens voor hem een soort combinatie was geweest van Sinterklaas, de rechter en de diender, veranderde tot een vage massa waarvan kracht uitstraalde, die Jan soms wel meende in zich te voelen en te ontmoeten. Zoals hij zich eens had afgevraagd, of God voortdurend de wet stelde en ingreep in elk persoonlijk leven, zo begon hij zich nu af te vragen, of er misschien dingen waren die in het leven belangrijk konden zijn en die invloed zouden kunnen uitoefenen.

Hij deed aan astrologie. Hij heeft ook wat gedaan aan theosofie en hij heeft in die periode ook een paar keer - ik reken het overigens niet aan als een gunstige eigenschap - een huisbezoekende geestelijke ongetwijfeld een paar waarheden als koeien gezegd, zoveel koeien, dat de geestelijke in kwestie, als hij had gewild, een goed veehoudersbedrijf had kunnen beginnen.

Toen kwamen de vragen, die essentieel waren: Als er een kracht is en ik kan daarmee werken, waarom zou ik mij dan afvragen waar die kracht vandaan komt? Zou ik niet eerder moeten kijken hoe deze kracht werkt? Daarbij citeerde hij natuurlijk dat men aan de vruchten de boom kan kennen.

Hij ging vervolgens wat doen aan geestelijke genezing, hij hypnotiseerde een beetje en hij maakte nog steeds horoscopen. Maar langzaam maar zeker vond hij het onbelangrijk worden. Hij probeerde de essentie te zien, en voordat hij het wist begon hij door te dringen in het leven van anderen. Hij zag een paar dingetjes op de achtergrond, die de personen in kwestie waarschijnlijk liever hadden verzwegen. Zijn reputatie als helderziende is dan ook nooit groot geweest, hij zei teveel de waarheid.

Als alle dingen zo kenbaar zijn, zo vroeg hij zich af, is dan niet het leven op zichzelf bestemd? En toen hij zag hoezeer er een bestemming was in het leven en aan de andere kant, hoeveel vrijheid de mens had, besloot hij: Er is een richtlijn, waaraan ik niet kan komen, maar de taak die ik vervul, vervul ik op mijn eigen manier. Van daaruit was het niet zo moeilijk meervoor hem om die innerlijke krachten anders te zien. Niet alleen maar als een vermogen dat je uit het hogere wordt gegeven, maar als een begrip waardoor je deel krijgt aan iets dat je dan misschien het hogere kunt noemen. En voordat hij het wist, was hij zich bewust van heel veel dingen, waarvoor de meeste mensen blind blijven.

Toen wist iedereen natuurlijk dat Jan gek was geworden. Dat was ook niet te verwonderen. Na al zijn ketterijen en het zich bezighouden met demonische leerstellingen en krachten was hij nu zover gekomen dat hij niets meer ernstig nam. Integendeel, hij ging lachend door het leven. En als er iemand werd doodgereden op de weg, dan kon Jan erbij staan en als er niets meer aan te doen was, zei hij: Nu ja, die heeft een overstapje genomen, wat natuurlijk door de omstanders zelden werd geapprecieerd.

Totdat er een tijd kwam dat iemand helemaal in nood zat, bij Jan kwam en zei: "Jan, ik weet het niet meer. Zij zeggen dat je gek bent, maar iedereen is gek. Ik ben ook gek." Jan zag toen wat er op de achtergrond zat en dan zei hij een paar dingen. Het was eigenlijk niet eens een antwoord dat hij gaf. Het was eerder iets wat van hem uitging, en de ander ging genezen en rustig weg. Niet met een opgelost probleem, maar met de moed om het opnieuw te proberen en beter. Dat gebeurde meer en meer.

Jan bleef een beetje de halve idioot: en dat is hij gebleven tot aan zijn overlijden. Maar wat er van hem uitging, drong in de andere mensen door. Hij had een zo groot vermogen tot empathie: tot éénworden met anderen in hun problemen en moeilijkheden dat hij daardoor vele vrienden had. En toen hij werd begraven, zeiden ze dat er een vreemd en zonderling,

maar toch zeer goed mens was heengegaan. Jan hoorde het en hij lachte zich bijna dood: bijna, want hij was het al. Vanaf dat ogenblik is zijn vermogen om één te zijn met het andere steeds groter geworden. Zijn bewustwording was een proces van stellingen verlaten en daarvoor ervaringen in de plaats stellen.

Dit is een heel verhaal als ik het zo vertel. Misschien denkt u wel: Wat doet hij nu? Gaat hij een romannetje vertellen? O, neen, dan had ik het wel wat spannender gemaakt, want ik weet precies hoe dat gaat tegenwoordig. Een verhaal is pas spannend genoeg, als er tenminste om de honderd woorden ergens een machinepistool blaft of een duister gehuil uit de donkere nacht klinkt. Wat ik heb verteld is een werkelijk geval. Ik heb hem Jan genoemd. Hij heette anders. Hij was een heel klein mannetje, een ambtenaartje, dat overigens niet in uw stad, maar wel in de randstad Holland heeft geleefd.

Jan was een zeer katholiek mannetje. Maar als je hem zo zag met z'n vroom smoeltje, z'n kaal kopje en zijn goudomrand brilletje, dan had je hem inderdaad hoogstens de taak gegeven om met het kerkzakje rond te gaan, maar hem verder geen belang toegekend. En toch, omdat hij zich vragen ging stellen, bereikte hij een geestelijke hoogte die menig mens niet bereikt. En dat is nu het essentiële punt.

U zit hier. Er zijn er onder u natuurlijk altijd wel een paar bijzondere mensen. Op welk terrein wil ik niet zeggen, maar bijzonder. Er zijn er onder u ook een stelletje waarvan je zegt: nu ja, dat is toch eigenlijk een beetje onbenul als je het zo bekijkt. Maar wie weet wat er achter schuilt? Want een proces van bewustwording is voor een mens helemaal niet gelegen in geleerdheid, eigenlijk niet eens in het begrijpen van woorden, maar in het aanvoelen van waarden.

Het is gemakkelijk genoeg om wetenschappelijke theorieën te begrijpen, indien je daarvoor de intellectuele mogelijkheden hebt. Maar betekent dat, dat je meer bewust wordt? Integendeel, in vele gevallen betekent het eerder een bewustzijnsvernauwing, omdat je je blijft beperken tot die argumenten waarin je specialist bent.

Er zijn onder u waarschijnlijk goede gelovigen. Mensen, die alles eerlijk, geloven en er innerlijk wel zeker van zijn, maar die zich nooit de vraag hebben gesteld: Waarom voel ik het zo? Waarom doe ik het zo? Kijk, dat is nu juist een van die belangrijke punten.

Er zijn mensen, die er misschien heel onbenullig uitzien en niet eens begrijpen wat het woord "extreem" eigenlijk wil zeggen en die toch innerlijk eigenlijk voelen wat er leeft in de wereld. Mensen, die vroeger waarschijnlijk gebukt zijn gegaan onder schuldbewustzijn.

Schuldbewustzijn is niet, zoals de meeste denken, het begin van berouw en dus van verlossing. Schuldbewustzijn is het onvermogen om jezelf en de wereld te aanvaarden. Iemand, die werkelijk bewuster wordt, gaat begrijpen in hoeverre iets wat schuld heet, feitelijk schuld is en in hoeverre het alleen maar een haam is die je eraan geeft, zonder het eerlijk te menen. Hij is een mens, die misschien in de zorgen of in de gedachten van een ander doordringt en toch heel gewoontjes zichzelf blijft. Bewustwording is voor een mens niet een glorieus proces, dat zich buiten hem of uiterlijk merkbaar afspeelt. Je kunt er misschien iets van zeggen. Van Jan zeiden ze: Je kunt eigenlijk niet begrijpen, dat zo'n onbenullig persoon toch zo'n magnetisme heeft. Waarmee zij bedoelden dat zij zich tot hem aangetrokken voelden, niet begrijpend dat het eerder zijn wezen was dat uitging naar die anderen. Mensen met een dergelijk magnetisme zijn er. Voor de rest zijn het meestal halfidioten in de ogen van anderen. Maar dat geeft toch niet, want deze mensen vergroten hun debiet van ervaring. Hun inzicht wordt niet alleen dieper, maar bovenal werkelijker. Hun eindconclusie is: Ik werk met de mogelijkheden en de middelen, die ik heb en ik doe dat zo goed mogelijk. Het is niet belangrijk hoe ik iets verklaar, het is belangrijk hoe ik iets doe.

Misschien is dit een trap tegen de schenen van velen, die bewustwording zoeken in zware, geleerde boeken met uitleg van de meest extreme theologische problemen of mogelijk ook in allerhande dodenboeken, Tibetaanse, Egyptische of wat er op dat terrein te krijgen is. Die dingen zijn interessant, maar niet meer dan dat. De kennis, die u op die manier verkrijgt, stelt u misschien in staat om er tamelijk geleerd uit te zien en tamelijk overtuigend te tonen dat u geestelijk hoogstaand bent. Maar kunt u één mens ook maar één minuut iets gelukkiger

maken met het Tibetaanse Dodenboek? Kunt u de problemen van één enkel mens ook iets verlichten met het uit uw hoofd kennen van de gehele bijbel? En kunnen alle rituelen en rituelen een mens vrijmaken van een probleem of van een complex waarmee hij zit?

De praktijk wijst uit dat het meestal niet het geval is en dat het gewoon het begrip is van mens tot mens. De bewustwording van de gehele mensheid is niet gelegen in het verkrijgen van meer kennis of inzicht in technische zaken of het ontwikkelen van nieuwe en betere filosofieën. Zij is doodgewoon gelegen in het vermogen je meer te verplaatsen in het zijn, in het probleem, in het leven van een ander. Het bewust deelhebben voor een ogenblik aan datgene wat een ander is, daarin ligt de bewustwording.

Er zijn natuurlijk heel wat mensen geweest, die het op een verkeerde manier hebben gedaan, dat weet ik wel. Er zijn ook heel veel mensen, die volgens de overtuiging van de goegemeente wel zeer heilig waren. Sommigen krijgen dat later dan voor de voeten geworpen en worden als irreële figuren afgeschaft, zoals bijvoorbeeld Sint Christoffel. Maar diezelfde Christoffel of Christophorus (Christusdrager) is misschien toch wel weer een symbool van de bewustwording: en dat zien ze nu over het hoofd. Het gaat er niet om, of een mens werkelijk eens het kind Jezus als een enorme last door een vloed heeft gesleept. Het gaat er juist om, of er een mens is die de last van de Christus (de kosmische liefde) heeft kunnen dragen. En die zijn er geweest. Die ene figuur van een heilige, die niet eens heeft bestaan, is gelijktijdig het symbool van heel veel mensen, die op deze wijze een bewustwording vonden. Want Christus dragen of kosmische liefde dragen is tenslotte niets anders dan deelhebben aan anderen, begrip hebben voor anderen, kunnen meeleven met anderen.

Indien u als mens een grote bewustwording nastreeft, moet u beginnen uw persoonlijk isolement te doorbreken, dan moet u beginnen iets te voelen van hetgeen een ander gevoelt. Daarbij is het nog niet zo belangrijk, of die andere een groot religieus of een groot moreel probleem heeft of alleen maar kiespijn of een spier die verkeerd zit. Het is niet wat voor probleem de ander heeft, het is het feit, dát je het probleem kunt meebeleven: het feit, dat je de beperktheid van de eigen persoonlijkheid prijsgeeft en dat je steeds meer van de wereld en van het leven in je eigen sfeer kunt betrekken.

Er zijn soms mensen die erg geïsoleerd leven. Niet omdat zij het willen of omdat zij geestelijk ertoe gedwongen worden, maar doodgewoon omdat er stoffelijke omstandigheden zijn.

Er is b.v. iemand oud geworden. Dit is ook weer een reëel geval. Zo iemand vereenzaamt, totdat hij tenslotte terecht komt in een kluitje ouden-van-dagen. En als je jezelf nog niet oud voelt al ben je het wel, dan kan dat soms een beetje onplezierig zijn. Zo'n persoon trekt zich in zichzelf terug. Er is niemand meer in de wereld, die een beroep op je doet. Je vraagt je af: Heb ik nog enige betekenis, heb ik nog enig nut? Soms kan zo iemand leren begrijpen. Je kunt van hem natuurlijk niet verlangen, dat hij - eenmaal terecht gekomen in het tehuis voor ouden-van-dagen - ineens de ziel en het leven wordt van alle ontwikkelingen daar en natuurlijk ook het middelpunt van alle roddels. Maar die persoon is wel iets anders geworden, hij was iemand die rust bracht. Waarom? Niemand wist dat eigenlijk. Het was zo'n stille. Maar als hij daar zo zat met de al waterig geworden blauwe oogjes even twinkelend in een bepaalde richting, dan was het net alsof de mensen zich een beetje gelukkiger gevoelden, er was een beetje achtergrond. Zij hebben nooit opgemerkt wat hij was. Maar juist toen hij geïsoleerd was, juist toen hij wist: ik kan niet meer werkelijk met de anderen meeleven en meedoen en misschien zelfs niet meedenken, probeerde hij toch nog altijd anderen het gevoel te geven dat zij méér konden. Het was, alsof het onvermogen van deze geïsoleerde persoonlijkheid werd omgezet in een kracht, die hij anderen gaf. Ook dát is bewustwording. Bewustwording is niet wat je bént. Bewustwording is datgene wat je lééft.

Er zijn mensen die zeggen: Iemand, die innerlijk goed is, dat zie je naar buiten toe uitstralen. Ik gun de mensen een dergelijke illusie natuurlijk graag, maar toch zou het wel eens goed zijn, als u alle grote oplichters, moordenaars en andere misdadigers eens ging bestuderen. U zult ontdekken dat de meeste van hen uiterlijk eigenlijk heel aanvaardbare mensen zijn. Het defect zit van binnen. U kunt dus niet zeggen dat hun slechte aard hen tot demonische figuren maakte.

Men zegt graag: O, maar die mens deugt niet. Je kunt het zien aan zijn oogopslag. Dat gezicht is verlopen. Soms is er een psychisch en fysiek slijtageproces aan de gang, dat door bepaalde vormen van amoraliteit is ontstaan en kun je dat wel aan zo iemand aflezen. Maar weet je nu, of zo'n persoon goed is of niet? Je weet het niet. Je kunt niet denken: het uiterlijk van de mens wordt gevormd door wat hij innerlijk is. Je kunt wel zeggen: De uitstraling van een mens wordt bepaald door zijn innerlijke toestand. Het vreemde is, dat de innerlijke toestand de waarde van het uiterlijk verandert.

Onze Jan was op het ogenblik, dat hij iemand hielp een heel indrukwekkende figuur. En toch als je hem zo zag zitten zo'n verbleekt kantoormannetje met z'n brilletje, dan zou je hem eerder een dubbeltje geven dan hem een belangrijk mens noemen. Tot het ogenblik dat er iets van hem uitgang en dan was hij voor een korte tijd anders.

Ik meen, dat wij dat bij de bewustwording ook moeten begrijpen. Onze persoonlijkheid verandert niet, maar de uitstraling van de persoonlijkheid, de wijze waarop wij deel hebben aan alle dingen, die verandert, en dat kan soms worden afgelezen. Maar zegt a.u.b. nooit: Ik kan het aan zo iemand wel zien: die is nog niet bewust. Ik heb dat zelfs iemand horen zeggen over een van onze sprekers, die hier op proef is geweest en nog wel weer terug zal komen. Omdat deze een wat plat accent had, werd er gezegd: Dat kan nooit een hoge geest zijn.

Ja, ik begrijp het wel. Hoge geesten worden in Wassenaar of in Zorgvliet geboren, maar niet in de Jordaan. Dat is een visie. Maar die uiterlijkheden maken toch niet uit wat de inhoud is! Degenen, die hebben geluisterd naar wat die man heeft gezegd, zullen zeggen: Wat heeft hij op een eenvoudige manier eigenlijk grote en soms zelfs nieuwe waarheden naar voren gebracht! Want hij had contact met de mensen, daaruit blijkt nu bewustwording.

Als u bij ons te maken krijgt met een werkelijk hoge geest, die zich via een medium direct kan uiten, dan krijgt u het vreemde dat zo iemand eigenlijk heel eenvoudig spreekt. Daar behoef je helemaal niet over na te denken. Dat slurp je gewoon op als een kopje koffie of een kop soep. Waarom? Omdat deze mensen niet spreken tégen u, maar zij spreken ín u. Het grote vermogen om ín een ander iets te zijn is het kenmerk van de werkelijke bewustwording.

Voor uzelf is het misschien wel belangrijk om enkele, meer praktische kenmerken te hebben. Die wil ik u trachten te geven. Als u de innerlijke bewustheid van een mens enigszins wilt schatten, dan moet u zich eens afvragen: In hoeverre zegt hij dingen, die in mij leven? In hoeverre, formuleert hij voor mij wat er in mij is, geeft hij a.h.w. een nieuwe dimensie aan dingen, die halfbewust reeds in mij bestonden? Iemand, die dat kan doen, is over het algemeen iemand, die een behoorlijk ontplooid bewustzijn heeft.

Als iemand voortdurend naar u kan luisteren met begrip, terwijl u zelf voelt dat u onbelangrijk bent en u soms een antwoord geeft dat er maar half op slaat maar dat toch voor u raak is, dan heeft u te maken met iemand, die doordringt in uw wezen. Dat kan alleen, indien er sprake is van een hoger bewustzijn.

Wat uzelf betreft. Als u bij u soms de neiging ontdekt te antwoorden op dingen, die ín de mens leven en niet op hun woorden, dan moet u zich even afvragen: Probeer ik nu te helpen of probeer ik alleen maar te ontmaskeren? Als u probeert te helpen, heeft u een hoger bewustzijn. Als u daarentegen probeert te ontmaskeren, bewijst dit dat uw bewustwording zeker nog niet ver gevorderd is.

Voor degenen, die helderziend zijn:

Als je iemand hebt met een open bewustzijn, dan valt in de eerste plaats op dat de aura niet sterk gelaagd is. Zij bezit dus wel de bekende kleurvariaties, maar deze vervloeien in tegenstelling tot de normale aura, die kort begrensd is. (Vaak lijkt het alsof er een wit lijntje langs is getrokken.)

Hebben wij iemand met een aura, waarvan de uitstraling overgaat in een soort gouden waas (het is iets vergulds dat er uitzweeft), dan staat deze persoon open zowel voor kosmische als voor menselijke krachten, waarmee ook maar enige harmonie mogelijk is. Een zeer duidelijk teken, van een hoge bewustwording.

Wat geesten betreft, die je soms helderziend waarneemt.

Laat u a.u.b. niet misleiden door witte soepjurken e.d. Ik heb er één gekend (de man is nu verder afgezakt, hij heeft ook nog een paar gezellen en gezellinnen van dezelfde soort), die zich aan helderzienden placht te manifesteren met een soort punthoed op en een witte mantel met een gouden gordel aan. Iedereen zei: Het is een hoge geest. Maar als u had gekeken naar de uitstraling, dan had u gezien dat die bijna bruin was. De mooie figuur stond tegen een bruine achtergrond. Dat is het bewijs dat het niet deugt. Het is niet de gestalte of de uitstraling waarop u moet letten, maar de achtergrond. Als de achtergrond wit is, is de figuur goed. Als de achtergrond donkerder is dan de figuur, is zij over het algemeen niet meer bewust: dus moet u haar maar betrekkelijk voorzichtig benaderen.

Dan nog twee raadgevingen.

Als u werkt met horoscopie, waarzeggerij, orakels e.d., dan moet u eens opletten: Indien u de tekens belangrijker vindt dan wat er in u opkomt, dan moet u nog wat doen aan uw bewustwording. Indien u echter het innerlijk, dat dan loskomt aan de hand daarvan ziet als het werkelijk belangrijke, dat u a.h.w. inspiratief gaat reageren, dan moet u meer openstaan voor waarden, die buiten die stoffelijke tekens om gaan. Het is een bewijs, dat uw bewustwording verder gaat.

Voor uw eigen bewustwording wil ik u ook een kleine proefneming geven. Een kleine mogelijkheid om soms na te gaan: in hoeverre ben ik bewust? De methode is heel eenvoudig.

Stel u voor, dat u een vogel bent of wat anders. Zo vlak voor het inslapen gaat dat meestal het prettigst. Geef uzelf de opdracht alles te onthouden: Ik ben een vogel. Ik vlieg ergens en ik wil alles onthouden. Als u dan die droom inderdaad krijgt en er iets van onthoudt, dan is het volgende beslissend:

a. Heeft u alleen maar stoffelijke vormen gezien of waren er hier of daar sluiers en afwijkingen? In dit laatste geval bent u werkelijk wat helderziend en bent u doorgedrongen in essentiële krachten, niet alleen in bestaande uiterlijkheden.

b. Ga na of datgene wat u als vogel meent te hebben gezien althans bij benadering juist is. Is het niet juist, dan is het zelfsuggestie en zegt het verder niets. Is het wel juist, ook zonder dat u sluiers heeft gezien, dan heeft u uzelf bewezen dat uittreding ook in een aan het "ik" opgelegde vorm mogelijk is. Dit is een bewijs, dat u verder bewust kunt worden. Ik geef u in dat geval de raad om u in te stellen op bepaalde geestelijke waarden of sferen. Hiervoor kunt u van alles gebruiken. Als u zeer christelijk bent, zou ik u b.v. een zinspreuk uit de bijbel aanraden, bij voorkeur een stukje uit een der Psalmen. Bent u niet christelijk, leest u dan een mooi gedicht en probeert u daarover even na te denken. Ga daar van uit als u uittreedt naar een wereld, want iets daarvan is terug te vinden. U wordt dan vanzelf ook meer bewust.

Indien u in een overgangsfase verkeert (het bewustzijn van de normale mens wordt enigszins verlaten, terwijl het hoger bewustzijn en het begrip nog niet volledig bereikt is), dan heeft u waarschijnlijk een periode dat u buitengewoon onhandig bent. U zult dan bij wijze van spreken het gevoel hebben dat alles uit uw handen valt, dat u de dingen precies verkeerd neerlegt, dat u altijd iets te vroeg of iets laat bent. Dit betekent, dat op dat ogenblik uw coördinatievermogen niet juist is. Wilt u nu toetsen, of dit een kwestie is van bewustwording, doe dan het volgende:

1. Haal langzaam, diep en vooral regelmatig adem. Sluit daarbij een ogenblik de ogen.
2. Probeer niet uw taak bijzonder goed te doen, maar vraag u wel af, welke krachten er in de omgeving zijn. Indien u onder die condities automatisch en nu foutloos het routinewerkje kunt verrichten, terwijl u daarnaast indrukken krijgt uit uw omgeving, is het wel zeker dat u, bijna een nieuwe fase van bewustwording heeft voltooid.

Nog een raad. Als u eenmaal met bewustwording bezig bent, dan ontdekt u vaak dat u met sommige krachten iets kunt doen. Maak u dan a.u.b. los van elk formalisme. Dus geen abracadabra maar doodgewoon: Dat zou goed zijn. Ik wil, ik hoop, ik verlang dat het waar is. Basta. Dan er niet meer over nadenken en het gebeurt misschien wel. Als u met dat alles

rekening houdt, dan zult u niet alleen het bewustzijn, de fasen van bewustzijn van anderen en ook van uzelf enigszins kunnen schatten en beter begrijpen, maar u zult daardoor ook - naar ik meen - zelf gemakkelijker bewust worden en vooral bepaalde tekenen van bewustwording bij uzelf vinden. Onthoudt u verder één ding: Voor een mens, die bewuster wordt, verandert er niets. Hij blijft immers zichzelf, alleen de rest van de wereld verandert een tikje. En die verandering is vaak zo onopvallend dat je zegt: Ach, ik verbeeld het mij misschien. Want hij, die denkt dat hij hoger wordt, die dus zichzelf anders gaat zien, vervreemdt zich van zichzelf. Maar hij, die zijn wereld anders gaat zien, bewijst daarmee dat zijn bewustzijn een ontwikkeling heeft doorgemaakt, waardoor hij de wereld anders beleeft.

Daarmee hoop ik in dit tweede gedeelte toch nog wat interessante stof voor u te hebben gebracht. Ik ben zo eenvoudig mogelijk begonnen, maar wat ik heb gezegd is voor u van grote waarde. Omdat als je het hebt over de mens en over het leven van de mens, het toch ook wel belangrijk is een klein beetje gevoel te krijgen voor je eigen mogelijkheden en ook voor de mogelijkheden die er bij anderen bestaan. Het voorkomt misleiding en zelfmisleiding.

ONTVANKELIJKHEID EN HARMONIE

Harmonie kan niet bestaan, indien er niet eerst ontvankelijkheid is voor het andere dat leeft. Indien je elkaar aanvaardt, is harmonie pas mogelijk. Een eenzijdige aanvaarding kan nooit tot harmonie voeren, wederkerige erkenning is noodzakelijk. Zonder deze erkenning kan de werkelijke harmonie niet tot stand komen, want een harmonie wordt eerst in haar uiting beleefbaar.

De mens wordt geactiveerd en gemotiveerd door de verschillen die er rond hem bestaan. De verschillen tussen hemzelf en datgene waarmee hij de harmonie zoekt, zullen aanleiding worden tot zijn ontwikkeling, want daardoor ontstaat zijn streven, zijn erkenning.

Wij, die harmonie zoeken, moeten die zoeken met alle middelen welke ons ter beschikking staan. Wij moeten die zoeken op een wijze die voor ons eigen ween volledig aanvaardbaar blijft, maar die gelijktijdig ook voor de ander aanvaardbaar is. Nooit kun je een harmonie verkrijgen, die gebaseerd is op een opgelegde waarde van één kant uit. Maar daar waar een samenwerking ontstaat hoe betrekkelijk en hoe summier ook, daar is harmonie mogelijk. En indien u wilt streven naar harmonie, het zij in geestelijk of meer materieel opzicht, onthoudt u dan één ding:

Ontvankelijkheid is belangrijk. U moet openstaan voor het andere, voor de ander. U moet niet kritisch proberen uw eigen waarde op te dringen of op te leggen aan een ander, uw eigen beleving als de enig juiste te stellen, uw eigen inhoud als bepalend te beschouwen voor alle dingen. U moet openstaan voor het andere. En daar, waar een erkenning ontstaat en een samenwerkingsmogelijkheid in een wederkerigheid van erkennen en aanvaarden, proberen de harmonie praktisch tot uitdrukking te brengen, kosmisch te beleven en zo uw eigen geestelijk vermogen tot eenheid met het Al te verhogen.

ACHTSTE LES - WERKELIJKHEIDSZIN

Een mens die leeft, ondergaat een aantal invloeden waaraan hij zich niet kan onttrekken. Deze invloeden staan vast. Het is alsof zijn lot daardoor - althans ten dele - gedetermineerd is. Deze invloeden vormen wat je kunt noemen de werkelijkheid. Deze werkelijkheid hebben wij voor een deel in het verleden reeds aangestipt. Kort herhalende:

1. De mens is genetisch bepaald. Dat wil zeggen: zijn lichaam beschikt over bepaalde eigenschappen en capaciteiten, welke voor hem een dwang tot het doen van bepaalde handelingen of een rem bij het uitvoeren van bepaalde handelingen mede inhoudt.
2. De mens is geestelijk bepaald. De geest heeft in het verleden levens doorgemaakt. Bij de keuze van haar tegenwoordige incarnatie zal zij - bewust of onbewust, geheel of ten dele - geleid zijn door datgene wat zij heeft ervaren. Haar behoeften, haar voorstellingen zijn eveneens bepalend voor de invloed, die zij tijdens de groei van het lichaam uitoefent op de ontwikkeling ervan, terwijl zij daarnaast juist op de punten, die voor haar belangrijk zijn, een zekere harmonie tot stand weet te brengen waardoor, vooral in de kinderperiode diepe indrukken uit de geest en soms ook uit het verleden kunnen doordringen tot de mens op aarde en daardoor eveneens diens patroon van handelen weer mede helpen bepalen.
3. De mens wordt natuurlijk ook door zijn omgeving bepaald.

De maatschappij waarin hij leeft bepaalt voor een groot gedeelte wat voor hem mogelijk is. De denkbeelden, die je van jongs af aan worden bijgebracht, bepalen in welke termen je je ervaringen zult registreren en op welke wijze je die zult zien (een voldoende sterke begeerte, ontstaat naar verandering), dan zal hij op den duur alleen kunnen veranderen, indien door zijn geestelijke inspanning en zijn pogingen zichzelf te richten ook in het lichaam veranderingen tot stand komen. Dat moeten wij goed onthouden. Het is heel aardig te zeggen: je kunt anders, maar heel vaak is dat niet waar. Dit geldt voor jezelf, dit geldt ook voor anderen.

Dan moeten wij ook begrijpen, dat wij op aarde denkbeelden hebben ten aanzien van geestelijke wenselijkheden en geestelijke mogelijkheden, die worden uitgedrukt in de referentiemogelijkheden, die wij op aarde hebben gevonden. Wij beschouwen b.v. als "goed" datgene wat algemeen als zodanig wordt bevestigd. In de praktijk is "goed" eerder - en dat weet u net zo goed als ik - datgene wat beantwoordt aan de werkelijke behoefte die het "ik" heeft om tot een rijkere ervaring en een juistere expressie van zichzelf te komen, harmonische ontwikkeling dus. Ook hieraan kun je weinig veranderen, want je denkt nu eenmaal in de termen van datgene wat je hebt geleerd. Maar je kunt die termen misschien toch wel op een andere manier met elkaar in overeenstemming brengen.

Wij hebben de laatste tijd in alle leringen, die van de Orde zijn uitgegaan de nadruk gelegd op relativisme. Dat wil zeggen: het inzien van de betrekkelijkheid der dingen. Dit kan dodelijk zijn voor iemand, die meent dat het er dan niet meer op aan komt wat je doet omdat alles toch betrekkelijk is. De betrekkelijkheid bestaat echter t.a.v. onze wereld, niet t.a.v. onszelf. Voor onszelf bestaan er wel degelijk vastgestelde regels en vastgelegde waarden. Ook dit moeten wij beseffen. En dan komen wij tot een zekere aanvaarding van de feiten, van de werkelijkheid.

Hier treedt bovendien ook nog en in deze tijd in toenemende mate (de laatste uitstorting van kracht heeft daarop nog bijzonder de nadruk gelegd) een aantal gevoeligheden bij de mens op, waarmee hij in zijn dagelijks leven misschien ook geen raad weet. Per slot van rekening, als u helderziend bent en er komt plotseling iemand door het vertrek wandelen waar u aan het werk bent, dan kunt u daaraan geen aandacht besteden zonder gelijktijdig in conflict te komen met degene voor wie u werkt en misschien ook fouten te maken in uw werk. Maar die gevoeligheid is er wel en die neemt toe.

Indien wij deze dingen terzijde stellen als onbetekenend, dan zullen wij voorbijgaan aan dingen die voor ons erg belangrijk zijn. Indien wij daarentegen deze dingen als zeer belangrijk beschouwen, dan zullen wij juist falen in de stoffelijke ontwikkeling, die voor ons persoonlijk (als geest en natuurlijk ook als mens) op het ogenblik toch wel het voornaamste is. Wij moeten dus een juiste weg vinden om geestelijke effecten, inspiraties e.d. in de werkelijkheid te plaatsen. Dan is werkelijkheidszin in dit verband als volgt te formuleren:

Ik houd rekening met het feit, dat ik geen absolute vrijheid van handelen en zelfs niet van denken bezit.

Ik ga uit van een zo maximaal mogelijke vrijheid van handelen en denken voor mijzelf en zal daarom elke invloed en elke indruk, die ik opneem, gebruiken in overeenstemming met mijn wezen en mijn persoonlijkheid, beseffend dat die betekenis voor anderen in de wereld niet zo behoeft te zijn.

Dan kom je vanzelf weer een stap verder en zeg je: Hoe moet ik werkelijkheid dan definiëren? Wat is werkelijkheidszin?

Dat is eigenlijk niet vast te leggen. Je kunt zeggen: Werkelijkheid is voor mij het feit, dat er één kracht is, die in vele verschillende vormen in verschijning treedt. Maar is dat de werkelijkheid voor u? Kunt u dat waarmaken?

Anderen zeggen: De werkelijkheid is, dat er een God is Die ons hele leven regeert. Best! Maar kunt u dat waarmaken? Kunt u er een bewijs van overleggen? Neen. U verklaart op die manier alleen bepaalde verschijnselen. U moet dan stellen:

De werkelijkheid is het totaal der voor mij vaststelbare en controleerbare verschijnselen plus al mijn erkende eigenschappen. Alleen deze bepalen de werkelijkheid. Iemand met werkelijkheidszin zal zich slechts hierop baseren om een beeld van de wereld buiten hem te ontwerpen.

U ziet, het is dus eigenlijk een aanvulling van datgene wat wij aangaande maya hebben gezegd.

De mens leeft in een maatschappij. Wat is die maatschappij werkelijk? Als u denkt dat er een directe relatie bestaat tussen datgene wat u betaalt aan de gemeenschap en dat wat de gemeenschap voor u doet, dan heeft u het mis. Dat is geen werkelijkheidszin. Er is een relatie, maar geen directe relatie, omdat de verhoudingen waarin je geeft en waarin je ontvangt sterk afwijken. Er is altijd een loze factor: iets wat je niet kunt bepalen. Als je dat weet, dan heeft het toch geen zin om je tegen die bijdrage aan de gemeenschap te verzetten. Dat zou dwaas zijn. Maar je dient je geen illusies dienaangaande te maken. Je verwachtingen zullen dan meer in overeenstemming zijn met de feiten.

Als wij kijken naar een economische gemeenschap - en dat is een land toch in zekere zin - dan blijkt dat wij te maken hebben met een producerend gedeelte (dat is voor Nederland ongeveer 40 %), met een docerend gedeelte (dat zijn degenen die de stellingen ontwikkelen aan de hand waarvan zal worden gewerkt, voor Nederland ongeveer 20 %) en dan hebben wij dus 40 % die economisch gezien parasitair zijn. Dat wil zeggen, dat zij leven van de productiviteit van anderen zonder daarvoor zelf een product op te leveren, dat voor allen belangrijk is.

Dat klinkt weer ontzettend vreemd, maar de werkelijkheid is zo. Indien ik economisch reken, dan is elke ambtenaar en elke man die overbodig op een kantoor zit te werken parasitair te noemen. Hij ontvangt wel, maar wat hij oplevert is niet in overeenstemming met het product en de behoefte om dat product te vergroten. Werkelijkheidszin beseft dit. Ook als wij daarnaast op andere gronden stellen, dat het bestaan van registratie van ambtenaren, ook van groepen kunstenaars, die wij eveneens als parasitair kunnen beschouwen t.a.v. de economische toestanden, noodzakelijk is. Dan kunnen wij daaruit weer een regel trekken.

Werkelijkheidszin zegt: Een parasitair element is alleen dan tolerabel, indien het vrijwillig wordt gevoed door degenen, die het in stand houden. Daar ligt dus de nadruk op "vrijwillig". Indien het onvrijwillig gebeurt, is er iets verkeerd.

Als wij nu kijken naar de moderne economie, dan blijkt dit ook onmiddellijk. Het aantal zogenaamde dienstregulerende en dienstverlenende organen en organismen in deze maatschappij is in aantal zo sterk toegenomen, dat het geheel daarvan alleen in Rijks- en Gemeentediensten (dus Openbare Diensten) rond 20 % van de bevolking bedraagt, terwijl daarnaast nog vele andere vaak parallel lopende groepen bestaan, die tot het z.g. particulier initiatief behoren en die dan de andere 20 % ruimschoots vol maken.

Het is helemaal niet erg dat b.v. een toneelgezelschap tekort komt. Maar onze werkelijkheidszin zegt: wij moeten deze mensen niet betalen, opdat zij wat zij als kunst zien aan ons voorleggen. Wij moeten deze mensen in de gelegenheid stellen zodanig te verdienen door hetgeen zij - beantwoordende aan de behoefte van allen - produceren, dat zij zelf daarvan kunnen leven en zo een directe functie hebben, die - zij het economisch dan parasitair - toch sociologisch zeer nuttig is. Dat is één van de vele argumenten, die ik hier kan aanvoeren. U moet mij maar niet kwalijk nemen dat ik met economie en dergelijke niet verder ga.

Als wij op aarde te maken hebben met macht, dan moeten wij weer reëel denken: Macht is niet datgene wat een ander per se bezit. Macht is datgene wat wij een ander - onverschillig om welke reden - aan zeggenschap over ons gunnen. Dat is macht voor ons. Als je dit begrijpt, dan worden de machtsverhoudingen ook duidelijker. De mens zegt: Er is een leger, er is politie en daar kun je toch niet tegen op, dus moet je dat maar aanvaarden. Die mens zou ook kunnen zeggen: Ik ben niet bereid die macht te aanvaarden en dientengevolge zal ik mij niet houden aan de voorschriften welke van die macht uitgaan, ongeacht de gevolgen. Indien voldoende mensen dat doen, gaat de macht daardoor niet ofwel zij perverteert zichzelf tot geweld. En waar geweld is, daar blijkt geweld zichzelf te vernietigen. Dat geloven de mensen niet, maar het is wel degelijk waar. Macht is dus in de menselijke gemeenschap iets dat ontstaat door de dulding van allen. Als wij een macht niet dulden, kunnen wij deze verwerpen. Hetzelfde geldt voor moraliteit. Dit zijn voor ons geldende regels op het ogenblik, dat wij ze aanvaarden. Op het ogenblik echter, dat wij ze verwerpen en ons toch daaraan onderwerpen, zijn wij weer dwazen, omdat wij niet inzien dat moraliteit een kwestie is van innerlijk en daarom nooit door uiterlijke regels kan worden bepaald. Werkelijkheidszin is dus wel degelijk het zoeken naar de kern van de zaak, maar op een praktische wijze. Wat kan er in deze tijd praktisch gezegd worden over de toestand, waarin uw land, of de wereld verkeert?

1. Teveel mensen kijken naar hun idealen en naar hun verlangens, te weinig mensen kijken naar de feiten. Hierdoor is er een toestand ontstaan, waardoor de feiten onbeheersbaar worden, daar zij niet voldoende en niet tijdig genoeg worden beseft.

2. Als wij te maken hebben met een wisseling van standen - en dat is op het ogenblik inderdaad het geval - dan dienen wij te beseffen dat een stand alleen dan zeggenschap kan aanvaarden, indien zij gelijktijdig daarmee gepaard gaande verantwoordelijkheden eveneens aanvaardt:

In uw tijd zijn degenen, die proberen alles te regeren nog steeds degenen, die de verantwoordelijkheid voor het geheel afwijzen. Hierdoor ontstaat er eveneens verwarring.

Realiseer u, dat iemand die zegt: Wij moeten meer loon hebben in het bedrijf, daarmee gelijktijdig ook een verantwoordelijkheid ten aanzien van de rendabiliteit van het bedrijf aanvaardt.

In uw wereld zijn er heel veel mensen die zeggen: Wij moeten de maatschappij vernieuwen, dus moeten wij haar afbreken. Een anarchistische instelling.

Deze anarchistische instelling bestaat vreemd genoeg niet alleen uiterst links, maar eveneens uiterst rechts. Want de greep naar de rechtse dictatuur, waardoor een totale verandering van verhoudingen en machtsverhoudingen tot stand wordt gebracht, breekt eveneens oude verworvenheden, gebruiken en gewoonten af en niet slechts de directe of misschien terroristische aanval op het bezit. Terreur op mensen is gelijk aan terreur op bezit. In beide gevallen hebben wij te maken met een anarchistische structuur. Een anarchistische structuur zal nimmer in staat zijn een juiste ontwikkeling tot stand te brengen, omdat zij verzuimt de

hiaten die zij veroorzaakt aan te vullen met hanteerbare en vergelijkbare waarden, waaruit men kan leven. Er is echter nog meer aan de hand.

Geldontwaarding

Geldontwaarding is niet een kwestie die te wijten is aan de financiers. Zij komt voort uit de blindheid van mensen, die menen dat een getal meer waard is dan de koopkracht. Indien mensen liever honderd gulden hebben dan tien gulden, ook als de koopkracht van beide gelijk is, dan zijn zij dwazen omdat bij een verschuiving van waarde altijd voor de kleine man de koopkrachtdaling vooraf zal gaan aan de correctie van koopkracht, zodat zij altijd nadelig uit zijn. Dat is ook werkelijkheidszin.

Geloof

Iemand met werkelijkheidszin zal geloven, omdat er zoveel onverklaarbaars is voor zijn stoffelijk denken, dat hij het geloof nodig heeft om een afgerond beeld te krijgen van zijn bestaan en van de wereld waarin hij leeft. Maar hij zal zijn geloof niet zien als de dominerende factor waaraan alles moet worden aangepast, maar als de factor die dient om een afgerond geheel te bereiken, waarbij elke verandering in het geheel een verandering in het geloof impliceert en een aanpassing daaraan.

Realiseer u nu even, dat al wat ik heb gezegd voor uw tijd en voor uw wereld van vandaag van het hoogste belang is. Realiseer u, dat deze dingen niet alleen waar zijn, maar dat de praktische hantering van deze waarheden noodzakelijk is om voor uzelf een oplossing te vinden van de vele problemen, die uw wereld opwerpt en gelijktijdig voor u belangrijk is voor het bereiken van een innerlijke harmonie.

Kinderen hebben recht het beter te hebben dan hun ouders. Fout! Kinderen hebben recht zich een beter leven te verwerven dan hun ouders. Alle verwerving in de wereld - geestelijk of stoffelijk - staat in betrekking tot de persoonlijkheid. Al datgene, wat men middels anderen verwerft en zich gelijktijdig niet tot volledig en persoonlijk beseft en beheerst eigendom maakt, is in feite verloren. Dit is iets, waarmee de moderne jeugd het misschien niet eens zal zijn, maar het is een waarheid als een koe.

Wij moeten begrijpen, dat wij niets waarlijk kunnen bezitten dan datgene wat ons innerlijk eigen is geworden. Een beeld, een herinnering, kennis kunnen waarlijk een bezit zijn. Al wat er buiten ons bestaat, kan nimmer werkelijk bezit heten. Wie op die manier in de wereld staat, zal ongetwijfeld niet alleen kijken naar het spel der economische en sociale ontwikkeling, maar hij zal zich ook gaan afvragen: Wat betekent dit voor het heelal, voor de kosmos, voor de krachten die daarmee gepaard gaan?

Ik kan de verschijnselen constateren, ook als deze niet verklaarbaar zijn. Ik zal een verklaring nimmer geven, tenzij de reeks verschijnselen mij dwingt een tijdelijke verklaring hiervoor te stellen. Zelfs in dat geval zal ik mijn verklaring nimmer beschouwen als bewezen of als een regel voor alle toekomstige ontwikkelingen, maar slechts als een middel waardoor ik de zich herhalende verschijnselen beter kan begrijpen en daardoor hanteren.

Wij zijn geest en niet alleen mens: Elk voertuig, dat men als mens in de geest bezit, is actief. Elke activiteit geschiedt op haar eigen niveau op een geheel eigen wijze: Dit betekent:

- a. Wat op de ene wereld licht is, kan op een andere duister zijn.
- b. Wat in de ene wereld kracht betekent, wordt in een andere wereld gezien als een blijk van zwakheid.
- c. Elke wereld regeert volgens een eigen wetmatigheid. In elke wereld wordt onze betekenis door die wetmatigheid in de eerste plaats bepaald en niet door datgene wat wij bewust in een bepaalde sfeer of in de materie zijn.
- d. Het geheel der werkingen, die in een bepaald voertuig en door dit voertuig in de gehele mens mogelijk is, wordt bepaald door datgene wat men in die wereld of in die sfeer is waarin het voertuig bestaat. Ik geloof, dat ook dit moet worden gerealiseerd.

Het is zo gemakkelijk, te denken: ach, ik verplaats mij wat in een hogere wereld en dan krijg ik wel alle kosmische kracht. Neen. Ik moet mij verplaatsen in een wereld, waarin kracht voor mij een eigenschap is. Dat wil zeggen, dat wij als wij in de materie leven en een geestelijke realiteit willen gebruiken om daarmee iets te doen of iets te bereiken dan moeten zoeken naar dat deel van ons wezen, dat hanteerbaar is, dat daarmee in overeenstemming is en dat bovenal de begeerde eigenschappen bezit.

Wij kennen daarvoor bepaalde procedures. Daarvoor bestaan magische klankformules, de beschouwing van bepaalde voorstellingen, het scheppen van een harmonie middels visuele trillingen, die het menselijk oerwezen beroeren en daardoor bepaalde verbindingen met de geest (chakra's) openmaken. Daarnaast hebben wij allerlei rituele mogelijkheden om hetzelfde te bereiken. Hieruit volgt, dat het niet belangrijk is wat het ritueel is, maar dat het belangrijk is wat het ritueel voor ons betekent, wat het voor ons mogelijk maakt.

Maar al te vaak gaat de mens uit van het standpunt, dat de middelen bepalend moeten zijn. Het resultaat is iets, dat uit de middelen voortvloeit. Ik zou zeggen, dat de middelen moeten voortvloeien uit ons besef van noodzaak ten aanzien van die middelen en dat wij dan ons moeten instellen op het punt, waarop die middelen verkrijgbaar zijn. Het is natuurlijk aardig te zeggen: Ik heb een radio. Ik heb elektriciteit nodig, dus moet ik zorgen dat er een batterij komt. Maar het is ook mogelijk te zeggen: Ik heb een batterij en nu is een radio dus mogelijk. Maar als ik uitga van de batterij, dan heb ik vele mogelijkheden. Ga ik uit van de radio, dan heb ik één bepaalde relatie, die ik reeds heb vastgesteld.

Voor de mens met werkelijkheidszin is dus het belangrijker dat hij beschikt over een krachtbron. De toepassingsmogelijkheden daarvan kan hij altijd later nog uitbreiden. Maar hij moet nimmer alleen uitgaan van een probleem en alleen op grond daarvan de geestelijke krachten wekken, want dan ziet hij de vele mogelijkheden, die hij verder bezit, over het hoofd. Dit is dus ook werkelijkheidszin.

Als ik geld heb, dan dient dat niet alleen om eten te kopen. Ik kan er van alles meedoen. Als ik geestelijke kracht heb en die helpt mij iemand te genezen, dan zegt men: Dit is een kracht om iedereen te genezen. Neen. Dit is een kracht. En, behalve genezen zal ik daarmee vele andere dingen kunnen doen, indien ik besef wat de geaardheid van die kracht is of althans probeer dit aan te voelen.

Voor de mens kan dit alles misschien nog theoretisch blijven. Maar wij hebben het toch over de mens in al zijn aspecten. U moet wel begrijpen, dat de werkelijkheidsvervreemding (maya, waarover wij ook de vorige keer zoveel hebben gezegd), van heel groot belang is voor de wijze, waarop een mens zichzelf kent, zichzelf realiseert.

Het is gemakkelijk genoeg te zeggen: Ach, sterven zal mij niets doen. Maar in feite wordt dat alleen waar, indien het sterven de een of andere emotionele zin voor u heeft. Dat is vreemd genoeg, maar het is zo. Of dit nu het beëindigen van een lijden of het bevestigen van iets is wat je in de ogen van anderen wilt zijn, de dood is pas aanvaardbaar, als hij zin heeft voor ons, hoe dan ook. Die dingen moeten wij beseffen.

Als wij contact maken met ander leven, met andere wezens, dan is dit contact natuurlijk wel belangrijk en het kan, indien het stoffelijk is, bepaalde gevolgen hebben. Het belangrijkste voor ons is echter niet het contact in de eerste plaats, maar de communicatie die daardoor ontstaat. Ook dat moeten wij begrijpen.

Er zijn mensen die gehuwd zijn, die regelmatig de stoffelijke reden van de huwelijksband tot uitdrukking plegen te brengen met elkaar en die verder elkaar nimmer kunnen beroeren en bereiken.

Dan hebben wij hier te maken met een leegte, die zo nu en dan dooreen sensuele explosie wordt onderbroken. Dat is natuurlijk krankzinnig. Mijn contact met de medemens, maar evengoed met een landschap of met een dier is een communicatieprobleem. De wijze, waarop het gebeurt is minder belangrijk dan de uitwisseling van krachten en gegevens. Op welk niveau dit plaatsvindt doet ook weinig ter zake. Dit is ook iets, waaraan vele mensen zich waarschijnlijk zullen stoten.

Als u naar een bank gaat om een cheque te innen, is het dan belangrijk, of u wordt uitbetaald op de 13^e verdieping of in de kelder? Het gaat erom dat u datgene krijgt, waarvoor u naar de bank bent gegaan. En dat is in het leven precies hetzelfde. Die communicatie is zo belangrijk, omdat wij slechts door het verkrijgen van toenemende contacten met een ieder en met alles rond ons kunnen komen tot een bestaan, waarin de uitdrukking van ons wezen voor onszelf aanvaardbaar blijft en gelijktijdig de indrukken, die wij hebben gekregen tot nieuwe ervaringen worden verwerkt. In isolement worden ervaringen, wel ondergaan, maar zij worden zelden geabsorbeerd en slechts in zeer zeldzame gevallen verwerkt tot nieuwe en voor het "ik" belangrijke ervaringen, die het geheel van de geestelijke harmonie kunnen vergroten of kunnen wijzigen.

Als u met al die punten rekening houdt, dan zult u begrijpen waarom werkelijkheidszin in deze les het onderwerp was: Uw menselijk leven, al uw menselijke verschijnselen worden mede bepaald door de mate van werkelijkheidszin, die u bezit. Al uw mogelijkheden zullen alleen kunnen worden verwerkelijkt, indien u ze met voldoende werkelijkheidszin benadert. En bovenal: de strijdigheden, die u ook innerlijk voortdurend kent, kunnen alleen worden opgelost, indien men uitgaat van de werkelijkheid en niet van wensdromen of zelfgeschapen regels onder omstandigheden.

Conclusie van deze les:

Wij, mensen en geesten, hebben deel aan het totaal van de kosmos. Maar slechts voor zover wij dit deel-zijn beseffen en kunnen waarmaken voor en vanuit onszelf, zullen wij daardoor onze wereld, ons bestaan en ons concept van het bestaan kunnen aanpassen aan de totaliteit waaruit wij zijn voortgekomen.

HEBEN DODENHERDENKINGEN NOG ZIN?

Bij ons in de geest herdenken wij de wereld niet, wij doen er alleen wat aan. De mens herdenkt de doden en doet er verder niets aan. Ik geloof, dat dit op zichzelf, voldoende is om mijn mening over het nut van dergelijke herdenkingen tot uitdrukking te brengen.

Iemand met een beetje werkelijkheidszin begrijpt, dat wat in het verleden is gebeurd, is afgedaan, dat degenen die gestorven zijn voor een ideaal of voor de vrijheid niet in deze dagen voortdurend moeten worden teruggeroepen naar de wereld, opdat men dan deel heeft aan hun heldhaftigheid - want daar komt het vaak op neer - maar dat men zich eerder rustig moet wenden naar het heden en zich moet afvragen: is er iets waartegen ik mij kan verzetten? Dat lijkt mij logisch.

Het is opvallend, dat al deze vormen van dodenherdenking, kransleggingen bij Onbekende Soldaten, op oorlogsgraven e.d. ergens de achtergrond hebben van: het is toch goed om voor het Vaderland te sterven. Ik kan u uit directe wetenschap en ervaring mededelen dat de spreuk "het is schoon en goed te sterven" misschien moge gelden voor politici maar niet voor degenen, die begraven liggen op oorlogskerkhoven.

Het is niet goed voor het Vaderland te sterven. Het is goed te sterven voor iets waarin je gelooft. Het is niet belangrijk waarin je gelooft, omdat een mens, die overgaat met de zekerheid dat hij het beste heeft gedaan dat hij kon, dat hij zo waar en trouw aan zichzelf is geweest als maar mogelijk was, zonder berouw sterft, berouw over het feit dat hij moet sterven. Hij aanvaardt de dood als een logische consequentie van datgene wat hij heeft gedaan, wat hij heeft gedacht. Zo iemand heeft geen herdenkingen nodig. Zo iemand heeft hoogstens behoefte aan mensen, die reageren op datgene wat hij hun wil inspireren.

Ik heb nog nooit gehoord, dat door de herdenking van de dode helden van een oorlog of revolutie er meer vrede op aarde is gekomen. Ik heb nog nooit gehoord, dat bij het herdenken van hen, die in het bestrijden van het onrecht zijn gevallen het onrecht op aarde is verminderd. Zolang dit niet het geval is, lijken mij dergelijke herdenkingen niet slechts overbodig maar een valse coulisse, die wordt opgetrokken om op grond van het goede uit het verleden de fouten, die aan de demonische werkingen van het heden te wijten zijn te vermommen en te verhullen.

CONCENTRATIEVERMOGEN

Zich concentreren betekent: zich geheel richten op één punt. Dat kan een actie zijn, dat kan een denkbeeld zijn, dat kan het lezen van een boek zijn of zelfs het uitwerken van een denkbeeld in jezelf.

Concentratie kan alleen tot stand komen, indien datgene wat wij doen voor ons werkelijk belangrijk is. Je kunt je nooit waarlijk concentreren op iets waarvan je de belangrijkheid niet inziet. Dus, indien u concentratie wenst, dan zult u zich eerst de zinrijkheid van hetgeen u doet - op welke basis dan ook - moeten realiseren. Als u dat heeft gedaan, dan moet u verder tegen uzelf zeggen: Ik heb alle tijd. Iemand die haastig is, kan zich niet concentreren.

Concentratie is geen kwestie van een maximale inspanning. Integendeel, het is een zodanig ontspannende werking, dat de gehele wereld ons koud laat en wij dat ene, waarmee wij ons op dat ogenblik verwant gevoelen of dat ons interesseert, juist daarom met al onze vermogens en attentie kunnen benaderen.

Zijn er mogelijkheden of regels om het concentratievermogen van de mens te verhogen?

Er zijn er verschillende. Een enkele daarvan heb ik u reeds gegeven. Wijdte u geconcentreerd aan die problemen en die vragen, welke voor u een werkelijke betekenis hebben. Bestaat die betekenis niet, concentreer u dan zo weinig mogelijk. Soms is enige gerichtheid op een taak die u nu niet interesseert onvermijdelijk, maar doe dan niet meer dan het werkelijk noodzakelijke. Iemand, die zich voortdurend probeert te concentreren op een groot aantal taken, waarmee hij zich in wezen helemaal niet verwant voelt en die hem niets zeggen, zal op den duur zich niet alleen niet kunnen concentreren op deze taken (vergeetachtigheid, het verwaarlozen van allerlei kleinigheden gaan dan een rol spelen), maar hij zal bovendien zijn vermogen om zich reëel te concentreren op zaken, die voor hem wel belangrijk zijn, aanmerkelijk zien verminderen.

Dan moet u zich verder realiseren, dat het niet belangrijk is hoeveel tijd wij nodig hebben om iets te doen. Omdat de dingen, die waarlijk belangrijk zijn ook de moeite waard zijn goed gedaante worden. Of dat nu een gedachte is die wij uitstralen of een lering die wij in ons opnemen of een arbeid die wij verrichten, als iets de moeite waard is goed gedaan te worden, dan moeten wij niet vragen hoeveel tijd wij daarvoor nodig hebben. Juist door ons tijdsbesef en het tijdselement uit te schakelen krijgen wij een zo perfect mogelijk samenwerking van alle vermogens, die wij hebben en een gemakkelijke toegankelijkheid tot een groot gedeelte van ons bewustzijn. Kortom, juist door de tijd te nemen voor ons werk kunnen wij het in minder tijd voor elkaar brengen.

Dan moet u zich ook nog te binnen brengen, dat wij ons alleen op iets kunnen concentreren, indien er geen even belangrijke invloeden zijn. Er zijn mensen, die een optocht erg belangrijk vinden en een boek ook. Nu weten zij op een gegeven ogenblik niet, of zij zullen blijven lezen of naar de optocht gaan kijken. Zij zien de optocht niet geheel en wat zij hebben gelezen, onthouden ze niet, zodat zij opnieuw moeten beginnen. Dergelijke dingen komen regelmatig voor.

Soms heb je een korte periode van werkelijke concentratie, dan kun je dus een taak aan. Zij verwatert dan. Op een gegeven ogenblik merk je dat het niet meer wil. En dan is het de hoogste tijd om wat anders te gaan doen. Wij moeten nimmer proberen onze concentratie door te voeren totdat een taak is voleindigd, maar wij moeten ons met de taak bezighouden zolang concentratie voor ons mogelijk is. Daarna moeten wij ons een behoorlijke tijdsduur toestaan om ons met andere dingen bezig te houden. Ontspanning is erg belangrijk.

Ik kan mij voorstellen, dat u op kantoor een zekere taak verricht die grote concentratie vereist. Wanneer u daarmee bezig bent, dan komt er een ogenblik dat u het niet meer aan kunt. Ga dan rustig wat anders doen. Ga niet alleen maar even een kopje koffie of een glaasje water drinken om dan weer opnieuw te beginnen. Kijk even of er nog wat anders is waarover u met iemand kunt gaan praten, of dat er misschien zelfs een zekere informatie is die u nog even wilt nagaan. Hierdoor schept u voor uzelf de gelegenheid om te ontspannen voor zover het het probleem aangaat en om vastgelegde denksporen weer een beetje los te maken, de

krampachtigheid weg te nemen. U zult ontdekken, dat u daarna - zeg maar met een tussenruimte van misschien een half uur, soms een uur - in staat bent om wederom volledig geconcentreerd verder te gaan. Het lijkt misschien tijdverspilling, maar in de praktijk blijkt dat u dan veel meer presteert, omdat u door uw concentratie foutloos en zeer gestadig kunt doorwerken in de periode, dat die concentratie voor u mogelijk is.

Wat moet men doen om afleiding te vermijden?

Alles wat ik kan verwachten, waarvan ik dus weet dat het kan optreden, zal mijn concentratie niet verstoren, tenzij ik mij daaraan erger. Probeert u zich dus niet te ergeren aan de regelmatig voorkomende storingen. Het bespaart u niet alleen energie, maar het voorkomt ook dat u met uw gedachten plotseling zodanig bij de storing bent, dat het geheel van de in uw ontstane gedachten en eventuele handelingsbekwaamheid en precisie teloor gaan in de ergernis.

Indien u zich geestelijk wilt concentreren, zorg dat er geen onverwachte storingen kunnen optreden. Een verwachte storing is niet erg, die registreert u en u gaat verder. Het is het onverwachte en onbekende, waardoor u a.h.w. wakker schrikt, daardoor tot het nulpunt van concentratie terugkeert en dan van daaruit weer een geheel nieuwe opbouw moet maken.

Concentreer u niet te vaak en niet te veel, indien het even vermeden kan worden. Indien ik daarvoor een regel zou mogen geven voor een mens, dan zou ik zeggen: ongeveer 11/2 à 2 uur volledig geconcentreerde arbeid of volledig geconcentreerd nadenken is het maximum dat iemand regelmatig en zonder enige schade kan opbrengen. Al wat meer is dan dit wordt op den duur schadelijk en veroorzaakt een toenemend gebrek aan concentratievermogen.

Concentratie betekent in feite een verdichting. Verdichting, het samenpersen van waarden. Iemand, die geconcentreerd denkt, moet zich realiseren dat hij daardoor alle reacties, die buiten een bepaald punt samenhangen buiten werking stelt. Hij brengt echter alle daarmee in verband staand referentiewaarden a.h.w. veel dichter bij elkaar. De gedachteprocessen verlopen sneller en zijn logischer, maar door de concentratie ook eenzijdiger.

Indien u zich dus filosofisch of esoterisch concentreert, is het goed uw eindconclusie later ontspannen en niet geconcentreerd nogmaals te bezien. U zult dan veelal ontdekken, dat u bepaalde waarden buiten beschouwing heeft gelaten. Maar door de concentratie heeft u een eindconclusie kunnen bereiken, die - ongeacht de daarop aan te brengen varianten - in veel kortere tijd tot stand kwam dan zonder dit denkbaar zou zijn.

De meeste mensen kunnen zich het gemakkelijkst concentreren op bepaalde indrukken. Als wij proberen inzicht te krijgen in wat de mens nu wel en wat hij niet kan, dan moeten we uitgaan van het standpunt:

Concentratie kan soms gemakkelijk worden opgebracht via geluid, soms visueel (lezen of kijken naar iets). Als het even mogelijk is, zullen wij datgene waarop wij ons concentreren dus vergezeld doen gaan van een daaraan verwant zijnde prikkel voor die organen, waardoor de concentratie voor ons het gemakkelijkst is. U zult zich afvragen hoe ik dit bedoel.

Als u wilt nadenken, dan kan het erg handig zijn, indien u bepaalde kleurvlakken gaat bekijken. In sommige gevallen kunt u een kleursamenstelling nemen b.v. geel - rood. In andere gevallen neemt u bepaalde vormen of lijnen, in nog andere gevallen kan ik mij voorstellen dat u zich concentreert door b.v. te kijken naar een paar vogels in een kooi. Het is niet noodzakelijk, dat er een logische relatie bestaat tussen hetgeen wij waarnemen en hetgeen waarop wij ons willen concentreren. Wel is noodzakelijk, dat hetgeen waarop wij onze concentratie visueel baseren niet in strijd is met dat wat wij willen overwegen. Dat geldt voor geluid eveneens. Het kan dus zijn, dat iemand veel gemakkelijker feiten opneemt, terwijl hij als het ware ontspannen en gelijktijdig wordt gericht door muziek van Bach en een ander voelt misschien meer voor de Beach Boys e.d. Het is dus niet belangrijk wat voor muziek je speelt. Het is wel belangrijk, dat de geluidsachtergrond ontspannend werkt en daardoor juist een sterke concentratiemogelijkheid geeft.

Wij moeten dus omstandigheden kunnen scheppen, waardoor wij gemakkelijker tot goede concentratie kunnen komen. Kleur kan daarbij ook een rol spelen. Er zijn mensen, die zich

boven een groen bureaublad goed kunnen concentreren. Geef hun een rood bureaublad en de concentratie is weg: dan zijn ze veel verstrooider. Iedereen zal dat voor zichzelf moeten nagaan.

Vraag je gewoon af: Waarop reageer ik? Wat geeft mij rust? Wat geeft mij stilte? Als u vindt dat het te moeilijk is een bureau om te wisselen, dan kunt u er desnoods een stuk gekleurd papier of plastic op leggen. Sommige mensen kunnen zich gemakkelijker concentreren, als er planten of bloemen in de buurt zijn. Waarom zou u ze dan niet neerzetten? Ze behoeven geen directe relatie te hebben met hetgeen u doet, maar als hun aanwezigheid het u gemakkelijker maakt u sterk te bepalen tot datgene wat op dat ogenblik belangrijk is, dan moet u ze gewoon gebruiken.

Het blijkt in vele gevallen dat ook bepaalde geuren storend kunnen werken. Als u een vertrek heeft dat een beetje naar verschaalde sigarenrook ruikt, dan kunnen heel veel mensen niet tot een geestelijke concentratie komen. Laten wij dan zorgen, dat wij daar een geur brengen, die voor hen wel aanvaardbaar is. Als het even kan frisse lucht! Kan het niet, laten wij dan desnoods wierook branden, parfum verstuiven of iets anders, zodat wij ons a.h.w. aangenaam voelen in die omgeving, want dat is een van de belangrijkste punten. Om u goed te kunnen concentreren moet u uw omgeving aanvaarden. U moet niet erdoor worden gestoord of gehinderd. Dan pas kunt u zover in uw onderwerp verzinken, dat eventueel later optredende storingen geen invloed meer hebben.

RUST

Is rust stilstand? Als de tijd stilstaat, heerst er dan rust? Of is rust eerder de aanvaarding van al het zijnde? De verandering, die niet meer storend is maar harmonisch voor het geheel. Ware rust vind je eerst, indien je datgene wat je bent en wat rond je is hebt aanvaard. Aanvaarding brengt de ontspanning: en uit ontspanning ontstaat rust.

Rust in zichzelf is geen volledige daadloosheid. Zelfs degene, die in staat is om het onmiddellijk verblindende licht te aanvaarden, en daarin vanuit menselijk standpunt volledig tot rust te komen, rust slechts in een bepaalde vorm. Hij is niet actief maar hij ondergaat in totaliteit. Hij beseft, terwijl hij niet reageert. De buitenstaander noemt dat rust.

Als een mens slaapt, dan kan hij dromen. Hij kan bezig zijn met gesloten ogen de belangrijkste problemen te overwegen. De buitenstaander zegt: hij rust.

Rust is een verschijnsel van uiterlijkheden. Werkelijke rust ontstaat eerst door harmonie. Harmonie in en met jezelf. Harmonie met de hele kosmos rond je. Wie dus rust zoekt, hij zoeke eerst de vrede met zichzelf en de aanvaarding van zijn wereld te vinden, zoals ze is. Deze zal waarlijk rusten. En in een korte tijd van rust zal hij levenskracht en veerkracht in zichzelf ervaren en erkennen, die een ander zelfs na vele uren loodzware rust niet herwint.

Rust is er in de wereld, indien ons besef die wereld als harmonisch ziet. Niet het landschap brengt ons rust, maar onze aanvaarding van het landschap doet ons rustig worden en daardoor ons ontspannen.

Onze confrontatie met de hoogste kracht kan een oorlog zijn, een voortdurende strijd die wij hel noemen, een voortdurend gebonden zijn aan gewoonten, aan eigenschappen. en voorstellingen, die wij niet kwijt willen raken en het kan rust zijn, omdat we aanvaarden wat wij zijn, maar vooral datgene wat er rond ons is.

Bewustwording zelf is rust. De rust, waarin de totaliteit kan spreken tot ons, zonder dat wij verstoord trachten hieraan actief deel te nemen.

Alles wat rust is, is harmonie. Zonder ware harmonie is er geen rust. Daar, waar rust ontstaat door het ontbreken der dingen, is er geen ware rust maar een zich aankondigend conflict.

Wie deze dingen in zichzelf verwezenlijkt en verwerkt, hij vindt voor zichzelf een streven naar rust, dat gebaseerd is op zijn instelling en zijn aanvaarding. Hij vindt voor zich een aanvaarding van de wereld, die hem rust brengt. En hij weet vooral zijn eisen aan zichzelf en aan de wereld zodanig te beperken, dat het werkelijke leven voor hem betekenis kan krijgen in

de totaliteit van het zijn. Dit is ware rust. Ware rust in de dood zowel als in het leven, zowel in de hoogste sfeer als in de stof.

Overwin dus de schijnbare rust, de stilstand die geen rust is maar wordend conflict en vind de harmonische eenheid met het zijnde, waardoor u voortdurend kunt rusten en toch deel zijn van elke ontwikkeling. Dan zult u in deze rust de harmonie met de kosmos voor uzelf gewinnen.

NEGENDE LES - ONTWAKEN

Als je in een wereld leeft die vol begoocheling is, dan heeft het leven voor jou een bepaalde inhoud en vaak een wat droomachtige kwaliteit. Zoals wij in vorige lessen hebben gezien leven de meeste mensen aan de hand van idealen, van denkbeelden en niet aan de hand van feiten. Nu kan er een ogenblik komen dat de mens in staat is de keten van alle begoocheling, van alle zelfbedrog ook te doorbreken. Dat ogenblik kan soms ontstaan door middel van b.v. een schok. Er zijn mensen, die door een ongeluk plotseling helderziend, helderhorend worden. Dat is een bekend verschijnsel. Maar in feite zijn ze door die schok ook wakker geworden voor iets wat er altijd is geweest: en dat vergeten de meeste mensen.

Als ik hier uitdrukkelijk niet spreek over inwijding, maar over ontwaken, zo vindt dit zijn reden in het feit dat inwijding veronderstelt: procedure. Terwijl ontwaken een natuurlijk verschijnsel is dat met elke slaap gepaard gaat. Wat een mens doet, die zich bewust wordt van zijn leven, van zijn omgeving of van een werkelijkheid, is ontwaken.

Nu zijn er zeer veel situaties in een menselijk leven die zijn vastgelegd (denk b.v. aan het huwelijk, aan de positie die iemand in de gemeenschap heeft, aan de waarde van bezit) en waar men eigenlijk moeilijk doorheen kijkt. Het zijn van die karakteristieke toestanden (eigenlijk sjablonen), die de maatschappij op je heeft getekend. Als je nu wakker wordt, ga je begrijpen wat ze zijn: sjablonen, en dat de inhoud niet is gelegen in het feit dat er een huwelijk is of dat je in de maatschappij een bepaalde positie hebt in de ogen van anderen of dat je een bepaald bezit hebt. Het is belangrijk: wat ben ik, wat doe ik ermee, hoe leef ik ermee? En dan ga je vanzelf ook anders reageren.

Laten wij een paar voorbeelden zoeken uit deze tijd om daarmee duidelijk te maken waar eigenlijk een fout zit en waartoe een ontwaken zal leiden.

Dan neem ik allereerst - het is actueel - het enorme protesteren van de studenten.

Dat zij protesteren is begrijpelijk. Hun belangenwereldje wordt aangetast. Aan de andere kant zouden zij zich wel moeten realiseren dat het hogere onderwijs toch wel veel te kostbaar is in verhouding tot wat het produceert: Indien zij zelf zouden bijdragen tot het verlagen van deze kosten, ook tot het verminderen van het element verspilling bij het onderwijs, dan zou - geloof ik - ook de verhoging van hun eigen bijdrage niet eens noodzakelijk zijn. Zij kijken echter niet naar zichzelf, dus niet "wat zijn onze mogelijkheden?", maar zij eisen mogelijkheden voor zichzelf zonder een verplichting voor zichzelf direct daartegenover te stellen.

En daar zit nu de grote moeilijkheid. Als zo iemand ageert, dan doet hij dat volkomen overtuigd en van ganser harte. Stel, dat hij wakker wordt. Dan ziet hij opeens dat een groot gedeelte van zijn kennis in feite niet nuttig is. Hij realiseert zich verder dat hij door de belangrijke zaken met grote aandacht te bestuderen en voor de rest logisch te denken vele onbelangrijke dingen, die op dit ogenblik een groot gedeelte van zijn tijd opeisen, als het ware vanzelf te weten komt. Hij komt dan tot een nieuw systeem van leren. Maar hij komt ook tot totaal andere eisen ten aanzien van b.v. de mogelijkheid om een practicum te hebben. Hij stelt dan voor zichzelf: Het is noodzakelijk dat ik bepaalde dingen doe. Wat kan ik zelf doen en waar heb ik inderdaad een kostbare outillage voor nodig? Dan blijkt dat ook daar veel minder nodig is. Het eindresultaat voor de student die wakker is geworden is, dat hij veel minder is aangewezen op al datgene wat anderen voor hem doen en voor hem beschikbaar moeten stellen en dat hij gelijktijdig sneller leert, beter leert en zelfstandiger is op het ogenblik dat hij zijn studie beëindigt. Dit is een heel eenvoudig voorbeeld van wakker worden.

In geestelijk opzicht kan ik mij iets dergelijks eveneens voorstellen.

Als wij iemand hebben die gelooft - onverschillig wat voor geloof dat is - dan zal hij in vele gevallen zijn eigen denken staken op het ogenblik, dat zijn geloof een verklaring geeft. Als hij

echter beseft, dat de waarde van een geloof niet is gelegen in de verklaringen die het afgeeft, maar in de mogelijkheden die het voor de mens innerlijk en uiterlijk schept, dan zal hij ongetwijfeld in dat geloof gaan zoeken naar datgene, waarmee hij kan werken, waaruit hij bepaalde krachten kan putten. Hij zal zoeken naar de werkelijkheden, die voor hem werkelijk tellen en hij zal zich daarop concentreren. Dan interesseert het hem helemaal niet meer welke bisschop de baas is. Dan vraagt hij zich ook niet af, of de paus nu wel of niet onfeilbaar is. Hij laat dominee rustig preken, maar hij belééft zijn godsdienst. In dat beleven komt hij tot een praktische mogelijkheid.

Zo iemand zou men een soort ingewijde kunnen noemen. Dat wil echter nog niet zeggen, dat die man daarom de vorm behoeft te verwerpen. Een van de bekende voorbeelden is Pater Pio, die de laatste tijd ook wat meer in de publiciteit is gekomen.

Pater Pio was een heel gelovig en heel eenvoudig mens, die echter voor zichzelf de consequentie trok uit zijn geloof. Hij was ook consequent ten aanzien van die punten, welke voor hem in zijn praktisch werken en in zijn contact met de medemens en met God belangrijk waren. De rest nam hij er dan wel bij. Deze man werd gezien als een wonderdoener: en dat was hij in sommige gevallen ook wel. De man was wakker geworden. Hij had gezien wat onbelangrijk en wat belangrijk was. Misschien is dat ook wel de reden dat hij zoveel vijanden vond onder de geestelijkheid en dat Rome zo bang voor hem was.

Kijk, dat zijn punten waarvoor u zelf voorbeelden te over kunt stellen. Het is eigenlijk zeer eenvoudig te formuleren. Wakker worden betekent: geen denkbeelden van jezelf of van anderen, kijken naar praktische mogelijkheden. Niet vragen: wat is het ideaal genoemde systeem? Maar: wat is voor mij praktisch het best bruikbaar?

Het is minder idealistisch, dat geef ik graag toe. Maar een groot ingewijde is geen idealist. Dat denken de mensen. Een groot ingewijde is iemand, die weet welke mogelijkheden hij heeft. Hij gebruikt die mogelijkheden dan volgens zijn persoonlijkheid en inzichten. Alles wat daarbuiten ligt, stelt hij eigenlijk een beetje terzijde: niet in een eenzijdigheid, in een ontkenning, maar eenvoudig in het besef: deze dingen tellen voor mij niet mee. Zo iemand zal zich wel afvragen: heb ik schoenen waarmee ik goed kan lopen? Hij zal zich niet afvragen: zijn ze mooi en passend? Zo iemand zal zich niet afvragen, of een mens nu, mooi of lelijk is of tot een bepaald ras behoort, maar hij zal wel proberen in deze mens bepaalde harmonische mogelijkheden te zien. Ziet hij die niet, dan zal hij zich beschermen tegen de disharmonie, die mogelijk in die persoon zetelt. Praktisch zijn is een van de veel voorkomende verschijnselen bij een mens, die begint wakker te worden.

Als je sterft, word je eigenlijk ook een beetje wakker. Er zijn zelfs mensen, die zeggen: Sterven is een soort inwijding. Het proces van het sterven op zich heeft onaangename nevenverschijnselen, waaraan je je niet kunt onttrekken. Maar als je die verschijnselen dan maar accepteert en je concentreert je op de ervaring, dan blijken ze eigenlijk erg onbelangrijk te zijn.

Iemand, die op aarde heeft geleefd, wordt geconfronteerd met de werkelijke betekenis van zijn leven. Dat is het eerste begin van het sterven, de dood. Hij wordt verder geconfronteerd met zijn denkbeelden en tekorten die hij volgens die denkbeelden heeft bezeten. Hij wordt ook geconfronteerd met de werkelijke betekenis die hij voor de medemensen heeft gehad en met de oprechtheid voor zover die in zijn bestaan en in zijn werken heeft gescholen. En dan moet hij beginnen te leven met de erkenningen, die hij nu in zichzelf heeft vastgelegd.

Op het ogenblik dat je zegt: iets daarvan is niet waar, zit je in moeilijkheden. Dan heb je dat bekende uitwijkverschijnsel waardoor velen een lange tijd in Schaduwland vertoeven. In sommige gevallen heb je ook een fixatieverschijnsel: wat meestal betekent dat iemand niet verder komt dan Zomerland. Aanvaard je echt de werkelijkheid, dan blijken de grenzen, die er tussen de sferen heten te bestaan, allemaal maar illusies te zijn. Dan kun je gaan zo ver als je maar wilt, zo ver als je begrip en je vermogen tot harmonie maar reiken.

Indien wij dat stellen voor de dood (de dood is dus een ontwaken in een werkelijkheid en een geconfronteerd worden met de werkelijkheid omtrent jezelf), dan mogen wij dit toch ook zeggen ten aanzien van het leven van de mens, wij hebben al eens eerder over dit verschijnsel

gesproken. Toen heb ik u erop gewezen dat een mens verschillende fasen in zijn leven heeft en dat hij na elke fase zichzelf anders gaat zien en hernieuwd gaat waarderen. Dat is ook een soort ontwaken. Maar dan een gedeeltelijk ontwaken, want in dergelijke gevallen breng je de waarden, die voor jou belangrijk zijn - om welke reden dan ook - zonder ze op hun werkelijke betekenis te testen, over in de nieuwe fase. Het is dus een benadering van het voor jou niet belangrijke, waarin de verandering is gelegen. Maar een werkelijk ontwaken houdt in: het betreden van een nieuwe wereld.

Nu is een nieuwe wereld voor de mens altijd een wat griezelige wereld, vooral omdat de mens leeft in de illusie van beheersbaarheid. Hij meent, dat hij zijn wereld aan kan, dat hij in staat is zijn eigen lot helemaal te bepalen. Hij gelooft in allerlei dingen. Of je dat nu noemt wetenschappelijk denken, democratie, de enig ware godsdienst, als je wakker wordt, dan gelden die dingen niet, dan zijn ze er eenvoudig niet meer.

Als ik het leven van een enkele mens als voorbeeld mag nemen, dan kunnen wij ons ongeveer als volgt de situatie voorstellen:

Prenatale periode: Een herbeleving van herinneringen van een vroeger bestaan gepaard gaande met een steeds sterker wordend aantal impressies, die je via de moeder bereiken.

Geboorte: Enorm trauma: een wakker worden in een andere wereld. Vanaf dat ogenblik is niet meer de gedachte alleen belangrijk, maar zijn de lichamelijke behoeften iets, waardoor je wordt gedomineerd. Je gaat toch nog verder met je dromen, maar de werkelijkheid komt steeds sterker naar voren - ook via de lichamelijke behoeften - tot het ogenblik dat je wakker wordt in de wereld. En wat eens een werkelijkheid voor je was (een vroeger leven, een bestaan in een sfeer) is afgenomen in belangrijkheid, totdat het een soort kleurige achtergrond is geworden waaruit je met je fantasie zo nu en dan een aardig spelletje kunt plukken.

Dan sta je voor een wereld, waarin van een kind veel wordt geëist. Je weet niet waarom. Anders gezegd: voor een kind zijn de eisen, die ouderen aan hem stellen over het algemeen onredelijke eisen. Je kunt op gezag aanvaarden, je kunt ook proberen te begrijpen. Iemand, die als hij jong is probeert te begrijpen waarom, is doorgaans lastig en brutaal volgens de ouderen.

Er komt echter een ogenblik, dat je zegt: Dit is mijn leven. En dan denk je niet aan een T.V.- of radioprogramma, maar je denkt aan je relaties met je vriendjes, aan de manier waarop je met hen samenleeft.

Een school kan op die manier dus het centrale punt worden van je bestaan als mens, niet om wat je er leert, dat is bijkomstig, maar om de contacten die je er hebt. Het kan ook een enorme kwelling zijn, waarvoor je voortdurend zou willen wegvlugten en die je desondanks wordt opgedrongen. Het ligt er maar aan, of je harmonisch of disharmonisch past in het geheel. Zo'n mens moet zich dan in de maatschappij invoegen.

Ook hier krijg ik weer te maken met het verleden. Wat ik eens ben geweest, bepaalt voor een deel mijn neigingen. Ik tracht dus onbewust in de wereld iets waar te maken wat ik al ben geweest. Dat zal dus in de puberteitsperiode heel erg sterk zijn. Daarna flauwt het iets af en wordt het langzaam maar zeker een eigen denken, een eigen persoonlijkheid waarbij ik de achtergronden vergeet en daardoor ook niet meer zo sterk wordt gemanipuleerd. Het is pas in deze periode (die in het Westen optreedt tussen de 22 en de 30 jaar, in het Oosten tussen de 16 en de 25 jaar), waarin je voor het eerst wakker schrikt.

Je staat nu tegenover een wereld, waarin verplichtingen en noodzaken bestaan, waarin je moet uitkijken voor jezelf. Tot nu toe heb je altijd een ander voor je laten uitkijken, nu moet je voor jezelf zorgen. En daarmee sta je in een wereld, die ineens van betekenis is veranderd. De beul van een paar jaar geleden is nu degene, die je juist die handigheidjes en nuttige zaken heeft geleerd die je nodig hebt. De persoon, die vroegere zulke mooie verhalen kon vertellen, is nu alleen maar iemand die je heeft belazerd. Het gezag, dat vroeger bescherming betekende, betekent nu een aantasting van je persoonlijkheid en toch wéét je waarom, de reden wordt kenbaar. Ik geloof, dat je in deze periode dus een eerste gedeeltelijk ontwaken doormaakt.

Dan komt als vanzelf de periode van de huwbare leeftijd, van gezinnetje stichten en al die dingen meer, werk misschien waarin je helemaal opgaat. In deze periode probeer je alles wat je uit het verleden hebt om te zetten in iets wat bruikbaar is in het heden. Je oude dromen, je oude liefhebberijen spelen een heel grote rol in hetgeen je nu bent en in wat je nu doet. De problematiek uit het verleden heb je omgezet in een gedragscode. Was je vroeger iemand, die zich sterk onderdrukt gevoelde, nu ben je iemand die elke pressie, zelfs de meest redelijke, gaat afwijzen. En zo groei je verder.

Dan komt er een ogenblik, dat je ook wordt geconfronteerd met de z.g. ideële en ook spirituele wereld: de denkbeelden,

Denkbeelden worden in het begin gemakkelijk geaccepteerd. Vaak is er al een gewoonte gevormd waardoor je niet alles wat je wordt voorgelegd kritisch gaat bezien. Toch komt er een periode van kritisch zien.

Het beeld van de wereld verandert. Je wordt weer wakker. Je ziet de verhoudingen nu in een nieuwe betekenis en vaak in een meer reële betekenis. De droom blijft in het leven een rol spelen.

En dan komt ook de periode dat men wat ouder wordt en men de droom van het verleden schuift voor een werkelijkheid waarin men eigenlijk niet meer meekan. Maar stel nu, dat u nu wakker wordt. Dan is het heel waarschijnlijk, dat dat totale wakker worden zich afspeelt: 1^e mogelijkheid: ongeveer tegen het einde van de puberteit: 2^e mogelijkheid: ongeveer na de gezinsvorming: dus het vinden van een sociale positie en herwaardering van uw bestaan: 3^e mogelijkheid: als u op het punt staat te kiezen tussen de herinnering of een herwaardering van uw bestaan en de wereld. Wordt u wakker in deze fasen, dan ziet u de details. U ziet plotseling samenhangen. Het beeld van de wereld is een geheel geworden, dat met een onnoemelijke rijkdom aan details overigens (u ziet zelfs kleuren meer en beter, lijnen meer en beter) nu duidelijk maakt wat voor u de juiste weg is. Heeft u tot op dat ogenblik gedwaald door een stad, waarvan u slechts vaag het stadsplan kende, nu heeft u a.h.w. een miniatuurstad waar u overheen kunt kijken, zodat u van te voren weet waar elke stap die u zult zetten terecht zal komen. U leeft bewust. In dit bewuste leven wordt u ook geconfronteerd met het feit, dat de huizen niet zo hoog zijn, dat de torens van de kerken niet tot aan de hemel reiken. U staat er enigszins boven en gelijktijdig ook anders tegenover. U ziet de zaak anders.

De vraag is nu, of u zult aannemen dat er andere mogelijkheden zijn in dat Niemandsland. Dat ligt aan uw punt van beschouwing en aan de werkelijkheid, waarin u eens helemaal gevangen was. Dat het erg moeilijk is om daarop een direct antwoord te vinden blijkt o.m. uit het verhaal van de Boeddha, de prins Siddhartha, die wordt geconfronteerd met wat werkelijkheid is, maar die zeker zich niet onmiddellijk realiseert wie en wat hij is en wat hij kan. Het enige dat belangrijk is: Hij probeert ineens de bovenzinnelijke wereld in toenemende mate te betrekken in zijn dagelijks leven. Daarvoor studeert hij o.m. bij een Yogi, hij is bij een tovenaer in de leer en dat soort dingen meer.

Van Jezus zou je ook wel datzelfde kunnen zeggen, vermoed ik, ofschoon bij hem het ontwaken - als ik het zo mag noemen - in een latere fase ligt, waarschijnlijk kort tegen zijn dertigste jaar aan. Ook Jezus verandert zijn visie. Hij ziet plotseling de samenhangen anders en hij concentreert zich eveneens plotseling op het bovenzinnelijke in veel sterkere mate dan hij tot op dat ogenblik heeft gedaan.

Kenmerkend is ook dat de Boeddha, als hij voor het eerst uittreedt, wonderen doet. Later horen wij daarover veel minder. Wij horen dan meer over zijn wijsheid.

Kijken wij naar Jezus, dan is het opvallend dat juist de eerste periode van zijn optreden wordt gekenmerkt door talloze wonderen en dat zijn verder optreden veel minder gericht is op uiterlijke verschijnselen maar eerder op wijsheid. Dit kunnen wij overal bij alle grote figuren ook terugvinden. En ditzelfde kan zich voordoen bij de normale mens.

Het ontwaken betekent dus: zoeken naar de wereld van het bovenzinnelijke. De meeste mensen denken: als je nu maar wakker bent, dan weet je het. Ik geloof, dat men daarbij vergeet dat er een vervreemding bestaat.

Als u intens heeft gedroomd en u wordt wakker, dan is uw eerste reactie niet: O, het is allemaal niet waar en nu kan ik wel aan de dagtaak beginnen, maar dan is het eerste wat u zich afvraagt: hoe was het nu ook weer? Waar ben ik ook weer? O ja. En hoe zat het ook weer? Waarom was dat ook weer? Er is een vervreemding, waardoor u probeert de wereld van de droom en van de werkelijkheid met elkaar in overeenstemming te brengen. Bij een gewoon mens overspoelt de werkelijkheid dan de droom. Maar iemand, die innerlijk wakker wordt, wordt niet overspoeld door de feiten van de werkelijkheid. In tegendeel, hij ziet zijn droom en de feiten van de werkelijkheid gelijktijdig. Hij beseft hun relatie en wordt door de herkenning van beide gebracht tot een bewust reageren in die werkelijkheid, maar mede op basis van zijn persoonlijkheidsinhoud, zoals die in de droom is gebleken.

Dit is een wonderlijk verschijnsel, dat zult u begrijpen.

De toestand van ontwaken brengt na de vervreemding dus confrontatie met nieuwe werelden, met nieuwe mogelijkheden. Hoe liggen die?

Een mens van 18 jaar zegt: Ik kan meer. Ik móét meer doen. En dat betekent het scheppen van een formulering, waarvan je zelf beseft dat ze onjuist is, maar die je met een elan, met een enorm geweld probeert door te zetten, waarbij je alles in relatie probeert te brengen met jouw beeld van de werkelijkheid. Wonderen kunnen hierbij gebeuren.

Er is een bekend genezer geweest in Noord-Duitsland, die nog geen 20 jaar oud was. Die man heeft het niet lang volgehouden. Hij was ontwaakt tot nieuwe krachten en mogelijkheden. Hij kon tussen de mensen door wandelen en weten waar harmonie was en waar niet. Degene met wie er harmonie was, die kon hij genezen: en dat deed hij dan ook.

Een ander voorbeeld: Iemand, die op omstreeks 30-jarige leeftijd ontwaakt. Deze moet eerst afrekenen met de situatie, die hij heeft gecreëerd: de droomsituatie, waarin hij allerlei idealen door elkaar heeft gevlochten. Voor hem is het heel erg belangrijk, veel meer dan voor de jongere, om onmiddellijk met feiten te komen. Zo iemand heeft de neiging zich bezig te houden met occultisme en magie, maar bereikt ook heel vaak bepaalde trappen van inspiratief werken. Vormen van helderziendheid en helderhorendheid komen op deze leeftijd wel voor, maar ze zijn niet betrouwbaar. Opvallend is het genezend vermogen en heel vaak een zo scherp zien van de dingen, dat feiten die anderen ontgaan kunnen worden opgesomd. Dat is echter geen helderziendheid, want er wordt alleen gereageerd op aanwezige feiten. Het is alsof zo'n persoon de wereld plotseling onder een microscoop ziet en daardoor uit de rijkdom van details die anderen ontgaan conclusies kan trekken, die voor de anderen onbegrijpelijk zijn, maar die in de feiten steeds weer juist blijken.

Komen wij bij een mens, die de periode nadert van leven in de herinnering, dan zien wij de omslag meestal heel anders gebeuren. Zo iemand zal misschien nog wel wat doen met paranormale krachten e.d., maar het loopt meestal nogal los daarmee. Wel zien wij dat zo'n persoon in eens alle wijsheid opnieuw gaat formuleren. Hij probeer het leven terug te brengen tot samenhangen. Bij zo iemand is het inspiratieve element wel aanwezig, maar het zit op de achtergrond. Het is datgene wat het hem mogelijk maakt het juiste woord te vinden, niet wat hem zegt welke woorden te spreken. Deze mensen kunnen dan een enorm inzicht bereiken in de wereld of in geestelijke waarden en heel vaak komen zij dan ook tot een soort visionair werken, waarbij zij de werkelijkheid uit een meer tijdloos geheel als het ware steeds weer opnieuw definiëren en formuleren. In al deze gevallen was het ontwaken dus een anders reageren en een anders zien. Ik heb u reeds duidelijk gemaakt, dat dit in verband met de dood eveneens het geval is.

Nu is het natuurlijk wel aardig te zeggen: Ach, dat ontwaken komt voor iedereen wel. Maar vóór het ontwaken is er altijd een periode, die wat moeilijker is. Ik weet niet of u wel eens een vaste slaper heeft wakker gemaakt, terwijl hij droomde. Dan volgen er een aantal al dan niet gefluisterde uitdrukkingen, en als ze verstaanbaar zijn, zijn ze zelden heel vriendelijk. Het is alsof degene, die wordt wakker geschud zich met alle geweld verweert tegen een werkelijkheid die hij aanvoelt. Zo is het ook met een mens, die vóór een ontwaken staat. De wereld, waarin hij heeft geleefd, is niet meer aanvaardbaar, die is ook niet meer bereikbaar. Maar de wereld, die komen gaat, die totaal anders is, kan hij niet accepteren. Het is een doodsheid, een

verveling, een gevoel van frustratie, van afgesloten zijn. Heel begrijpelijk overigens, want alleen vanuit deze gevoelens wordt de wereld waarin wij ontwaken weer een stimulans. Als die wereld alleen maar een vaag contrast zou vormen met een zeer levendige droom, ik geloof dat wij naar de droom zouden terugverlangen en de werkelijkheid afwijzen. Deze beproevingsperiode, zoals men die graag pleegt te noemen, loopt in het menselijk leven uiteen van perioden van ongeveer 10 jaar (dat is wel het langst gemiddelde) tot perioden van enkele maanden. Laten wij aannemen, dat iemand een periode van verveling doormaakt die vijf jaar duurt. Wat gebeurt er? Het is allemaal hetzelfde, want de nuances in leven en beleven die er zijn, interesseren ons niet meer. Vroeger was het beter, want er zijn herinneringen die wij nu niet meer in hun werkelijk verband zien. Wij hebben ze geïdealiseerd: wij hebben er een werkelijk fantastisch droombeeld van gemaakt. In deze herinneringen zouden wij de werkelijkheid willen vinden zonder te beseffen dat zij er nooit zo zijn geweest. Daardoor zoeken wij - bewust of onbewust - naar iets nieuws. Dit zoeken naar iets nieuws brengt het experiment met zich mede. De een gaat misschien proberen te genezen, de ander gaat zieken verzorgen en nog een ander besluit ineens - ook al is de leeftijd dan ook gevorderd - te verdwijnen naar Australië, Canada of een ander onbekend oord, alleen maar omdat er in het heden geen bevrediging is te vinden. Het is deze stimulans, die kort voor het ontwaken ons reeds confronteert met andere gedachten: het is een soort wekdroom geworden. De werkelijkheid, waarin wij komen te leven, begint invloed te krijgen in datgene wat wij zijn, denken en doen. En dan is het ontwaken ook aanvaardbaarder, al blijft het vervreemdingseffect natuurlijk gehandhaafd. Wil je daarvoor praktische regels geven, dan is dat al heel erg moeilijk. Als ik tegen u zeg: Indien u zich verveelt, kan dat het begin zijn van een inwijding, dan wil iedereen zich zo snel mogelijk vervelen in de hoop dat de inwijding dan eveneens spoedig komt, en dat zou op een teleurstelling uitlopen. Ik geloof dat je het zo moet zeggen:

1. Als er in je leven veranderingen plaatsvinden en het net lijkt alsof alles wat nu mogelijk zou kunnen zijn om welke reden dan ook wordt getorpedeerd, houd er dan rekening mee dat er nieuwe elementen in je leven komen. Wees dan niet bang voor een experiment, maar probeer in dat experiment vooral iets meer te brengen dan de wereld van vroeger. Werk met andere elementen of andere krachten. Zoek een ander medium om jezelf uit te drukken. Al ga je maar tekenen of schilderen, probeer je mensen te genezen of gedachten te lezen of houd je, je bezig met filosofie of sociologie, zoek iets wat je tot op dat ogenblik niet hebt gedaan, maar waarvan je de mogelijkheid vaak hebt beseft. Wijd je voorlopig daaraan.
2. Elke droom op zichzelf is mooi. Maar elke droom is mooi, omdat wij die droom a.h.w. zelf vorm kunnen geven. Ook een nachtmerrie geven wij zelf vorm. Wij hebben daar reeds over gesproken. Laat u door de droom niet beïnvloeden. Realiseer u: wat ik heb gedacht en gehoopt, is niet waar en kan niet waar worden, er moet iets anders zijn. Toch is dat het juiste, indien u verder wilt gaan naar een grotere werkelijkheid.
3. U wordt in uw leven heel vaak gesteund en gestuurd door krachten uit de geest, door bepaalde gaven die u bezit. De meeste mensen weten dat ook wel dat ze dat hebben, maar zij beschouwen het eigenlijk als iets wat voor hen normaal is. Juist daardoor zien ze de nuances daarin over het hoofd. Als u dan die dingen verliest, moet u niet terughunkeken naar het verleden, maar dan moet u zich afvragen: Welke mogelijkheden zijn mij overgebleven? Juist het grijpen naar die enkele mogelijkheid die u dan nog heeft om hetzij met het paranormale hetzij met, bijzondere gaven te werken (één is er altijd wel te vinden als u maar zoekt), geeft u dan de gelegenheid een totaal nieuw schema van geestelijk werk te ontplooiën en daarin gelijktijdig een beter inzicht te krijgen in de werkelijkheid.

Het is niet veel. Wij hebben altijd geprobeerd de punten praktisch te stellen in de lessen. Deze les is niet zo direct praktisch, omdat elke mens op zijn manier wakker wordt en iedereen toch op zijn eigen manier moet afrekenen met zijn dromen. Wakker worden is echter voor ons allen noodzakelijk. Eens zal elke mens moeten ontwaken, hoe dan ook. Laten wij die onvermijdelijkheid dan eerst accepteren.

Dan kun je natuurlijk zeggen: elke mens moet dit op zijn wijze doen.

Er zijn daarvoor geen algemene regels te geven. Maar als je naar de wereld kijkt, dan zie je toch ook dat in de massaliteit van de mensen dergelijke processen zich ook afspelen. Dan moeten wij even niet denken aan al die kleine pressiegroepen. U weet wel, mensen die hard schreeuwen zijn in staat een kudde van honderdduizend man aan het lopen te krijgen. Daarin zit het systeem van het activisme. U moet gewoon uitgaan van het denkbeeld: er komt een tijd, waarin de wereld niet kan reageren op de oude wijze. In verband met milieuvervuiling b.v. speelt zich op het ogenblik iets dergelijks af. Daarbij gaat het helemaal niet om de feiten, maar doodgegewoon om een wakker schrikken uit de denkbeelden dat men oneindig kan voortgaan. Iets dergelijks zal binnenkort ook plaatsvinden ten aanzien van de bevolkingstoename. Dit zijn heel gewone problemen. Maar de mens heeft altijd gedroomd. Hij heeft gedacht, dat hij het aan zou kunnen, en nu kan hij het niet aan. Nu móét hij wakker worden. Maar wakker worden betekent dan ook handelen volgens totaal nieuwe normen. Het betekent denken volgens nieuwe normen. Het betekent oude geliefde idealen terzijde stellen en daarvoor in de plaats een meer realistische benadering vinden van je wereld. Op het ogenblik zijn er heel veel mensen die vrede willen, maar die vrede willen zij op een bepaalde manier. Dat wil zeggen met een zekere welvaart, een zekere vrijheid, een soort onafhankelijkheid ten aanzien van anderen. Zolang zij dromen kunnen zij verdergaan in die richting, maar er komt een ogenblik waarin je je afhankelijkheid, je relatie met de mensheid zult moeten erkennen. Er zullen in de zeer nabije toekomst zeker groepen zijn, die zich dat gaan realiseren, die niet anders meer kunnen dan hun afhankelijkheid erkennen en op grond daarvan verdergaan. Ik geloof dat je in de gehele wereld altijd weer die kentekenen van een ontwaken vindt. Het is een kentering: de oude tijd is afgelopen en nu begint er een nieuwe tijd. De nieuwe tijd ontardt ook weer in dromen, natuurlijk. Maar in het begin is zij ontzettend reëel en realistisch. Als u kijkt naar het begin van het christendom, dan is het in feite offerbereidheid, innerlijke gesteldheid en - wonderlijk genoeg - voor velen het vermogen om paranormale krachten te gebruiken. Als u tegenwoordig naar het christendom kijkt, dan is het een mooie organisatie met zeer mooie leerstellingen en verder maar heel weinig praktische resultaten. Zo zal het ook in die nieuwe periode zijn.

De mens schrikt wakker, hij zal beginnen te werken, hij zal uit zijn werken een droom spinnen. De massa weet en voelt op een gegeven ogenblik echter: dit is het moment van ontwaken. Wij kunnen ertegen worstelen, we kunnen proberen de droom vast te houden, maar het gaat niet meer.

Dat is op het ogenblik aan de gang.

Dan komt er ook een ogenblik, dat grote krachten en instellingen (ik denk b.v. aan de Witte Broederschap) zich gaan realiseren: wat wij in het verleden hebben gewild en gedaan, dat kunnen wij nog wel voor een deel afwerken, maar in feite moeten wij klaar staan voor een totaal nieuwe benadering. Zelfs voor de Orde geldt dit: Wij hebben misschien nog wel een jaar of wat de tijd, maar ook wij zullen aan een nieuwe benadering moeten beginnen. Dat is een massaal ontwaken. Het is een besef, dat niet een enkeling betreft, dat niet een persoonlijke inwijding met zich meebrengt. Het is gewoon een wakker worden voor een werkelijkheid die afwijkt van hetgeen wij nog zijn of proberen te zijn.

Dit massale ontwaken op de wereld brengt altijd allerlei geweld met zich mede, gevoelens van achtervolgd worden, denkbeelden van recht en onrecht. Maar als die fase van wakker moeten worden voorbij gaat, dan is de vraag: Wat zul je doen met de wereld waar je tegenover staat?

Voor de massa is dat heel eenvoudig, want de massa wil leven en voortleven, zoals zij heeft geleefd. Dus zal zij zoveel mogelijk feiten aanvaarden. Zij zal alles wat voor haar op dit moment niet passend is te maken voorlopig verwerpen en zij zal voortgaan. En daar wijkt de massa nu af van de enkeling die wakker wordt, want die kan de totaliteit en de utiliteitsprincipes niet meer primair stellen. Hij moet uitgaan van het waarmaken van zijn nieuwe wereld, want er is het onbekende, waarin hij moet leven en werken. Het onbekende wordt voor de wereld minder sterk in de massa kenbaar.

Ik zou tot besluit van dit onderwerp een paar dingen willen zeggen, die op het ogenblik zeer actueel zijn.

Wij weten, dat de geestelijke krachten, die schijnbaar chaos en verwarring in de wereld brengen, in sterkte toenemen. Wij weten, dat de golf van gewelddadigheid, waarover al enkele jaar is gesproken en waarmee wij dus ook steeds rekening hebben gehouden, op dit moment overal aanwezig is en praktisch voor iedereen kenbaar. Maar wij kijken alweer verder.

Wij weten, dat dit een fase in een ontwikkeling is en niet - zoals u meent - een wanhopig verzet of een afwijking van de norm. Het is een normaal deel van het ontwikkelingsproces. Er zullen natuurlijk moordaanslagen zijn en er zijn ook weer enkele oorlogshandelingen te verwachten. Maar dat betekent niet dat de gewone mensen daarin verder meegaan. Het geweld roept tegengeweld op, terreur wordt met terreur beantwoord, maar gelijktijdig wordt meer dan ooit betrouwbaarheid met betrouwbaarheid beantwoord, eerlijkheid met eerlijkheid. Meer dan in het verleden zal het in de komende tijd een kwestie zijn van: men krijgt wat men verdient. Voor velen natuurlijk een treurige mededeling, maar het ziet er werkelijk zo naar uit.

Wat wij dus aan de hand van de Wessacbijeenkomst en de daaruit voortvloeiende besprekingen zien, is eigenlijk een voorbereiding voor deze verandering, niet meer de illusie, de uiterlijkheid. Het gaat alleen nog om de innerlijke relatie, de innerlijke mogelijkheid. De in vele opzichten schijnbare bandeloosheid wordt kennelijk langzamerhand vervangen door een groeiend innerlijke samenhang, een innerlijk steeds groter wordend begrip, maar ook een innerlijk steeds verder samengaan. Wij zien dingen, die tot nu toe als occult werden beschouwd in steeds sterkere mate in de z.g. rationele wereld binnendringen. Wij zien gelijktijdig ook dat vele zekerheden van het verleden worden aangetast. De krachten van het licht proberen iets, daaraan te doen, maar ook zij zullen hun wegen anders moeten gaan kiezen.

Ik heb het al gezegd: nog een paar jaar misschien dat de Witte Broederschap zich actueel blijft bezighouden met het pousseren van bepaalde stoffelijke ontwikkelingen, daarna zal de nadruk zo sterk op het occulte en het geestelijke gaan vallen, dat van een feitelijke invloed op de stoffelijke ontwikkeling vanuit de Witte Broederschap eigenlijk niet kan worden gesproken.

De O.D.V. heeft een predikend bestaan geleid. Zij heeft daarnaast - vooral geestelijk en op meer persoonlijk vlak geprobeerd - de mensen te bereiken. Voor de O.D.V. komt er een tijd dat wat nu de hoofdtaak is geworden hoogstens nog een bijkomstigheid kan zijn. Er komt een ogenblik, dat de verdraagzaamheid moet worden: een macht die zichzelf uitdrukt, een in beslag nemen van mensen in kritieke situaties, een plotseling doen veranderen van omstandigheden. Waar de Witte Broederschap in haar streven naar het geestelijke, het occulte toe gaat, daar zal de O.D.V. sterk de praktische kant moeten uitgaan. Dit zijn dingen die wij nu reeds voorzien.

Voor ons is er ook sprake van een ontwaken, want wij zijn niet helemaal wakker. Maar wij weten, dat wij nieuwe middelen en nieuwe wegen gaan vinden, dat er nieuwe krachten ter beschikking staan en dat nieuwe ontplooiingen van ons streven zowel als totaal nieuwe contacten en verbindingen met allerhande krachten en zelfs ook met mensen in de stof mogelijk zullen worden.

Zoals voor ons dit ontwaken zich afspeelt, zo zal voor velen van u een soortgelijk ontwaken zich afspelen, wanneer u zich in de daarvoor bestemde fase van uw leven bevindt. Ook u zult worden geconfronteerd met nieuwe krachten, met nieuwe tijden en met een wereld, die u eerst weer moet aanvaarden zoals zij is, voordat u met de feiten en de krachten, die daarin aanwezig zijn, zult kunnen werken.

Laten wij de begoocheling, die ons allen steeds weer dreigt te bevangen zien zoals ze is: de droom, die gebaseerd is op feiten, maar die de feitelijke wetten en samenhangen niet volledig uitdrukt. Laat ons ontwaken tot de werkelijkheid, waarin kosmische en goddelijke wetten zijn, die ons leven op aarde zo goed als ons kosmisch bestaan regeren.

De weg naar een nieuwe werkelijkheid. Deze ligt voor de mensheid dichtbij. Voor de geest is die dag van ontwaken praktisch aangebroken. Ook u zult in uw leven mogelijk ontwaken. Zeg

dan niet: ik word ingewijd. Of: nu ben ik meer dan een ander. Zeg alleen: Ik zie nieuwe mogelijkheden. Daar waar het onbekende zich voor mij uitstrekt, daar zal ik zoeken naar de krachten in het onbekende om daarmee te kunnen waarmaken wat ik voel werkelijk te zijn.

NIET ONTWIKKELDE MOGELIJKHEDEN

Een mens gebruikt van zijn hersenen over het algemeen maar een klein deel. Dat deel dat hij gebruikt, gebruikt hij nog verkeerd.

Als wij nagaan hoeveel mogelijkheden er zijn voor de mens om beter waar te nemen, dan kunnen wij misschien eens kijken naar iemand die blind wordt. Het blijkt dan, dat men een groot gedeelte van zijn indrukken a.h.w. gaat ruiken of proeven en dat daardoor wel een ander maar toch compleet wereldbeeld ontstaat. Daaruit blijkt reeds dat wij dus veel te weinig een beroep doen op de kwaliteiten die in de hersenen zijn vastgelegd.

Als er lichamelijke tekorten optreden, dan zien wij hetzelfde verschijnsel: de hersenen gaan daarvoor compenseren door bepaalde faculteiten te verscherpen of bepaalde mogelijkheden aanmerkelijk te vergroten. Het is iets dat lichamen bekend is. En wat lichamen bestaat, bestaat dus geestelijk ook enigszins.

De doorsnee-mens kan, zoals men dat noemt, magnetiseren. Waarom doet de doorsnee-mens dat dan niet? Hij is zich bewust van het feit, dat hij het kan. Hij vindt het misschien wel begeerlijk maar ook griezelig. Hij wil graag werken, maar alleen onder de aansprakelijkheid van anderen. Kortom, hij durft het niet aan om zijn eigen mogelijkheden te gebruiken.

Een ander voorbeeld: De doorsnee-mens is in zekere mate helderziend. Hij kan dit voor zichzelf niet toegeven en wenst vooral beelden, die niet passen in zijn concept van de werkelijkheid, niet te aanvaarden. Het resultaat is, dat helderziendheid voor een groot gedeelte wordt verdrongen naar de droom en daar grotendeels nog slechts als een reeks symbolen tot uiting komt. Toch kan diezelfde mens wel degelijk aanvoelen en zien aankomen wat er komt, wat er is, wat er verdrongen is. Gezien dit feit, zouden wij kunnen zeggen: Ook hier maakt de mens van zijn mogelijkheden geen voldoende gebruik.

Nu stelt u mij als onderwerp: hoe kan ik deze gaven exploiteren? Wel, indien u helderziende gaven zou willen exploiteren, zou ik u willen aanraden: probeert u het eens op de kermis. Als u daar vermomd op een donker schavotje zit en tegen een redelijke vergoeding bereid bent alle onzin te vertellen die nodig is, dan zult u zonder het te weten in vele gevallen de waarheid zeggen, daar er geen rem meer aanwezig is. U heeft dan een financiële exploitatie en u heeft gelijktijdig de mogelijkheid tot verdere ontwikkeling. Maar ja, als wij dat allemaal zouden doen, zou de kermis overbevolkt raken. Daarom zou ik u de raad willen geven eens wat minder na te denken, voordat u een bepaalde verklaring of beschrijving (vooral aangaande toekomst of verleden) geeft aan iemand die u niet kent. Doe het desnoods voor uzelf, maar doe het hardop en doe het spontaan. Het blijkt dan, dat u door spontaniteit te gebruiken al een heel eind verder komt.

De mens heeft de mogelijkheid om een deel van het leven althans door zijn wil en zijn uitstraling te beïnvloeden. Ja, zeggen de meeste mensen, maar als ik voor een ambtenaar sta, krijg ik toch mijn zin niet. En ik kan tegen de agent wel zeggen "loop door", maar dan komt hij juist op mij af. Zij vergeten daarbij, dat zij dan wel iets willen, maar gelijktijdig iets anders meer vrezen. Er is een tweestrijd. Maar als u tegen uzelf zegt - en dan zonder allerlei magische poespas erbij -: Dit kan waar worden. Ik wil dat dit waar wordt en u houdt het vol, dan wordt het waar.

Je kunt heel veel dingen waarmaken. Alleen, wat je wilt waarmaken, moet iets zijn wat je zelf als mogelijk aanvaardt. Dus niet meer redeneren. Gewoon zeggen: Zo moet het zijn. Goed concentreren daarop, in je gedachten nemen hoe het precies moet zijn, zorgen dat het een manier is, die voor jou aanvaardbaar, die mogelijk is en het gebeurt.

Op dezelfde manier zou je kunnen zeggen: een mens zou veel meer kunnen zien dan hij ziet. Maar ja, als u nu naar mij kijkt en u denkt, dat u niet helderziend bent, dan ziet u achter mij op dit ogenblik niets.

Als u denkt, dat u wel helderziend bent, dan ziet u wel iets. Hoe komt dat? Er is inderdaad iets. (Even een kleine kunstpauze om inderdaad iets op te bouwen dat zichtbaar is voor degenen, die helderziend zijn.)

Nu moet u niet zegen: Wat zie ik? U moet zeggen: Heb ik het gevoel dat er iets is? Wat zou dat kunnen zijn? Hoe denk ik mij dat? Dus niet proberen moet goed turen het tot iets visueel te brengen, maar het gewoon omschrijven. Hierdoor geeft u zich namelijk de mogelijkheid om waarnemingen, die te zwak zijn om ze onmiddellijk over te brengen in zichtbare werkelijkheid voor uzelf toch om te zetten in waarneming. Daardoor komt u ertoe om u te trainen. En daar u dergelijke waarnemingen als reëel aanvaardt, went u zich eraan ze steeds gemakkelijker en steeds scherper te doen.

Nu heb ik u dus een paar aanwijzingen gegeven. Elk van die aanwijzingen blijkt erop neer te komen dat de doorsnee-mens de gave wel heeft, maar haar niet gebruikt om welke reden dan ook. Hoe spontaner de mens reageert, des te gemakkelijker hij die waarnemingen doet.

Elke mens heeft een manier om die dingen voor zichzelf om te zetten. Er zijn mensen, die weten dat zij nodig zijn in b.v. Tietjerksteradeel. Zij wilden natuurlijk liever naar Valkenburg, maar zij hebben dat gevoel, zij gaan dus naar Tietjerksteradeel en het klopt. Waarom? Omdat zij zich niet hebben afgevraagd: waarom of hoe? Omdat zij de impuls hebben gevolgd.

Dit is een praktisch gebruik van een gevoeligheid. Je kunt niet altijd zo spontaan reageren. Je moet dus voor jezelf weten waar de grens ligt. Maar als de impuls er is, dan heeft ze zin. Zolang je je dat maar te binnen brengt, kun je dit onbewuste weten gaan exploiteren: en wat meer is, je kunt het langzaam maar zeker maken tot een voor jou innerlijk formuleerbare werkelijkheid. Daar komt het op neer.

Er werd gezegd: Hoe kunnen wij de stoffelijk braak liggende gebieden exploiteren? Nu ligt het er natuurlijk maar aan wat u als braak liggend beschouwt. Over het algemeen genomen zou ik het volgende willen opmerken:

Indien je je tot iets moet dwingen, dan is het doorgaans niet iets waarmee je helemaal harmonisch bent. Als je echter het gevoel hebt dat iets goed is, dat iets noodzakelijk is en je hebt er plezier in, dan doe je het, tenzij - en dit is een heel belangrijk punt! - je verstandelijk de consequenties ervan niet aandurft. Hierdoor geef je je dus de mogelijkheid om lichamelijk meer te doen. Als je zegt: Ik ga een stukje lopen, dan zeg je niet: ik ga naar de brievenbus en terug of de hond uitlaten. Dan zeg je gewoon: Ik heb zin om te lopen en dus loop ik. Als ik genoeg heb van het lopen, ga ik terug naar huis. Op deze manier kun je je vaak aan sporten wagen, waaraan je anders niet zou denken. Het is immers niet belangrijk wát ik presteer: het is belangrijk dat ik er genoeg aan beleef. Ook dit is een heel belangrijk punt. Heel veel mensen komen er niet toe hun lichamelijk kwaliteiten te ontplooien, omdat zij bang zijn dat het niet past, dat zij er belachelijk door worden, dat de burens er iets van zullen zeggen enz.. Ook hier weer: de mens remt een groot gedeelte van zijn mogelijkheden af. Als u vindt dat het vandaag de tijd is om te gaan roeien en u heeft een roeiboot ter beschikking, dan moet u zich niet afvragen: Hoe laat is het en kan het nu nog wel?. Dan zegt u: Ik ga roeien, tenzij ik anderen daardoor werkelijk tekort zou doen of zou schaden. U ziet het, het hele onderwerp komt steeds weer terug op geremdheden. Als u niet geremd bent, dan zult u zich veel gemakkelijker ontplooien.

Sommige mensen zeggen tegen zichzelf: Ik heb een slecht geheugen. Dat komt, omdat zij steeds weer een adres, een telefoonnummer of een naam plegen te vergeten, zonder zich te realiseren dat zij die alleen maar vergeten, omdat ze hen in feite niet interesseren. Maar op het ogenblik, dat iets u werkelijk interesseert, onthoudt u het wel degelijk. U kunt u mensen, die u in het verleden, zo'n 20 jaar geleden hebben geïnteresseerd, nu nog voor ogen halen. U kunt nu nog weten hoe zij eruit zagen, wat zij hebben gezegd en zelfs hoe zij hebben geheten en waar zij hebben gewoond. Probeert u het zelf maar eens. U heeft een geheugen dat bepaalde delen fotografisch vastlegt. Maar er moet een band van interesse zijn, anders komt de waarneming niet meer terug in het waakbewustzijn.

Dan scheppen wij dus voor ons een reden om geïnteresseerd te zijn. En als wij een reden hebben om geïnteresseerd te zijn, dan zullen wij ook onthouden. Als wij een

ontwikkelingswaarde hebben in de richting van b.v. de mnemoniek (geheugenleer), dan moeten wij ons realiseren dat het niet belangrijk is om alle dingen bewust waar te nemen, maar dat het belangrijk is ze te zien en dan later erover na te denken wat het was.

Kipling beschrijft in een van zijn boeken, Kim een spelletje met een aantal voorwerpen, zoals dat nu nog bij de padvinderij wordt gebruikt: even kijken en dan opsommen. Dit is een vorm van geheugentraining

Als u, dames, in de krant kijkt naar de advertenties (u kijkt dus niet alle advertenties door, u kijkt naar het hele blad en u vraagt zich later af: Hoeveel advertenties voor b.v. dameskousen of huishoudjam heb ik gezien?) dan zult u tot uw verbazing ontdekken, als u het een paar keer heeft gedaan, dat u heel dicht in de buurt van de werkelijkheid komt. U kunt u zelfs voorstellen waar het op het blad heeft gestaan, in welk lettertype het is gedrukt en desnoods ook nog welke prijs erbij stond. Met een beetje oefening kun je dus ook hier heel veel leren. Maar alweer, de mens heeft de neiging de dingen in details te bekijken. Je moet eerst leren één bladzijde te zien zonder te lezen, dan je ogen dicht te doen en je afvragen: Wat stond er ook weer? Het is een andere benadering van het probleem. Maar op die manier kun je heel veel bereiken.

Er zijn natuurlijk dingen, die je niet zo gemakkelijk kunt. Hypnotiseren bijvoorbeeld. Hypnotiseren is afhankelijk van het vermogen van de hypnotiseur om zijn eigen belangrijkheid op te voeren en van de neiging van de persoon die hij hypnotiseert om zich te laten overdonderen en elke andere werkelijkheidsvoorstelling tijdelijk te aanvaarden. Begint u dus maar niet met hypnose en dergelijke te experimenteren, ook al heeft u een schriftelijke cursus daarin gevolgd die u garandeert dat u het in drie maanden leert, want de enige die u hypnotiseert is waarschijnlijk uzelf. En het enige resultaat is een gat in uw beurs. Hypnotiseren is iets wat u maar een beetje buiten beschouwing moet laten.

Waarom zou u niet eens zeggen: Ik wil proberen om automatisch te schrijven of te tekenen? Dan moet u het gewoon een paar keer proberen en blijkt het dat het gaat, dan moet u niet zeggen: Nu ga ik verder, maar dan moet u zeggen: Nu zal ik bepalen, wanneer ik het wel en wanneer ik het niet doe. Voorlopig doe ik het niet. Baas in eigen huis blijven is belangrijk.

Mediamiciteit. Als wij kijken naar het aantal mensen dat als medium kan functioneren, dan komen wij per 10 op 7 personen. Als wij zien hoeveel personen werkelijk als medium bruikbaar zijn, dan komen wij - schrikt u niet - waarschijnlijk op 1 op de 100 à 150.000. Waar ligt het verschil? Wel, een medium moet zich overgeven. Anders gezegd: op het ogenblik, dat een medium zich door een geest laat beïnvloeden, moet het zich niet meer afvragen wat het is, wat het gaat zeggen, of het al of niet voor gek gaat zitten. Het medium moet de situatie aanvaarden. Het moet de lichamelijke reacties niet proberen te controleren, maar zich eenvoudig laten gaan. Dat kunnen de meeste mensen niet, omdat zij dan bang zijn, dat er misschien iets komt waarmee zij het niet eens zijn, dat zij belachelijk worden of dat zij niet in staat zullen zijn terug te keren. Zelfs de zuiver lichamelijke reacties daarbij zijn voor vele mensen kennelijk een bezwaar. Maar dat komt gewoon doordat zij niet hebben geleerd een zekere onverschilligheid op te brengen. Het is toch duidelijk, dat ook deze mogelijkheid voor de mens exploitabel wordt op het ogenblik, dat hij de juiste instelling vindt, Dan brengt mijn onderwerp mij als vanzelf naar mijn persoonlijke visie t.a.v. een juiste instelling in het menselijk leven. Die wil ik u dan tenslotte nog gaarne voorleggen:

1. Niemand hoeft u te zeggen wat u moet doen, tenzij u het zelf niet weet. Zorg dus, dat u het altijd zelf weet, dan hoeft u een ander niet lastig te vallen en u blijft uw eigen baas.
2. U moet niemand bewust schaden. Maar dat betekent nog niet, dat u bewust voortdurend bezig moet zijn om iedereen te helpen. Zoek eenvoudig naar datgene wat voor u harmonisch is en houdt u daarmee bezig. Dan boekt u resultaten. U vindt een steeds grotere zelfverzekerdheid en daardoor wordt u steeds sterker in velerlei opzichten.
3. Houdt u niet teveel bezig met hetgeen anderen zeggen. Of u begrijpt het niet óf het is niet waar óf misschien wel allebei. Houdt u liever ermee bezig wat u zelf denkt en met

de wijze waarop u dit in uw persoonlijk leven kunt toepassen. Een mens, die consequent zijn eigen denkwijze omzet in praktijk, vindt daarin ervaring en over het algemeen zelfs geluk.

4. Alle geestelijke capaciteiten die u begeert bezit u. Probeer echter nooit twintig dingen tegelijk te doen. Neem er de tijd voor en doe de dingen één voor één. Als u de krant leest, gun u de tijd een artikel dat u interesseert intens te lezen. Beter één artikel lezen, begrijpen en registreren dan een hele krant bekijken en tenslotte niets meer te weten. Zo gaat het ook met alles wat u geestelijk doet. Ga erin op, bezie het met enige objectiviteit en kijk later wat het opbrengt.
5. Haast u niet teveel. U heeft de eeuwigheid nog voor u. Degene, die zich nu haast, laat daardoor dingen na, die hij later niet meer kan herstellen. Degene, die nu zo juist en zo goed mogelijk alles tot uiting brengt, zal in staat zijn daardoor veel meer te verrichten dan een ander, die voortdurend meent dat hij geen tijd heeft.

Indien u deze leefregels consequent probeert toe te passen, dan zult u tijd overhouden voor al die vreemde kleine verschijnselen in uw denken en besef waaraan u nu voorbij loopt, omdat u zo druk bezig bent. U zult de zin van een paar dingen volledig begrijpen en daardoor uw wereld reëler kunnen benaderen dan degene, die met een oppervlakkige kennis nergens iets van begrijpt. U zult daardoor ook geestelijke krachten en waarden objectiever en reëler benaderen dan velen die zichzelf iets aanpraten van hetzij aanvaarding hetzij verwerping. Ten laatste maar niet ten leste: Als u op die manier leeft, dan probeert u het eigen "ik" waar te maken en daarmee bevordert u alle harmonieën, die voor u mogelijk zijn, zodat het kosmisch "ik" sterker gestalte krijgt in de uiting, die u in de stof bent. En daarmee uit u ook alle krachten, mogelijkheden en vermogens, die geestelijk in u berusten in steeds sterkere mate via het stoffelijk voertuig, dat op dit moment uw uiting van werkelijkheid is. U weet zelf heel goed wat werkelijk braak ligt bij u, en waarom. Waarom doet u er niet wat aan?

TIENDE LES - DE MENS

Waarom noemen wij een mens een wezen dat meer is dan een dier? Misschien omdat wij kunnen lachen en kunnen huilen, zonder dat wij daarvoor een regelrechte aanleiding hebben.

Men zegt: een mens is bewuster. Ach, als men zo kijkt naar het gedrag van de doorsnee-mens, dan vraagt men zich af, of dat juist is. Men zegt: de mens is eeuwiger. Maar wij zien incarnaties uit de dierenwereld in de mensenwereld. Waar ligt het verschil? Ik geloof, dat wij moeten begrijpen dat het belangrijke van het mens-zijn op de wereld hoofdzakelijk is gelegen in het conflict tussen twee werelden, de geestelijke wereld in ons (de wereld van de eigen projectie, van de persoonlijke beleving en erkenning) en daartegenover de wereld van de feiten, de wereld van de stoffelijke kwaliteiten. Kortom, de wereld van het onafwendbare. In dit conflict leeft de mens met de feiten dank zij zijn illusies. Hij schept een wereld, die eigenlijk niet bepaald goed is, maar hij geeft er juist door zijn idealen en denkbeelden iets eeuwig, iets belangrijks aan. Het is alsof de mens onbewust iets van de zuiver stoffelijke wereld, iets van de natuurlijke gang van zaken transmuteert tot iets dat eens van een hogere orde kan zijn.

Hoe een mens wordt geboren, ach, u weet het allemaal. Hoe een mens leeft, wij hebben er rijkelijk over gesproken. Zelfs het sterven, de bewustwording, de inwijding, wij hebben ze alle genoemd. Maar menszijn heeft voor de geest toch weer een andere klank en betekenis dan het voor u kan hebben. Het is dit aspect waaraan ik - nu wij aan het eind van deze reeks lezingen staan - even de aandacht zou willen wijden.

Een mens leeft in een stoffelijke wereld. Die wereld stelt hem wetten en beperkingen. Voor u tikt de klok omdat de tijd verder gaat. Voor ons is het anders. Maar het is wel eens goed te worden geconfronteerd met conflicten, die je niet uit de weg kunt gaan, waarvoor je niet kunt wegvlugten. Het is wel eens goed een dwang achter je te weten. Voor ons lijkt het mens-zijn soms een fantastisch goede, fantastisch vrije school.

Wanneer wij als mens worden geboren op de wereld, dan hebben wij natuurlijk als geest daarmee een vaste bedoeling. Wij hebben dus onze plannen. Die plannen lopen meestal verkeerd uit, laat mij dat maar eerlijk toegeven. Er zijn maar heel weinig geesten, die zo weten te incarneren, dat zij van hun leven datgene maken wat zij er werkelijk in zochten. Maar aan de andere kant, juist het verschil tussen de keuze die wij maken en de resultaten die daarin voor ons kenbaar worden, betekent voor ons leren. Wij zien waar wij de zaak toch verkeerd hebben gewaardeerd. Wij zien wáárom wij de zaak verkeerd hebben gewaardeerd. Als je dan als geest terugkijkt op een mensenleven, dan kom je tot de conclusie, dat het een leven was vol onmetelijke rijkdommen. Rijkdommen, die je lang niet altijd zo hebt gewaardeerd.

Ik kan mij voorstellen, dat mensen een werkelijke zielsverwantschap hebben. Maar wat denk je daar als mens aan, als achter de krant een ongeschoren gezicht zit te geeuwen. Het zijn de kleine dingen van het leven, waarmee je soms uitdrukking kunt geven aan alles wat er in je leeft, al is het maar het schikken van bloemen, het timmeren van een tafeltje, het vormen van een vaasje of iets dergelijks. Als wij dan zien hoe die kleine dingen geestelijk kunnen uitgroeien tot iets buitengewoon belangrijks, iets waarin wij een innerlijke harmonie hebben uitgedrukt, iets waarin wij - zonder het te begrijpen - ergens de relatie met het eeuwige hebben aangestipt, dan zeggen we: Ja, het is wonderlijk goed om als mens te leven. Het lijkt mij goed dit punt nog even naar voren te brengen.

Heel veel mensen zeggen: Ach, ik wilde dat ik er maar van af was. Geef mij de eeuwige zaligheid maar, dan mogen zij hier op aarde hun rommel opruimen of niet, precies zoals zij willen. Maar terugkijkend op wat het leven is geweest, dan blijkt dat alles zijn zin, zijn betekenis heeft gehad. Er is geen zinledigheid. Er zijn teleurstellingen, natuurlijk. Je verliest

dingen waarvan je meende, dat je ze toch eerlijk had verdiend. Je wordt opzij gezet voor anderen, terwijl je weet dat je beter bent. Je ziet op een gegeven ogenblik een leegte ontstaan waar je meende nu juist een vervulling te vinden. Er zijn altijd weer conflicten. Maar die conflicten komen deze voort - en dat besef je als geest zoveel te beter - uit een verkeerde waardering van je wereld. Je hebt altijd gedacht: de wereld moet antwoord geven op mij. Terwijl je in feite zelf antwoord moet geven op de wereld.

Dat geldt ook in de geest. Zolang wij in de geest verwachten dat wij antwoord krijgen op al datgene wat wij zijn, blijven wij in één en dezelfde sfeer. Dan kunnen wij niet evolueren: we kunnen niet verder gaan. Maar op het ogenblik, dat wij leren antwoord te geven op alles wat ons maar uit die wereld bereikt, ontworstelen wij ons langzaam maar zeker aan onze beperkingen.

Het is gemakkelijk genoeg tegen een mens te zeggen: Leef er maar op los, het geeft niet. Het wonderlijke is dat deze raad, die je niet moogt en niet kunt geven, ergens vaak nog waar is ook. Want de belangrijkheid van de dingen ligt niet in het vervullen van een plicht. Die plicht kan alleen bestaan, indien je haar zelf voelt, indien zij deel is van jezelf en dan maak je jezelf waar door plichtgetrouw te zijn. Het is niet zo, dat je in het leven een afspraak maakt en haar moet nakomen. Je denkt dat misschien en dan is het voor jou noodzakelijk. Op zichzelf zijn al die facetten van het leven niet belangrijk. Als we nadenken over alles wat we op school moeten leren en wat we meemaken in het contact met de medemensen, in een werkkring, in een huwelijk en dergelijke, dan zeggen we: Ach, dat is eigenlijk allemaal overbodig!

Dat zie je als mens - geloof ik - niet zo gemakkelijk. Je bent te zeer vervlochten met al je denkbeelden, je opvattingen, je gevoelens van plicht t.a.v. dit en van dat. Op zich zijn ze helemaal niet van belang. Belangrijk is alleen dat je waar maakt wat je innerlijk voelt als juist, dat je beantwoordt aan hetgeen je bent. Als je dat kunt, dan heb je geestelijk de top wel bereikt. Dan is een mensenleven niet meer alleen een reeks gebeurtenissen, die langzaam verbleekt tot enkele schijnbaar onbelangrijke fragmenten, die als het enige dat nog betekenis heeft boven in de herinnering blijft drijven, zoals het topje van de ijsberg: het grootste gedeelte verdwijnt onder het oppervlak. En dan komt er een ogenblik dat je zegt: Mijn leven is een eenheid geweest,

U leeft als mens. U heeft relaties met de medemensen. Die relaties kunnen genegenheidsrelaties zijn. Dat kunnen relaties zijn waarbij verantwoordelijkheid een rol speelt. Het kunnen relaties zijn waarbij een belangengemeenschap de werkelijke verhoudingen bepaalt. Maar in al die relaties ontmoet u een ander. U ontmoet die ander echter niet op zo'n manier dat u kunt selecteren wat u in de ander wel of niet bevalt. U moet hem nemen zoals hij is. Of het nu een directeur is, een secretaresse, of het je man of je vrouw is, of het je kinderen zijn, je vrienden, je burens, je moet hen nemen zoals ze zijn. Daardoor zie je en beleef je meer in een mens. Indien het telkens zo mooi uitgekozen zou kunnen worden, dan zou het niet alleen maar een ontzettend taaie en saaie wereld worden, het zou bovenal een nutteloze wereld zijn.

Elke keer weer, als ik in de geest kijk naar degenen die aan onze kant komen, ontdek ik hoezeer zij eigenlijk hebben geleerd van wat zij ergerlijk of onverwacht noemden. Terwijl datgene wat volgens hen juist en goed was over het algemeen langzaam wegdrijft als een walmwolkje of een rookkringetje uit de een of andere sigaret.

Waarom zou je die mens mens noemen? Ik geloof, dat je kunt zeggen: De mens is eerst werkelijk mens, omdat zijn relaties met zijn wereld en de daaruit voortvloeiende geestelijke openbaringen en ontplooiingen in deze vorm op aarde de hoogste top van geestelijk bereiken mogelijk maken. Daarmee hebben we al veel gezegd. Maar laat ons nog eens kijken naar de mens.

Als je die mens wilt kritiseren, is dat reuze gemakkelijk. Politiek b.v. zou men kunnen omschrijven als datgene wat bij de meeste mensen de werkelijkheidszin in de weg staat. Godsdienst als het zelfbedrog, waardoor zij hun eigen minderwaardigheid voor zichzelf trachten te verhullen. Hun ideaal is over het algemeen een droom die zij dromen, omdat zij in de werkelijkheid weinig bereiken. Dat is allemaal volkomen waar, niet alleen maar ten dele

waar. Als je dat geestelijk onderzoekt, is dat praktisch de gehele werkelijkheid, een paar zeer onbelangrijke of in verhouding zeer geringe facetten buiten beschouwing gelaten. Maar als je die kritiek uitoefent, dan moet je ook zeggen: Aan de andere kant is die mens juist met zijn droomwerelden, zijn idealen, zijn politiek, zijn godsdienst bezig om een geestelijke wereld naar zijn stoffelijk bestaan te trekken. Hij zoekt niet de werkelijkheid van de materie. Hij zoekt een geestelijke werkelijkheid, die in hem ligt en die hij tot uiting wil brengen. Ik heb bij geen enkele andere levensvorm op aarde ditzelfde aspect van leven ontdekt. Volgens mij maakt dit de mens op aarde inderdaad uniek.

Wat is voor de mens het belangrijkste? Vanuit geestelijk standpunt natuurlijk in de eerste plaats harmonie: Maar hoe druk je harmonie uit? Voor sommige mensen is harmonie iets dat behoort in een tweepersoonsbed. Bij anderen behoort het in een zangkoor, in de kerk, in een theater of misschien alleen maar rond een schaakbord. Je zou het misschien niet zeggen de laatste tijd, maar zelfs dat is mogelijk. Anders gezegd: Harmonie is datgene waarin je een ander kunt ontmoeten op basis van gelijkwaardigheid, waarbij een gemeenschappelijk belang, een gemeenschappelijk doel of een gemeenschappelijk denken het "ik" tijdelijk onbelangrijker maakt.

Dit is altijd weer de meest wonderbaarlijkste beleving die denkbaar is. Niet dat je die harmonie als zodanig registreert. Als u dadelijk weggaat, dan zegt u niet: O, wij zijn harmonisch geweest hetzij met de geest, hetzij met elkaar of desnoods met een kopje koffie dat wij hebben gedronken. Maar vaak heeft u een gevoel: ik ben ontspannen, ik heb mij wel ingespannen, maar het heeft mijn vermoeidheid weggenomen. Kijk, dat is nu wat harmonie in feite betekent. Het is een ontspanning: een absoluut wegvallen van allerhande verwrongen en gespannen indrukken, denkbeelden en emoties in jezelf. Daarvoor in de plaats komt dan de relaxatie, waardoor je niet alleen waarlijk jezelf bent, maar je ook jezelf beleeft. Men zou dus kunnen zeggen: Voor een mens is het zeer belangrijk, dat hij leert zich op de juiste wijze te ontspannen. Want juist in dit absoluut ontspannen-zijn is hij waarlijk zichzelf. Hij wordt niet meer gedreven. Zolang u wordt gedreven door welk denkbeeld dan ook, bent u niet waarlijk uzelf. Of het nu Schopenhauer, Nietzsche of Marx is of misschien het Evangelie of de Korán, als u wordt gedreven door die dingen, bent u uzelf niet. Als u ontspannen bent, dan ziet u uzelf zoals u bent, dan beleeft u uzelf zoals u bent. En wat meer is, dan kunt u ook de wereld aanvaarden zoals ze is. Het is dan niet meer noodzakelijk om allerhande waanbeelden op te bouwen, waardoor de wereld nog enigszins aan uw denken en aan uw behoeven schijnt te beantwoorden: dan kunt u aanvaarden wat er is. Waar u ook met mensen of zelfs met omstandigheden te maken heeft, onthoudt u dit alstublieft. Het kan voor uw leven zeer belangrijk zijn, indien u in staat bent om uzelf te zien zoals u bent en de wereld te aanvaarden zoals zij is. Dan is er harmonie mogelijk met bijna alles op de wereld. Dan kunt u alle dingen begrijpen. Er zijn uitingen die u zult afkeuren. Maar u gaat begrijpen wat de beweegredenen zijn, wat de emotionele achtergronden zijn, wat de denkbeelden zijn en wat de gedachtewereld is van zo'n mens. Daarmee krijgt u het werkelijke contact met het leven.

Een bekende van mij heeft een hele tijd gewerkt in wat u de duistere sferen noemt. Wat bleek het belangrijkste aspect van die duisternis te zijn?

In de eerste plaats: Het is opvallends een ingespannen trachten een waanbeeld in stand te houden. Deze wezens durven zich eenvoudig niet te ontspannen, want dan zou de waarheid tot hen kunnen doordringen, en die waarheid kunnen zij niet aanvaarden.

In de tweede plaats: Contacten worden alleen gemaakt, indien ze een bevestiging betekenen van wat je zelf wilt zijn. Het is alsof je alleen met een andere wilt praten, als hij "ja" zegt op alles wat jij voorstelt. Zelf ben je heel graag bereid om de ander gelijk te geven in zijn opvattingen en voorstellingen, ofschoon je weet dat het niet juist is.

In de derde plaats: Op het ogenblik, dat ontspanning - hoe dan ook - in die duistere sfeer intreedt, blijkt dat er plotseling harmonieën mogelijk zijn met alles wat in het licht leeft. Verder blijkt, dat het tot stand brengen van een kleine ontspannenheid in een ziel, die zelfs in een betrekkelijk diepduistere sfeer leeft, vaak voldoende is om deze zonder meer tot het licht te brengen.

Dit geldt in de duisternis, maar zal het dan niet gelden in uw wereld? O, uw wereld is niet duister, zeker niet. Zij is ook niet licht. Zij is a.h.w. het trefpunt van verschillende gedachtewerelden: Maar als u zich weet te ontspannen, dan is harmonie mogelijk, en pas in harmonie betreedt u de werkelijkheid.

Wat zou er voor een mens verder nog belangrijk kunnen zijn in zijn moeizame worsteling tussen geboorte en dood? Heel vaak zegt de mens: een doel. Ja. Men moet inderdaad wel iets hebben dat belangrijk is. U moet kiezen tussen de zeer vele mogelijkheden die er voor u bestaan. Er is altijd wel één mogelijkheid, die het meest beantwoordt aan wat u bent. Maar dan blijven er nog vele dingen onvervuld. Vergeet u één ding niet: U kunt misschien goed rekenen, goed zingen, goed acteren, goed schaatsen. Als u nu boekhouder wordt, dan blijft de rest erbij hangen, misschien nog een paar liefhebberijen, die nooit tot volle ontplooiing zullen komen. Dan heb je altijd het gevoel: ik had misschien toch wat anders moeten doen. Ik had aan het toneel moeten gaan. Ik had operazanger of operazangeres moeten worden. Kijk, als u dat gaat denken, dan bent u al fout.

Als u een doel kiest in het leven, dan is dat een voorlopig doel. U kunt nooit zeggen: het ogenblik, dat ik dit besluit, zal ik tot aan mijn dood dit en dat doen of zus of zo zijn. U kunt alleen zeggen: Op dit ogenblik is dit voor mij het belangrijkste en dus maak ik het waar. Dan is al het andere onbelangrijk, omdat ik mijzelf vervul. Elke keer, als ik het gevoel heb "dit is mij teveel of dit wordt te lastig of te zwaar", ga ik zitten en zeg ik: Ach, dat geeft allemaal niet. Laten wij maar eens kijken wat het is en wat ervan komt. In die ontspannenheid zult u dan misschien uw doel veranderen, maar dat is ook niet belangrijk.

Onder mensen is het gebruikelijk, dat iemand probeert aan de top te komen. Nu weet niemand waarvan dat dan wel de top is. De een wil hoogleraar worden, de ander predikant, bisschop of paus. Weer een ander wil tenminste zijn naam in het boek der geschiedkundig belangrijke figuren gegrift zien. Maar wat heb je eraan? Wat heb je dan werkelijk bereikt? Als u een groot leraar bent en u bent zelf het eigenlijk niet helemaal eens met al wat u probeert te onderwijzen, u kunt niet het begrip, de harmonie opbrengen met degenen aan wie u lering geeft, dan zult u waarschijnlijk alleen maar onvolledige kennis overdragen en indirect u later verantwoordelijk kunnen gevoelen voor de gevolgen van de misverstanden, die u zelf tot stand heeft gebracht.

Als u paus bent, dan denkt u misschien onfeilbaar te zijn. Aan onze kant blijkt dan, dat het niet waar is en u zit alweer in de fijn-gemaakte aardappelmoes.

Als u Gods Woord predikt en u komt tot de ontdekking hoezeer u uzelf en anderen vaak heeft bedrogen, dan is dat ook een heel pijnlijke beleving.

Als u de grootste man van deze tijd heet te zijn en u komt tot de ontdekking dat al die grootheid in feite niets anders is dan komedie, dan voelt u zich in elkaar vallen als een opgeblazen ballon waarin iemand een speld steekt. En wat houdt u dan nog over? Maar indien u elke keer als u voelt: dit is juist, dit is goed, dit is waar, zegt dan streef ik naar dit doel tot het ogenblik dat ik voel: ik kan niet verder, dan zal ik weer gaan overwegen, dan zal ik afstand nemen van al die dingen. Ik zal kijken naar mijzelf, naar de wereld en mij afvragen: wat is er nog meer in mij? Dan kiest u voortdurend weer datgene wat in die fase van leven, in dat ogenblik van bestaan werkelijk bij u past.

Word ook niet bitter en maak u niet al te druk over alle regels en reglementen, die er op de wereld bestaan. Natuurlijk, het is zo. Die man had voorrang moeten geven. En dat u alimentatie moet betalen of die zelf niet krijgt, is een pijnlijke situatie. Dat die mensen daar de moed hebben om dergelijke zedenloze taferelen ten toon te spreiden, is voor u inderdaad niet te dragen. Maar het is toch alleen maar voor u! Wat kunt u voor een ander doen?

De tijd, dat men sprak over de onzedelijkheid van vrouwen, die zich met een badkoetsje naar het water lieten rijden en dan in badcostuums, die hun vormen deden vermoeden in het water spartelden, is allang voorbij. En toch, hoeveel heren met overigens alle menselijke eigenschappen en kwaliteiten, compleet met lorgnet en hoge hoed zouden een beroerte hebben gekregen, indien zij één ogenblik het misschien voor een enkele dag zonnige Scheveningse strand zouden kunnen bezoeken. Alle waarden veranderen. Wat voor mij waar is

vandaag, is voor een ander niet noodzakelijk ook waar. Laat mij dan mijn waarheid leven en mij niet druk maken over de waarheid van anderen, die kan ik toch niet controleren. Ik kan er hoogstens kennis van nemen en mij afvragen, of ik misschien ergens iets van die waarheid toch wel kan erkennen als deel van mijn waarheid.

Ik moet zoeken naar een synthese tussen die dingen. Het hele menselijke leven is het voortdurend zoeken naar een synthese tussen al die verschillende invloeden en waarden, die gezamenlijk het menselijk leven bepalen. Synthese tussen geestelijke en stoffelijke invloeden. Synthese tussen menselijke regels en innerlijke waarheid. Synthese ook tussen de doelgerichtheid die de wereld van je vraagt en de werkelijke gerichtheid en roeping, die je in jezelf erkent. Je moet deze dingen tot een harmonische eenheid brengen. Dat kun je alleen, indien je eerst zelf harmonisch wordt.

Wie de mensheid van vandaag bekijkt, heeft wel eens de neiging om wat minachtend de schouders op te halen. Daar is dan deze wereld met haar grote problemen, met de dreigende oorlogen, met de milieuvervuiling en alle andere dingen, waarmee kleine groepen voortdurend de grote massa om de oren plegen te kletsen. Maar kunt u dan niet begrijpen, dat het misschien voor die ene man daar belangrijker is dat al zijn duifjes terugkomen op zijn duivenplaat dan dat de wereld de atoomproeven staakt? En dat die ander het veel belangrijker vindt, dat hij op z'n tijd een biertje kan krijgen dan dat de milieuvervuiling wordt opgeheven? Het is maar een waardering van belangrijkheid. Je kunt elkaar geen belangrijkheden aanpraten, ook al denk je dat je dat kunt.

Overal zijn er mensen in deze tijd, die zich beroepen op de zwijgende meerderheid. De zwijgende meerderheid bestaat niet! Haar enig kenmerk is dat zij zwijgt, niet dat zij een mening heeft. Waarom zou je jezelf bedriegen? Waarom zou je denken dat de gehele wereld zo ontzettend sociaal bewogen moet zijn? Dat de wereld zo politiek geïnteresseerd moet zijn? Dat de gehele wereld zo godsdienstig gedreven moet zijn door innerlijk licht, innerlijke waarheden en Pinkstervuur? Het is niet zo. Misschien dat u die dingen kent? Maak ze dan waar! Beroep u niet op anderen. Doe de dingen vanuit uzelf. Leef u eigen persoonlijk leven.

Wie waarlijk mens wil zijn, ook in de geestelijke zin van het woord, zal moeten beantwoorden aan hetgeen er in hem of haar leeft. Hij zal dit moeten doen op een wijze, waardoor hij anderen niet aantast. Niemand kan - als u mij een paar termen toestaat - in deze tijd anderen onderwerpen aan zijn inzichten zonder gelijktijdig fascistisch te denken en naar alle middelen te grijpen om zijn wil door te zetten. Het is niet belangrijk dat dit gebeurt. Belangrijk is het dat u zelf bewust wordt.

Als de gehele wereld voorbij gaat en er geer mens meer is, dan nog zullen in de sferen, ja, in de eeuwigheid de waarden van het mens-zijn weerspiegeld blijven: die kunnen niet vernietigd worden. Het is niet de vorm, die de dingen maakt. Het is de achtergrond, het besef dat eruit ontstaat dat een werkelijke betekenis heeft. Ik geloof, dat het wel eens goed is, dat de mens begrijpt dat ook in zijn eigen leven het conflict alleen maar een middel is om zich van zichzelf bewust te worden en zijn houding, zijn doel, zijn gerichtheid opnieuw te bepalen.

In deze reeks lezingen hebben wij zoveel mogelijk regels gesteld: De punten, waaraan ik u nog wil herinneren zijn:

1. Mens-zijn is een coconfase in de geestelijke ontwikkeling.
2. De werkelijkheid begint voor de mens vaak eerst, als hij zijn mens-zijn beziet als een persoonlijk bestaan.
3. Uw verantwoordelijkheden tegenover anderen bepaalt u zelf en voelt u als in u bestaand. U kunt geen andere verantwoordelijkheden dan deze werkelijk aanvaarden en dragen. Doe dit dan ook niet.
4. Elke mens - pas geboren of bijna dood, wijs of dwaas, gekleurd of blank - is een mens. Dit bepaalt zijn waarde, niet de uiterlijkheid. Dit geldt ook voor u in uw relatie tot anderen.

5. Slechts de mens, die in staat is zo nu en dan ook eens te rusten, alle conflicten te vergeten, zichzelf te beschouwen en zich af te vragen: wat is voor mij persoonlijk op dit moment goed en belangrijk, zal ware bewustwording putten uit een menselijk bestaan.

Dan volgen hier nog een paar algemene opmerkingen: Het geheel van het menselijk leven is zodanig persoonlijk, dat u het nooit volledig met een ander kunt delen. U kunt proberen het te delen, maar u komt nooit tot een totale versmelting: die is alleen geestelijk mogelijk. Maak u dan op de wereld, geen illusies en laat datgene wat u in de geest zult ervaren maar over aan dat wat u zult erkennen als u bent overgegaan.

Denk ook niet dat u de wereld kunt verbeteren, u kunt niet eens uzelf goed verbeteren. U kunt uzelf misschien wat meer aanpassen aan wat u innerlijk als juist erkent en ervaart, dat is alles. Daarvan wordt u heus niet beter in de termen, die de wereld te dien aanzien pleegt te gebruiken. De wereld kunt u ook niet veranderen. De wereld is een speelbal van kosmische invloeden, menselijke misverstanden, waandenkbeelden en krachten der natuur. U kunt die niet beheersen, ook als u alles geeft om dat toch te proberen. Het is zinloos de wereld te willen veranderen, maar het is zinrijk in de wereld de harmonie van leven in uzelf en vanuit uzelf zo sterk mogelijk tot uitdrukking te brengen.

Alle termen van leven, zoals jeugd en ouderdom, worden gemeten met maatstaven die niet reëel zijn. Iemand kan 100 jaar oud zijn en toch in zijn denken nog een kind. Iemand kan 15 jaar oud zijn en in zijn geest (zijn denken) ouder zijn dan 100 jaar.

De uiterlijke dingen gebruiken wij alleen maar om een gemeenschappelijke uitdrukking te vinden, niet om waarden te bepalen. Laten wij dat ook niet vergeten.

Zonde en misdaad zijn waarden, die worden geschapen op het ogenblik dat een eenzijdigheid het leven beheerst: vaak een eenzijdigheid die mede door macht wordt uitgedrukt. Op het ogenblik, dat er geen macht is, dat er geen streven is naar wederkerige beheersing, is er geen zonde en geen misdaad. Dit moge vreemd klinken, maar het is een feit dat de z.g. psychische ziekten, die een deel van de mensheid hebben aangetast, het resultaat zijn van de maatschappij waarin die mensen leven, niet van hun persoonlijke conflicten zonder meer.

Begrijp anderen en begrijp ook uzelf. Indien een relatie met een ander in de huidige vorm niet acceptabel is of niet kan worden voortgezet, verander dan die verhouding voor zover u wilt en kunt. Houd verder altijd rekening met het feit, dat u uw eigen normen moet handhaven waar dit noodzakelijk en onvermijdelijk is. Sluit geen compromis tegen uw gevoel in, maar probeer wel u zo weinig mogelijk aan anderen op te leggen. Doe dat alleen, indien het onvermijdelijk wordt: en dan alleen voor de tijd, waarin het noodzakelijk en onvermijdelijk blijkt te zijn. Wees altijd bereid ongelijk te erkennen. Wees altijd bereid een ander de mogelijkheid te geven zichzelf te ontplooiën.

Hiermede hebben wij eigenlijk alle problemen van het menselijk leven wel opgesomd. Of je nu wordt geboren, of je jong bent en als kind leert in de wereld, of je droomt van wat je in de maatschappij zult worden, of je worstelt om een plaats te vinden in de maatschappij of misschien meent al iets te hebben bereikt en langzaam maar zeker alles wat je had bereikt toch weer ziet tanen en droog en dor worden, het ligt allemaal in deze regels. Met deze regels kan een mens mens zijn. Als wij deze reeks toespraken over de mens en de facetten van zijn bestaan gaan besluiten, dan geloof ik dat wij dit moeten doen met de opmerkingen:

Mens zijn betekent in de eerste plaats ook jezelf de kans geven om jezelf te zijn, jezelf de kans geven ook om te spelen en te lachen, om plezier te maken. Wie zichzelf ongelukkig maakt ter wille van een hiernamaals, die is ongelukkig omdat het hiernamaals daarvoor niet de beloning geeft, die hij meent te mogen verwachten. Hij komt dan vaak in het duister terecht. Ontzeg u op de wereld alleen die dingen, waarvan u weet, dat ze niet voor u passen, niet juist zijn om welke reden dan ook.

Wees gelukkig wanneer u kunt. Wees vrolijk, lach! Maar lach mét anderen en niet óm anderen. Dat is de essentie van uw menszijn. In deze dingen vindt u het zaad voor een geestelijke grootheid, die alle tijd kan overwinnen.

De mens, zoals hij op aarde voorkomt, is een schimmig voorbij flitsend deeltje, een facet van een werkelijk en onveranderlijk Ik dat kosmisch bestaat en dat voortdurend zichzelf herontdekt. Wij spreken over mens, maar wij spreken in feite over eeuwigheid, uitgedrukt in een vorm, die conflict mogelijk maakt. Laten wij dan het conflict niet beschouwen als absoluut verwerpelijk, maar laten wij begrijpen, dat het conflict alleen dan aanvaardbaar is, indien het voor onszelf aanvaardbaar is en wij daarmee gelijktijdig niet anderen een conflict opdringen, omdat wij dit toevallig aangenaam vinden.

Ik denk, dat ik hiermee het wezen van de mens voor een laatste keer nog enigszins in woorden heb kunnen vangen. Ik dank u voor de aandacht gegeven gedurende deze lezingen, ook de aandacht die u heeft besteed aan de kennismaking van deze lezingen en beëindig hiermede deze bijdrage en de Cursus.

In dit tweede deel krijgt u de gelegenheid om uwerzijds punten van belang aan te stippen of vragen te stellen.

❖ *De vorige spreker had het over de waarde van het mens-zijn in de sferen. Want kan het mens-zijn nog voor waarde hebben in de sferen?*

Ongeveer dezelfde waarde, die schoolonderwijs heeft als je in de maatschappij komt en je dus niet meer naar school hoeft te gaan.

❖ *Aan de andere zijde leer je toch ook altijd?*

In de sferen leer je ook. Je hebt echter een basiskennis nodig. Als mij de vraag wordt gesteld wat de betekenis van het mens-zijn in de sferen nog kan inhouden, dan moet ik allereerst constateren dat de mens, als hij op aarde is daar enorm veel ervaringen opdoet. Hij leert dus vele dingen, die hij in de sferen op die wijze niet kan leren. Hij heeft daardoor een basiskennis, waardoor hij harmonisch kan zijn met andere krachten. Hij kan dan in de sferen verder gaan. Maar op het ogenblik, dat je geen enkel begrip, geen ervaring, geen punt van overeenstemming hebt met een andere entiteit - hoeveel hoger die eventueel ook staat - kun je daarmee geen contact krijgen. Dan is het zelfs niet mogelijk van die ander lering te ontvangen. Dan is het ook niet mogelijk waarlijk harmonisch te leven met degenen, die in je eigen sfeer bestaan. Er ontstaat een isolement, dat je praktisch alleen kunt ontvluchten door terug te gaan naar de wereld of door de gehele geestelijke sfeer te verwerpen en daardoor in dat isolement terecht te komen dat wij de duisternis plegen te noemen. Het zal u duidelijk zijn dat het mens-zijn, hoewel op zichzelf maar een enkele fase in een totale ontwikkeling, vanuit geestelijk standpunt wel zeer belangrijk is, niet om datgene wat men als mens bereikt, maar om datgene wat je ervaart. Want het is deze ervaring, waardoor je begrip krijgt voor de wezensinhoud van anderen en zo de mogelijkheid gewint tot een verdergaande geestelijke ontplooiing.

❖ *Een mens denkt zijn mede-mens te helpen, maar dat doet hij meestal faliekant verkeerd.*

Als wij hier het thema medemenselijkheid aansnijden, dan valt ons op, dat over het algemeen de mens, die een ander wil helpen uit mede menselijke gevoelens daarbij geen rekening houdt met die ander. Dat communicatie noodzakelijk is tussen mens en mens zal niemand ont-kennen. Maar een ware communicatie kan immers alleen dan ontstaan, indien wij elkaar erkennen als afzonderlijke waarden met een eigen inhoud, een eigen wil, een eigen betekenis. Vele mensen die anderen helpen vergeten dit. En als zij dan iemand helpen, doen zij voor die ander wat zij misschien zelf gedaan zouden hebben in die omstandigheden, maar beschouwd vanuit het eigen leven, eigen relaties, eigen geestelijke achtergronden. Het resultaat is dan vaak, dat wat voor henzelf inderdaad goed zou zijn geweest voor de ander volkomen verkeerd is. Mogelijk kunnen wij hier een voorbeeld geven, dat dicht bij uw eigen stoffelijke werkelijkheid ligt.

Er is een verkeersongeluk gebeurd. Iemand ligt daar op de grond. De eerste gedachte van sommige mensen is: laten wij hem opnemen en een beetje gemakkelijker neerleggen. Maar zij hebben geen kennis van het menselijk lichaam. Zij kunnen niet constateren in hoeverre er b.v. een ruggegraatkwetsuur is, of misschien gebroken ribben, die gevaarlijk kunnen zijn. Kortom, zij weten niet precies wat zij doen, maar hebben het gevoel: als ik zo op straat zou liggen, dan zou ik het toch erg prettig vinden, als iemand mij eerst het wat gemakkelijker maakte en mij dan redelijk zou toedekken. Dat zij daarmee het leven van de ander in gevaar brengen, komt

niet in hen op, omdat zij niet kijken naar wat die ander mankeert en geen poging doen eerst te begrijpen wat de toestand van de ander is. Ik meen, dat als je alleen maar over de mogelijkheden nadenkt, veel van dergelijke vergissingen dan niet zouden voorkomen. Zo is het in het gehele leven. Als je iemand wilt helpen, dan is dat best. Maar dan moet je de ander helpen volgens zijn noden, zijn behoeften, zijn persoonlijkheid, niet volgens je eigen normen of je denkbeelden alleen. Het is beter iemand niet te helpen dan hem alleen te helpen volgens je eigen visie zonder rekening te houden met die ander. In deze zin is medemenselijkheid een woord geworden dat heel vaak wordt misbruikt voor een doordrijverij, waarmee men anderen de eigen waarden opdringt zonder zich af te vragen wat de betekenis daarvan voor die anderen zou kunnen zijn

❖ *Er bestaat ook nog zo iets als een aansprakelijkheidsgevoel in het leven. Als er nu mensen zijn, die op een gegeven ogenblik elkaar misbruiken, zet dan die verantwoordelijkheid zich voort in de sferen?*

Als je beseft, dat je ergens iets kunt voorkomen, dan zul je dus je moeten afvragen:

- a. Is het voor de ander belangrijk dat ik dit voorkom?
- b. Beschik ik over de middelen om dit te voorkomen?
- c. Wat is de handelwijze, waarmee ik voor anderen zowel als voor mijzelf een zo gering mogelijke schade of mogelijkheid tot schade veroorzaak?

Het zal u duidelijk zijn, dat de verantwoordelijkheid, die wij beseffen tegenover een ander te hebben, een emotie is. Het is een denkbeeld en als zodanig speelt dit ook een rol na de overgang. Maar de juistheid van het denkbeeld is daarmee niet aangetoond, Het is daar om belangrijk, dat wij ons in het gevoel verantwoordelijk te zijn voor anderen ook afvragen, of deze verantwoordelijkheid werkelijk door ons wordt beseft, op welke wijze wij deze beseffen en over welke middelen wij beschikken om haar te dragen. Heel veel mensen zijn geneigd een verantwoordelijkheid op zich te nemen, terwijl zij in feite niet over voldoende middelen beschikken. Zij willen iemand redden, maar zij hebben geen middelen om die ander werkelijk te redden. Het resultaat is, dat zij zich moeilijkheden en gevaren veroorzaken, terwijl zij in wezen de toestand van de ander eerder verergeren dan verbeteren. Ook hier moet dus wel gelden: Realiseer u eerst, of de verantwoordelijkheid die u spontaan misschien op een gegeven moment gevoelt een werkelijke verantwoordelijkheid is en vraag u af hoe ver uw mogelijkheden reiken om ook de beperking van de gevoelde verantwoordelijkheid te beseffen. Eerst in dat geval kunt u de werkelijke verantwoordelijkheid aanvaarden en dragen.

❖ *Kunt u iets zeggen over het gezegde "Geef en u zal gegeven worden." Wat wordt gegeven?*

Als u al deze dingen beziet en u vraagt zich dan ook nog af waarom eens is gezegd: "Geef en u zal gegeven worden", dan realiseert u zich misschien niet voldoende wat uw eigen relatie met de wereld is. Die wereld is voor u zoals u haar beleeft en ziet, iets wat maar ten dele kan worden beheerst, inderdaad. Maar het is ook een wereld, waarmee u zelf door wat u bent en wat u doet uw verhoudingen bepaalt. De relatie met de wereld kan er een zijn, waarbij u de wereld geeft. Nu moet u niet verwachten, dat die wereld precies hetzelfde zal teruggeven. Het is geen ongewenst verjaarspresent dat de ronde maakt. Maar als u geeft, dan zal dit geven zelf al een fysieke en psychische bevrediging schenken. Met andere woorden, u kunt het leven door deze achtergrond van gevoelens gemakkelijker aan. U heeft dus een besef van die wereld, waardoor u ook gemakkelijker begrijpt wat die wereld u ook voortdurend aanbiedt. Want de wereld biedt u veel, maar u schuift het meestal opzij. Soms misschien uit verkeerd begrepen gevoeligheid, omdat u meent dat u het niet moogt aannemen of andere redenen heeft om het af te wijzen. Als men gegeven heeft, dan is men ook meer bereid te nemen. De relatie, die er tussen het "ik" en de wereld bestaat, berust op wederkerigheid. Als ik geef, zal mij ook gegeven worden. Dat gegeven worden is dus niet van dezelfde orde van grootte als het geven. Het kan zijn, dat u iemand een aalmoes geeft die u kunt missen. Dan heeft u hoogstens de bevrediging en verder niets. Het kan ook zijn, dat u iets geeft wat eigenlijk verder gaat dan uw middelen en mogelijkheden. Dan zal de wereld het u vaak mogelijk maken om iets wat u graag zou willen hebben of wat u nodig heeft, maar wat u normaal niet kunt krijgen op een bijzonder voordelige of onverwachte wijze te verwerven. Er is een

oorzaak-en-gevolg relatie, die niet gebaseerd is op de menselijke waardering van de gift of van het ontvangene, maar waarbij wel de innerlijke graad van belangrijkheid bepalend is voor de reacties, die u uit de wereld ontvangt. Dus: geef en u zal gegeven worden is in dezen volledig juist.

❖ *Hoe kun je iemand troosten, die haar man heeft verloren en daar helemaal niet overheen kan komen?*

Hier komt een vraag, die voor mij eerlijk gezegd moeilijk te beantwoorden is: Hoe kun je iemand troosten, die haar man heeft verloren en haast ontroostbaar is?

In de eerste plaats: Je leeft zelf, en dat moet je ook de ander proberen duidelijk te maken. Je bent niet afhankelijk van een andere persoon. Je hebt verplichtingen tegenover jezelf, tegenover de wereld. Innerlijk ken je die wel en als je ze probeert te ontwijken, dan is dat eerder een zwakte dan een deugd. In de tweede plaats: Vele mensen treuren over wat zij hebben verloren, omdat zij bang zijn voor datgene wat de wereld nog voor hen in petto heeft. Begrijp heel goed, dat je niet bang moet zijn voor het leven dat komt, want je kunt het toch niet vermijden. Je kunt het alleen voor jezelf disharmonisch of harmonisch maken. Kies voor harmonie. In de derde plaats: Realiseer je, dat het voortdurend blijven treuren over een verlies een vorm van zelfzucht is, want je treurt niet over degene, die is heengegaan, maar over het feit dat de relatie, die je kende met die persoon, nu niet meer zo bestaat. Als je deze zelfzucht aflegt, is de mogelijkheid veel groter dat er een geestelijk rapport ontstaat en je een werkelijk contact gevoelt, zij het nu op geestelijke basis, zoals dat stoffelijk heeft bestaan.

Dit zijn de drie punten, die ik persoonlijk naar voren zou brengen.

Wij moeten echter goed begrijpen: er zijn mensen, die zich niet willen laten troosten, omdat hun leed voor hen gelijktijdig een recht betekent dat zij op de wereld hebben. Er zijn mensen, die ziek zijn en niet genezen willen worden, omdat hun ziekte voor hen een weg is, waardoor zij de moeilijkheden op aarde ontwijken. Deze dingen bestaan nu eenmaal. Wij kunnen ze niet goedkeuren. Maar als iemand wil treuren en niet bereid is te begrijpen wat wij zeggen, wat wij bedoelen, wat wij doen, dan moeten we de ander ook het recht laten te treuren, zelfs indien zo iemand daaraan te gronde zal gaan. Want wij hebben niet het recht een geest, die in de stof leeft op welke wijze dan ook het opdoen van ervaringen, welke voor die geest belangrijk schijnen te zijn, onmogelijk te maken. Wij kunnen slechts trachten om vanuit ons eigen besef voor die ander zoveel mogelijk harmonie op de wereld te scheppen, mits de ander dit kan begrijpen en aanvaarden.

❖ *U had het erover dat we door stoffelijke ervaring tot het geestelijke kunnen komen. Is dat ook de reden dat wij op een gegeven moment vastlopen in het geestelijke en nogmaals proberen op aarde terug te komen om meer ervaring op te doen?*

Hier krijgen we dan weer een heel bekend thema. Wij kunnen in de materie het hoogst geestelijke bereiken juist door het materiële. Indien wij dat niet bereiken, komen wij dan op aarde terug om dat wél te doen? Ik ben bang, dat dat niet zo is. Althans voor het merendeel van de incarnerenden. Als wij n.l. beseffen, dat ons leven onvolledig is, dan hebben wij toch een basis waarop wij geestelijk verder kunnen gaan. Maar in vele gevallen weigeren wij onze eigen tekorten te erkennen. En door het eigen tekortschieten terzijde te werpen moeten wij dan proberen op de een of andere manier een vervanging te vinden voor de geestelijke contacten. Het resultaat is, dat wij onze eigen tekorten ontwijken, en dat doen we dan meestal door het afwijzen van elke indruk die dit zou kunnen benadrukken, waardoor de terugkeer naar de wereld voor ons meestal het enig mogelijke is.

❖ *Dus als men zich daarvan bewust is, komt men hier niet meer terug?*

Degene, die zich bewust is van de tekortkomingen die in de materie zijn ontstaan, weet dus - zij het negatief - wat hij had moeten doen. Daardoor kan hij ervaringen of uitstralingen die daarmee in verband staan als harmonisch erkennen, aanvaarden en zelfs teruggeven. Dit betekent dus, dat een contact mogelijk is dat in feite gelijk is aan wat er in een perfect leven bereikt zou kunnen worden. En dat impliceert weer, dat dan geen terugkeer naar de aarde noodzakelijk is, maar een verdere geestelijke ontwikkeling zonder meer mogelijk is. Wij moeten er echter rekening mee houden, dat juist deze erkenning van eigen tekortschieten

voor de meeste entiteiten niet geheel bereikbaar is. Dat is dan ook de oorzaak van hun meermalige incarnaties in de stof.

- ❖ *Hoe is het met het stimuleren van het "ik" in deze zin: als men druk met iets bezig is of als men ergens in verdiept is, dan vergeet men zichzelf. Is dat een goede zijde of niet een goede zijde?*

Een mooie vraag. Is het goed of niet goed om jezelf te vergeten? Je kunt wat je werkelijk bent niet vergeten. Je kunt alleen vergeten dit als tegenstelling tot de wereld te zien. Maar alles, waarin je je verdiept, waarin je opgaat, is tenslotte een verlengstuk van het "ik". Het zijn de eigen ervaringen, het zijn de gedachten die daarbij een rol spelen. Op deze wijze word je je bewust van de verdere inhoud van het "ik". Je verliest je "ik" niet, maar je gaat je "ik" a.h.w. onpersoonlijker beleven en daardoor juist. Je neemt feiten op als deel van het "ik", die je zonder een dergelijke te grote geboeidheid - zoals men dat op aarde pleegt te zeggen - nimmer zou bereiken. Dus opgaan in anderen, in iets anders is op zichzelf gunstig. Hiermede bereik je dus een aantal ervaringen als deel van het "ik", die spontaan en zonder waarneming of beoordeling worden geabsorbeerd in het "ik", daarin worden verwerkt en als een harmonisch deel van het geheel kunnen functioneren, terwijl de tegenstellingen die vaak ontstaan, als wij toch nog een afstand leggen tussen "dit ben ik en dat is een ander", niet meer kunnen voorkomen en als zodanig bepaalde disharmonieën, bepaalde problemen kunnen worden vermeden.

- ❖ *Ik vraag mij wel eens het volgende af: Er zijn op aarde vele rijken en vele beschavingen geweest, die allemaal een ideaal hebben gekend, een doel nagestreefd. Is dat niet zoiets als een gouden draad, die door de gehele menselijke geschiedenis loopt? Is dat wat je in de goede zin van het woord algemeen menselijk zou kunnen noemen? Hebben zij allen een en dezelfde soort ideaal nagestreefd of wisselde dat met iedere beschaving en met ieder rijk?*

Ja, heeft de mens een soort ideaal, dat als een gouden draad door alle beschavingen heen loopt? Als wij kijken naar de uiterlijkheden, dan moeten wij dat natuurlijk ontkennen. Er zijn grote verschillen tussen deze beschavingen. Als wij kijken naar datgene wat vanaf het begin der mensheid tot op het heden een grote rol heeft gespeeld, dan blijkt het voor de mens vooral te zijn: het zoeken om een voor hem aanvaardbare relatie met het leven, het bestaan en zijn wereld te verkrijgen. Of hij dat doet middels bepaalde machtsbeelden, zelfverheffing of door altruïsme onder leiding van grote geestelijke Meesters, of misschien zelfs misleid door anderen, blijkt veel minder ter zake te doen dan men op het eerste gezicht zou zeggen. In al die gevallen zoekt de mens te zijn, betekenis te hebben om daardoor zichzelf en zijn leven te kunnen aanvaarden. Indien hem dat niet mogelijk is door zijn kennis, zijn begrip van de innerlijke waarden alleen, dan projecteert hij delen van zichzelf naar buiten toe en geeft daar namen aan (soms van idealen, soms van goden) en tracht zo met deze geprojecteerde krachten dan toch tot een balans te komen, waardoor zijn leven aanvaardbaar wordt. Indien u mij vraagt, of er een gouden draad loopt door alle beschavingen, dan zou ik zeggen: Ja. De menselijke behoefte gelukkig te zijn en het menselijk besef, dat je dat nooit alleen kunt zijn.

- ❖ *Ik kom tot deze vraag, omdat diep in ons de goddelijk Vonk een stukje van de grote Schepper is, dus moeten wij ergens, allemaal hetzelfde zijn, alleen de buitenkant verschilt.*

Dit is een beetje simpel geredeneerd. Als wij allen filmbeelden van dezelfde projector zijn en het licht van de projector blijft constant, dan is de projectie die wij veroorzaken steeds een andere. Wij verschillen wel degelijk van elkaar, soms in details, soms in totale opzet: Maar wij zijn allen tezamen nodig om de film, die men kosmos noemt, te projecteren op het doek der bewustwording. Commentaar?

- ❖ *Ik zou niet durven. Ik weet er te weinig van af.*

Daar haalt u iets typisch menselijks aan. Ik zou het een gouden draad willen noemen, die door alle beschavingen loopt: Maar ik zou het toch ook wel een typisch menselijke eigenschap willen noemen. De meeste mensen spreken met de meeste deskundigheid over de dingen, waarvan zij niets afweten. Pas de mensen, die beseffen dat zij ergens niet voldoende van afweten, komen soms tot een beperkte maar belangrijke kennis van hetgeen zij dan gaan onderzoeken. Onkunde plus verwaandheid zijn de oorzaak van de meeste menselijke dwaasheden en voor het grootste gedeelte van de menselijke ellende.

❖ *Is dit hetzelfde dat een Chinese wijsgeer zei: "Hij, die denkt dat hij wijs is, hij is niet wijs."* Dit is een bekend gezegde, dat onze vriend Henri wel anders pleegt uit te drukken: "Een wijze is alleen hij, die zijn eigen dwaasheid beseft. Maar wie zich wijs noemt, beseft zijn dwaasheid niet en is dus dwaas. Maar wie zich wijs noemt, beseft zijn dwaasheid niet en is dus dwaas."

❖ *Wilt u dit eens belichten. Ik begrijp het namelijk niet: Werpt niet uw parelen voor de zwijnen enz. Er zit iets hoogmoedigs in.*

Als je het doet, is het een dwaasheid en geen hoogmoed. Parelen, dus kostbaarheden, moet je ook daar brengen waar zij worden gewaardeerd. Als je naar de varkens gaat, dan is het verstandiger ze wat maïs te geven dan parelen. Zij zullen beide proberen te eten, maar de maïs bekommt ze beter. Zo is het ook met de mensen. Er zijn mensen, die geen begrip hebben voor b.v. filosofische betogen of kosmische wijsheden. Dan kunt u die mensen iets anders geven wat hen misschien beter bekommt. Ik kan mij voorstellen, dat voor sommige mensen Sam en Moos belangrijker zijn dan het bestaan van God. Want van God begrijpen zij niets, en Sam en Moos maakt hen tenminste voor een ogenblik wat vrolijk.

AFSLUITING

Wij hebben u deze maal de gelegenheid gegeven om nog vragen te stellen en discussiepunten naar voren te brengen. Ik heb in het begin, toen er samenhang was, mijn best gedaan de beantwoording zodanig in te kleden om een sluitend geheel te krijgen. Met de laatste vragen was mij dat helaas niet goed mogelijk. Maar het was belangrijk voor u dat u voor een laatste maal uw reacties op onze betogen nog even duidelijk heeft kunnen maken. Want de betekenis van dit alles wordt door u bepaald.

U bent mens. En datgene, wat voor u harmonisch is, wat door u kan worden aanvaard en beleefd, is het enige waar het voor u op aan komt. Later komt er een tijd dat u misschien veel van hetgeen wij u hebben gezegd in een geheel ander licht zult zien, maar daarover behoeft u zich thans geen zorgen te maken. Nu, gaat het er om dat u mens bent zo goed, zo gelukkig, zo aangenaam mogelijk en dat u gelijktijdig daarbij een zo groot mogelijke harmonie vindt zowel met uw eigen wereld als met de andere werelden, waarmee voor u een contact - bewust of onbewust - bestaat.

Het geheel van onze studie van de mens - overigens op uw verzoek begonnen - heeft ons gevoerd door dwaaltuinen van menselijke denkbeelden. Wij hebben heel wat uitspraken gedaan, die voor sommigen misschien minder aanvaardbaar zullen zijn. Wij hebben daarnaast waarheden als koeien verteld. En dan zegt iedereen: ja, dat heb ik ook wel zo gedacht. Het gaat er niet alleen om wat u denkt, het gaat er om wat u diep in u voelt. Zo min als het er om gaat, of ik of mijn collega's het allemaal netjes hebben uitgedrukt. Het gaat er om, of u het heeft begrepen, Dit begrip heeft - voor zo ver ik dit kan nagaan - bij velen van u voor verscheidene van onze lezingen wel bestaan. Dat lijkt mij belangrijk.

Ik wil u hier herinneren aan onze voorlaatste les, die ging over het ontwaken van de mens, de bewustwording en inwijding, die in de materie mogelijk zijn. U leeft n.l. in een tijd, dat het wakker worden wordt gesteund door vele krachten, maar ontwaken doet u zelf. Misschien vindt u in het vele dat wij u hebben gebracht ergens die sleutel, die uw dromen kan verbreken en u kan doen ontwaken tot de werkelijkheid, waarin men in uw wereld dient te vertoeven.

Ik zal u dit keer niet vragen, of u nog een meditatieonderwerp wilt geven, er wordt meer dan genoeg gemediteerd. Al deze bespiegelingen - hoe schoon of hoe fraai ze ook moge zijn - komen toch altijd weer neer op een en hetzelfde punt: je leeft, je bent mens, dus moet je leven.

Leven wil zeggen: schuw niet het beleven. Vlucht niet weg voor de praktijk in de theorie. Leven wil zeggen: besef wat je bent en maak waar wat je bent.

Het leven betekent: één enkel, zeer klein facet van een kosmisch goddelijke totaliteit gestalte geven op een zo harmonische wijze, dat je zelf daardoor het kosmisch gehalte kunt ervaren en je verbinding daarmee bewuster en steeds vollediger voor jezelf kunt constateren.

Wij danken u voor de aandacht, die u ons heeft gegeven. Onzerzijds menen wij u menig denkbeeld te hebben gepresenteerd dat die aandacht waardig was. Zijn wij naar uw denken soms tekort geschoten, vergeef het ons. Wij hebben gewerkt met onze middelen zo goed wij konden. Indien u meent, dat sommige dingen te hoog voor u zijn, trek u er niets van aan. Want naarmate u zich minder klein gevoelt, zult u geestelijk groter worden en meer contact kunnen opnemen met hogere waarheid. En dan zijn onze waarheden misschien maar zeer klein.